

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

İCMÂL-İ AHVÂL-İ AVRUPA
(TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLME)
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Meral TÜFEKÇİ

İSTANBUL, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

**İCMÂL-İ AHVÂL-İ AVRUPA
(TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLME)**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Meral TÜFEKÇİ

Öğrenci No:

140702007

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÜREKLİ

İSTANBUL, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İcmâl-i Ahvâl-i Avrupa (Transkripsiyon ve Değerlendirilme)” başlıklı bu çalışmanın, Bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 27/04/2016

Meral TÜFEKÇİ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

27.10.2016

Enstitümüz *Tarih* Anabilim dalı *Tarih* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 140702007 numaralı *Meral TÜFEKÇİ'nin* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*İcmal-i Ahval-i Avrupa (Transkripsiyon ve Değerlendirme)*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 12.04.2016 tarih ve 2016/15 sayılı toplantısında seçilen ve Ayazağa Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (90) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÜREKLİ
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Prof. Dr. Ömer İŞBİLİR
(Mimar Sinan Üniversitesi)

ÜYE

Prof. Dr. Hicran YUSUFOĞLU
(Beykent Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Meral TÜFEKÇİ
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÜREKLİ
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans/Tez, 2016
Alanı : Tarih
Anahtar Kelimeler : İcmal-i Ahval-i Avrupa, Avrupa İdari Yapısı,
Papalık, Askeri

ÖZ

İcmal-i Ahval-i Avrupa (Transkripsiyon ve Değerlendirilme)

Tarih arařtırmalarının en önemli kaynaklarından biri olan arşiv belgeleri ve telif eserleri Osmanlı tarihi arařtırmalarında da önem taşımaktadır. Bunları ele alan incelemelerin, bibliyografyaların ve yeniden basımların son yıllarda giderek artması, tarih hakkındaki bilgilerimizde yeni ufuklar açmıştır. Bu çalışmalar aynı zamanda, Osmanlı döneminde, hayatın her alanında yazılmış ve ortaya çıkarılmayı, incelenmeyi ve tanıtılmayı bekleyen eserlerin çokluğu ve çeşitliliği hakkındaki farkındalığımızı da arttırmıştır.

Osmanlı Devleti 17. yüzyıl sonundan itibaren, askeri, ekonomik, bilim ve teknik alanında Avrupa'nın gerisinde kaldığını fark ederek, batıyı daha yakından tanıma ihtiyacını hissetmiş ve bunların sonucunda Lale Devri, Nizam-ı Cedid ve Tanzimat dönemi reformları şekillenmiştir. Bu konuda, döneme ait el yazmalarından İcmal-i Ahval-i

Avrupa adlı eseri seçtik. Eserin transkripsiyon metninin, genel olarak bu süreçle ve özel olarak da bu eserle ilgili çalışmalara bir katkı oluşturacağını umuyoruz.

Çalışmanın temelini, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1648 envanter numarası ile kayıtlı İcmal-i Ahval-i Avrupa isimli yazma eser oluşturmaktadır. Bu eseri çalışırken yıpranmadan kaynaklanan okunamayan kısımlar, farklı kütüphanelerdeki dört nüshadan tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu yazmaların hepsi nüsha olup eserin orijinali bulunamamıştır. Yazmanın transkripsiyonu ile birlikte, nüshalar arasındaki farklar da çalışmamızda ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Name and Surname : Meral TÜFEKÇİ
Advisor : Assist. Prof. Dr. Muzaffer ÜREKLİ
Degree and Date : Master/Thesis, 2016
Major : History
Keywords : İcmal-i Ahval-i Avrupa, Administrative Systems of Europe, Papacy, Military

ABSTRACT

İcmal-i Ahval-i Avrupa (Transcription and Evaluations)

Archival documents and authored works, which are among the main sources of history studies, are also important with regard to Ottoman studies. The gradual increase, in recent years, of research, bibliographies and re-editions related to such sources has opened new horizons in our knowledge of history. These activities have at the same time increased our awareness on the extent and diversity of sources written in Ottoman times in all fields of life that still await to be discovered, examined and made accessible.

From the end of the 17th century on, awareness grew in the Ottoman State on its own shortcomings in military, economic, scientific and technical areas as compared to Europe; need was felt to follow the latter closely, which helped to shape the reforms of the Tulip Age, the Nizam-ı Cedid and the Tanzimat. In this regard, we selected to work the

manuscript of the period İcmal-i Ahval-i Avrupa. We hope that our transcription of the text of this work will contribute to our understanding of the process in general and this manuscript in particular.

The present study is based on the manuscript titled İcmal-i Ahval-i Avrupa which is preserved at the Library of Topkapı Palace Museum under inventory code Revan 1648. Those parts that were illegible due to deterioration were completed from the other four copies in different libraries. All the manuscripts are copies; the original manuscript is not found. In addition to the transcribed text, differences between the copies are indicated in this study.

KISALTMALAR

A.E.K.	: Atıf Efendi Kütüphanesi 1885
Alm.	: Almanca
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
C.	: Cilt
Fr.	: Fransızca
İng.	: İngilizce
İtl.	: İtalyanca
Lat.	: Latince
M.	: Miladi
R.E.K.	: Raşid Efendi Kütüphanesi 1220/5 (Kayseri)
s.	: Sahife
S.B.V.	: Süleymaniye Kütüphanesi 1030 Bağdatlı Vehbi
S.E.E.	: Süleymaniye Kütüphanesi 2062 Esat Efendi
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
St.	: Saint
T.S.R.	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1648
vr.	: Varak
YDT	: Yayınlanmamış Doktora Tezi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	i
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR	v
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜELLİF VE ESERE DAİR AÇIKLAMALAR

1. MÜELLİFE DAİR DEĞERLENDİRMELER	4
2. ESERE DAİR DEĞERLENDİRMELER	7

İKİNCİ BÖLÜM

ESERİN MUHTEVASI

1. AVRUPA MUHTASAR COĞRAFYASI	10
2. COĞRAFYANIN ÖNEMİ	11
3. MALTA ADASI	13
4. GİRİT ADASI	14
İCMAL-İ AHVAL-İ AVRUPA TRANSKRİPSİYONU	17
SONUÇ	69

KAYNAKÇA 70

EKLER

Ek-1: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1648)	72
Ek-2: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Atıf Efendi Kütüphanesi 1885)	120
Ek-3: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Süleymaniye Kütüphanesi 2062 Esat Efendi)	150
Ek-4: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Süleymaniye Kütüphanesi 1030 Bağdatlı Vehbi)	182
Ek-5: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi 1220/5)	213

GİRİŞ

Kendine yeten ve güvenen Osmanlı, 1683 Viyana yenilgisinden sonra ilk defa kendisini Avrupa ile mukayese etmeye başlamıştır. 1699 Karlofça Antlaşması ile de Avrupa'yı kendisiyle eşit görmek zorunda kalmış ve her alanda batının üstünlüğünün farkına varmıştır. Daha önceleri elçi olarak, alt kademedeki gönderilen memurlar yerine, Avrupa başkentlerine daha uzun süreli ve yalnız siyasî değil, kültürel amaçlı sefaret heyetleri de göndererek bilim ve teknoloji alanlarında Avrupa'dan bilgi transferi sürecini başlatmıştır.

Osmanlı modernleşmesinin gelişim ve şekline, sefirlerin gözlemlerini yazdığı sefaretnamelerin büyük etkisi olmuştur. Bu şekilde tanımlanabilecek ilk sefaretname, Sultan III. Ahmed tarafından 1721'de Fransa kralı XV. Louis'in sarayına gönderilen Yirmisekiz Mehmed Çelebi Efendi'ye aittir. Bu seyahate birlikte çıktığı oğlu Said Efendi ise, İstanbul'a döndüğünde İbrahim Müteferrika ile ilk Osmanlı Matbaasını kurmuştur. Modernleşmenin önemli adımlarından biri olan matbaada Çelebi'nin sefaretnamesi dahil birçok tarih ve coğrafya eserleri, İbrahim Müteferrika tarafından basılmıştır. Bu seyahatten tam yirmi yıl sonra Said Efendi aynı görevle yine Paris'e elçi olarak gönderilmiştir.

Osmanlıların coğrafya alanındaki faaliyeti, temelde İslam coğrafyasının çeviriler yoluyla aktarılması ve bunlara imparatorluğu ilgilendiren bilgilerin eklenmesi şeklindeydi. Katip Çelebi'den başlayarak özgün eserler yazımında ve haritacılıkta artan katkılarla matematik ve astronominin yanında bu bilim de önemli bir konuma gelmiştir. Bu konuda, Şeyh Mehmed İhlasi Efendi ile birlikte Katip Çelebi batı dillerinden birçok eseri çevirerek coğrafyanın önemine dikkat çekmeye çalışmıştır. İbrahim Müteferrika da Katip Çelebi'nin izinden giderek coğrafya ve tarihin devlet yönetimindeki önemine dikkat çekmiştir.

Çalışmanın temelini Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1648 (T.S.R) envanter numarası ile kayıtlı, İcmal-i Ahval-i Avrupa isimli yazma eser oluşturmaktadır. Eseri kendi planına uygun olarak dört bölümde inceledik. Transkripsiyon sırasında yıpranmadan kaynaklanan okunamayan kısımlar, Atıf Efendi Kütüphanesi 1885 (A.E.K.), Süleymaniye Kütüphanesi 1030 Bağdatlı Vehbi

(S.B.V), Süleymaniye Kütüphanesi 2062 Esat Efendi (S.E.E) ve Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi 1220/5 (R.E.K.) envanter numaraları ile kayıtlı diğer nüshalarından tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu el yazmalarının hepsi nüsha olup, eserin orijinali bulunamamıştır. Aslına sadık kalarak yaptığımız transkripsiyon ile birlikte, nüshalar arasındaki farkları da, karşılaştırmaya dayalı olarak ortaya koymaya çalıştık.

T.S.R. dört bölümden oluştuğu halde, diğer dört nüshada sadece T.S.R.'nin ilk bölümü vardır. Birkaç küçük fark dışında ilk bölüm bütün nüshalarda aynı olup, Avrupa'nın Papalık ve Papalığa bağlı birimlerini kısaca anlattıktan sonra idari yapıya geçer. Avusturya'dan başlayarak ülkelere ve başkentlerine ayrıntılı olarak yer verilen bu bölüm Rusya ile biter. Bölgeleri anlatırken jeolojik, topoğrafik veya iklim şartları gibi bilgilere yer vermez. Beşeri coğrafya öğelerine ise çok az değinilmiştir. Bu eser bir seyahatnameden ziyade, siyasi bir coğrafya kitabı olarak değerlendirilebilir.

Eser, ikinci bölümde ise coğrafya ilminin öneminden bahseder. Dünyadaki ülkeleri, denizleri, halkları tanımada coğrafyanın büyük rolü olduğunu askeri, ticari ve kültürel alandaki faydalarını anlatır. Ardından üçüncü bölüm Malta ve dördüncü bölüm ise Girit adasına dair kısa birer risalelerle son bulur.

Eseri çalışmaya başladığımızda karşımıza çıkan sorunlardan bir kısmı, baştan bilinen, bir kısmı araştırmalarımız sırasında ortaya çıkan belirsizlikler oldu. Bunların ilki yıpranmadan kaynaklı okunamayan kısımlar, diğeri eserin aslının bulunamaması ve en önemlisi yazarının belli olmamasıydı. Bu sorunları aşmak için esas aldığımız T.S.R. nüshasının dışında, dört ayrı kütüphanedeki diğer nüshalarında mikro filmlerini alarak karşılaştırmalı çalışma yaptık. Bu çalışma ile temel aldığımız nüshadaki okunamayan kısımların bir kısmını tamamladık. Ancak, diğer nüshalarda bulunmayan, sadece T.S.R.'da olan Girit adasının anlatıldığı son bölümde eserin cildine yapılan onarım nedeniyle satır başlarındaki kelimeler oldukça zarar görmüştür. Bu nedenle bazı kelimeler okunamamıştır.

On sekizinci yüzyılda yazıldığı bilinen, İcmal-i Ahval-i Avrupa'nın müellifinin kim olduğu tespit edilememiştir. Bölümler arasındaki yazı stili ve konu farklılıkları, müelliflerinin de farklı olduğunu ve bunun neticesinde, derleme olma

ihtimalini güçlendirmektedir. Aslı bulunamasa da eldeki nüshalara göre beş defa istinsah edilmiş olmasının incelenmeye değer olduğunu gösterdiği kanaatindeyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜELLİF VE ESERE DAİR AÇIKLAMALAR

1. MÜELLİFE DAİR DEĞERLENDİRMELER

İcmal-i Ahval-i Avrupa'nın bütün nüshalarının katalog kayıtlarında Müellif, Mütercim veya Müstensihin ismine dair hiçbir kayda rastlanılmadığı gibi, mevkii ya da herhangi bir devlet adamına sunulduğuna dair de kayıt bulunamamıştır. T.S.R.'nin ilk sahifesinde Sultan III. Mustafa'nın (M. 1757-1774) tuğrası vardır. Eserin yazıldığı tarihe dair tek kayıt olarak bütün nüshalarda da yer alan "1138 senesinde icmalen beyan olundu" ifadesi, M. 1725 veya 1726 senelerini kapsar. Bu nedenle tuğra, saray koleksiyonundaki eserin padişah tarafından kütüphaneye bağışlandığını ifade eder.

Üzerinde çalıştığımız eser, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi *TÜRKÇE YAZMALAR KATALOĞU* C.1'de Fehmi Karatay tasnifiyle, aşağıdaki şekilde tanımlıdır.

"1395 R. 1648

Aharlı kâğıt 210 mm. boy ve 150 mm. eninde 40 yaprak. Sahifede talikle 80 mm. uzunl. 17 satır. Tahminen XVIII. asırda kopya edilmiştir. Miklepli kahverengi deri ve ebru cilt. Kitabın ve cildin alt ve üst kenarlarını kurt yemiştir

İcmâl-i Ahvâl-i Avrupa

Müellifi veya mütercimi bilinmeyen bu risale Avrupa kıtasının muhtasar coğrafyası olup bilhassa askeri teşkilatın izahına ehemmiyet verdiği görülmektedir. Y.38a da *İcmâl-i evsâf-ı cezire-i Malta* ve Y.39a da *Zikr-i ahvâl-i cezire-i Akritos* yani Girid adlı birer risale vardır."

Aynı şekilde diğer 4 nüshanın da katalog tanımlarında hattatların ve müellifin adının olmadığı görülmüştür.

Eserde yüce sadaret makamına hitaben “Şiir bilmem, vezin bilmem, hüneri ve hiçbir özelliği olmayan kusurlu ve taksirli biriyim. Yaşadığım günler içinde gördüklerimi, alimlerden öğrendiklerimi naklettim. Bu hikayeyi anlatanın şahsi önemi olmayıp, anlatılanların anlamına dikkat edilmeli” (vr. 22a) ibaresi anlatanın isminin özellikle belirtilmediğini düşündürüyor. Ancak, T.S.R.’dan farklı olarak S.E.E.’deki nüshanın birinci sahifesinde kütüphane mührünün yanında Meşrebzade Mehmet Arif Efendi’nin¹, temellük kaydı olarak “Min ketebi’l-fakîr Mehmed Arif 11 C² 29 (1229)”³ yazılıdır. Mühürlerin altında, Arap harflerinin noktasız şekliyle yazılmış olup, mealen “Adil Hükümdar ve Sultanların seyyidi, Hükümdar oğlu hükümdar, fetihler ve gazalar padişahı, Sultan Mustafa Han’ın oğlu Mahmud Han’ın⁴ aşikar faziletleri tarihte anılsın ve hayırları vakfiyelerine yazılsın. Ben yüce Allahın fakir kulu Harameyni’ş-şerîfeyni’l-muhteremeyn Müfettişi Mustafa Tahir⁵ Allah onu affetsin” yazılıdır. Aynı yazı ve stili ile Mustafa Tahir’in birden çok eserde böyle kayıtları vardır. Örnek olarak Seyyit Turak’ın Velayetnamesini gösterebiliriz.⁶

S.E.E.’nin son sahifesindeki “Françe diyârında vâki’ Toloja (Toulouse) nâm şehirden geçen günlerde bir râhib-i pür ma’rûf gelüb huzur-ı âsafide şerefiyyet-i İslam ile şeref-yâb olub iş bu risale anın takririnden tesvîd olunmuştur” kaydını mealen, Müslüman olan Fransız bir rahibin anlattıklarından yazılmıştır, şeklinde ifade edebiliriz.

İcmal-i Ahval-i Avrupa’nın müellifi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, eserin Yirmisekiz Mehmed Çelebi, Şeyh Mehmed İhlasi ve İbrahim Müteferrika’ya ait olduğuna dair muhtelif yaklaşımlar vardır.

İ. Şirin’e⁷ göre, İbrahim Müteferrika, “Usulü'l Hikem Fi Nizâmi'l Ümem” adlı eserinde coğrafya ve tarihin devlet yönetimindeki etkisine değinir. Savaşlardaki

---

¹ Şeyhülislam (1791-1858)

² Cemâziye’l-âhir

³ M. 31 Mayıs 1814

⁴ Sultan İkinci Mustafa’nın oğlu Sultan I. Mahmud (1730-1754)

⁵ (1785-1839) Sultan İkinci Mahmut Döneminde Haremeyn-i Şerifeyn Müfettişi

⁶ Aksoyak, İ.H., **Seyyit Turak’ınHacı Bektaş’ın Hayatı Bektaş’ın Doğumu ve Hayatı Hakkındaki Eseri**, www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/download/1278/1262+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr(Erişim Tarihi: 10/02/2016)

⁷ Şirin, İ., **Osmanlı Seyahatnâmelerinde Avrupa**, A.Ü., SBE, Tarih(Yakınçağ) Anabilim Dalı, YDT, Ankara, 2004.

yenilgilerin sebeplerini izaha çalışırken, düzenli ordunun önemine dikkat çeker ve Rusya'daki askeri reformları örnek gösterir. Ayrıca, böyle bir ordu sayesinde halkın isyanının önlenebileceği, huzursuzluk çıkarılmasının mümkün olamayacağını da belirtmiştir. İ. Şirin, İcmal-i Avrupa olarak ifade ettiği *İcmal-i Ahval-i Avrupa*'nın Katip Çelebi'nin izinden giden Müteferrika tarafından yazıldığını ileri sürmüştür. Coğrafya ve tarih konusundaki Müteferrika'nın tespitleri eserimizde de geçmektedir. *İcmal-i Ahval-i Avrupa*'da, düzenli ordu ile eşkıya ayaklanmalarının engelleneceği, halkın bu sayede huzur ve refah içinde yaşayabileceği de benzer şekilde ifade edilmiştir. Bu durum eserin müellifinin İbrahim Müteferrika olabileceğini düşündürmektedir.

7 Ekim 1720'de Fevkalade Elçi sıfatıyla Paris'e giden Yirmisekiz Mehmed Çelebi, 8 Ekim 1721'de İstanbul'a geri dönmüştür. 1726 da Mısır'a tayin olunan elçinin, Avrupa'ya ait gözlemlerini aktardığı sefaretnamesine ilave yazdığı düşünülse bile, yol güzergahı dışındaki birçok bölgenin de kaleme alınması dikkat çekicidir. Ayrıca elçinin sefaretnamesi incelendiğinde, ilgili yerlerde kullandığı dua cümleleri çalışığımız eserdekilerden farklıdır.

T.S.R.'de Memleket-i Helveçya anlatılırken, Nemçe ile Françe arasındaki dağlık bölgede sert mizaçlı insanların yaşadığı, buranın askerlerinin Venedik, Nemçe vesairlerine kiralık olarak sadakatle hizmet ettiklerinden bahsediliyor. (vr. 12a) Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin Sefaretnamesinde “kral sarayını ve kapılarını yüz nefer kapudanlarıyla beraber daima beklerler, bunlara Süvis derler. Fransa ile Nemçe arasında oturan başka bir kavimdir. Her kim kiralarsa ona kiralanır. Pek sert tabiatlı ve gözü pek oldukları ve verilen emirlere itaat eden kavim olduklarından bekçi olarak seçilmişlerdir.”⁸ şeklinde geçmektedir. Aynı konu iki eserde farklı isim ve farklı ifadeler kullanarak yazılmıştır. Bu durum, eserin Yirmisekiz Mehmed Çelebi'ye ait olabileceği iddiasını zayıflatmaktadır.

Katib Çelebi'ye tercümanlık yaptığı bilinen Şeyh Mehmed İhlasi, Fransa'da rahip iken, IV. Mehmed'in saltanatının ilk yıllarında İstanbul'a gelip Müslüman

---

⁸Akyavaş, B., **Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin Fransa Sefâretnâmesi**, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1993, s.22

olmuştur.⁹ S.E.E.’nin son sahifesinde, eserin ihtida eden bir rahibin aktardıklarından yazıldığı ifadesi dikkate alındığında, *İcmal-i Ahval-i Avrupa*’nın Şeyh Mehmed İhlasi tarafından aktarılmış, ancak daha sonra yazılmış olabileceği ihtimalini de düşündürüyor.

2. ESERE DAİR DAİR DEĞERLENDİRMELER

Eserin transkripsiyonu aslına sadık kalınarak, olduğu gibi yazılmıştır. Yıpranmadan kaynaklı bozulmalar sebebiyle okunamayan kısımlar diğer dört nüsha da incelenerek tamamlanmaya çalışılmıştır. Bazı cümlelerin üstünün çizilmesi, aralara ilave için sahife kenarlarına cümleler eklenmesi, müsvedde bir eser olma ihtimalini düşündürüyor.

Metinde siyah ve kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Her vr.’ın ilk kelimesi bir önceki vr.’ın sununa not edilmiş ve vr.’lar numaralandırılmamıştır. Kapaktan sonra ilk vr.’da “İcmal-i Ahval-i Avrupa be-hatt-ı nesh satır 17” yazılıdır. Eserimizin ilk iki bölümünde başlangıç sayfeleri on altışar satırdan, diğer sayfeleri ise on yedişer satırdan oluşmaktadır. Son iki bölümünde satır sayıları artmıştır. Eser 40 yaprakdan ibarettir. Transkripsiyon yapılırken yaprakların ön tarafı “a” arka tarafı “b” olarak ifade edilmiştir. Buna göre örneğin 2 numaralı sahifenin sağ tarafı birinci yaprağın arkası olduğu için [vr. 1b], sol tarafı ise ikinci yaprağın ön yüzü olduğu için [vr. 2a] olarak numaralandırılmıştır.

Nesih yazı ile yazılan, Avrupa’nın anlatıldığı bölüm, ilk 20 yaprak olup, [vr. 20a] da temme (*bitti*) ile sonlandırılmıştır. Eserin coğrafya ilmi ve öneminin bahsedildiği ikinci bölümü ise Talik yazı ile [vr. 21b] den başlamış ve [vr. 37b] de yine temme ile bitirilmiştir. [vr. 38a, 38b] ”İcmal-i Evsaf-ı Cezire-i Malta” başlığıyla Malta adasının anlatıldığı üçüncü bölümdür. [vr. 39a]’dan itibaren “Zikr-i Ahval-i Cezire-i Akritiş Hezarfen tarihinden nakl olunmuştur” başlığı altında farklı bir yazı stili ile Girit adası anlatılmaya başlanmış ve [vr. 40b] de bitirilmiştir. Bu başlık risalenin Hezarfen Tarihinden alındığı izlenimini uyandırmaktadır. XVII. yüzyılın

⁹Sarıcaoğlu, F., **İHLÂSÎ, Şeyh Mehmed**, yıl: 2000, cilt: 21, s. 538-539, <http://www.islamansiklopedisi.info/ayrinti.php> (8.2.2016)

değerli bir müellifi olan Hüseyin Efendi, çok bilen anlamında Hezarfen lakabı ile tanınmıştır. S. İlgürel¹⁰ eserinde, IV. Mehmed'in kısa bir müddet tarih hocalığını yapmış olan Hüseyin Efendi'nin, pek çok alanda eserler vermiş, alim bir kişi olduğundan bahseder. Kandiye seferine bizzat katılan Hezarfen Hüseyin Efendi'nin, *Tarih-i Devlet-i Rumiyye* adlı eserinin önsözünde eserin, Girit fethi nedeniyle yazıldığı ifade edilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler kütüphanesindeki T 2641 envanter numarası ile kayıtlı Hezarfen Hüseyin Efendinin sözü edilen eserini inceledik. İlk bölümde Bizans tarihi, ikinci bölümde ise İslam tarihi anlatılmaktadır. 42. sayfede Bizans imparatoru, İsakiyos ve Aleksiyos kardeşlerin taht mücadelesi ve sonrası gelişen olaylar neticesinde Girit ve Kıbrıs adalarının Haçlılara hediye edilmesi, eserimizin [vr. 39b] deki anlatımla benzerlik göstermekle beraber, daha ayrıntılıdır. Ancak Adanın Venedikliler tarafından satın alınış tarihi, *Tarih-i Devlet-i Rumiyye*'de Hicri 593 yılı iken, *İcmal-i Ahval-i Avrupa*'da Hicri 521 olarak ifade edilmiştir. Eserimizin Girit hakkındaki bu risalesinin *Tarih-i Devlet-i Rumiyye*'den alıntı olduğunu söylemek güçtür. Ancak “Girit hakkında Osmanlı Devleti topraklarına en son katılan yerlerden biri olması, uzun ve çok zahmetli seferlerden sonra alınması sebebiyle çok sayıda eser vücuda getirilmiştir.”¹¹ Dolayısıyla eserimizdeki bu kısa risalenin nereden alıntı olduğunu bulmak için ilgili eserlerin incelenmesi gerekmektedir.

Eserde yazarın dikkat çekmek için kırmızı mürekkep kullandığı kısımlar, transkripsiyonda koyu yazı tipinde yazılmıştır. Üstü karalanan ve altı çizili bölümler, aynı şekilde üstü veya altı çizilerek belirtilmiştir. Sahife kenarlarındaki derkenarlar, ilgili satırda tırnak içerisinde yazılmıştır. Eserin bozulmasından dolayı okunamayıp diğer nüshalardan tamamlanan bölümleri [ ] köşeli parantez içinde yazılmıştır. Yer isimlerinin bugünkü karşılığı ve konuyla ilgili açıklamalar ise ( ) parantez içinde İtalik yazı ile belirtilmiştir. Okunamayan kelimeler... ile, tereddüt edilen kelimeler ise, sonuna ? işareti konularak gösterilmiştir.

¹⁰ İlgürel, S., **Hezarfen Hüseyin Efendi Telhîsü'l-Beyan fî Kavânîn-i Âl-i Osmân**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998.

¹¹ Pul, A., **Girit Savaşı ile İlgili bir Türk Kaynağının Tahlili**, A.Ü., SBE, Tarih(Yeniçağ Tarihi) Anabilim Dalı, YDT, Ankara, 2004, s.22

Çalışmamız bütün nüshaların, esas aldığımız nüsha ile karşılaştırılması şeklinde olmuştur. Hepsinin ilk bölümleri aynı olup, aynı anlama gelen birkaç kelime farklılıkları vardır. A.E.K. nüshasında bazı Avrupa memleketlerinin şehirleri daha ayrıntılı olarak yazılmıştır. A.E.K. el yazması 29 yapraktır. Eserin ilk sahifesi 11, diğer sahifeleri 15'er satır olarak Nesih yazı ile yazılmıştır. S.B.V el yazması ise 31 yaprak olup, ilk sahifesi 12 satır, diğer sahifeleri 15'er satır olarak Talik yazı ile yazılmıştır. S.E.E.'nin birinci sahifesinde, temellük kayıt ve mühürleri vardır. Eser 31 yaprak olup, ilk sahife başlıkla birlikte 12 satır, diğer sahifeler ise 15'er satır olarak Talik yazı ile yazılmıştır. Otuz bir numaralı son sahifesinde ise müellifine dair kayıt vardır. R.E.K. el yazması ise, 9 yaprak, 17 sahife olup, şemseli başlıklı ilk sahifesi 25, diğerleri ise 35'er satır olarak Nesih yazı ile yazılmıştır.

Nüshalar arasında sadece iki farklı bilgiye rastlanılmıştır. T.S.R'de Aşağı Saksonya 16 eyalet yazıldığı halde, diğer nüshalarda on eyalet olduğu yazılıdır. Diğer farklı bilgi ise, T.S.R.'de Kastilya-i cedid bir dukalık yazıldığı halde, diğer nüshalarda iki dukalık olarak yazılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ESERİN MUHTEVASI

1. AVRUPA MUHTASAR COĞRAFYASI

İcmal-i Ahval-i Avrupa, Hıristiyan Papalık ve bağlı diğer birimlerini kısaca anlattıktan sonra idari yapıya geçer. Avusturya'dan başlayarak ülkelere ve başkentlerine ayrıntılı olarak yer verilen ilk bölüm, Rusya ile biter. Sadece T.S.R.'da olan ikinci bölümde coğrafya ilmi ve faydaları anlatılır. Ardından Malta ve Girit adalarına dair kısa birer risalelerle son bulur.

Eser bütün nüshalarda *İcmal-i Ahval-i Avrupa* başlığıyla başlar. Daha sonra “Coğrafyacılar dünyadaki devletleri, dört bölgeye ayırıp bunları Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika olarak isimlendirmişlerdir.” girişiyle devam eder. Rusya'nın da dahil edildiği Avrupa anlatılır. Avusturya'dan itibaren ülkelerin, başkentlerinin ve şehirlerinin anlatıldığı ilk bölümde, Hıristiyan Papalık ve Papalığa bağlı ruhani rütbelerden sonra idari rütbelere geçerek sınıflandırmalar yapar.

Hıristiyanlık dünyasında ruhani rütbenin en üstü Papa'dır. Bütün Hıristiyan dünyasını temsil eden Papa, rahipler arasından seçilir ve Roma da oturur. İkinci rütbe Kardinaller rütbesidir. Seksen adet kardinal vardır. Büyük çoğunluğu Roma da bulunurken, diğerleri Hıristiyanların yaşadıkları farklı bölgelere dağılmışlardır. Papa öldüğü zaman, aralarından yeni bir papa seçerler. Üçüncü rütbe Baş Piskoposluk rütbesidir. Bunlar Papa'ya bağlı büyük memleketlerde otururlar. Dördüncü rütbe Piskoposluk rütbesidir. Bu iki rütbe sorumlu oldukları bölgelerin aynı zamanda prensleridir. Beşinci rütbe, Abaçiye rütbesi olup Piskopos adaylarıdır. Altıncı rütbe farklı mezheplerin önderleri ve rehberleridir. Hıristiyan kanunlarına göre halktan tarım, hayvancılık gibi gelirlerden onda iki oranında vergi alınır. Alınan verginin bir kısmı bunlara, bir kısmı, bölgenin kral ya da diğer idarecisine verilirken bir kısmı da halkın zaruri ihtiyaçları için ayrılır. Bu yol ile çok gelirlere sahip olurlar ve çok sayıda vakıfları vardır.

İdari rütbelerinin ilki imparatorluk rütbesidir. Kendi dillerinde kralların kralı demek olup, Avusturya Çar'ını bu itibarda sayarlar. Bu unvan başkalarına verilmemekle birlikte Osmanlı hanedanından gelen padişahlara da imparator demekten çekinmezler. İkinci rütbe çarlık rütbesidir, Rus çarları bu sınıftandır. Üçüncü rütbe krallık rütbesidir. Fransa, İspanya ve İsveç kralları bu sınıftandır. Dördüncü rütbe Erdel idarecileri gibi prenslikler rütbesidir. Bunların, ordu komutanı olarak askeri rütbeleri de vardır. Aralarında geniş topraklara sahip olanlara büyük prenslik derler. Beşinci rütbe dukalık rütbesi olup Floransa böyledir. Geniş topraklara sahip olanlara Büyük Duka, yani Arki Duk (Fr. Archiduc) denir. Altıncı rütbe markilik rütbesi olup Baven markisi bu sınıftandır. Yedinci rütbe kontluk rütbesidir. Bunlarında geniş topraklara sahip olanına Arki Kont denir. Sekizinci rütbe baronluk rütbesidir. Bunlar köy gibi daha küçük toprakların sahipleridir. Avrupa'daki yöneticiler bunlar olup ülkeleri, idare şekilleri ve idare merkezleri 1138 senesinde özetle yazılmıştır.

Özetlediğimiz bu bölümden sonra ülkeler ve şehirleri yazılıdır. Avrupa'nın Roma imparatoru olarak, saygı gösterdiği idarecisinin Avusturya çarları olduğunu ve o tarihte tahtta Altıncı Charles'ın bulunduğu belirtilir. Sonuç olarak, Avrupa kıtasında 15 adet krallık, 122 adet büyük prenslik, 656 liva seviyesinde küçük prenslik bulunup, bunların birçoğunun birleşmesinden imparatorluk oluşur. Ayrıca 3865 adet şehir vardır. Girişte sözü edilen rütbelere göre, 1 papa, 87 arki piskopos, 314 piskopos, 10 abaçe, 1 imparator, 1 çar, 10 kral, 57 prenslik, 87 duka, 16 markilik, 114 kontluk, 5 baronluk, 29 tişoloş yani zuama bunların hakimidir, şeklinde özet bilgi verdikten sonra ilk bölüm temme ile biter.

2. COĞRAFYANIN FAYDALARI

Coğrafya, Osmanlıda astronominin bir dalı olarak görülmüş, bu nedenle de ihmal edilmiş bir bilimdir. 17. asırda Katib Çelebi bu bilimin, toplumların yaşamında bilgilenme bakımından ne kadar önemli olduğunu anlamıştır. Bu konuda

Mehmed İhlasi Efendi ile batının önemli eserlerini tercüme etmiştir. ”Daha önce yazılmış olan İslami eserler ile Kâtip Çelebi'nin yazdığı birinci Cihannüma'da, dünya üzerindeki ülkeler genel olarak yedi iklime ayrılarak verilmiştir. Oysa ikinci defa yazılan Cihannüma'da ülkeler Asya, Avrupa, Afrika ve Amerika kıtalarına göre anlatılmış ve ayrıca Kuzey Kutbu, Güney Kutbu konularına da yer verilmiştir. Kıtalara ayırma yöntemi ilk defa kullanılmıştır. Bu döneminin önemli coğrafi yeniliklerinden biridir.”¹² *İcmal-i Ahval-i Avrupa*'da aynı şekilde coğrafyacıların dünyadaki ülkeleri Asya, Avrupa, Afrika ve Amerika kıtalarına ayırdıklarını yazarak başlar. Eserimizin [vr. 21b] den başlayan ikinci kısmında Katib Çelebi gibi coğrafyanın önemini vurgulamıştır. Yeryüzünde yaşayan halkların, yaşadıkları bölgelerin, yakınlıklarının ve uzaklıklarının doğru olarak bilinmesi, aralarındaki birçok işin mümkün olup olmayacağını bu bilim sayesinde anlaşılabilirliğini ifade etmiştir. Osmanlı devleti haricinde, yeryüzünün farklı bölgelerinde dağınık halde yaşayan Müslümanlar, çeşitli devletler idaresinde birbirlerinden habersiz oldukları için, ihtiyaç halinde aralarında yardımlaşamazlar. Bazılarının da Hıristiyanların idaresi altında çaresiz ve ümitsiz kaldıklarını ifade etmiştir.

Bu bilim basılır ve yayılırsa, yeryüzünde yaşayan insanlar askeri ve ticari amaçla karadan ve denizden rahatça seyahat ederek, açık denizleri, adaları, sahilleri tanırlar. Böylelikle, birbirlerinden haberdar olup aralarında birlik ve anlaşma kurabildikleri gibi, düşmanlarını da tanırlar. Söz konusu bilimin ne kadar önemli olduğunu daha fazla açıklamaya gerek yoktur. Hıristiyanlar, bu bilim sayesinde dünyanın durumunu çok iyi anlayıp her taraf gidebildiler. Çocuklarını küçük yaşta bu kitaplarla tahsil ettirirler. Önce kendi memleketlerinin tüm özelliklerini, sonra diğer ülkeleri öğretirler. Böylece Amerika'yı keşfedip sahip oldular. Birçok İslam ülkesini istila edip, ülkelerini genişlettiler. Hatta bu amaçla (*Memalik-i Mesalik*) Yollar ve Ülkeler adlı kitabı tercüme etmişlerdir.

Ancak bu bilimin yayılması, resmedilmesi sayesinde olmuştur. Bir memleketin ya da denizin haritası yapılmak istendiğinde, bölge çok dikkatle kağıt üzerine çizilir. Ardından, isimler yerli yerine yazılarak o resim bakıra geçirilir. Usta

---

¹² Elibüyük, M., **Tarihi Coğrafya Bakımından Önemli Bir Kaynak: Cihannüma**, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/1118/13177.pdf> (Erişim Tarihi: 10/02/2016),s.108

nakkaşlar tarafından işlenir, sonra özel bir mürekkep ile özel bir beze basılır. Bu aşaması özet olup daha sonra ayrıntıları yazılır. Mesela, Akdeniz en ve boy olarak şeklen çizilir, sonra adaları, sahilleri, yerleşim yerleri ve kaleleri yerleştirilir. Daha sonra bununla yetinmeyip, sözü edilen denizin alanı on beş, yirmi parçaya bölünüp, her parça ayrı bir kağıtta genişletilerek ayrıntılı olarak yazılır. Böylece dünyadaki memleketler de çizilebilir.

Tarih biliminin de coğrafya ile yorumlanabileceğinden bahsederek, en büyük faydasının da savaşlarda görüleceğine dikkat çekmiştir. Devlet adamlarının kendi ülkelerinin coğrafi durumunu çok iyi bilmesi gerektiği kadar, komşu ülkeleride iyi tanınması ve savaş halinde ordunun karşılaçağı engelleri, önceden bilip ona göre tedbirler alması gerekir. Hıristiyan ordusunu iyi tanıyan, savaş hilelerini bilen, ön görülü komutanlarla İslam askerlerinin galip olacağını ifade eder. Devletin devamlılığı için, askerini maddi ve manevi bakımdan memnun etmesi gerektiğini anlatırken, bu konuda Avrupa'yı izleyip ne kadar ilerlediklerini ve böylece karada ve denizde büyük bir güç haline gelen Rusya'yı örnek verir.

Sonuç olarak, Osmanlı halkının yeniliklere uyma ve uygulamada istekli ve yetenekli olduğunu ifade eder. Düzenli ordu, düşmanı yenilgiye uğratmanın yanında, ülke içindeki eşkıya ayaklanmalarına da engel olur. Böylece halk huzur ve refah içerisinde yaşarken, hayır ve hasenat işleriyle uğraşır ve bu sayede Osmanlı'nın karşısında kimsenin duramayacağını ifade ederek bölümü temme ile bitirir.

3. MALTA ADASI

[vr. 38a] da başlayan İcmal-i Evsaf-ı Malta başlıklı bölümde, adanın yüzölçümünden, çevresindeki adalardan ve limanlarından kısaca bahseder. Maltalıların Kudüs, Akka, Kıbrıs, Rodos, Missina ve Marsilya'dan sonra, milattan sonra 1530 yılında adaya yerleştiklerini ve 250 seneye yakın bir süreden beri Malta'da yaşadıklarını ve halen adanın hakiminin de 60 yaşındaki Gran Master Pinto olduğunu yazar. Adadaki kalelerden ve bu kalelerdeki silahlardan bahsederken, ordu

ve donanmasıyla adanın çok iyi korunduğuna vurgu yapar. Ayrıca on sekiz adet manastırda iki bin rahibin dışında, bin iki yüz adet St. Jean Şövalyelerinin yaşadığı yazılıdır. Şövalyelerin Fransa, Avusturya, İspanya, İtalya, Macaristan, Ceneviz ve Portekiz'deki asil ailelerin çocukları olduğunu belirtir. Ayrıca 2500 genç ve yiğit Müslümanın haricinde, birçok esirin adada tutulduğu ifade edilmiştir. Veinstein¹³ da benzer şekilde, Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin Fransa'daki diplomatik görevlerinden birinde Malta adasındaki tutsaklar olduğunu ifade ettiğini yazmıştır.

4. GİRİT ADASI

Eserin [vr. 39a] “Zikr-i Ahval-i Cezire-i Akritiş Hezarfen tarihinden nakl olunmuştur” diye başlar. Rum adalarının dördüncüsü olan Akritiş adasının isminden A (Hemze) ve Ş (Şın) harflerinin kaldırılması, K (Kaf) harfinin G (Kef), T (Te) harfinin de D (Dal) ile değiştirilerek Girid isminin oluştuğundan bahseder. Ayrıca adanın ölçüleri, Katib Çelebi'nin Atlas Minör adlı eserinde doğudan batıya 170 mil iken, eserimizde 200 mil; genişliği Atlas Minörde 50 mil iken eserimizde 60 mil olarak farklı verilmiştir. Mora adasına 130 mil, Anadolu'nun Menteşe kıyılarına 140 mil mesafededir. Köyleri, geniş tarlaları, altın ve gümüş madenleri olan adada yırtıcı ve zararlı hayvanların yaşamadığı ve adanın eşi benzeri olmadığı konusunda bütün seyyahların aynı fikirde olduğu belirtilmiştir.

Eskiden bu ada, İstanbul Kayserleri idaresinde iken 826'da Emevi hükümdarı Hişam, Endülüs'te ayaklanma çıkaran asileri Mısır'a sürmüştür. Bir süre sonra Mısır valisi Abdullah bin Zahir, her sene vergi vermek şartıyla onları otuz gemi ile Girit adasına göndermiştir. Adaya gelenler çok beğenmişler ve geri dönmek için gemilerini yakmışlardır. Ebu Hafız Ömer bin İsa'nın idaresinde adayı fethedip İslam memleketleri arasına katmışlardır. Bizans imparatoru 1. Mihail donanma gönderip adayı geri almak istemiş, çok kayıp vermesine rağmen alamamıştır. Hicretin 284 senesinde İstanbul'a hükmeden 1. Romanos, Müslümanlara saldırılarda bulunmuş ve adayı istila etmiştir. Bir süre sonra ada halkı tamamen Hıristiyan olur.

¹³ Veinstein, G., **İlk Osmanlı Sefiri 28 Mehmet Çelebi'nin Fransa Anıları**, Çev. Murat Aykaç Erginöz, Özgü Yayınları, İstanbul, 2002, s.26

Bizans'da tahta çıkmak isteyen İsaakios, kardeşi Aleksiyos'un gözlerini oyup ölmesine sebep olur ve tahta geçer. Venedik'e kaçan yeğeni, daha sonra babasının tahtını ele geçirmek için Fransa ve Venedik'ten yardım ister. Büyük bir donanma ile Kadıköy'e ulaşır, bunun üzerine amcası Aleksiyos kaçar ve kendi tahta geçer. Kendisine yardım eden İspanyol komutana Girit adasını, Fransız komutana da Kıbrıs'ı verir. Hicretin 521 senesinde, Venedik büyük paralarla Girit'i satın alır. Hicri 979 senesinde, Sultan Süleyman'ın oğlu Sultan Selim han Kıbrıs'ı fetheder. Girit ise Venedik elinde kalır.

Hicretin 1054 yılında Sultan Ahmed Han'ın oğlu Sultan İbrahim Han'ın Darüssaade ağası, Sümbül Ağa, Mısır'a sürülür. Mekke kadısı Bursevi Mehmed Efendi ile birlikte gider. Kerbe adasına ulaştıklarında, Malta korsanları tarafından saldırıya uğrarlar. Sümbül Ağa ve gemi kaptanını şehit edip, gemiye içindikilerle birlikte el koyup Girit'e götürür ve adanın hakimine teslim ederler. Girit'in bu ihanetine karşı Osmanlı, hemen Yusuf Paşa komutasında donanmayı hazırlayıp sefere gönderir. Yusuf Paşa, vezir Musa Paşa ve kul kethüdası Murat Ağa ile birlikte Rebiü'l-âhîrinin 25. Günü Navarin limanına, iki gün sonra da Girit adasına ulaşılır. Cemaziye'l-evvelin üçüncü günü, Hanya kalesi etrafında hendekler açılarak saldırıya geçilir. 54 gün süren kuşatmadan sonra, sağlam kale zapt edilir. 1055 tarihini veren, ebced hesabı ile tarih düşülmüştür.

Budin'den azledilen vezir Deli Hüseyin Paşa, Girit'te görevlendirildi. Adanın büyük bölümünü fethedip İslam devletleri arasına katmasına rağmen, dünyada benzeri olmayan en sağlam kalesi, Kandiye kalesini ilk kuşatmada alamamıştır. Vezir-i Azam ve Başkomutan Fazıl Ahmed Paşa, Uyvar kalesini fethedip Avusturya ve Macaristan ile barış imzalayıp Sultan Mehmed Han (4.) huzuruna çıktığında, övgü ve iltifatlarına mazhar oldu. Bir iki gün sonra padişah; Fazıl Ahmed Paşa, Şeyhülislam, Anadolu ve Rumeli kazaskerleri, vezirler ve diğer devlet adamlarını toplayıp, Girit adasının durumunu görüşür. Adanın tamamına hakim olunamamasının Osmanlı devletine yakışmadığını ifade eder. Özellikle Kandiye halkının Akdeniz'deki tüccar gemilerimize saldırıp insanları esir edip, mallarını yağma ve talan etmeleri nedeniyle kaleyi alıp bunları cezalandırmak en büyük arzumuzdur der. Kandiye'nin fethi için Vezir-i Azamı görevlendirir. 5 şevval 1076

da hazırlıklarını tamamlayan orduya, padişah Edirne'ye kadar eşlik edip uğurlar. 1077'de Girit'e ulaşan donanma o kışı Hanya'da geçirir. 18 Zilkade 1077'de Kandiye'yi kuşatırlar. 29 ay süren kuşatmanın sonunda 21 – 30 Rebiü'l-âhir 1080'de kale komutanı bazı şartlar öne sürerek teslim edeceğini bildirir. Beyaz bayraklı çadırlarda İbrahim Paşa, Zülfikar Ağa, baş tezkireci İshak Efendi ve tercüman Panot Efendi ile kaleden görevlendirilenler arasında yapılan barış görüşmeleri sonunda, ahidname yazılıp imzalanır ve kalenin anahtarı teslim alınır. Böylece bütün ada ve kaleler İslam memleketleri arasına katılmış olur. Risale, ulemadan Hamdi Efendi'nin Kandiye'nin fethi olan Hicri 1080'i ebced hesaplı tarih düşürmesiyle sona erer.

İCMAL-İ AHVAL-İ AVRUPA TRANSKRİPSİYONU

[vr. 1a]

İCMÂL-İ AHVÂL-İ AVRUPA

Be-Hatt-ı Nesh

Satır

17

[vr. 1b]

İcmâl-i Ahvâl-i Avrupa

Erbâb-ı coğrafya memâlik-i dünyâyı kısmet-i ûlâda dört iklimi kısmet edüb aksâmına **Avrupa** ve **Asya** ve **Afrika** ve **Amerika** tesmiye eylemişlerdir. **Avrupa** ikliminde vâki‘ memâlikin mikdârı ve bu zamânda bi’l-fi’l mutasarrıf olan hükâmın mikdâr ve makdûrları icmâlen tahrîr ve beyân ve her birinin kabza-i tasarrufunda olan memleket ve mahal-i ikâmet ve makarr-ı hükûmeti ta‘yîn ve işâret-i ‘icâlemizde mâ-hüve’l- merâm olmağla maksûda şurû’dan mukaddem ahvâlleri izâh ve her ferdin [hâli] mahallinde fehm olunmak için rütbelerinde vâki‘ i‘tibârları telhis olundu. **Pes** milel-i Nasâra beyninde i‘tibârât-ı merâtib iki nev’ olub **biri** rehâbîn-i kıssısîn ya‘ni fî mâ beynehüm ulemâları olanlarının mertebeleridir. **Ba‘dehû** avâmlarının rütbeleridir. Nev‘-i evvelde mertebe-i ûlâ **Papa** rütbesidir ve mecmû‘ Nasârâda bir şahsa münhasır olub zîrde tahrîr olunduğu üzere Roma şehrinde mukim nâfizü’l- kelâm mu‘teber ve i‘tikâdlarında ser-tarîk-i râhibân-ı gümrâhân bu râhibdir. **Rütbe-i sâniye** Kardinaller rütbesidir. Bunlar tamâmen Nasârâ diyârlarında seksen rahiblerdir. Ekseri Roma şehrinde ve ba‘zıları ekâbir-i mülûk-ı Nasârâ yanında mukîm olurlar. **Papa** mürd oldukda bunların biri cümlenin ittifâkıyla Papa nasb olunur. **Rütbe-i sâlise** Arki (*Archi*) piskoposlar rütbesidir. Bunlar Papa’nın ‘alâkalı

[vr. 2a]

olduğu memâlik ve bilâd-ı ‘izâmlarda mukîm olurlar. **Rütbe-i râbî‘a** Piskoposlar [rütbesidir. Bunlar dahi] bilâd da mukîm olurlar. Bu iki rütbe erbâbı memleketlere mutasarrıflar perinçler (*prensler*) ve beğler dahi olurlar. **Rütbe-i hâmise** Abaçiye (*Piskoposluk veya piskoposluk olmayı bekleyen kilisede prens, papaz gibi hem dini hem de idari yetkiye sahip piskopos vekil*) rütbesidir. Bunlar mârrü’z-zikr olanların kâyim makâmlarıdır. **Rütbe-i sâdise** mezâhib ve ayinlerinde vâki‘ fırâk-ı kesîrenin ser-tarîkleridir. Bunlar dahi memleketlerde vâki‘ evkâflarında mukîm olurlar. Zîr-i destlerinde olan rehâbin kimi târik ve kimi tâlib kimi vâiz ve kimi nâsıh ve kimi mürtekb-i seyâhat olub tamâmen dünyâyı geşt-i güzâr ve Papa’dan me’mûriyyet ile milel-i saireyi âyinlerine tergîb-i vech ve zu‘mlarında teksîr-i millet-i İseviyye’de cidd ü ihtimâmlar iderler. Memâlik-i Mahrûse’de türktâz edenlerin ekseri bunlardandır. Bâlâda mastûrû’l esâmi turuk erbabına memâlik ve bilâd Papa tarafından meblağ-ı vâfire zımnında te’biden tevcih olunur. Biri mürd oldukda birine dahi tevcih olunur. Bu takrîb ile Papa’ya irâd-ı vâfire hasıl olur. Ahâli-i memâlik ve bilâd-ı Nasârî kanûnları üzere mecmû’-ı hayvânât ve hububât envâ’ından on da iki öşr alunub bu makûlelerin bulunduğu bilâd da biri bunlara âyid ve birinin nısfı kral veya gayrı bulunan hâkimlerine râci‘ ve bâki kalan bir nısf hıfz ve mühimmât ve havâyic-i ahâli-i bilâd ve kurâ için her yerde cem‘ olunur bu tarîk ile ve gayrı nice tarîkiyle bunların dahi

[vr. 2b]

irâd-ı vâfresi olur. Bâ-husûs ki evkâfları her diyârda katî çokdur. **Merâtib-i avâm** bu kısımda cümle rütbelerin akdemi imparatorluk [rütbesidir. Lügatlarında] ma’nâsı âmir demektir. İstılâhlarında melikü’l-mülûk veya kral-ı kralân demek olur ve Nemçe çâsârı fî ma beynehüm bu i’tibârdadır ve bu unvânı gayrıya vermeyüb ancak Pâdişâhân-ı Âl-i Osmân hazarâtına cümle Nasârı teslimde tereddüd etmezler ve imparator derler şehn-şâh demek olur. **Rütbe-i sâniye** çâsârlık rütbesidir. Nemçe kralına imparator dedikleri gibi çâsâr ve kral dahi derler ve Moskov Çarları [çâsârlık rütbesi] i’tibârındadır derler. **Rütbe-i sâlise** krallık rütbesidir. Françe ve İspanya ve İsveç ve sâir zîrde mastûrû’l-esâmi bu i’tibârdadırlar. **Rütbe-i râbî‘a** pirinçiyeler rütbesidir. Erdel’e hâkim olanlar gibi Nemçe’nin Başvekili Pirinç Evgeniyuş

(*Eugenius*) dahi bu kabildendir. Velâkin merâtib-i askerîde i'tibâr kesb edib seraskerleri olmuştur ve bunlar içinde mülk-i memleketi çokça olana Büyük Pirinçiş (*Grand-principality, büyük prenslik*) derler. **Rütbe-i hâmise** dükalık rütbesidir. Florançiya (*Floransa*) ve Sabaudiya (*İng. Savoy, Fr. Savoie Sabaudi*) Dükası bu kabildendir. Bunlardan dahi çokça memlekete mutasarrıf olanlara Büyük Düka ve Arki Düka dahi derler. **Rütbe-i sâdise** markilik rütbesidir. Baven Markiyosu (*Baden Markiliği*) bu kabildendir. **Rütbe-i sâbi'a** komeşlik rütbesidir. Platnatoş Riye komeşi gibi bunlardan dahi memleketi ziyâde olanlara Arki komeş derler.

[vr. 3a]

Rütbe-i sâmine baronluk rütbesidir. Bu kabilden olanların tasarrufunda şehir [olmayub ancak kuraya] tasarruf ederler. Memleket zabt u tasarruf eylemeğe nisbet ile i'tibâr eyledikleri merâtib budur. Her ferdin hâli ma'lûm olmak için beyânı takdim olundu. Askerlerinde olan i'tibârâtı dahi kâime-i uhrâya havâle olunup Avrupa ikliminde vâki' olan mülûk-ı Nasârâ ve devletleri ve cemâhir ve istânları ve makarr-ı hükümetleri olan şehirler ve bilâdları ve istiklâlleri ve teba'iyetleri ve semt ve cihetleri işbu 'icâlede icmâlen beyân olunur. **Sene 1138 İklîm-i Avrupa'da** vâki' olan mülûk-ı Nasârânın bu zamânda yine mu'teber ve muhteşemi ve muvakkırı Roma İmparatoru 'unvân ve sertâbıyla mu'anven Nemçe çâsârıdır ki Karaloş-ı Sâdis (*Alman Kralı 6. Charles*) ismiyle tesmiye olunur. Roma İmparatorluğu ta'bir olunub bu nâm ve şân ile iftihâr eden devletin serdârı ve başbuğudur ve bu Nemçe çâsârlığından 'ibâret olub zu'mlarında iftihâren Roma İmparatorluğu ta'bir eyledikleri dâire-i devlet-i bâtıla aslında yedi hersek'den ya'ni yedi beğden mürekkeb bir cumhûr olub başbuğları Nemçe çâsârıdır ve çâsâr olan bu herseklerin re'y ve ittifâklarıyla intihâb olunub nasb ve ta'yin olunmak üzere beyenlerinde kanûn ve kâ'ide olmuştur. **Velâkin** gaflet olunmaya ki eğerçi bu hersekler erkân-ı devlet olub imparatorluk

[vr. 3b]

dairelerinden addolunurlar. Amma Nemçe çâsârı kendüye mahsûs memleketlerde ve kendüye mahsûs umûrda müstakil olduğu gibi hersekler [dahi kendi memleket] ve umûrlarında müstakiller ve fâ'il-i muhtârlardır. Nemçe çâsârına inkıyâd ve i'ânetleri

bir mâtdeye münhasırdır. Ya'ni Devlet-i Aliyye ile Nemçe çâsârı beyninde mukâtele zuhur eyledikde Nemçe diyârına hücûm ve mukâteleye bâ'is ve bâdi ve mübâşeret eden Devlet-i Aliyye olursa ol vakitte mesfûr hersekler 'ahd-i kadîmleri mücebince asker ile yahûd akçe ile imdâd ve i'ânet ile mecbûrdurlardır ve illâ [kıtâl ve cidâle] bâ'is ve bâdi çâsârın gurûru ve tama'-ı hâmı olub [fesâda] mübâşeret çâsâr cânibinden vâki' olursa bu takdirce asker ile yahûd akçe ile çâsâra imdâd ve i'ânet herseklerin 'uhde-i zimmetlerine lâzım gelmez. Bu mâtde-i vâcibetü'l-ittilâ' mülâhaza olundukda vakt-i hâcetde çâsârın herseklerini çâsâra muvâfakatdan tard [ve imdâd] ve i'ânetden def' ü men' eylemeğe tarîk bulunur. Bâ-vücûd bu esnâdaki birkaç seneden beru çâsârın kuvvet ve mikneti ve kendüye mahsûs daire-i memleketi tevsî' bulub gurûrundan nâşi herseklerine çendân i'tibârı yokdur ve hersekler dahi fi'l-vaz' birer beğ makâmında olub fi zamânına niceleri tevsî'-i daire ve tahsîl-i miknet edib ekseri krallık dârâtını hâsıl

[vr. 4a]

ve unvânını takınmışlardır. Ol ecilden çâsâra i'tibâr etmeyüb [nice umûrda birbirleriyle] ve sâir imparatorluk dâiresinden hâriç olanlar ile çâsârın aleyhine ittifâk edüb hilâfında olurlar. **Pes** Nemçe çâsârı ırsla mâlik ve kesb ile tahsîl edüb kendisine mahsûs olub bu vakt ü zamânda ale'l-istiklâl mutasarrıf olduğı memâlik ve bilâd icmâlen beyân ve her birinin kaidesi olan şehirlere ve bilâda işâret olunur. **Memleket-i Avusturya** "Memâlik-i Nemçe" bu memleket beynlerinde Arki Dükalık (*Archiduc*) i'tibâr olunub mutasarrıf olana [Arki-dük derler ve hâlâ] çâsârın tasarrufunda olmağla bu memleketin Arki-dükası olmuş olur. Bu memleket iki eyâlete kısmet olunub birine Avusturya-i ulvî ve birine Avusturya-i süflâ derler. Üç sancağ beği olub ve Papa tarafından iki piskoposu vardır. Piskoposluk olan yerlerin irâdı Papa'ya âyiddir. İki eyâletde on iki pâre şehir vardır. Avusturya-i süflînin pâ-yı tahtı ve çâsârların makarr-ı hükümetleri Bec (*Viyana*) şehridir ve Papa tarafından Piskopos olanın dahi makarrıdır. Avusturya-i ulvînin kaidesi Nevuştat (*Neustadt*) şehridir ve Papa tarafından diğher piskoposun makarrıdır. **Memleket-i Tirolî** (*Tirol*) bu memleket beynlerinde Arki Komitatuş i'tibâr olunub on üç pâre

[vr. 4b]

şehri ve dört sancak beği ve bir piskoposluğu vardır ve çâsâr bunun Arki Komeşi olmuş olur. Kaide-i memleketi Anişburg (*Innsbruck*) [nâm şehirdir]. Nemçe çâsârlarının mahall-i zuhûru ve vatan-ı asliyeleri bu şehirdir. **Karnitiye** (*Charintania, Carinthia*) Memleketi Pirinçiyatoş ya'ni beğlik i'tibâr olunub memleket beğliği çâsâra nisbet olunur. Sekiz aded şehri vardır. İki piskoposluktur. Kaide-i memleketi Sanvek nâm şehirdir. Bu memleket Venedik körfezine muttasıl vâki' olmuşdur. **Memleket-i İştiriya** (*Styria*) bu dahi beğlik i'tibâr olunub çâsâr bunun dahi [beğidir]. Sekiz pâre şehri olub birisi piskoposluktur. Kaide-i memleketi Graz nâm şehirdir. Bu memleket dahi Venedik körfezine muttasıl olub Triyeşte (*Trieste*) ve Fulumen (*Hırvatistan'da olan Rijeka'nın eski adı Fiume*) nâm iki liman ve iskelesi vardır ki Nemçe çâsârı bu mahalde tersâne binâ edub kalyonlar binâsına mübâşeret etmiştir. **Memleket-i Karniyola** (*Carniola*) bu dahi beğlik i'tibâr olunub dört pâre şehri vardır. Kaidesi Levbak (*Laibach, Ljubljana*) nâm şehirdir. Nehr-i Sava'nın (*Tuna'nın kollarından biri*) menba'ı bu memleketdedir. **Vindijmark** (*Venedik*) Bu dahi beğlik i'tibâr olunub üç aded şehri vardır. Matlang nâm şehir kaidesidir. **Memleket-i İşveviya** (*Swabia*) bu memleket rütbede krallık i'tibâr olunub krallığı Nemçe çâsârına mevkûfdur. Bu memleket dokuz eyâlete kismet olunub on iki pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi

[vr. 5a]

Auşburg (*Augsburg*) nâm şehirdir. Dokuz eyâletde sekiz nefer hâkim olub rütbe rütbe i'tibâr [olmuşdur]. İki piskopos ve ikisi anlara kâyimmakâmlardır. İki dahi beğler biri düka ikisi dahi markiyo ve çâsârın iki nefer vekilleri dahi vardır. **Memleket –i merkûmede** bâlâda zikrolunan şehirlerden gayrı on beş şehir dahi vardır ki serbestiyet-i kadîme ile ber-vech-i ocaklık mu'aflar ve müsellemlerdir. Hiçbir ferd bunlara dahl ü ta'arruza kâdir değillerdir. Nehr-i Tuna'nın menba'ı bu memleketden olub Bevariya (*Bavyera*) memleketine cereyân andan Avusturya memleketine ve andan Bec şehri geçdikden sonra Macaristan'dan [Belgrad'a cereyân ider]. Kezalik Riyen (*Rheine*) ta'bir olunur nehr-i kebîr Helveçiya (*Helvetica, İsviçre Konfederasyonu*) memleketinden çıkub bu memleketde tûli on iki arzı beş sâat bir 'azîm göle dökülüb (*Macaristan'daki Balata gölü*) garb cânibinden yine çıkıb

Palatınatoş Reyn (*Ren palatin kontluğu= Conte palatino, saray kontluğu*) ta'bir olunur memlekete ve andan Magonçiya (*Mainz, Lat. Mogontiacum*) ve andan Triveri (*Treves, Trier*) ve andan Kolonya (*Köln*) ve andan Veştalya (*Vestfalya*) ve andan Felemenk memleketlerine uğrayıb Felemenk diyârında Bahr-i Muhît-i Garbî'ye munsab olur. **Memleket-i Bohemiya** Bu memleket krallık i'tibâr olunub Nemçe çâsârı bunun dahi kralıdır. On yedi eyâlete kısmet olunub yetmiş üç pâre şehri vardır. Her şehrin bir komeşi ya'ni mirlivâsı vardır. Kaide-i memleket Praga şehridir ve bu şehir Arki Piskoposluk olub Papa tarafından Arki Piskopos makarrıdır.

[vr. 5b]

Memleket-i Moraviya (*Moravya*) bu memleket markiyoluk i'tibâr olunub Nemçe çâsârı markiyosudur. On beş pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi [Brünn] şehridir ve tamâmen bir memleket bir eyâlet i'tibâr olunur. **Memleket-i Silezya** (*Schlesien*) yirmi bir eyâlet i'tibâr olunub on yedisinde birer düka ve dördünde birer baron oturur. Seksen yedi pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi Teşkin (*Teschen*) nâm şehirdir. **Memleket-i Hungariya** ki Macaristan'dır. Bu dahi krallık i'tibâr olunub bunun dahi Nemçe çâsârı kralıdır. Bu memleket dokuz eyâlete kısmet olunub yüz dört [pare şehri vardır. Kaide-i] memleketi Pojun (*Pojrga*) ve Komaran (*Komarno*) şehirleridir. Budin'de Papa tarafından piskopos oturur. **Memleket-i İşkalavonya** (*Slovakya*) Macaristan eyâletinden bir eyâlet olub kaidesi Zagreb nâm şehirdir. Papa tarafından bunda dahi piskopos oturur. **Memleket-i Kuruvaçiya** (*Croatia*) ki Hırvatlıktır. Ya'ni Sırb bu dahi Macaristan'dan bir eyâlet addolunub kaidesi Siceb (*Siget, Zigetvar'ın Hırvatça adı*) nâm şehirdir. **Memleket-i Şerviya** (*Srbija*) ya'ni Sırb memleketi fi'l-asıl bir krallık olub ekseri yerleri Devlet-i Aliyye'nin zabtında olub bir mikdârı çâsârın zabtında olmağla yine krallık i'tibâr ederler ve kaide-i memleketi Belgrad i'tibâr olunmuştur. **Memleket-i Erdel** bu memleket piriñçiyat ya'ni beğlik i'tibâr olunub Nemçe çâsârı bunun dahi beğidir. Bir eyalet [yer] olub on iki şehri vardır. Kaide-i memleketi

[vr. 6a]

Belgrad'dır. Meşhur şehirlerinden Sibin (*Alm. Siebeni*) ve Beraşo (*Braşo*)'dur. **İtalya** ülkesinde [çâsâra tâbi'] olan memleketler bunlardır. Memleket-i

Mediyolan (*Milano, Lat. Mediolanum*) bu memleket dükalık i'tibâr olunub Nemçe çâsârı bunun dükasıdır. Kaide-i memleketi Mediyolan şehridir. Bu memleket dört eyâlet i'tibâr olunub Papa tarafından bir arki piskoposu vardır. Anın makarrı Milano nâm şehirdir. On dokuz pâre şehri olub Papa tarafından dokuz nefer piskopos dahi bu memleket de kâimlerdir. **Memleket-i Mantova** (*Mantua, Mantois*) bu dahi dükalık olub Nemçe çâsârı bunun [dahi dükasıdır]. Bir eyâlet i'tibâr olunub üç nefer beği ve bir [nefer piskoposu] vardır. Kaide-i memleketi Mantova şehridir. Piskoposun sâkin olduğu mahaldir, tamâmen memleket de on altı pâre şehir vardır. **Memleket-i Anapoli** (*Napoli*) -bu memleket krallık i'tibâr olunub Nemçe çâsârı bunun dahi kralıdır on iki eyâlet i'tibâr olunub doksan altı pâre şehri vardır. On dokuz nefer arki piskoposu vardır ve kurâ ashâbı beğler çokdur. Kaide-i memleketi Anapoli nâm şehirdir. Bu memleket Akdeniz sâhilinde vâki' olub limanları ve iskeleleri vardır. **Siçilya** ya'ni Misinna ceziresi bu cezire dahi

[vr. 6b]

krallık i'tibâr olunub Nemçe çâsârı bunun dahi kralıdır. Tamâmen cezîre üç eyâlet i'tibâr olunub kırk sekiz pâre şehri vardır ve üç [Arki piskoposu] vardır ve yedi piskoposu var. Kaide-i memleketi Palermo şehridir. Meşhur liman ve iskeleleri Misina (*Messina*) ve Siregosa (*Syracuse*) ve Palermo ve Kataniya (*Catania*) ve Avaguşta (*Augusta*) ve Masara (*Marsala, Masala*)'dır. **Memleket-i Belkiya** (*Belçika*) bu memleket komitatoş i'tibâr olunub Nemçe çâsârı bunun komeşidir. Muhît-i garbî cânibinde sâhil-i bahirde Françe ve Felemenk arasında bir memleketdir. On bir eyâlete [taksîm] olunub yetmiş yedi şehri vardır. Bu memleketden ifrâz olunmuş iki eyâlet Françe'ye tâbi'dir ve zikrolunan şehirlerden otuz dokuz pâre şehir dahi [Françe'ye] ve bir şehir Felemenk'e tâbi' olub bâkileri çâsâra tâbi'dir ve tamâmen memleketde iki Arki piskopos sekiz nefer piskopos bir markiyo iki düka üç komiş mukîm olurlar. Kaide-i memleketleri Burusel (*Brussel, Bürüksel*) nâm şehirdir. Oştende (*Oostende, Ostende*) nâm liman ve iskele bu diyârda vâki' olub Nemçe çâsârının taht-ı himâyesinde olub Hind-i şarkî ve garbî'ye gidüb gelen gemilerin durdukları iskeledir. **Memleket-i Cülires** (*Guelders*) iki eyâlete kısmet olunub yirmi beş pâre şehri ve iki dükası olub kaide-i memleketi Cülires şehridir. **Memleket-i Kaleviş** (*Calais*) üç eyâlete kısmet olunub

[vr. 7a]

on yedi şehri vardır. Biri ocaklık üzere mu'âf ve biri Felemenk'e tâbi'dir. [Bu memleketde hükûmdan bir düka ve iki komeş vardır. Kaide-i memleketi Kaleviş nâm şehirdir. çâsâr-ı merkûmun Hind-i şarkî'de Bişnaker (*Pimanaker*) ülkesinde bir iskele ve limanı olup anda dahi bir şehir binâsına mübâşeret eylemiştir. **Pes** çâsâr-ı merkûmun daire-i hükümetinde vâki' eyâlet ta'bir olunur. Memleketleri seksen iki pâre memleketdir ve bu memleketlerde vâki' olan şehirler altı yüz on pâre şehirdir. Nemçe çâsârına tâbi' olan memâlik icmâlen beyân olunub yedi hersekleri olanlara tâbi' olan memâlik zikrine şurû' olunur. [**Memleket-i Bavariya** (*Bavarya*) İş bu memleketin hâkimi büyük dukadır ve çâsârın [herseklerinden] olup kaide-i - memleketi Münik (*Münih*) nâm şehirdir. Bu memleket iki eyâlete kısmet olunub yirmi beş pâre şehri vardır. Tamâmen memleketde bir Arki piskopos vardır cümle Arki piskoposlara hükmeder. Makarr-ı hükümeti Selişberg (*Seelisberg*) nâm şehirdir. Üç nefer piskopos ve bir abaçıya ki piskopos kâyimmakâmıdır ve bir markiyo ve dört komeş ve iki ze'âmet dahi vardır. Bu memleket Avusturya memleketine bazı cihette muttasıldır. **Memleket-i Saksoniya** Bu memleket vâsi'a olub iki dâireye taksîm olunur. Bir dâiresine Saksonya-i bâlâ derler. Bu dahi iki kısma münkasım olub bu kısmının herseği ve dukası na'l-kırandır ki Leh (*Polonya*)

[vr. 7b]

memleketinin dahi bi'l-fi'l kralıdır. Bu kısım dört eyâlet i'tibâr olunub dört pirinçi ya'ni dört beği ve üç markiyosu ve Papa'ya muhâlif [olan Luteran (*Lutheryan*)] âyinine üç piskoposu iki komeşi ve bir baronu ve elli pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi Vitemberg (*Wittenberg*) nâm şehridir ve mu'âf ve müsellemler bir şehri dahi vardır. **Memleket-i Saksonya-i zîr** bu dahi bir dâire-i vâsi'a olub on altı eyâlete kısmet olunur. Lakin bir herseke tâbi' olmayub her eyâlet bir hâkime mahsûsdur. On eyâletde doksan sekiz şehir vardır. [Yedi] pâre şehri mu'âfdır. Tamâmen memleketde dokuz dükalık üç hükümet ve âyin-i [Luteran'da] iki piskoposluk ve bir vekâlet vardır. Kaide-i memleket Luneburg nâm şehirdir. Saksonya'nın ekser halkı Luterân âyinine râğıblar olub Papa'ya âyinde muhâliflerdir. **Memleket-i Hanoverya** (*Hannover*) Bu memleket dahi Saksonya-i zîr'den bir eyâlet olub hâkimi hersekdir ve dükadır ve hâlâ bi'l-fi'l İngiltere memleketlerinin kralıdır. **İş bu** Hanoverya'daki

Burunşifik (*Braunschweig*) dahi derler. İki dükalık yeri dahi vardır ve bâlâda mastûr doksan sekiz şehirlerin yirmi biri bu memleketde vâki' olmuştur. Kaide-i memleketi Burunşifik nâm şehirdir. **Memleket-i Berandeyorkiya** (*Brandenburg*) İş bu memleket Saksonya-yı bâlâ'dan bir kal'a olub hâkimi hersekdir

[vr. 8a]

ve markiyodur. Mutasarrıf olduğu memleket altı eyâlete kısmet olunub üç markiyosu iki Luteran piskoposu ve iki hükümeti ve kırk sekiz pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi Berlin nâm şehirdir. Bahr-i Baltık sâhilinde vâki' olmuştur. İş bu Brandeburg (*Brandenburg*) markiyosu yedi herseklerden olub mürûr-ı eyyâm ile çok müteferrika memleket tahsîl ve Burusiyeye (*Prusya*) memleketine dahi kral olub cümle herseklerden ziyâde miknet ve kuvvet hâsıl eylemiştir. Müteferrika memleketleri bunlardır. **Vestifaliya** (*Vestfalya*) memleketi dâiresinde Minden beğliği dört pâre şehriyle ve Kaleviş ve Çölyeriş memleketinde iki eyâletde on iki pâre şehirlere çâsar ile müşterektir. Saksonya yı zîrde sekiz şehri müştemil iki eyâlet buna mahsûsdur. **Memleket-i Pomereâniya yı zîrde** dört eyâlet yirmi iki pâre şehir ile buna mahsûs olub bu memleketde iki piskoposluk iki hükümeti iki mu'âf şehri vardır. Pomereâniya'nın kaide-i memleketi Kâmîn (*Kamien*) şehridir. **Memleket-i Burusya** (*Prusya*) dahi iki kısma münkasım olub bir kısmı Leh krallığı'na mülhaktır ve bir kısmı dahi dükalık olub eyâlet 'tibâr olunub yedi pâre şehri vardır. Bu dükalığın mesfûr Brandeburg markiyosu kralıdır. Kâide-i memleketi Könişberk (*Königsberg*) şehridir. Bu memleket dahi Baltık Denizi'nin

[vr. 8b]

sâhilinde vâki'dir. Kral-ı mesfûrun Silediya (*Silezya*) memleketinde dahi beş pâre şehri vardır ve **Memleket-i Mogonçiya** (*Mogontiacum*) Bu memleket hâkimi herseklerden olub cümle herseklerin akdemidir ve tarîk-i ruhbâniyyet üzere bir papazdır. Lâkin i'tibârda ve nüfûz-ı kelâmda cümleye gâlibdir. Mutasarrıf olduğu Mogonçiya memleketi bir eyâlet i'tibâr olunub beş pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi Mogonçiya şehridir bir mu'âf şehri dahi vardır. Hassiya (*Hessen*) memleketinde bir eyâlet buna mahsûs olub anda kurâyı kesîre ve bir kala' sı vardır. **Frankovinya** memleketinde iki komitatda iki aded kal'a ve dört pâre şehir

Vuturunçiya (*Württemberg*) memleketinde bir eyâlet [üç pâre] şehir buna mahsûsdur. Kütüb basması ve coğrafya Mogonçiya şehrinde peydâ olmuştur **Memleket-i Tiryoriya** (*Thüringia*) bu memleket dahi herseklik olub mutasarrıfı Arki piskoposdur. Bir eyâlet i'tibar olunub on altı şehri vardır. Bir komeşi ve bir kayimmakâmı vardır. Kaide-i memleketi Tiryoş (*Thüringen, Türingiya*) nâm şehirdir. **Memleket-i Kolonya** (*Köln*) bu memleket dahi herseklik olub mutasarrıfı Arki piskoposdur. Kolonya memleketi bir eyâlet i'tibâr olunub on bir pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi Kolonya şehridir. Hersek-i mesfûrun Veştefaliya (*Westphalia, Westfalen*) memleketinde iki eyâletde otuz yedi şehri ve üç pâre mu'âf şehri vardır ve bu memleket de iki beği bir piskoposu beş nefer komeşi vardır ve Belkiya (*Belçika*) memleketinde

[vr. 9a]

yedi pâre şehri bir beği bir pikoposu ve bir dükası vardır. Memleket-i **Palatinoş Riye**n (*Rheinland- Palatinat*) bu memleket Riye'n (*Rheine*) nâm nehrin üzerinde olub hâkimi herseklerden palatinoş i'tibâr olunur dört eyâlet olub yirmi yedi şehri vardır. Kaide-i memleketi Heydelberg (*Heidelberg*) nâm şehirdir. Palatinoşa mahkûm iki beğ ve bir piskopos ve üç düka ve üç markiyo'su ve müstakil iki beği ve bir piskoposu vardır. Roma imparatorluğu dâiresinden ma'dûd olub lisân-ı nâsda yedi kral ta'bîr olunur yedi hersekler ve memleketleri bunlardır ki icmâlen [zıkr] olundu. [Ve bunlardan] gayrı zikrolunan memâlikde sâir imparatorluk [dairelerine] mülhak memleketlerde prinçiyeler ta'bîr olunur beğler çokdur. Bunlar dahi birer mikdâr memlekete ber vech-i te'bid ve ocaklık mutasarrıflardır ve umûrlarında müstakillerdir. Ancak biri mürd olduk da yerine kâyim olan oğlu çâsârdan berât almağa mecbûrdur. Bu makûlelerden Saksonya yı zîrde mevcûd olanlar bunlardır. **Lünemburg** (*Lüneburg*) dükası dokuz pâre şehire mutasarrıfdır. **Holşten** (*Holstein*) dükası dahi dokuz pâre şehire mutasarrıfdır. Dindişik **Heyin** (*Vindişkheyn*) piskoposu dört pâre şehire mutasarrıfdır. **Bremen** dükası on pâre şehire mutasarrıfdır. **Karden** dükası beş şehire mutasarrıfdır.

[vr. 9b]

Metlemburgiya (*Meklenburgia*) dükası yirmi altı şehre mutasarrıf olub zîr-i destinde bir beğ ve dört hükümeti vardır. Bu dükalık Baltık sâhili câniblerinde vâki' olub geçen senelerde Moskov askeri müstevli olmuşidi. Ba'dehu çâsârın i'âneti ile yine tahlîs olundu. **Memleket-i Firankovinya** (*Frankonya*) bu dahi üç eyâlete kısımet olunub birine Firankovinya ve birine Hassiya (*Hessen, Hessiya*) ve birine Hasel derler. Bu memleketde elli altı pâre şehir olub vâfir mutasarrıfları vardır. Kiminin iki üç şehri ve kiminin dahi ziyâde ve ... şehri olub ocaklık vechi üzere mutasarrıflardır. Her birinin hâline göre [bir] mikdâr muhâfız neferâtı vardır. Murâd olundukda beğleri çâsârın yanına varub ulûfe ile asker olurlar. **Avrupa** ikliminde vâki' olub imparatorluk dâiresinden hâric ve memleketlerinde ve sâir umûrlarında müstakil olan mülûk-ı Nasârâ ve istâtlar ve cumhurlar zikrine şürû' olundu. **Cumhûr-ı Venedik** Venedik cumhûr i'tibâr olunub -cumhûr dedikleri devlet oldur ki ol devlette müstakil hâkim olmayub her umûr ve husûs ricâlinin ittifâkıyla ve re'y ve tedbîrleriyle görülür ve ol ricâl tenfiz-i ahkâm için cümlelerin re'y ve ittifâkıyla intihâb ve nasb ve ta'yîn olunur. **Venedik** cumhûrunda on iki nefer ricâl

[vr. 10a]

umûr-ı cumhûru görmek için ta'yîn olunub bir sene mürûrunda anları azledib gayrılar nasb ve ta'yîn ederler. Bunlardan gayrı bir nefer dükaları vardır ki haşmet ve vakârda cümleye gâlibdir. Velâkin umûr-ı cumhûrda retk ü fetk on iki nefer ricâlin ittifâklarına mevkûfdur ve bir Patrikleri vardır ki Venedik'e tâbi' olub Papa âyînine râğıb olan Rum taifesinin âyîn ve mezhebde ser-tarîkleridir. Kaide-i memleketleri **Veneçya** (*Venedik*) şehridir ve duka ve ricâlin makarr-ı hükümetleridir. **Cumhûr-ı merkûmun** İtalya ülkesinde mutasarrıf oldukları memleket on eyâlet i'tibâr olunub eyâletleri bunlardır. **Veneçya** dükalığı bu eyâletde on aded şehir olub **Polesina** dükalığı dört şehirdir. Kaidesi Rovigo nâm şehirdir piskoposlukdur. **Padove** dükalığı on pâre şehirdir ve piskoslukdur. **Verona** dükalığı sekiz pâre şehirdir ve piskoposlukdur. **Bereşe** (*Brest*) dükalığı dokuz pâre şehirdir ve piskoposlukdur. **Bergamo** dükalığı beş pâre şehir ve piskoposlukdur. **Karema** (*Cremona*) dükalığı bir şehir ve piskoposlukdur. **Kripoli Pirinçiyani** altı şehri olub kaidesi Udene (*Udine*) şehridir ve patriklikdir. **Trevizu Markiyonatu** dokuz pâre şehirdir. Dördü

piskoposluktur. **Viçentine** (*Vicentina*) dükalığı dört pâre şehir ve piskoposluktur. **Cumhûr-ı** mesfûrun İtalya ülkesinden hâric olan memleketleri üç eyâlet i'tibâr

[vr. 10b]

olunur ki bunlardır. **Vilayet-i İştiryâ** (*İlirya*) Bu vilâyet de dört pâre kal'aları vardır. Cümlesi piskoposluktur. **Dalmaçya** memleketinde on dört pâre kal'a ve şehirleri vardır. Kaideleri **Zadre** (*Zadar*) nâm kal'adır ve Arki piskoposluktur. **Bir eyaletleri** cezirelerden ibâret olub on dört pâre cezireleri vardır. Meşhûru **Korfu** ceziresidir ve bu cezirelerinde birer şehirleri ve palankaları dahi olub piskoposları vardır. Cumhûr-ı mesfûrun on üç eyâlet i'tibâr olunur. Memleketlerinde doksan sekiz pâre şehirleri vardır. **Memleket-i Ceneviz** İtalya ülkesinde Akdeniz sâhilinde bir küçük cumhûr olub karada mutasarrıf oldukları yerler iki eyâlet i'tibâr olunur. Biri sâhil-i Bahr-i şarkî ve biri sâhil-i Bahr-i garbîdir. On üç pâre şehirleri olub makarr-ı hükümetleri Ceneviz şehridir. Memleket vasatında Akdeniz sâhilinde vâki' olub gâyet musanna' ve müzeyyen şehirdir ve limân ve iskelesi vardır. Memleketlerinde yedi piskoposları ve bir Arki piskoposları olub Ceneviz şehrinde oturur. **Korsika** ceziresi dahi bu cumhûra tâbi' olub cezire-i merkûmede on bir şehir vardır. Beşi piskoposluktur. Kaide-i cezire **Baştıye** (*Bastia*) nâm şehirdir. **Luka Cumhûru** İtalya ülkesinde denizden alarga bir küçük cumhûrdur. Bir eyâlet i'tibâr olunub beş pâre şehri vardır.

[vr. 11a]

Kaide-i memleketleri Luka nâm şehirdir ve piskoposluktur. **Cumhûr-ı Sanmarino** İtalya'da denizden ba'id yalnız bir şehre münhasır bir küçük cumhûrdur. "Derbeyân-ı cumhûr-ı mezbûr" **Roma İstânı** "der-beyân-ı Roma" İtalya ülkesinde Akdeniz sâhilinde bir hükümetdir ki Ruhbânlar İstânı ta'bir olunur. Kaide-i memleketleri ser-tarîk-i cümle-i rehâbin ve kıssısın olan Rîm (*Roma*) Papa'nın makarr-ı hükümeti Roma nâm şehirdir ki tamâmen Avrupa şehirlerinin mu'teberidir. Sâhil-i bahrden altı sâat mikdârı ba'id Tubriş (*Lat. Tiberis, İtl. Tevere nehri*) nehri üzerinde vâki'dir. Hâla Papa olan On Üçüncü Beneviktuş (*Benedicto*) nâm râhibdir. Memleket on iki eyâlet i'tibâr olunub eyâletleri bunlardır. **Roma Kampanyası** dokuz pâre şehri olub Roma [şehri] onlardandır. Memleketi Ditrogo şehridir. **San Petro** (*St.Pietro*) yedi pâre şehri olub biri dükalıktır. **Kaştero** (*Castro*) dükalığı dört pâre

şehir olub kaidesi Kaştero nâm şehirdir. **Urdibto** (*Urbino*) dükalığının üç pâre şehri olub kaidesi mezbûr Urdibto'dur. **Prozine Provinciyesi** (*Perugia provincia*) iki şehri vardır. **Umiriye** (*Umbria*) dükalığı sekiz pâre şehirdir. **Sebyine** (*Sabina*) dükalığı üç şehirdir. **Ankona** markiyonati (*Ancona*) on pâre şehirdir. Akdeniz sâhilinde vâki' olmuşdur. **Reviyne** (*Ravenna*) dükalığı altı pâre şehirdir. **Roma Provinciyesi** yedi pâre şehri vardır. **Polona** (*Bologna*) **Japrovinciyesi** (*Polonaja*) dört pâre şehri vardır. Tamâmen memleketde Papa'ya âyid

[vr. 11b]

şehirler atmış sekizdir. Papa yı mesfûrun eğerçi bi'l-fi'l mutasarraf olduğu memleket bu mikdârdır. Velâkin Papa âyinine tâbi' olub Roma imparatorluğu dâiresinde ve sair bu âyin ve mezheb-i âtilaya râgıb olub tamâmen bu âlemde sâkin olan tavâife Papa tarafından Arki piskoposlar ve piskoposlar vesâir tarîk-i ruhbâniyyetde âdetleri üzere lâzım gelen hükkâmın azli ve nasbı mesfûra mevkûf ve cümlelerin mu'tekadı ve mu'teberi ve i'tikadlarında ve umûr-ı uhreviyelerinde mesnedleri ve merci' ve melce'leri mesfûr Papa olub zu'm-ı Nasârâda afv-ı cerâyim ve cinân ve nirâna istihkâk ve isti'dâd ve duhûl ve hurûc mücerred papanın irâdetine müfevvez olmağla bu mahz-ı [hile Papa'nın] haşmet ve vakârına ve tekebbür ve ta'azzumuna ve cümleye terfî' ve tasadduruna ve irâd-ı kesîre tahsîline vesile olmuşdur. **Memleket-i Floranciya** (*Floransa*) İtalya'da büyük dükalıktır. Üç eyâlet i'tibâr olunur. **Piza** dört pâre şehri vardır. Kaidesi Piza şehridir. Fi'l-asl bir küçük cumhûr olub mesfûr duka istilâ ve hükümetine idhâl eylemişdir. **İşçene** (*Sienna*) yirmi pâre şehri vardır. Ligovurnu (*Livorno*) Akdeniz sâhilinde bunun iskelesidir. Dalya (*d'Elba, Elbe*) nâm küçük cezire buna tâbi'dir. **Memleket-i Sapavdiya** bu dahi büyük dükalık olub üç eyâlet i'tibâr olunur. "Der beyân-ı Sardanya tabi'-i minh" Sardanya ceziresi merkûm dükaya tâbi' olub cezire krallık ve iki eyâlet i'tibâr olunub on beş şehirdir. **Memleket-i Modena** İtalya vasatında bir dükalık olub ve bir eyâlet ve yirmi iki şehri vardır. **Memleket-i Parma** İtalya'da

[vr. 12a]

bir dükalık ve iki eyâlet ve yirmi şehri vardır. **Memleket-i Gavaştele** bir küçük dükalık ve iki şehirdir. **Memleket-i Monako** sâhil-i bahirde bir küçük krallık ve iki

şehirdir. **Memleket-i Helveçiya** (*Helvetia*) İtalya'nın nihâyetinde Nemçe ve Françe mâbeyninde cemâhir-i müttefika (*konfedereasyon*) ta'bir olunur on üç cumhûrdur ve civârlarında nice cemâhir-i sagîr bunlara tâbi' olub kuvvet bulmuşlardır. Memleketleri gâyet ile dağistan olub bir kimesneye ser-fürû etmezler velâkin askeri olub akçe ile Venedik'e ve Nemçe'ye ve sâirlere varub sadâkat ile hizmet ederler. Halkı kesret üzeredir. Yüz yetmiş bir pâre şehirleri vardır. **Memleket-i Tiridintin** (*Lat. Tridentina*) bu dahi ol havâlîde bir piskoposluk olub bir eyâlet i'tibâr olunur yedi pâre şehri olub biri beğlikdir. **Memâlik-i Françe** Avrupa ikliminde bir büyük ve mu'teber krallık olub hâlâ kralı olan Lodoktoş (*XV. Louis*) dur. Bu memleket Akdeniz sâhilinde muhît-i garbîye mümtedd olub pâyı-ı taht ve makarr-ı hükümet Pariz (*Paris*) şehridir ki Akdeniz sâhilinden takriben yüz yirmi sâat garba ve muhît sâhilinden yirmi dört sâat şarka karada vâki' olmuştur. Bu memleket-i Françe on beş prinçiyeliğe ya'ni büyük beğliklere kısmet olunmuşdur ki bunlardır. **Pifardiya** (*Picardie*) prinçliği on üç eyâlet i'tibâr olunub sekizi Galya ve beşi Belkiya (*Belçika*) memleketlerinde vâki' olub Löçemberg (*Lüksemburg*) ve Kambriya (*Cambray*) eyâletleri bunlardandır. Bu beğlikde seksen üç pâre şehir olub yirmi üçü Belkiya'da bâkileri Galya'da

[vr. 12b]

vâki' olub altısı piskoposluk biri dükalık biri beğlikdir. Kaide-i memleket Amtiş (*Amiens*) şehridir. **Normandiya** on eyâlet i'tibâr olub kırk dört pâre şehri vardır. Kaidesi Rovan (*Rouen*) nâm şehirdir. İki şehri Arki piskoposlukdur. **Françe Ceziresi** (*Ile de France*) bu mahalde bir bölük memlekete cezire itlâk edüb on eyâlet i'tibâr olunur kırk üç pâre şehri olub dört piskoposu vardır. Kaide-i memleket Pariz nâm şehirdir. Bunda dahi Arki piskopos vardır. **Şamparniya** (*Champagne*) sekiz eyâlet i'tibâr olunub kırk altı pâre şehri vardır. Biri Arki piskoposluk dördü piskoposlukdur. Kaide-i memleket [Turviye (*Trïyes*)] nâm şehirdir. Küçük Burgonya (*Bourgogne*) dokuz eyâlet olub kırk üç şehri vardır. Kaide-i memleket Diyon (*Dijon*) nâm şehirdir. **Liyon** (*Lyon*) sekiz eyâlet i'tibâr olunub kırk beş pâre şehri var. Kaidesi Liyon şehridir. **Guyen** (*Guyenne*) on sekiz eyâlet i'tibâr olunub doksan pâre şehri vardır. Kaidesi Borvo (*Bordo, Burdeaux*) nâm şehirdir. **Langavedek** (*Languedoc- Roussilon*) on bir eyâlet olub doksan dört pâre şehri vardır. Kaidesi

Tuluja (*Toulouse*) nâm şehirdir. **Delfinatoş** (*Delfinado*) dokuz eyâlet i'tibâr olunub kırk dört pâre şehri vardır. Kaidesi Grenevoli (*Grenoble*) nâm şehirdir. **Provaniç** (*Condado de Provenza*) on sekiz eyâlet olub doksan şehri vardır. **Tulun** (*Toulon*) ve **Marsilya** bu beğlikdir. Lotarankiya (*Lotharingia*) beş eyâlet olub

[vr. 13a]

kırk yedi pâre şehri vardır. Kaidesi Nalsiti (*Nancy*) nâm şehirdir. **Françiyeye Konteliği** (*Franche-Comte*) üç eyâlet i'tibâr olunub otuz beş pâre şehri vardır. Biri Arki piskoposluktur. Kaide-i memleketi Dole nâm şehirdir. **Helşaçiya** (*Alsace*) üç eyâlet i'tibâr olunub yirmi altı pâre şehri vardır. Biri Arki piskopos bir prinçi bir komeşi vardır. Kaide-i memleketi İştiraşburg (*Strasbourg*) nâm şehirdir. **France krallığının** Avrupa'da iş bu tahîr olunan on dört prinçlik memleketlerde eyâlet i'tibâr eyledikleri memleket yüz kırk pâre memleketdir ve bunların müştamil olduğu şehirler sekiz yüz altmış pâre şehirdir. **Memleket-i İspanya** bu dahi Avrupa'da mu'teber krallık olub [hâlâ] kralı Beşinci Flippos'dur. Makarr-ı hükümeti Madrid nâm şehirdir. Memleketin vasatında vâki' olmuştur. On beş memlekete kismet olunub memleketleri bunlardır. **Kastalanya-i cedid** bu memleket iki eyâlet i'tibâr olunub on dört pâre şehri vardır biri Arki piskoposluktur dördü piskoposluk biri dükalıktır. Madrid şehri bunun kaidesi olmuştur. **Kastalanya-i atik** bir eyâlet i'tibâr olunub on bir pâre şehri vardır. Biri Arki piskoposluk yedisi piskoposluk ikisi de dükalıktır. Kaidesi Burgoş (*Bourges*) nâm şehirdir. **Memleket-i Leyon** (*Leon*) bir eyâlet i'tibâr olunub on bir pâre şehri vardır. Yedisi piskoposluktur. Kaidesi

[vr. 13b]

Leyon (*Leon*) nâm şehirdir. **Memleket-i Galiçya** bir eyâlet i'tibâr olunub on dört pâre şehri vardır. Biri Arki piskoposluk beşi piskoposluktur. Kaide-i memleketi Kompoštele (*Compostela*) nâm şehirdir. **Memleket-i İştoria** (*Asturias*) altı pâre şehri biri piskoposluktur. Kaidesi Avdiyedu (*Oviedu*) nâm şehirdir. **Memleket-i Beşkaye** (*Bask bölgesi*) dört pâre şehri olub kaidesi Belbado (*Bilbao*) nâm şehirdir. **Memleket-i Laâve** (*Alaa*) iki pâre şehri olub kaidesi Viktoriya (*Vitoria*) nâm şehirdir. **Memleket-i Givipoşaka** (*Gipuzkoa*) dört pâre şehri olub kaidesi San Şeştiyan (*San Sebastian*) nâm şehirdir. **Memleket-i Nevadre** (*Navarra*) altı pâre

şehri olub biri piskoposluktur. Kaide-i memleketi Pamyelu (*Pamplona*) nâm şehirdir. Metin kal'ası olub Françe ile İspanya beyninde kilid makâmındadır. Bu mahalde Karoloş (*Carlos ?*) nâm imparator Emeviyye askeriyle cenk edib Müslümanlar gâlib ve seksen bin keferi tu'me-i şemşîr-i muvahhidîn olmuşdur. **Memleket-i Arogonya** (*Aragonya*) on üç pâre şehri olub biri Arki piskoposluktur. Altısı piskoposluktur biri dükalıktır. Kaidesi Siregosa (*Zaragoza*) nâm şehirdir. **Memleket-i Kataloniya** on iki pâre şehri olub biri Arkî piskoposluk yedisi piskoposluktur biri dükalıktır. Kaide-i memleketi Barsolon (*Barcelona*) nâm şehirdir. **Memleket-i Valenciya** (*Valencia*) on üç pâre şehri olub biri Arki piskoposluk ikisi piskoposluk biri dükalıktır.

[vr. 14a]

Kaidesi Belinçiya nâm şehirdir. **Memleket-i Gırnata** on iki pâre şehri olub biri Arki piskoposluk üçü piskoposluktur. Kaidesi Gırnata nâm şehirdir. Bu şehri hulefâ-i Emeviyye binâ edüb bin otuz kulesi vardır ve mermerden binâ olunmuş bir müzeyyen sarayı vardır ki saâdet-hâne-i hulefâ ol idi. **Memleket-i Mursiya** (*Murcia*) beş pâre şehri olub biri piskoposluktur. Kaidesi Mursiya (*Murcia*) şehridir. **Memleket-i Endülüs** on iki pâre şehri olub biri Arki piskoposluk üçü piskoposluktur biri dükalıktır. Kaidesi Sevila (*Sevilla*) şehridir. İspanya şehirlerinin a'zamıdır. Hulefânın binâsı bunda bir azîm ve misli nâdir bir câmi' vardır. **Akdeniz'de Mayorka Ceziresi** İspanya'ya tâbi' olub cezirenin üç pâre şehri vardır. Kaidesi Palma nâm şehirdir. **Cezire-i Minorka** (*Mayorka*) bunun Çetavele (*Ciudadella*) nâmında bir şehri olub **İvika** (*İbiza*) ceziresi bir şehri vardır. İskelesiyle İngiltere'ye tâbi' dir bâkisi İspanya'ya tâbi' dir. **Elbe Ceziresi** anda dahi Portolongone (*Porto Riko*) nâmında bir iskele İspanya'ya tâbi' dir. İspanya krallığının Avrupa'da müstemil olduğu memleketler on altı pâre memleketdir ve bunlarda yüz kırk iki pâre şehir vâki' oldu. Ancak İspanya'da addolunan memleketin her biri sairlerin i'tibârına göre birer krallık yer olur ve erbâb-ı coğrafya İspanya memâlikinin cirmini Françe memâlikinin cirminden

[vr. 14b]

on iki sâat ziyâde bulmuşlardır. Velâkin Françe diyârı andan ziyâde ma‘mûrdur ve halkı gâyetle çokdur. **Memâlik-i Portakal** (*Portekiz*) bu dahi İspanya memleketlerinin garbında Bahr-i Muhît-i Garbî (*Atlas okyanusu*) sâhilinde bir krallık olup altı eyâlete taksîm olunub eyâletleri bunlardır. **İşteridevre** (*Extremadura*) on iki pâre şehri olup biri Arki piskoposluk ve biri dükalıktır. Kaidesi Lizbone şehridir. Bahr-i muhît'in sâhilinde bir şehir-i ‘azîmdir. Mu‘teber limanı ve iskelesi var. Kralların makarr-ı hükümetidir. **Teraneş Monte** (*Tras os montes*) yedi pâre şehri olup biri piskoposluk ve ikisi dükalıktır. Kaidesi Bereganes [Bragança] nâm şehirdir. **İnterdobromito** (*interduario*) ya‘ni iki nehir mâbeyni bu memleketin dört pâre şehri olup bir Arki piskopos bir prinçi ve bir piskoposu vardır. Kaidesi Braga nâm şehirdir. **Beyre** (*Beira*) on iki pâre şehri olup dördü piskoposluk biri dükalıktır. Kaidesi Kovimpire (*Coimbra*) nâm şehirdir. **Alenteferi** (*Alentejo*) altı pâre şehri olup biri Arkiş piskoposluk ikisi piskoposluk biri dükalıktır. Kaidesi Odode nâm şehirdir. **Algare** (*Algarves*) altı pâre şehri olup biri piskoposluktur. Kaidesi Lagoş nâm şehirdir. İşbu altı eyâletde kırk yedi şehirdir. Bu iki krallığın şehirleri az olup lakin kurâları çokdur. **Malta Ceziresi** Akdeniz’de

[vr. 15a]

bir küçük cezire olup dört pâre kal‘ası vardır. Kaidesi Lavaleta (*Valetta*) nâm kal‘adır. Bu mahalle gelince mastûrû’l- esâmi cezirelerden mâ‘adâ Akdeniz’de vâki‘ olup Avrupa’dan ma’dûd Cezâyir bi’l-cümle Devlet-i Aliyye’nin zabt u tasarrufundadır. **Memâlik-i Englis** İngiltere memleketleri Bahr-i Muhît-i Garbî içinde iki ‘azîm cezirede vâki’ yerler olup üç krallık i‘tibâr olunur. Velâkin bu zamanda mecmû‘unun kralı birdir. **Golilemvuş-i sâni** (*II. George*) tesmiye olunub bâlâda işâret olunduğu üzere Hatuverya’nın (*Hanover*) dahi dükası olduğu i‘tibârıyla herseklerden addolunur. İngiltere memâliki krallıkları bunlardır. **Britaniya-i kebîr, İškoçya, Heberniya** (*Lat. Hiberniya, İrlanda’nın eski adı.*) Memâlik-i Britaniya altı eyâlet i‘tibâr olunub bu eyâletlere büyük prinçiyatoş tesmiye iderler. Bir eyâlet nice provinçiyaya taksîm olunub ol pronçiyatoş livâ makâmında olmuş olur. **Eyâlet-i Mitdeles** (*Middlesex*) dokuz livâyâ kısımet olunub kırk pâre şehri vardır. Kaide-i memleketi ve İngiltere krallarının makarr-ı hükümeti Londin (*Londra*) nâm şehirdir.

Sâhil-i bahriden yirmi dört sâat mikdârı ba‘îd karada vâki‘ olmuş **Tamyê** (*Thames nehri*) nâmında bir nehr-i kebîr yanında cereyân edüb sefîneler şehre muhîtden (*okyanustan*) çıkub nehir ile nüzûl ve su‘ûd iderler. **Eyâlet-i Desteş** (*Dorset*) on bir livâya kismet olunub kırk üç pâre şehri vardır

[vr. 15b]

Eyâlet-i Galeş (*İn.: Wales*) on iki livâ i‘tibâr olunub kırk pâre şehri vardır. Kaidesi **Telnit** nâm şehirdir. **Eyâlet-i Tores Omoble** (*Thurso*) altı livâya kismet olunub on dokuz pâre şehri vardır. Kaidesi Tores nâm şehirdir. **Eyâlet-i Marsin-i Sagîr** yedi livâya kismet olunub on dokuz pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Marsin-i Kebîr** on iki livâya kismet olunub kırk iki pâre şehri vardır. **İskoçya** krallığı dâiresi beş eyâlet i‘tibâr olunub eyâletleri bunlardır. **Lutiyan** (*Lothian*) eyâleti dokuz livâya kismet olunub otuz sekiz pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Anandele** (*Annandale*) on üç livâya kismet olunub otuz dokuz pâre şehri vardır. Kaidesi Annan nâm şehirdir. **Eyâlet-i Burut Elbeyn** on üç livâya kismet olunub otuz sekiz pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Lübeş** (*Lewis*) yedi pâre cezâyirden mürekkeb bir eyâlettir. Yirmi üç pâre şehirleri vardır. **Bir eyâlet** dahi cezâyir-i sagîreden mürekkeb olub on üç pâre cezireden on üç pâre şehri vardır. **Heberniya** krallığı altı eyâlet i‘tibâr olunub otuz yedi livâya kismet ve yetmiş iki pâre şehri vardır. **Pes** İngiltere’lünün üç krallık memleketde vâki‘ olub eyâlet i‘tibâr eyledikleri on yedi eyâlet ve yüz dokuz livâ ve dört yüz yirmi sekiz pâre şehirdir ve İspanya’da dahi iki pâre

[vr. 16a]

şehri ve cebel ve aktâr ve Porto Mavno nâmında iki mu‘teber iskeleleri vardır. **Memleket-i Bataviya** (*Batavia*) ya‘ni Felemenk diyârı “memleket-i Felemenk” işbu Felemenk ki Netherlande dahi ta‘bîr-i istat (*State*) tesmiye olunur. İstat dahi cumhûr gibidir. Velâkin cumhûrda tenfîz-i ahkâm birkaç kimesneye tefvîz olunur. İstatda ise her umûr ve husûs ittifâk-ı ricâliyle fasl olundukda ricâlden biri intihâb olunub tenfîz ve temşiyeti anın mübâşeretine sipâriş olunur. Felemenk istânına cumhûr-ı müttefika dahi derler her umûrlarında müstakillerdir. Kaide-i memleket ve makarr-ı hükümetleri Amşeturudam (*Amsterdam*) nâm şehirdir. Bahr-i muhît-i garbî sâhilinde gâyet ile ma‘mûr ve mu‘teber ve musanna‘ bir şehirdir. Bahirden şehre kanavât ile

hezâr harklar icrâ olunub güya tamâmen şehir su içinde kalmıştır. Sefineler ile şehrin her cânibi doludur. Bataviya memleketini beş eyâlet i'tibâr ederler. Kendileriyle müttefik olanlar dahi altı eyâlet i'tibâr olunub cem'an doksan beş ma'mûr ve muazzam şehirleri vardır. Cümlesinden karyelerine varınca nice kanavât câri olub sefineleri çokdur. **Memâlik-i Danemarka** Avrupa'nın şimâl ve garb câniblerinde Baltık Denizi deryâ-yı muhîtden munfasıl olduğu mahalde müstakil krallık yer addolunur. Kaide-i memleketleri Kopenhagen nâm şehirdir. **Selandiya** (*Sjaelland*) nâm cezirede vâki' olmuştur.

[vr. 16b]

Bahr-i Baltık-ı Muhît'den munfasıl olduğu boğazdan karşı karşıya seddü'l-bahr makâmında metin kal'aları vardır. Bahr-i Baltık denizine girüb çıkan sefineler bunun iznine mevkûflardır. Bir krallık yerleri denizin beri yüzünde Saksonya ittisalinde Daniya (*Danimarka*) ta'bir olunur biri Selandiya ceziresidir. Biri deryânın öte yüzünde Norveçiya krallığıdır. Üç krallık memleketde otuz bir hükümet yüz otuz beş şehri vardır. Yeni dünyâdan ma'dûd kutb-i şimâle karîb İslandiye (*İzlanda*) cezireleri dahi buna tâbi'dir. **Memâlik-i İsveçya** İsveç dahi iklim-i Avrupa'nın şimâl câniblerinde Danemarka'nın şarkında Moskov'un garbında vâki' nice memleketlere mutasarrıf ve memâlikinde ve umûrunda müstakil kral olub makarr-ı hükümeti İştohlom (*Stockholm*) nâm şehirdir. Bahr-i Baltık'ın sâhil-i şimâlisinde bir tarafı deniz ve bir tarafı bahîre bir 'azîm şehirdir ve ma'mûr ve mu'teber liman ve iskelesi vardır. İsvec krallarının makarr-ı hükümetleridir. İsvec krallığı dâiresinde yedi aded pirinçyatoş ya'ni yedi eyâlet mikdârı memleketleri vâki' olub ol eyâletler bunlardır. **Eyâlet-i İsveçya** on iki livâ i'tibâr olunub kırk iki pâre şehri vardır. Kaidesi İştohlom (*Stockholm*) şehridir. **Eyâlet-i Goçya** sekiz sancak i'tibâr olunub kırk sekiz pâre şehri vardır. Kaidesi Helmeştat (*Halmstad*) şehridir. **Eyâlet-i Laponya** (*kuzey kutup dairesi*) beş livâ i'tibâr olunub

[vr. 17a]

on üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Feylandiya** yedi beğliğe kısmet olunub yirmi dokuz pâre şehri vardır. Kaidesi Kayanburg (*Kajaani*) şehridir. **Eyâlet-i Livovniya** (*Livoniae*) iki livâ i'tibâr olunub dokuz pâre şehri vardır. Kaidesi Narda nâm

kal'adır. Bu memleket Baltık denizin beri tarafında vâki' olub bu esnâlarda Moskov çarı İsveç'e gâlib olmağla çoğuna istilâ etmiştir. **Eyâlet-i İngirya** (*Ingria*) bir beğlik i'tibâr olunub dört pâre şehri vardır. Kaidesi Noteburg nâm şehirdir. Mürd olan Moskov çarı buna dahi müstevli ve İsveçlerden ahz edüb Peterburg (*Petersburg*) nâm şehri kendüye taht olmak üzere bu memleketde sâhil-i Bahr-i Baltık'da binâ eylemiştir. **Eyalet-i Pomreanya** (*Pomerania*) İki livâyâya kismet olunub on üç pâre şehri vardır. Kaidesi İstetin (*Stettin, Szczecin*) nâm şehirdir. Bunun dahi bir mikdârın Burusya (*Purusya*) kralı İsveç'in inhizamı takrîbi ile ahz u zabt eylemiştir. **Leh** memleketinde Vijmar (*Weimar*) nâm şehrin tevâbi' kuralarıyla hükümeti İsveç'e mahsûsdur. Bahr-i Baltık'da yedi pâre cezire on iki pâre şehirleriyle İsveç kralına mahsûsdur. İsveç krallığına tâbi' yedi eyâletde otuz yedi pâre memleketde yüz yetmiş yedi şehir vâki' olmuştur. **Memâlik-i Leh** Avrupa ikliminde mu'teber krallık olub memleketleri vâsi'dir. Krallık ve cumhûrdur. Zîrâ kralları umûrlarında ve memleketlerinde müstakil olmayub

[vr. 17b]

ricâl-i cumhûrun re'y ve ittifâkları olmadıkça kralları bir işe tasaddî idemez ve kralları ırsî olmayub intihâbladır. **Leh** krallığı dâiresi on pirinçiyelik i'tibâr olunur ki birer eyâlet mikdârı memleketlerdir. **Eyâlet-i Polonya-i Bâlâ** “zikrolunan Bolonya memleketi Erdel ve Cermenyan memleketlerine mûlasık olub ve Erdel dahi Eflak'a muttasıldır.” Üç palatinotoşa ya'ni livâyâya kismet olunub yirmi pâre şehri vardır. Biri piskoposlukdur ikisi dükalıktır. Kaidesi Karakoviya (*Krakov, Cracovie*) nâm şehirdir ki tamâmen memleketin kürsisi ve kral ve cumhûrun makarr ve hükümetidir. **Eyâlet-i Burusya** (*Prusya*) Dört palatnatoşa kismet olunub on üç pâre şehri vardır. Kaidesi Meryenburg (*Marienburg, Malbork*) nâm şehirdir. **Daniçka** (*Gdansk, Danzig*) nâm şehir bu eyâletden ifrâz olunmuş bir küçük cumhûrdur ve mu'âfdir. Şehr-i mezbûr Baltık-ı Bahri sâhilinde ma'mûr ve mu'teber şehir ve iskeledir. **Eyâlet-i Polonya-i zîr** dokuz platnatoşa kismet olunub otuz sekiz pâre şehri vardır. Kaidesi Siradiya (*Sieradz, Lat. Syradia*) nâm şehirdir. Biri Arki piskoposlukdur üçü piskoposlukdur. **Eyâlet-i Litvaniya** bu eyâlet dükalık olub dokuz platnatoşa kismet olunub kırk üç pâre şehri vardır. Kaidesi Vilna (*Wilna, Vilnius*) nâm şehirdir. **Eyâlet-i Vovlinya** (*Volhinya, Volinya, Volin*) iki palatnatoşu ve

yirmi iki pâre şehri vardır. Kaidesi Luzuk (*Lutsk, Lutzk*) nâm şehirdir. **Eyâlet-i Podolya** (*Podolia*) İki palatnatoşa kısmet olunub yirmi pâre şehri vardır. “zikrolunan Podolya Hotin ve Bender ve Bucak ve ba‘zen Boğdan’a mukâbil tuzlu suyunun karşı tarafı olub şimâli Kazak Ukraniyesi ve Kiyev tarafları olub Özi ve Ak sularının beyninde vâki’ olmuş” Kaidesi Kamenik (*Kameniče, Kamen*) nâm şehirdir. **Eyâlet-i Dosiyanhire** üç palatnatoşa

[vr. 18a]

kısmet olunub otuz pâre şehri vardır. Kaidesi İlvov (*Lviv*) nâm şehirdir. **Eyâlet-i Majoviya** (*Mazovia*) bir palatnatoş olub on dört pâre şehri vardır. Kaidesi Yarviya (*Varşova*) nâm şehirdir. *Eyâlet-i Polakiya* bir palatnatoş olub on bir pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Polaçya** bir palatnatoş olub on iki pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Görlandiya** (*Kurlandia, İng. Courland*) on iki pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Somogçiya** (*Samogitia, İng. Semigallia*) on üç pâre şehri vardır. **Leh** krallığı dairesinde on iki eyâlet ve otuz yedi elviyede iki yüz kırk sekiz pâre şehirleri vâki’ olmuştur. **Memâlik –i Moskov** Moskov’a tâbi’ memâlik-i Avrupa’da vâki’ mülûk-ı Nasârâdan her ferдин memleketlerinden ziyâdedir ve memleketinde ve sâir umûrunda istiklâli cümle mülûkden artıktır ve lâkin bilâd ve kılâ’ memleketinde sâirlere nisbet azdır. Memleketlerinin ekseri Avrupa’da ve bir mikdârı Asya ikliminde vâki’ olmuştur. Moskov çarlarının kadîmden beri makarr-ı hükümetleri Moska (*Moskova*) nâm şehir olub hâlâ Petreburg (*Petersburg*) nâm şehir makarr-ı hükümet olmuştur. Ve Moskov krallığı çarlık ya‘ni çâsârlık ve kayserlik i‘tibâr olunub bu rütbe Nasârâ beyninde krallıktan mu‘teberdir. Mürd olan çar buna dahi kanâat etmeyub imparatorluk unvânıyla müte‘anven olmuştur ki çâsârlıktan bir rütbe ziyâdedir. İklîm-i Avrupa’da Moskov’a tâbi’ olan memâlik yirmi sekiz eyâlet i‘tibâr olunur.

[vr. 18b]

Eyâlet-i Meskoviya dört pâre şehri olub kaidesi ve tamâmen Moskov’un makarr-ı hükümeti Moska nâm şehirdir. Bu memleketde Rum âyini üzere bir nefer patrikleri ve bir nefer piskoposları vardır. **Eyâlet-i Doşkoviya** iki pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Tuveri** (*Tver*) üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Doşteviya** üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Yarislavya** (*Yaroslavl*) üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Suzhal** (*Suzdal*) Üç pâre şehir

vardır. **Eyâlet-i Novograd** üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Vortin** üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Rezan** (*Ryazan*) dört pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Volodemriya** üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Şiveriya** (*Severia*) üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i İşmolenciiko** (*Smolensk*) üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Bislenşik Biyela** bir pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Novograd-ı kebîr** (*Veliky Novgorad*) dört pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Peleşkoviya** üç pâre şehri vardır. **-Eyâlet-i Biyelozero** **Eyâlet-i Dologde** **Eyâlet-i Doştok** üçer pâre şehirleri vardır. **Eyâlet-i Disatka** dört pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Purmiya** üç pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Petroza** (*Petrozavodsk*) iki pâre şehri var. **Eyâlet-i Bure** Yöre nâmında bir şehri ve Ak limanda bir ceziresi var. **Eyâlet-i Kondoriya** dört pâre şehri var. **Eyâlet-i Dodine** beş pâre şehri vardır. **Eyâlet-i Kargapoli** (*Kargopol*) Kargapoli nâmında bir şehri var. **Eyâlet-i Laponya** yedi pâre şehri vardır. **Moskov'lunun**

[vr. 19a]

Asya ikliminde vâki' olan memleketleri **Memleket-i Ulu Nogay** (*Uly Nokai, Kıpçak tipi Nogaylar*) üç pâre şehri olub kaideleri Kirmaniyan nâm şehirdir. **Vilâyet-i Vekin** iki pâre kal'ası vardır. Kaidesi Kameni nâm kal'adır. Bu vilâyet Ejderhân'dan (*Astrahan*) yukarıdır. **Memleket-i Ejderhan** üç pâre şehri ve iki kal'ası var. Kaidesi Ejderhan'dır. **Memleket-i Kazan** altı pâre şehri ve kaidesi Kazan nâm şehridir. **Memleket-i Bulgar** üç pâre şehri olub kaide Bulgar nâm şehirdir. **Vilâyet-i Zavolya** bir şehri var. **Vilâyet-i Baga** bir şehri var. **Memleket-i Sebriya** (*Sibirya*) yedi pâre şehri olub kaidesi Tobolsek (*Tobolsk*) nâm şehirdir. **Memleket-i Obodore** üç pâre şehri kaidesi Povam nâm şehirdir. **Memleket-i Lokomoriya** iki pâre şehri vardır. **Memleket-i Lubiya** (*Lublina*) dört pâre şehri vardır. Bunlardan hâric yedi cins kâbayil taht-ı tasarrufundadır ki anlar **Samoyeduş, Tıngovoze, Sibanciki, İştöşki, Kalemi, Obroşki, Dogolzi** taifeleridir. Şehirleri yokdur. **Pes** Moskov'lunun Avrupa'da ve Asya'da mutasarrıf olduğu memleket otuz dokuz pâre memleketdir yüz on dokuz pâre şehirdir ve Kazaklarınki Ukranya memleketidir ve İsveçlerden aldığı memleketler ve bu esnâda sâir istilâ eylediği memâlik bunlardan haricdir. **Memâlik-i Mahrûse-i Osmâniyyeden** Rumeli Eflak ve Boğdan Bucak Küçük Nogay Kırım Adası

[vr. 19b]

Akdeniz cezâyiri Avrupa'dan addolunurlar. Mülûk-ı Nasârânın Avrupa'da vâki' memleketleri zikrolundu. Velâkin bundan akdem cümleden evvel Hind-i garbî ve şarkîye Portakal tâifesi yol bulub ba'dehû İspanya ba'dehû İngiltere ve Felemenk ve Françe ve Danmark varub nice memleketlere müstevli olub zabt eylemişlerdir. **Pes** İklîm-i Avrupa'da eyâdi-i Nasârada bulunub lisânlarında regnum ya'ni krallık i'tibâr eyledikleri memleketler on beş aded memleketlerdir ve eyâlet mikdârı ve eyâletden vâsi' pirinçyatoş i'tibâr etdikleri memleketler yüz yirmi iki aded memleketlerdir ve **eyâlet** mikdârı ve eyâletden küçük provençiya ya'ni livâ i'tibâr etdikleri altı yüz elli altı pâre memleketdir ve bunların nicelerinden cem' olmuş bir dâire ki İmperyum ya'ni imparatorluk derler bir dairedir. Bu cümlede vâki' olub çivitiyaş (*civitas*) ya'ni şehir ta'bir eyledikleri bilâd üç bin sekiz yüz atmış beş pâre şehirdir ve mukaddimedede mastûr iki nev' rütbe erbâbından bu vakt ı zamânda bi'l-fi'l mutasarrıf-ı memleket olân hükkâm-ı bed- kâm olanlar bunlardır. **Bir nefer Papa** seksen yedi Arki piskopos üç yüz on dört nefer piskopos on nefer abaçe bir nefer imparator bir nefer çar on nefer kral elli yedi pirinçş seksen yedi düka on altı markiyo

[vr. 20a]

Yüz on dört komeş beş nefer baron yirmi dokuz tişoloş ki zu'amâ yerindedir. Memâlik ve bilâdın 'icâleten takrîrine mesâğ ve miknet ancak bu mertebede olmağla bu cümleyi tafsîl ve izâh bir uluvv-i himmetin himmetine menûtdur. Temme

[vr. 21b]

Vaktâ ki iktizâ-i takdîr-i Rabbânî hâşiye-i Devlet-i Aliyye-i rûz-i efzûni vücûd-ı hü mâ eser-i Sadr-ı a'zamîye ârâste ve zât-ı kimyâ misâli ile makâm-ı vekâlet-i kübrâyı pîrâste kılmağa ta'alluk edib engüş-i saadetlerin sezâvâr-ı engüşteri-i Süleymâni kıldı hemân-dem bâd-ı eltâf ve avâtıf-ı esârir cebhesinde zâhir ve nesim-i inayet ve mekârim-i metâli' çehresinde bâhir erbâb-ı hüner ve maârif'in mürdedîlleri taze hayât ve dîde-i hâb alûdları hâb-ı gafletden teyakkuz ve tenebbüh birle nûr-ı lâmi' buldu. Ecnâs-ı gevher-i fûrûşânın envâ'-ı emti'a cevâhiri râygân oldu. Ashâb-ı ma'ârifden her ferd tayyib-i hâtır ile kâm-yâb oldu. Zümre-i şu'arâ kasâyid-i

ruh-efzâ ve can-ârâm gazeller inşad ve hevâtîf-ı gâibeden zemzeme-zede târih-i dil-firîbler tertîb ve peydâ ceste ceste ve deste deste ‘arz-ı hüner ve fazilet kılûb müstağrak-ı bahr-i ‘inâyet oldu. Hemân bu fakîr-i pür-taksîr tab‘-ı fazl ve hünerden ârfi ve sirişt-i şa‘riyyeden biri fûnûn-ı ‘arûz ve evzân ve kasâyid ve medâyih ilminden devr ve rubâ‘î ve hamâsî tertîbi ma‘rifetinden mehcûr hâib ve hayran-ı hâtîf-ı gaybdan sadâ işitmem. Her cânibe revân ve püyân tahallus edecek mahlas bulamam. Ehl-i hâle gıpta ve eyyâm-ı güzeşte teessüfünde iken hâtır-ı pür-melâlîme bu hâtıra hutûr eyledi ki bâri sinîn-i mâziyede ve eyyâm-ı tûl ve dırâzda ukalâdan mesmû‘ ve kâmilinden meşhûd menâfi’-i âmmeye ve kıvâm ve devâm-ı devlete dâir müttefikun ‘aleyh umûr-ı mücerrebeden birkaç mâtde cem‘ ve tahrîr

[vr. 22a]

ve ol sadr-nişîn-i makâm-ı a‘lâ’ya ‘arz-ı birle bahr-i ‘inâyet-i bî-pâyâna tevessül idem ve bu ‘icâlenin rivayât ve dirayâtında nakil ve râvinin zâtına nazar olunmayıb hemân ma‘nâ ve meâle i‘tibâr-ı kılâm ve mebde’ ve me’hûzda süfliyyet-i câye i‘tîraz etmeyüb dürr-i gevher sandığım ahcârı ne yerde bulursam ihtiyâr idem. **Pes** hafî ve puşîde buyrulmaya ki milel-i Nasârânın ukalâsı ve umûr-ı âleme vukûf-ı tâmları olub hikmet-i amelîyyeden cüz’ olan tedbîr-i memâlik ve tanzîm-i ahvâl-i mülk ve millet ile âşînâ hükemâsı ve a‘yân-ı devleti âdet-i kadîmeleri üzere ihya nâ-def‘-i meşgale kılûb mekân-ı mahsûs da cem‘ ve devletlerinin devâm ve sebâtına dâir umûru mükâlemeden gayri düvel-i sâirede mütedâvil-i ahvâl dahi müzâkere ve tamâmen rub‘-ı meskûnda yevmen fe yevmen vukû‘ bulan havâdis-i rüzgâra ilm ve ittilâ‘ tahsîl eylemek bâbında sa‘y ve ihtimâmlar edüb tarz ve tavrı ma‘lûmları olan devletlerin hâl u şânında ‘alâ kadri ‘ukulihim teferrüs karâyin ve ‘alâyimden devâm-ı bâ-zevâline hükmederler **ve çünki** ahâli-i İslâm ile ehl-i küfr ve dalâlet beyninde câri olan dostluk-ı mecâzi ve maslahat zımnında li-vaktin ve zamânın zarurî olub her bâr Devlet-i Aliyye-i ebed-i istimrâr-ı Osmâniyede vukû‘ bulur umûrdan habîr ve agâh olmağa teşneler ve bu hususda sarf-ı mâl’a kâiller ve bu devlet dâyimü’l-kıyâmda mütedâvil ahvâli mükâleme ve müzâkereden bir an hâli olmayıb devlete nakîsa verir hâlet istimâ‘ eylediklerinde muktezâ-yı cibilletleri üzere şâd ve mesrûr ve bâis-i takviye ve sebep-i tevessü‘-a-i dâire-i devlet mülâhaza eyledikleri esbâb zuhûrunda mağmum olurlar. **Şirzime-i müşrikînin** sigâr ü kibârı

[vr. 22b]

ittifâk-ârâ ve efkâr-ı dūr ve dikkat-şinâsları bunun üzerine câridir ki bu ana gelince gaflet ve müsâmaha ve ‘adem-i ihtimâm takribi ile perde-i hafâda ve zîr-i hicâbda mestūr ve mahcûb bâ’is-i nizâm-ı mülk ve millet ve sebep-i tevsi’-i daire-i devlet mûcib-i zafer ve galebe-i saltanat esbâbından ma’dûd iki mâdde-i hafiyye vardır ki im’ân ile mülâhaza ve ‘ayn-ı basîret ile nazar ve mütâla‘a ve esrâr ve dakâyıkına ve meâl ve müfâdına dîde-i dürbîn ve âkıbet-endîş birle nazar olunub Devlet-i Aliyye’de vücûduna rağbet ve ketm-i ‘ademden zuhûruna himmet olunursa debdebe-i Devlet-i Aliyye zamân-ı karîbde hemân beş on sene müddetinde ma’mûre-i âfâkda zâhir ve bi’l-cümle rûy-i zemînde vâki’ mülûk ve mileli kâhr ve gâlib olmak emr-i mukarrerdir. **Her halde** bu umûrdan kemâl-i havf ve endişeleri derkâr ve bedîhâtdan olmağla bu bâbda i’timâd ve i’tikâdları rütbe-i yakîn ve itmînânda karar bulmağla hâlâ Asitane-i Saâdet’de mukîm elçilerine suâl olunsa vâki’-i hâli inkâra mecâlleri kalmayub bi’z-zarûre ikrâr ve tasdîkleri nümâyân olur. **Mâdde-i ûlâ** Fenn-i coğrafyanın lisân-ı Türkî üzere basması ve bu tarîk ile mesâlik-i memâlik ve mesâfât-ı berr-i bahrın ilm ve ma’rifetine revâc vermektedir. **Mâdde-i sâniye** hâlâ milel-i Nasârâ ukalâsının fûnûn-ı harbiyyede ihdâs ve isti‘mâl eyledikleri hud‘a-i harbiyyeyi ahz ve cenk ve kıtâlde tertîb-i garîb ve nizâm-ı acîblerine mu‘âdil tertîb ve nizâm ile asker-i İslâmı müretteb ve muntazam kılmaktır. **Mevadd-i merkumenin** her biri hadd u hasardan birûn-ı fevâyid ve menâfi’i müştemil olub ta‘dâdı havsala-i vüs‘dan hâric olmağla ancak bir mikdârın beyânına cür’etle iktifâ olundu. **Menâfi’-i Fenn-i Coğrafya**

[vr. 23a]

Erkân-ı devlet olan ricâl-i zî-şâna dâire-i devletde vâki’ memâlik-i bilâd ve kal‘a ve hudûd ve sinur ve ahvâl-i ser-hadd ve her tarafda civâr-ı devletde vâki’ ittisâlât ve infisâlât-ı memâlik ve karîb ve bu‘d-i mesâfe ve suhûlet ve su‘ûbet-i tarîk ve ahval-i berr ü bahr ve enhâr ve cibâl ve ahvâl-ı akvâm-ı mütemekkiye fi’l-cümle-i ma’lûm olmak lâzıme-i hâldir. Tâ kim mehâmm-ı memâlik ve enâmda ve fetk u retk mühimmât-ı saltanatda ve ordu sâdır olan re’y ve tedbîr karin-i isâbet ola. **Fenn-i merkûmun** ise mevzû‘ ve mebâdisi ma’rifet-i eşkâl-i memâlik ve bilâd ve ilm-i mesâlik ve mesâfât ve vukûf-ı ahvâl ve akvâm-ı mütemekkiye olmağla bu cümleye

musil bir şâh-râh-ı hakikatdir. **Küffâr-ı** bed-tebâr ve sâir a‘dâ-yı dîn ve devlet olanlar ile cihâd **ehl-i İslâm** üzerine farz olub mücâhidân ve gâziyân gazâ-yı i‘tiyâda berren ve bahren ma‘rifet-dâr ve diyâr-ı a‘dâ- yı din ehemmi-i mühimmât-ı cihâddan olduğu zâhir ve aşikârdı. **Fenn-i merkûm** ise fi‘l-hakika ma‘rifet-dâr ve diyâr-ı küffâra reh-nümâ bir delil-i hâzık ve vusûl-i merâma hâdi ve resm-i râh ve menâzilden habîr ve agâh bir mürşid-i ârifdir. **Müdebbirân-ı devlet** olan ricâl-i zevi‘l-basâir ve râgıb-ı riâyat-ı siyâset ve riyâset ve tâlib-i medârât-ı ‘adâlet olan hükkâm-ı hakikat-şinâsa dûr-bînlik ve dûr- şenîdlik ve âkıbet-endîşlik ve her vakt ü hâlde ser-güzeşte-i ‘âlemin ve vakâyi‘-i akvâm-ı zemîn ve zamândan habîr ve agâh olmak lâzıme-i şânları olub **Fenn-i merkûm** bu bâbda bir mir‘ât-ı ‘âlem-nümâ ve ahvâl-i akvâm-ı zemîn ve zamân anda nümâyân bir câm-ı cihân-nümâdır ki yevmen fe yevmen rû-yı ‘âlemde vukû‘ bulan havâdis-i rüzgârın sıdk ve kizbi anınla aşikârdır.

[vr. 23b]

Zîrâ bi‘l-cümle ma‘mûre-i afâkda mütemekkin milel ve kabâyilin semt ve cihetleri ittisâl ve infisâlleri ve karîb ve bu‘d-i mesâfe ve mesâlikleri ve sâir ahvâlleri bunda muayyen ve mütebeyyin olmağla [beynlerinde] vukû‘ı mümkün veya muhâl olan umûr her hâlde zâhir ve nümâyân olub temyîz olunur. **Meselâ** Moskov Çarı Hind-i Şarkî’ye müstevli olmuş denilse hey‘et-i memâlik ile âşinâ olmayana derhâl vücûd verir. Lâkin âşinâyı fenn olana mâbeynde vâki‘ mesâfât-ı bu‘ide ve ihtilâf-ı mülk ve milel ve edyâna nazar kıldığı birle bu emr-i muhâlâtdan idüğüne kat‘ân ve cezmen hükmeder. **Kezalik** Moskov askeri Geylan’a (*Gilan’a*) gitmiş denilse âşinâ-i fenn olan mesâfe-i mâbeyne nazar edib Bahr-i Hazar bu yolda tûlâni vâki‘ olmuş bir bahr-i ‘azîmdir ve bahr’in etrâfında mütemekkin milel ve kabâyil ihtilâf üzere olmağla karadan düşvârü‘l-husûl ve bahr ile dahi su‘ûbet ve mühlikeyi mutazammın bir ma‘nâdır deyu hükmeder. **Velâkin** Leh memleketine asker göndermiş denilse ittisâl üzere olduğuna nazar olunub imkân ile cevâb verilir. **Ümmet-i hayrî‘l-beşer** olan ehl-i İslâm meskenleri memâlik-i mahrûse-i Osmâniyyeye mahsûr olmayıb tamâmen rû-yı zemîne münteşir ve nice nice tavâyif-i mülûke münkasım aktâr-ı ‘arzda memâlik-i bu‘idelerde mütemekkin ekseriyâ biri birlerinden bî-haberler ve bu takrîb ile biri birlerine imdâd ve i‘ânetden âcizler olub niceleri zîr-i dest-i tasallut-ı küffârda bî-çâre ve dermânda ve me‘yûs kalmışlardır. **Fenn-i merkûm** ise fi‘l-hakika bir

âyine-i mücellâdır ki tamâmen rû-yı ‘arzda vâki’ akvâm-ı müte‘addide ve ümem-i mütenevvi‘anın ahvâl ve edyânı andan zâhir ve hüveydadır. **Me’mûl olunur ki** basması hususunda himmet olursa ‘âlemde intişâr ve şuyû‘ bulub aktâr-ı zemînde mütemekkin

[vr. 24a]

tavâyif-i muvahhidîn biri birlerinden haber-dâr olub kuvvet-i kalblerine ve ittihâd ve ittifâklarına ve bu tarîkiyle dest-i tasallut-ı küffârdan halâslarına ve ittisâllerine ve encâmında bi’l-cümle bir pâdişâh-ı zevîl iktidârın zîr-i cenâh-ı himâyesinde ictimâ‘larına vesile ola. Berren ve bahren müsâferet eden asâkir ve tüccâr ve bâhusus mellâhîn ve bahriyyûn tavâyifi mesâfât-ı berr ü bahri bilmekde ve kurb ve bu‘d-i a‘dâyı teşhîsde ve girdâbât ve sığlardan ihtirâzda ve keyd ü kemîn a‘dâyı fehimde ve pusulardan ictinâbda ve şiddet-i rüzgârdan muhâlif yerlere düşdükte vâki’ oldukları mahalli bilmekde ve tarîklerinden ne mikdâr çıktıklarını tahkîk eylemekde ve rüzgârları ve bi’l-cümle sevâhil ve cezâyir yollarını ma‘rifetde fenn-i merkûma ne mertebede muhtâc oldukları tafsîl ve beyândan müstağnidir. **Bâ-husûs** himem-i bî-hemtâ-yı evliyâ-yı ni‘am birle adîmü’l-misal kemâle resîde böyle bir donanma-yı hümâyûnda mufassal ve mübeyyin portolanlar (*el yazması denizcilik kılavuzu*) ve müdevvin-i bahriyeler bulunmayub Akdeniz ve Karadeniz tevekküllü ve serseri gezüb ve frenk kartîlerine muhtâc olmak şâyeste-i emr değildir. **Fenn-i merkûm** fûnûn-ı kadîmeden olub ilmiyesi nice kütüb-i İslâmda mastûr lâkin ‘ameliyyesi tastîh-i sahâyif ve resim ve tasvîr ile bâtından zâhire ve kuvvetden fi‘ile getürüb az zamânda çok fâide tahsîl eylediler. **Zîrâ** bu fenn sebebi ile hey’et-i ‘arz ve mâiyi fehm edüb her cânibe revân oldular **ve Yeni Dünyâ’yı** bulub mutasarrıf oldular ve Hind-i Şarkî’ye yol bulub nice nice memâlik-i İslâma ve gayrî’ye müstevlî olub kabza-i teshîre getürdiler ve tamâmen kürre-i ‘arz ve mâi’yi geşt-i güzâra iktidâr hâsıl kıldılar. Tevsi‘-i dâire-i devlet esbâbından olduğu nümâyân **hatta Me’mun Halife** tercümesine de himmet edib

[vr. 24b]

lisân-ı Arabîye tercüme olunub ba‘zı mesâlik-i memâlik kitâblarında itvâl ve‘ arûz-ı bilâdı beyânda kezâ fi resmi’l-ma‘mûr deyüb tercüme-i merkûmeye havâle ederler.

Ancak bu fennin ‘amel ve şuyû’u ancak basîtalarda ve kartîlerde resim ve tasvîrleriyle hâsıl olub kalem-i ressâm ve küttâb ile vücûd-pezîr olmak hayyiz-i imkânda değildir. **Yeni Dünya’yı** keşf ve tahkîk eden Kolon nâm kapudan ilm-i hey’et ve hikmetde mâhir olub rûz ü şeb akıl ve fikri fenn’e masrûf ve eşkâl-i berr ü bahri mübeyyin kartîler resim ve tahrîr ile emvâl ve eyyâmın mebzûl edüb âkıbet-i milel ve mülûk-ı Nasârâya kıyâmete değin ferâmuş olunmaz bir hizmet eyledi. Zirâ devr-i Adem’den beru bilinmedik ve bir ferdden haberi işidilmedik bir dünyâyâ zafer bulmalarına ve şarkan ve garban nice memâlik ve arâzî-i ma’lûme ve meçhûleye mâlik olmalarına ve rû-yı’ arzı ve aktâr-ı zemîni ve bi’l-cümle berârı ve bihârı suhûlet birle geşt-i güzâra tarîk bulmalarına delil oldu. **Me’mûl olunur ki** fenn-i merkûmun Devlet-i Aliyye’de zuhûru şarkan ve garban tevsi’-i dâire-i devlete mü’eddi olub bâ’is ve bâdi olanlar yevm-i haşre dek elsine-i ‘âlemde hayr ile yâd ve dâr-ı ahiretde ecr-i cezîl birle me’cûr ve musâb olalar. **İbret-nümâ- yı ‘âlem** ve basîret fezâ-yı benî Âdem olan ilm-i tevârih hadd-i zâtında bir ilm-i refî’ü’l-kadr ve celflü’l- i’tibâr ve müdebbirân-ı devlete ilim ve ma’rifeti vâcib ve lâzım bir rehber-i hakikat-i eser olduğu beyândan müstağnidir. **Fenn-i coğrafya** ise ilm-i tevârihin zabt u rabtna medâr-ı ‘azîm ve tarîk-i suhûlet-rehin olduğu zâhir ve nümâyândır. Zirâ ibtidâ-i hilkât-ı Âdem’den bu ana gelince ser-güzeşt-i benî Âdem’e ve bi’l-cümle vakâyi’ ve havâdis-i rüzgâra ilm ve ittilâ’ tahsilinden

[vr. 25a]

sûd-mend olmak ârzû-ı iştiyâkında olan erbâb-ı maârif kütüb-i tevârihde her kavm ve kabilenin hâl-i ser- güzeştin görüb ve işitdikde fi’l-hâl sahâyif-i Coğrafya’yı açub ol kavm ve kabilenin meskenleri olan mahalli bulub nazar etdikde varmış görmüş ve ol vak’ada bulunmuş mertebede vâkıf-ı ahvâl olur ve ol kaziyye sahife-i dîl u derûnunda sâbit ve ber- karâr olur. **Memâlik-i zemîn** bir ulu şehrin hânelerine nisbet olunur ki eğer ol şehirde ihrâk zuhûr eylese şehrin etrâf ve zevâyasın ve esvâk ve eknâfın ve ihrâk vâki’ olduğu cihetin kurb ve bu’din teşhîs etmiyen sâhib-i hâne bu kazâ-i mübremden ihtirâz ve necât ve selâmet esbâbını ihtiyâr edemez. Kezalik cihât-ı memâlikden ve dâire-i devlete ittisâl ve kurbîyyet ve bu’diyet üzere olan dost ve düşman yerlerinden bâri icmâlen habîr ve agâh olmayın sâhib-i memleket mekr ve keyd-i â’dâdan ve civâr dâire-i devletinde zuhûr bulan fitne ve fesâddan emin

olmayub def^ç ve ref^ç i tedârikinde zahmetler çeker ve hayrette kalur. **Esnâ-yı seferde** azîmet murad olunduğu cânibin tarîkleri fî'l-hâl tafsîl ve beyân ve azîmet murâd olunduğu mahale varınca mâbeynde vâki^ç olan mesâfe ve menâzil sâatlarıyla ve sahrâ ve cibâl derbendleriyle ve enhâr ve miyâh ve cisrleriyle ve bi'l-cümle mâbeynde vâki^ç olan bilâd ve kurâ isim ve resmiyle tahrîr ve basma kılınub ricâl-i askerden her ferd bir nüsha tahsîl ve her bâr nazar eyledikte râhi olduğu tarîkin suhûlet ve su'ûbetini ve menzilin kurb ve bu'dunu ve sâir ahvâlini bilmek ve muktezâ-yı vakt ü hâl ve makâma göre hareket eylemek fenn-i merkûma mevkûf ve anın hâssa-i menâfi'inden ma'dûddur. **Erkân-ı devlet**

[vr. 25b]

olanlara teksîr-i hazîneye bâ-vücûd-ı halâil tarîkiyle olan irâd-ı mîrî'ye sa'y ve himmet her [hâl ve] vakitte lâzıme-i hâlleridir. **Fenn-i merkûmun** basması mesârîfî şey-i kalîl iken nizâm-pezîr olursa lisân-ı Türkî üzere nev'-zuhûr duğundan gayrı bi'l-cümle Arab ve Acem buna muhtâc ve tâife-i Nasârâ dahi bilâ şekk ve şübhe râğıb olmalarıyla irâd-ı vâfire husûlüne bâis olmak bedîhîdir. Ol ecilden mülûk-ı Nasârâ coğrafya basması emrini mirîlerine tahsîs ve darbhâne misillü mahfûz ve mazbût tutub sâirlerden eşedd-i 'ukûbet ve cezâ ve va'îd ile men' edegelmişlerdir. **Bi'l-cümle** mülûk-ı Nasârânın kütüb-i coğrafya'yı lisân-ı Türkî üzere basma emrinde ve diyâr-ı İslâma tâcirler yediyle gönderüb fûrûht eylemekte ve bu kâr u kesbi kendilerine tahsîs kılmakda sa'y ve ihtimâmları derkârdır. Henüz ancak elsine-i Arab ve Acem ve Türkî'de esmâ-yı memâlik ve bilâdıyla âşinâ ve fenn-i merkûmda mâhir kimesneye musâdifet edemediklerinden matmâh-ı siham nazarları hedef-i matlûbe isâbet etmedi. İhtimâldir ki mürûr-ı eyyâm ile ehlini tahsîl ve cidd ü ihtimâmları isâbet-pezîr olub bu hâli kendilerine 'umde-i kâr ve bu tarîk ile kesb-i iftihâr ve imtinândan mâ'adâ diyâr-ı İslâmdan nice mâl cerr ve cem' ederler. Re'y-i rezîn isâbet-karîn ise oldur ki nukûd-ı akçenin Memâlik-i Mahrûse'den çıkub aher diyârlara gitmesi mehmâ emken men' ve aher diyârlardan cerr olunmak tarîkleri meftûh ola. Bu dahi uluvv-i himem 'inde revâ değıldir ki ma'rifet-dâr ve diyârda ehl-i İslâm Frenk kartîlerine muhtâc ola. **Mülûk-ı Nasârânın** ekâbir ve â'yânlarının 'âdet-i dirîne ve resm-i kadîmleri budur ki etfâlleri akıl ve iz'âna kâdir oldukları birle rûsûm ve eşkâl-i memâlik ve bilâd kitâblarını ellerine

[vr. 26a]

verüb ta'lim ve ta'allüm ve tefhimde gâyet ihtimâm ederler. Evvelâ kendi memleketlerinin mesâlik-i mesâfât ve kılâ' ve bilâdlarını bâ-husûs serhâdlarını resm ve tahrîr edüb ahvâllerin bildirirler. **Ba'dehu** sâyir diyârların resimleriyle meşk ettirirler tâ ki bu vecih üzere hîn-i sabâvetde cümle ile me'lûf ve âşinâ olub ser-kâra geldikde müceddeden tahsîle muhtâc olmayalar. **Vech-i meşrûh** üzere fenn-i merkûmun menâfî'i bî-hadd ve bî- şümârdır. Ancak hafî buyrulmaya ki iş bu arsa-gâh-ı fesihatü'l- mesâlik-i 'âlemde vâki' memâlik ve kılâ' ve bilâd min külli vech vâkî'a mutâbık-ı resm ve tasvîr ve tahrîr kuvvet-i beşeriyyeden hâric bir emirdir. Belki bir memleketi ve yahûd asitâne-i sa'âdet misillü bir şehr-i 'azîmi hezâr mühendis-i hâzık mesâha ve ipler ile ölçüb tahrîr ve tastîh eylese min külli vech vâkî'a mutâbık resm ve tahrîr havsala-i tâkatdan dûr bir emr-i düşvârdır. Ol sebebden eşkâl-i memâlik ve bilâd kartîleri ba'zı habt ve hatâdan hâli olmayub bi'l-cümle mülûk-ı Nasârâ nice müddet bu bâbda sarf-ı makdûr kılûb henüz kendi memleketlerini bile sıhhat üzere tahrîr ve tasvîre imkân bulmadılar ve itvâl ve 'arûz kitâbları dahi ba'zı hatâdan hâli değildir. Velâkin mâ lâ yu'lemu küllühü lâ yutraku küllühü fehvasınca böyle iken terk ve ihmâli revâ görülmemiştir ve bu hâli ile menâfî'-i küllî ve fevâyd-i nâ mahsûri tecrübe ve müşâhede olunub bu fende fâide takarrub-ı makâm-ı tahkîke tenzîl kılınmıştır. **fi'l-vâki'** 'âdet-i 'âlem böyledir ki iki devlet beyninde ba'zı memâliki kısmet veya tahdîd lâzım gelüb hudûd emri mükâleme ve müzâkere olunmak iktizâ eylese min külli'l-vücûh memâlik-i ahvâlin sahife-i derûnda

[vr. 26b]

hıfz eylemek emr-i düşvâr olduğu gibi min külli'l vücûh meçhûl olan yerler husûsunda münâkaşa ve mübâhase hemân cerbezeye mü'eddi olmağla bu emr-i hatîre ve vâcib-i dikkat ve ihtimâma me'mûr olan vükelâ-yı devlet ol tarafların kartîlerini tahsîl ve nazar ve mütâla'a ve onlardan matlûb olan mahallerin vaz' ve heyetini ve keyfiyet-i ittisâlât ve infisâlâtı ve kurb ve bu'di ve mesâfe-i imtidâd ve sâyir ahvâl-i lâzıme yi ma'lûm edinüb müzâkereye miknet hâsıl eder. Velâkin tahdîd-i kat'î ve nasb-ı 'alâyim birle bi'l-cümle hudûd tefrîk ve temyîz rütbesine geldikde çün her mahal-i vâkî'a mutâbık-ı resm ve ta'yîn olunmak hâric-i kuvvet-i beşerdir. **Pes**

bu hâlde kartîler ile iktifâ olunmayub yerlûden ol taraflara vukûf-ı tâmmı olan kimesneler ihzâr ve istintâk ve takrîrleri tatbîk ve tevfiik kılınıb bu vecihle hatâ ve gafletden tehâşi oluna gelmiştir. **Felillahi'l-hamd ve'l-minne** Devlet-i Aliyye'de mesâlik ve memâlik ve itvâl ve 'arûz kitâbları kesretde ve erbâb-ı ma'rifet ve fetânet-i vefretde ve ashâb-ı hünerin asâr-ı cemîleye meyl ve rağbeti hâzır ve âmâde olub me'mûldur ki bu fenn-i mergûbun himmet-i bâ-hemtâyı hazret-i Asaf ile esâsı te'sis ve bünyâdı temhîd olunub su'ûbeti teshîl ve tesviye kılınıdıktan sonra vuku' bulan sehv ve hatâlar fuzalâ'nın edna himmetiyle ıslâh ve mahsubu milel ve mülûk-ı'âlem bir sûret-i müstahseneye ifrâğ oluna. **Coğrafya** basmasının tariki bir memleketin veyahûd bir denizin kartîsi basma ile yapılmak murâd olunsa evvelâ ol murâd olunan mahal kemâl-i dikkat ve ihtimâm ile kâğıdda kâide-i fenn üzere resm olunur ve lâzım gelen

[vr. 27a]

esmâ yerlu yerinde tahrîr olunub ol resim mikdârı nühâsdan gâyet düz ve musaykal tahta yapılub kâğıda olan rüsûm ve eşkâl ve esmâ bi'l-cümle nühâsa nakil olunub üstâd-ı hakkâk ma'rifetiyle kazılıb nakşolunur. Ba'dehu mahsûs çarh tezgâhı yapılub mahsûs mürekkebe ile basılır ve kâğıd ve sandâl ve kumâş ve bez yeksân basılır. Nice bin basılmağla nühâsa fenâ-târî olmaz ve ol basılan resm icmâli olub ba'dehu tafsîl olunur. **Meselâ** Akdeniz'in evvelâ şekil ve heyeti ve tûl ve 'arzı ve cezâyiri bi'l-cümle dâyiren mâ dâr sevâhilinde vâki' bilâd ve kılâ'ı kâide-i fenn üzere resm ve tahrîr ve her kâğıda derc olunur. Ba'dehu buna kanâ'at olunmayub tavzîh için bahr-i merkûmun mesâfesi on beş yirmi kıt'aya kismet ve her kıt'ası bir kâğıda tafsîl ve hendese ile tevsi' kılınıb icmâlde bi'z-zarûre fevt olan ahvâl-i mufassalda beyân ve ayân kılınur bir müdevven-i bahriyye kitâbı olmuş olur. Kezalik memâlik-i 'âlem kartîleri dahi evvelâ icmâl sonra tafsîl olunur. **Meselâ Anatoli** memleketi evvelâ tamâmen bir kâğıdda resm ba'dehu eyâletlere taksîm ve eyâletler dahi nahiyeye taksîm olunub hemân Anatoli bir müdevven-i atlas olmak hayyiz-i imkândadır. **Mâdde-i sâniye nizâm-ı askerededir.** Sinîn-i sâlifede top ve tüfenk ve hunpare millet-i Nasârâda killet üzere olub kıtâl ve cidâl seyf ve şemşir-i hun-rîz'e havâle şimşir-bâzlıkda ise ehl-i İslâm cümleye gâlib olub bu fende kuvvet-i kâhire ve miknet ve kudret-i bâhire-i İslâmiye'yi tamâmen rû-yı 'arzda mütemekkin

[vr. 27b]

milel-i Nasârâ müşâhede edüb havf u hırâşa düştüler ve bu gâm ve elemden nice zamân hayran ve ser-gerdân ilâcında her cânibe revân ve def’i tedârikinde her tarafa pûyde olub sarf-ı makdûr kıldılar. Evvelâ top ve tüfenk ve sâir âteşin edâvatı kemâle irgürmeklik [erdirmeklik] tedbîrine teşebbüs ba‘dehu asker-i İslâmın veya husûs-ı asâkir-i Osmâniyenin şiddet ve mehâbet üzere olan hamle ve hücûmlarına tâkat getüremeyüb bu kazâ-i mübremin def’ ve tedârikinde meşveretler ve bî-hadd ve hasr-ı re’y ve tedbîrler kıldılar. Âkıbet-i sa’y ve kûşîşleri ve kazâyâ-yı ittifâkiyyeleri bu neticeyi müntic oldu ki top ve tüfenk ve umûr-ı cebehâneleri kemâl bulduktan sonra leşker-i menhûsları dahi bir nizâm-ı tam ve tertîb-i kuvvetü’l-erkânıyla müretteb ve muntazam ola ki leşker tâifesi ölüm havfını endîşe ve firâr mülâhazasını fikr ü mülâhaza etmeyüb hâh ve nâ-hâh cenge kıyâm ve ikdâm ve sebât ve devâm ile lamuhâle mecbûr olalar ve esnâ-yı mukâbelede cenge müteheyi sufûfları bir nizâm-ı müekkedü’l-esâs ile müstahkem ola ki asâkir-i İslâmın ra‘d-ı muhib ve berk-i hâtîf gibi şiddet ve heybet üzere mu‘tâd hamlelerine hâil ve hücûmlarının def’ ve ref’ini zâmin ve rehîn ola ve bu umûrda cidd ü ihtimâmları bir rütbeye vardı ki nizâm ve tertîb-i asker ahvâli fî ma beynehum bir müstakil ilme ifrâğ olunub bu bâbda kütüb tedvin olundu. **Pes** bi’l-bedâhe ve bi’l-müşâhede ‘ayân ve nümâyan oldur ki ‘asâkir-i Osmâniyye leşker-i menhûs-ı küffâra cümle [hamle] ve hücûm murâd eyledikde hamle ve hücûma mâni‘ ve bu hareket ra‘d ü berk misâl ile

[vr. 28a]

küffârın saflarına vusûl ve duhûlü vâki‘ mücerred leşker-i küffârın esnâ-yı mukâbelede vâki‘ müekkedü’l-esâs ve müstahkemü’l-bünyân nizâm-ı garibü’ş-şekil ve tertîb-i bedi‘ü’t- tavırlarıdır. Hatta leşker-i küffardan nice nice zâbitân ve serkârda olan a’yân ve erbâb-ı mahâret ile görüşülüb müdârâ ve nevâziş hatırları tarîkine sülûkiyle müzâkere ve muvâza‘a üzere muâmele birle bu sırta vukûfda ve bu hikmete ittillâ‘da ihtimâm-ı tâm kılınub bi’l-cümle ittifâk-ârâ ve ittihâdları bunu müntecdir ki eğer asâkir-i kahire-i Osmâniyye hîn-i mukâbelede muktezâ-yı hal ve makâma göre tertîb ve nizâm-ı sufûfa ihtimam kılub **meselâ** ehl-i İslâm cemâ‘atle namâzda kıyâm oldukları sûret ve nizâm-ı müstahsene üzere meydân-ı kâr zararda saf saf durub bu siyâka rağbet ederek ve bünyan ve sus-gîr dâyim ve sâbit olub ceng

ü cidâle mübâşir olalar. Asâkir-i Osmâniyyenin bu sûret-i nizâm üzere olur hareketlerine mülûk-i küffârdan bir ferdin leşkeri belki bi'l-cümle şerr-i zemîne-i müşrikîn bir yere cem' olub ikdâm eyleseler tâkat getürmeyub lâ-mahâlle inhizâm-ı küffâr cânibinden vukû' bulmak fûnûn-ı harbiyyede mâhir ukalâ 'indlerinde muktezâ-yı hâldir ve bu davâ fi ma beynehüm nice nice berâhin-i akliye ile müberhen olub fûnûn-ı harbiyyede müellif-i kütüb kanûnları manzûr ve erbâb-ı insâf ber-vech-i medâra istintâk olunub tahsîl-i ittîlâ' hadd-i imkânda olduđu mertebesi budur. **Ahâli-i İslâm**da mevcûd bahâdırân ve cest u cesurlukda mücerrebü'l-hâl rüstem-vâri kahramân bi'l-cümle milel-i küffârda nâ-bûd ve nâ- peydâ ve ismen ve cismen ma'dûm olunduđu

[vr. 28b]

bi'l-müşâhede ma'lûmdur. Bir mertebede ki eđer bahâdır-ı dilîr arsa-gâh-ı kâr-zararda zâhir ve leşker-i küffâr-ı bî-şumârdan resm-i kadîm ve 'âdet-i dîrîne-i milel-i sâbika üzere birini meydân okuyub mukâbeleye da'vet eylese hezâr ve sad- hezâr leşker-i küffârdan bu da'vete icâbet ve bu emr-i hatire tasaddîye cesâret eder bir ferdi kâfir bulunmaz. Hemân bu emr-i düşvârı görüb bu da'vet-i sâmi'a hırâş- gûş-ı menhûs-ı küffâr olduđu birle tûfenge âsîmi urub ırakdan kurşunla telef kaydına düşer ve bir kahramânı bir menhûs ve mendebûr ve marîz kâfirin belki berzen-i bed-nâmın dest-i ta'addâsından ızâ'at kılınur. **Umûmen milel-i Nasârâ** i'tikâdât ve 'ibâdât ve muâmelâtlarında ihticâc edindikleri kütüb-i semâviye ya'ni İncil ve Tevrât ve Zebur sandıkları kitâblarında nizâm-ı hâllerine vâcib ve lâzım ahkâm-ı şer'iiyeleri olmayub nizâm-ı hâl-i devletleri hemân bir âlây kânûn ve kavâid-i akliyelerine mebni olub gâzâ ve cihâd bâbında bir dürlü me'mûriyetleri ve mücâhede ve mukâtele zımnında dâr-ı ahiretde ecr-i sevâb mülâhazaları olmayub hayvân-ı lâ-ya'kil ve lâ-yefhem misillü bu vartayı irtikâb ve bu mühlikeyi iltizâm-ı mücerred def'-i mazarrat-ı gayrı ve cerr-i menâfi'-i dünyevî tahtında olduđu vâzıh ve aşikârdır. **Felillahi'l-hamdi ve'l minne** 'inâyet-i bî-nihâyet-i ezeliyye-i İlâhiyye'den zümre-i muvahhidîne emr-i cihâd ve gazâ farz ve bi'l-cümle cihâd ve gazâ ve şehâdet zımnında dâr-ı dünyada menâfi'-i mukarrer ve dâr-ı 'ukbâda mâ lâ 'aynun râet ve lâ üznün semi'at ve lâ hataru 'ala kalbi beşerin ni'amı muhakkak olub ta'b ve meşakkat-i müsâferete müsâberet ve şedâyid-i kâr-zarara mübâderet muktezâ-yı hâl ve şân-ı ehl-i İslâm'dır.

[vr. 29a]

Züvvâr ahâli-i İslâm hilkat ve cibilliyet muktezâsınca kavîyyü'l-kalb cerî ve cesûrû'l-bâl ve bi't-tabî' cest ve câlâk ve seri'ü'l-hareke olub efrâd-ı küffâr ise bi't-tabî' hâif ve havf-nâk ve haşyet üzere mecbûl ve batîyyü'l-hareke olmağla ehl-i İslâmda hâlet-i mezkûre ni'met-i 'uzma ve kîtâl ve cidâlde medâr-ı suhûlet vesile-i zafer ve galebeden ma'dûd bir hâletdir. **Asker-i İslâmda** kisve-i mu'tâde dahi hiffetine nazar ile medâr-ı suhûlet addolunur ve küffârın giydüğü libâs nuhuset-tırâzı gâyet sakîl ve sür'at ve harekete mâni' olub hîn-i mukâbelede öteberi lâzım gelen hareket bir mikdâr mümtedd olsa hemân kisve-i me'lûfeleri kendilerini yürüdüb bî-tâb ve tâkat olub harekete mecâlleri kalmaz. **Ol ecilden** tarafeynin askerî ahvâline vukûf-ı tâmları olan erbâb-ı tecrübe asâkir-i Osmâniyyenin Nemçe veya gayrı ol nizâm ve hey'etde olan asker-i küffâr galebesine iki tarîk bulmuşlardır. **Tarîk-i evvel** sür'aten ve 'icâleten üzerlerine hamle ve hücum edüb seyf ve şemşîr-i hûn-rîze teşebbüsdür. **Tarîk-i sâni** aşağı yukarıya gezdürmek ile tazyîkdir. Tarîk-i evvelde küffârın müretteb ve muntazam askerine galebe ve zafer ve sufûflarına duhûle sebîl budur ki hemân kurşun menziline varıldıkda asker-i İslâm yek-dîl ve yek-cihet olub bilâ tevakkufin ve lâ tereddüdün 'icâleten ve sür'aten göz açdırmayub ittîfâk ve ittihâd ile hamle ve hücum ile sufûf-ı küffâra karışub kılıç uşuralar. Böyle oldukda küffârın saff-ı evvelinde olan askerine saff-ı sâni ve sâlis ve sâyir gerisinde olanlar kafadan imdâda vakit bulamayub kuvvet ve miknetlerine ve devâm ve sebâtlarına bâ'is olan nizâm

[vr. 29b]

ve tertîbleri fi'l-hâl muhtell ve müşevveş olur. **Ve bu dahi** mücerrebâtındandır ki küffâr askerinin nizâm-ı ma'hûdesi ihtilâl ve teşevvüş-pezîr oldukda hezâr ve sad hezâr dahi olsa mukâvemete zehreleri ve mukâbeleye cür'et ve cesâretleri kalmayub bu tâife ifrit-i cibillet meydân-ı şecâat fârislerinin tiğ-i pür-fürûğlarına hemân teslim-gerden iderler. **Bu dahi** mücerrebâtındandır ki hamle ve hücum-ı sür'at ve 'acele üzere olsa leşker-i küffârın asker-i İslâma mazarratı akall-i kalîl olur. Zîrâ leşker-i küffâr saff saff durub hamle-i serî'a vaktinde tüfenk atmağa ancak saff-ı evvelde duranlara zamân bulunub bâkilere vakit kalmaz ve ol saff-ı evvelde olanlara dahi havf ve haşyet- târi olub nicesi mütehayyir ve münce mid ve nicesi tüfenği elden düşürüb âtil

ve lâ ya'kil olur. **Ancak** hamle ve hücumda te'enni olunursa küffâr vakit bulub ve âlây-ı sufûflarına istihkâm verib nice nice bahâdırlar ırakdan top ve tüfenk ile şehîd ve mecrûh kalub fırsat bulur ve saff-ı evvelde onlara pey-der-pey kafadan imdâd ederek takviyyet buldurur. Bu hâliyle asker-i İslâmın nicesin dehşet ve vahşete düşürüb hemân bu hâl üzere bir müddet kıyâm ve sebât ile galebe küffâr tarafına vâki' olmak bi'l-müşâhede sâbit olmuştur. **Velâkin** tarîk-i merkûmda hamle ve hücumda sür'at ve mübâderet ve asker-i İslâmda bu bâbda ittifâk ve ittihâd adem-i imkânda olduğu takdirde tarîk-i sâniye sülûk ve tedric ve te'enni ile 'amel olunub leşker-i küffâr ile rû-be-rû cenge duruşmayub taraf taraf çalub ve çarpmak kolun ve kanadın yolmak ile tazyik olunsa az zamânda kendüye za'af-ı küllî-târı olmak tecrübe birle ma'lûm ve meşhûd olmuştur.

[vr. 30a]

Bu sûretde asker-i İslâmın ifrât üzere kesretine ihtiyâc olmayub kalîl ve mazbût ve basiret üzere olan askere ve hâl-i küffârdan habîr ve agâh-ı ser- askere muhtâcdır. **Çünkü** berren ve bahren mühimmât-ı seferîyyede ve hazâyin ve nukûdda ve umûr-ı cebe-hânede ve zahâyirin cem' ve naklinde ve techiz-i asker bi'sümârda Cenâb-ı Bâri-i Mûte'âl'den Devlet-i Aliyye-i Osmâniyyeye 'inâyet ve ihsân buyrulan miknet ve kudret ma'mûre-i âfâkda bir devlete verilmemiş ve bu bâbda bi'l- cümle milel ve mülûk mütteliklerdir. Bu netice murâd-ı insâfiyla imzâ edicilerdir. Ma'ahazâ yine leşker-i küffârın asâkir-i Osmâniyye ile mukâtele ve mücadeleye cesareti mutlak mahall-i ma'rekede kemâl-i ittifâk ve ittihâd hâllerine istinâden olduğu bi'l-bedâhe zâhir oldu ve bu ittifâklarına bâ'is ve bâdi ittihâdlarını bi'z-zarûre mûcib ve müstelzim mücerred cenk saflarında vâki' olan tertîb-i garîb ve 'an itâ'atdan 'ibâret nizâmlarıdır. **Fi'l-vâki'** eğerçi bu tâife hîle-i âyin-i şedâyid-i ceng ü cidâli irtikâb zımnında iktisâb-ı fazâilendür ve ecr-i sevâb i'tikâdından mehcûr ve kasdları hemân dünyâda def'-i zarr ve cerr-i nef'a mahsûsdur. Velâkin kavânin ve kavâid-i akliyeleriyle tavâyif-i leşkerlerini bir gûna zabt u rabt ve münkâd kalmışlar ki nice bin leşker-i menhûs-ı küffâr hemân bir fil ile kanâre-i kassâba yedilmek derece-i imkâna varmıştır. **Edyân-ı sâlife** bi'l-cümle nâkisa ya'ni şeri'at-ı bâhire-i Muhammediyyeden mukaddem sâbit olan edyân erbabına cemi' umûrlarında yevmen

fe yevmen zuhûr bulan havâdis ve vakâyi'in hallinde nizâm-ı hâllerine kifâyet ve mübhemât ve müşkilât-ı mu'âkidini feth ve keşfde vikâyet eder.

[vr. 30b]

ahkâm-ı şer'iyeleri olmayub nice umûrda ahkâm-ı akliyyelerine mürâca'âta mecbûr ederler ve hâlâ milel-i Nasârânın intizâm-ı hâllerine dâir ahkâm-ı ilâhiyyeleri ya'ni i'tikâdları taraf-ı hakktan vârid evâmîr ve nevâhi da'va ve nizâ'larında müşkilâtı feth ve halledecek mesâil-i şer'iyeleri olmayub nizâm-ı hâlleri hemân akıyla ihtirâ' eyledikleri ahkâmına menûtdur. **Hamden sümme hamden** dîn ve devlet İslâm-ı kâmil ve bu ümmet-i hayrû'l- ümem bi'l-cümle umurda zuhûr ve hudûsu mümkün vakâyi'-i yevmiyenin hakk üzere feth ve hallinde ilâ âhiri'z- zamân nizâm-ı hâllerine kâfi hakk ve bâtil temyîzine vâfi ahkâm-ı İlâhiye ve mesâil-i şer'iyye birle bi'l-cümle ümeme mümtâz ve mufaddal kılınmıştır. Ol ecilden şeri'at-ı bâhire-i Muhammediyye ilâ-yevmi'l kıyâm bâki ve cell-i metîn-i şer'-i şerîf ilâ inkırâzi'd-devrân infisâmdan biri olub ba'zı evkâtta takdîr-i Hüdâ-yı müte'âl birle asker-i İslâmda vukû' bulan inhizâm-ı ahkâm-ı şer'iyye icrâsında taksîrâta hamlolunur. **Ve selâtîn**-i mâziyenin tertîb-i askere dâir ihdâs eyledikleri ba'zı kavânin ve kavâid ahkâm-ı şer'iyyenin adem-i kifâyetinden veya ona muhalefetinden değildir. Belki mukâtele ve mücâhede-i şedîdlerine musâberete halkı kerh ve ahkâm-ı şer'i şerîf icrâsına ve Hududullah'ın hıfz ve vikâyetine cebr içindir. **Vaktâki** leşker-i menhûs-ı küffârın âsâkir-i muvahhidîn ile mukâbelede bu mertebe cesaretlerine ve hamle ve hücum ra'd ü berk misâli müdâfa'ada miknet ve iktidârlarına ve bu varta kıyâmet-âsâyâ müsâberetlerine ve şiddetlerde devâm ve sebâtlarına bâ'is ve bâdi mücerred hîn-i mukâbelede vâki' ittifâk ve ittihâdları bi'z-zarûre

[vr. 31a]

[vâcib-i] tertîb ve nizâm-ı sufûfları olduđu bi'l-bedâhe 'ayân ve nümâyan oldu ise **Pes** şer'an ve kânûnen, ittifâk ve ittihâd ve yegân-gî ve itâ'at ve inkıyâdın şinâsı ve ke-ennehüm tibyân-ı mersûs muktezâ yı zarr üzere sufûf-ı kâtâlde yek-dîl ve yek-derûnîlik şân ve şevket-i ehl-i İslâm ve ilm-i hâl ehl-i imân olub bu tarîk-i nusret zamîne sülûkden rehber-i müzâheret-i rehîne iktidârın tegâfûl ve bu himmet merâm-ı resîdede rehâvet ve tehâvün şâyeste değildir. **Tarîk-i tertîb-i asker-i zafer-i rehber**

işbu nizâm-ı asker-i ta'biye olunur. Fenn-i garîbin mûcidleri olan erbâb-ı dânişin kavlı ü karârları bunun üzerine câridir ki lisân-ı askerde orta veya bölük ta'bir olunur bir bölük asker eğer piyâde ve eğer süvâri eğerçi ekseriyâ bin neferdir. Velâkin beş yüz neferden mürekkeb olmak gayet müstahsendir ve ol orta kesret-i zâbitân ile istihkâm ve metânet bulur ve zâbit neferini ve nefer-i zâbitini ve her ferd yeni ve eskisini ma'rifet ve temyize üstünde ve altında olan yoldaşını isim ve resmiyle ve hüner ve isti'dâdı ile ma'rifet ve temeyyüze ancak bu sûretde kâdir olur ve bu makûle orta veya bölük mahall-i iktizâda saf saf olub tav'an ve kerhen ve cebren ve kahren kullanır. **Süvâri ve piyâde** askerde bir orta bâ-bölük neferât ve zâbitânın giydükleri libâsları bi'l-cümle yek-renk ve yek-kesim olmak şart-ı 'azîmdir. Zîrâ muhavvef ve muhâtarada bi't-tab' hâyif ve hâyin olanlar gürize ve idbâra tarîk bulamaz. Ortasından münfekk olduğu yerle libâsından hâli ma'lûm olur ve cezâsı verilür. Libâsdan

[vr. 31b]

teşhîs olunmadığı takdirde gayrîlere karuşub firâra mecâl bulur. Teşvîş ve ihtilâl ve inhezâma bâ'is olur. **Beş yüz neferden** mürekkeb olan piyâde-gân üzere beş yüz aded boylu tüfenk mevcûd olmak ve ol tüfenkler dirhemde ve mizânda ve barutda ve boyda ve hiffet ve sıkletde bi'l-cümle müsâvi olmak şartdır. Tâ ki hîn-i iktizâda cümle neferât yek-pâre doldurmakda ve bir fitilden atmakda ve kaldırmakda ve indirmekde müsâvi olub biri birini sebkât ve müsâra'atdan tehâşi ederek zabitlerinin emir ve işâretine muntazır ve münkâd olub tekâsüllük edene eşedd-i cezâ tertîb oluna. **Süvârinin** dahi muktezâ-yı hâli budur. Ancak süvâri bölüklerde beş yüz boylu tüfenkden gayrı beş yüz çift kubur tabancası ya'ni piştov bulunmak şartdır. Hatta halkı kesret üzere olan diyârlarda asker tahrîr ve tertîb ve techîz eylediklerinde adamların boyun ölçüb kadd u kâmetde berâber olmalarına ve keزالik süvâride atların boyu ip ile ölçülüb müsâvâta ihtimâm ederler. Gerek bu hâlet ve gerek tenvî'-i libâs fevâid-i sâireden gayrı bu hey'et üzere olan asker gâyet heybet ve nümâyîş üzere olur. **Orta ve bölüklerde** zâbitân kesret ve vefret üzere olub hatta on nefere ta beş yüz'e varınca birer baş nasb ve ta'yîn olunmak bâ'is-i metânet ve sebeb-i nizâm ve vesile-i zabt u rabt ve mûcib-i devâm ve sebatdır. Zâbitân dahi iki kısma münkasım olub bir kısmı **meselâ** on başları neferâtıyla ma'an neferâtı üstünde safda

[vr. 32a]

durub cenge meşgûldür ve bir kısmı ceng etdirmeğe me'mûr saflardan hâric imâm olmakda ve yemin ü yesârda hasmın hâl ve hareketine nezâret birle ortası neferâtının tasfiye ve tanzîmine ve mahal ve makâma göre emr-i bi'l-ma'rûf ve nehyi 'ani'l-münker ile ve taksîrât edenlere ta'rîz-i mâlzeme ile mukayyedir. **Ahvâl-i zâbitân** rütbe ve i'tibârı üzere mebni ve aşâğıda olan zâbit üst yanında olan zâbite inkıyâd ve anın neferi hükmünde olub ulûfeleri 'alâ merâtibihim tefâvüt üzere ve kat'-ı merâtibleri tarikinde bir dürlü şefâ'at kabul olunmayub bu hâlet-i teşvîş ve ihtilâle ve burûdet-i kulûbe ve biri birlerine buğz ve garaza tasaddîye bâdi olmağla bu kanûna ri'âyetde eşedd-i ihtimâm vâcibdir. **Bi'l-cümle** neferâtın ulûfeleri müsâvât üzere olmakda be'is yokdur. Velâkin zâbitânın mütefâvit ve her birine kifâyet miktarı olmak üzere lâzımdır. Ta kim neferâtının ulûfelerine muhtâc olub tam' etmeler ve bâ-husus ortadan tama'-ı takrîbi ile bir nefer noksân etmiyeler. Bu fesâdın zararı 'âmmeye râci' olmakla buna cesâret edenlere eşedd-i 'ukûbet ile cezâ tertîb olunagelmıştır. **Esnâ- yı mukâbeled**e cenge mübâşeret vaktinde âlây iki nev' olmak gerekdir. **Ön âlây** ya'ni âlây-ı mukaddime ki düşmanın âlâyına karşı durmak için hâzır ve âmâde olur. İşbu âlây evvelâ kümeden seçilüb ve meydâna çıkub ve hasma karşı saf saf durub ve düşmanın mikdârı tahmîn olundukda ona göre tertîb olunmak gerekdir. **Velâkin** toplanub küme küme olmamak gerekdir.

[vr. 32b]

Belki cemâ'at-ı müslimîn namaza durdukda saf bağladıkları gibi tûlânî saflar bağlanub ve sıkı durub âheste âheste düşman âlâylarına karşı bu sûret ile vârilir. Safdan ayrı bir ferdin ilerü gitmesine ve bir ayak gerü kalmasına bir dürlü illet ve bahâne ile ruhsat verilmez. Zîrâ derhâl âlâyda şikestelik vâki' olub fesâd-ı 'azîme bâ'is olur. **İkinci âlây** muahhardır ki dîb âlâyı olur. Bu âlâyın halkı dahi evvelki gibi ve ona müvâzi olub saf saf olmak ve iki âlây arasında bir mikdâr mesâfe-i fâsıla kalub kafadan 'ale't- ta' kib âheste yürünüb pey-der- pey ve lâ- yenkâtı' evvelki âlâyaya imdâd ve i'ânet üzere olmalıdır ve evvelki âlâyın saflarında vukû' bulan selme ve rahne ve gedikleri 'icâleten tekmîle sa'y olunub maktûl olanların yerlerini bir an boş ve hâli komamak gerekdir. Zîrâ hemân bir maktule ve mecruha beş on adam yapışub ol saf bozulmakla düşman fırsat bulub ol tarafa sarf-ı maktûr eder. Bu hâlde ise bir

âdeme merhamet hemân ‘âleme hıyânet gibi olur ve baş kesüb yerini boş koyub bahşışe varmak bu mahalde hemân buna benzer fesâd-ı ‘azîmdir. **Ve bu iki** âlâyın bu hey’et üzere tanzîminde nice nice fevâyid ve hikmet vardır. **Ez-cümle** ol mukâbele vakti bir vakt-i dıyyık ve kıyâmet-âsâ mühîb ve pür-vahşet-i mahal olub iki âlây halkı siyâk-ı merkûm üzere müretteb ve musaffaf olmadıkça biri birlerine imdâd ve i’ânetleri kâbil-i imkân değildir. Lakin iki âlây dahi nizâm-ı merkûm üzere tertîb ve tanzîm oldukda düşman yüzüne karşı olan saflarda bir kola düşmandan âfet erişüb

[vr. 33a]

za‘af-târî olsa dîb-i âlâyda ol kolun kafasında ve beraberinde olan kol ...-i vakt fevt olmazdan ve düşman fırsat bulmazdan yerine geçer. **Kezâ ve kezâ** sâ’ir mahallerde dahi her bölük önünde ve yakın ve hizâsında olan bölüğe imdâd ve i’ânet ile ve ona nezâretiyle me’mûr **hatta** âlây-ı evvelde bir kolda olan asker saflarına fesâd-târî olub dîb-i âlâyda ol kolun kafasında olan kol rehâvet ve tekâsüllük edüb vaktiyle imdâd eylemese ba‘de’l-muhârebe ol rehâvet eden kolu bi’l-cümle zâbitân neferâtıyla katli âmm ederler. **Fâide** âlây sufûfları vech-i meşrûh üzere müretteb ve muntazam olub bu siyâk üzere cenk ü cidâl oldukda ser-asker olanlara suhûlet-i ‘azîme hâsıl olub asker kullanmak âsân olur. Taksîrât-ı töhmeti isnâdından biri olur ve âlây-ı evvel rûz-i mahşer-nümûn söz dinlenmez fermân nâfiz olmaz re’y ve tedbîr-i rezîn dahi olursa istimâ‘ olunmayıb herc ü merc olub sâhib-i hüner ve sâhib-i fesâd olanlar ma‘lûm olmaz. **Bir serdâr** ve bir ser-asker bir hatâ ile ‘azl ve bir inhizâm ile katl ve te’dib olunmak revâ değildir. Zîrâ bir mukâbelede kendi askeri ahvâline vukûf-ı tâm hâsıl ve düşmanın hile ve hud‘ası semtlerin fehm ve ma‘lûm edinmek emr-i düşvârü’l-husûl olduğundan kat’-ı nazar-ı re’y ve tedbîr-i zâhirde bî- kusûr dahi olursa takdîre muvâfık olmadıkça fâide vermez. **Hikâyet** olunur ki Fransa devleti ile İspanya devleti beyninde zamân-ı sâbıkda burûdet düşüb ve kırk sene mikdârı ceng ü cidâlleri mütemâdi olmuş eyyâm-ı merkûmede Fransa devletinde

[vr. 33b]

bir pîr ve ana kral bulunub İspanya askeriyle mukâvemet için teçhîz kıldığı askerine yine ricâl-i devletten müdebbir ve ‘âkil ve fûnûn-ı harbiyye de kâmil zanneylediği bir kimesneyi intihâb ve umûr-ı askerî ona tefvîz ve sipâriş ve bu emr-i hafîri re’y ve tedbîrine vedî‘a kılıb ‘alâ vechi’l-istiklâl askere ser-asker nasb ve ta’yîn eder. Ser-asker-i merkûm dahi eğerçi umûrunda rehâvet ve tehâvünden begâyet tehâşi ve basîret üzere hareketden bir ân hâli olmaz velâkin tedbîr-i takdîre muvâfık olmayınca hezâr-ı cidd ü ihtimâm fâide vermeyüb ser-asker-i merkûm yedi sene ‘ale’t-tevâli münhezim ve İspanya askerine mağlûb oldu. Bu hâli Fransa halkı görüb bi’l-cümle ricâl kral huzuruna cem‘ olub feryâd ve figân kıldılar ki bu ser-asker-i bedbahtı azledüb hakkından gelinmek gerek. Yedi senedir ki düşmana mağlûb olub râhat hâlimizi mükedder kıldı. Bundan böyle bunun yüzünden eser-i galebe bir dürlü me’mûl ve melhûz değildir deyu azl ve te’dibi bâbında ibrâm ve ilhâh kıldılar. Kral-ı merkûm eğerçi pîr-i fâni velâkin umûr-dâide ve kâr-eymûde mücerrebü’l-ahvâl olmağla şikâyetlerini ısgâ ve matlûblarını kabul kılmayub redd-i cevâb eyledi ki efrâd-ı nev’-i beşer hatâdan ve sehv ve nisyândan âri olmak mümkün değildir. Her kim ki ser-asker nasb olunsâ mâ-dâmki beşerdir ondan sehv ve hatâ zuhûr eylememek ve her emirde isâbet eylemek tâkat-ı beşerden dûr ber-mu‘tâddır. Ancak ser-asker-i merkûm yedi senedir inhizâmında düşmanın yedi aded hîlesine vukûf-ı tahsîl ve kendi hareketinde dahi yedi aded hatâ ve taksîrâtında müteyakkız

[vr. 34a]

ve mütenebbih oldu. Eğer tarafımıza bâd-ı galebe-i vezân olmak mukadder ise yine bunun yüzünden [tehevüre ?] gelmek melhûzdur deyüb ser-asker-i merkûm ibkâ ve mukarrer eyledi. Bi-emri Hüda hemân ol senede gâlibiyyet merkûmun tarafında vâki‘ olub min ba‘di hasm hile ve hud‘â’ya tarîk bulamayub âciz ve dermânda kaldı. **Misâl** on bin mikdârı askerine ol mikdâr asker ile mukâbele olsalar evvelâ beşer bin’i ayrılıb âlây-ı evvel olurlar ve biri birlerine karşı ‘azîmet ederler ve ibtidâ-yı emirde saflar tertîbine cidd u ihtimâmlar ederler. **Meselâ** beş bin âdem biri biri ardınca beş saf olurlar her bir orta beşer yüz’den mürekkebe olmuş olsa on orta olub her orta beşer saf’a münkasım olur. Her sırada yüz âdem bulunmuş olur. Bu tertîb üzere on ortada mevcûd beş bin âdem turna katarı gibi saf bağlayub her ortanın neferâtı biri birinin

ardınca yüzer yüzer durub beşer saf olmuş olurlar. Ortaların sancakları biri birlerine muttasıl bir baştan öbür başa varınca beşer saf olub her saf bin âdem durmuş olur. Bu vecih üzere beş bin âdem hemân beş kat tûlâni muhkem duvara döner. Kezalik dîb âlâyı için bâki kalan beş bin âdem dahi bu sûret ve hey'et üzere beş saf olurlar ve iki âlây mâ-beyninde bir mikdâr mesâfe-i fâsıla koyub âlây-ı evvel ilerüde yürüdükçe âlây-i sâni onu gözedib yürür ve düşman yüzüne bakışılmadıkça aslâ tüfenk atmazlar. Gâyet te'enni ve sükût üzere

[vr. 34b]

yürüyüb ancak trembeteleri işidülür. Âlây-ı evvel düşman yüzüne karîb oldukda saf-ı evvelinde müretteb bin nefer âdem bin tüfengi yek-fitilden ateş ederler ve ol saf-ı evvelde olanlar fi'l-hâl diz çöküb ya girü çekülüb saf-ı sâni derhâl yerine geçer. Ol dahi yek-fitilden bin pâre tüfengi ateş edüb saf-ı sâlis yerine geçer kâyim olur. Kezâ râbi' ve hâmis biri birlerini ta'kib ederek fâsıla vermezler ve tüfenklerini doldurmakda müsâra'at ederler. Hasmın hücûmundan ihtirâz edib kat'a ârâm vermezler. Dîb-i âlây safları ise bunlara nezâret ederek her ne tarafda za'af ve mağlûbiyet görseler lâ-tevakkuf kafadan imdâd ederler. Maktûllerine bu mahalde kat'â nazar etmezler. Bir ferдин bu esnâda atâsına ya karındaşına yapışmağa veya bir bahâne ile gerü çekilmeğe zehresi yoktur. Bu makûle harekete tasaddî ideni zâbit bilâ-emânın katleder ve dahi kânûnlarında böylelerin dem-i hederdir. Bu vecih üzere bir taraf mağlûb oldukda yine firâra teşebbüs etmezler. Yine âlâyları saflarına meh-mâ-emken istihkâm vererek gerü çekilmeğe mübâşeret ederler ve gâlib olan taraf dahi âlây tertîbini bozub komak sevdâsında olmaz. Zîrâ âlây tertîpleri muhtell olduğu gibi kuvvet ve miknetleri muzmahill olub lâ-şey olurlar ve bi'd-defa'ât tecrübe olunmuşdur ki gâlib olan taraf gâlibiyyetine mağrûren nizâmını bozub mağlûb ise nizâm üzere bulunmakla dönüb gâlib-i mutlak olmuştur ve ceng

[vr. 35a]

meydânı kimde kalsa gâlib addolunub ganîmet addederler. Bu cümleden milel-i küffârın asâkir-i Osmâniyyenin hamle ve hücûmunu men' için tedârik eyledikleri nizâmları fehm olunur. Ma'a-hazâ yine tarîk-i aher üzere âlâylarına duhûl ve vusûle cevâz gösterüb Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye kuvvet-i kâhire sâhib olub encüm-

şümâr asker tedârikine kâdirdir. Câyizdir ki düşmanın nizâmlı askerine karşı nizâmlı asker tedârik edüb nizâmîli asker nizâmlı askeri meşgûl kıldıkda diğerk asker hamle ve hücum edüb tarîk-i aherde suhûlet birle küffâr âlâylarına dâhil ve vâsıl olur. **Ve eğerçi** nizâm-ı asker nice nice şurût ve kuyûdu müşt Emil bir müstakil ilme ifrâğ olunmuş velâkin mebd e'-i fesâd bu mahalde meşhûd ve tarîk-i zafer ve galebe bu nizâm ve tertîb-i hud'ası ilmine menût ve tedârikine merbût görünmekle bu mikdârını tesvîd ile iktifâ olundu. İnş aâllahu te'âlâ evliya-yı ni'am birle tertîb-i askere dâir kavânin kitâbları vakt-i hâcetde tercüme ve kavâ'id-i lâzimesi ahz olunmak için tafsîl ve beyân ve meclis meclis-i şekl ve âlâyları tasvîr ve şerh olunub basma tarîkiyle sûret-i nizâma ifrâğ olunur. **Yine milel ve mülûk-i Nasârânın** umûr-ı 'âlem birle âşinâları esnâ-yı mükâlemelerinde 'alâ-tarîki'l-mübâhase ve'l-münâkaşa derler ki acaba Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye mülûk-ı Nasârânın asâkir-i Osmâniyye cânîbinden vârid hamle ve hücumu def' bâbında tedârik eyledikleri hiyel-i harbiyyeyi tetebbu' ve mülâhaza edüb tertîb ve nizâmlarına mukâbil ve muhâzî tertîb ve nizâmıyla asker techîz ve tanzîm kılsalar olur mu ve bu emre bir vakitte rağbet hayyiz-i tasavvûr mudur deyu irâd eylediklerinde ba'zıları 'inâd üzere mecbûl olmalarıyla

[vr. 35b]

adem-i imkânında ısrâr ederler. Ba'zıları hakîm-meşreb olub cevâz ve imkâna ... ve derler ki Devlet-i Aliyye-i Osmâniyyenin encüm-şümâr halkı olub teşhîz-i askere dâir bi'l-cümle levâzıma müsâid iken Nasârâ askerine nizâm ve tertîbde mukâbil ve muhâzî belki ondan ziyâde müşîrû'l- erkân ve mü'ekkedü'l-i bünyâd-ı nizâmı üzere seksen bin asker hemân bir sene içinde müceddeden tedârük eder. Bundan kat'-ı nazar hâlâ her vakit ve avânda mevcûd-ı bî-şümâr askerden süvâri ve piyâde-gân orta bölüklerini Nasârânın hud'a-i harbiyyesi olan nizâm ve tertîbine mukâbil ve muhâzî tertîb ile müretteb kalmak ya'ni Nasârâ askerine mukâbil orta ve bölükler neferâtını ve zâbitanını adedde müsâvi ve tüfenklerini dahi müsâvi kılub libâslarını dahi tenvî' eylemek hemân üç dört ay müddete muhtâcdır. Ve bundan gayrı Devlet-i Aliyye-i Osmâniyyenin cûd ve keremi ve bâ- vücûd-ı asker tavâifine mu'tâd-ı in'âm ve bahşîş ve her hâlde tayyib ve nevâziş-i hâtır-ı asker ile ihtimâmı ve ma'mûre-i âfakda şöhet ve elsine-i âlemde tevâtür bulub mecrûh ve 'alîle ve pîr ve 'âcize bervech-i tekâ'üd

kifâyet-i mikdâr-ı ma'âş ta'yîn olunmak mücerred hâssa-i Devlet-i Aliyye-i ebed[e] ittisaldır. Bu cümle mesâmi'-i âlemiyânda makarr tutmağla memâlik-i Nasârâdan az zamânda murâd olunduğu mikdârı müretteb-i asker ve bu hud'a-i harbiyye-i Nasârâda mâhir kimesneler cerr ve ihzâr eylemek hemân bir sâhib-i tedbîrin edna himmetine mevkûfdur. **Fi'l-vâki'** esnâ-yı seferde câsuslar tavassutuyla Nasârâ askerinin gûşlarına ilkâ olunsa ki hizmet-i pâdişâhîye gelen kabûl olunur ve gerek zâbit ve gerek nefere mu'tâd-ı Nasârâ üzere alageldikleri ulûfenin taraf-ı devletten iki katı verilür ve ba'de'l-muhârebe kat' olunmayub mahall-i münâsibde iskân

[vr. 36a]

ve fi mâ beynihim âyînleri icrâsına ruhsat verilür ve bu va'adler ile nicesin cerr eylemek emr-i sehldir. Hud'a-i harbiyyeden ma'dûd tarîk-i memdûhdur. Mülûk-ı Nasârânın bi'l-cümle askerleri akçe ile tutma asker olmağla kâide-i müstahsene-i Devlet-i Aliyye üzere dâim ve sâbit olur esamileri olmayub fırsat buldukça kaçub iltifât gördükleri mülûkun hizmetlerine giderler. **Misâl** Devlet-i Aliyye ebed-i kıyâmda kalyonlar zuhûrunda evvel Akdeniz sevâhilinde mütemekkin küffâr kalyonlara mâlik olub şerzime-i hâbirinin tasallutundan ne mertebede zahmetler ve cem'iyetlerini men' ve mazarratlarını def' eylemek emrinde ne güne sa'y ve ihtimâmlar bezl olunmuş ma'lûm ve mütevâtirdir. **Fellilahi'l-hamd** tedbîr-i isâbet-pezîr mukârenetiyle küffâr sefinelerine ve kalyonlarına mukâbil ve muhâzî sefineler ve kalyonlar yapılub az müddet içinde dest-i tecâvüzleri def' olduğundan gayrı bi'inâyetillahi te'âlâ emr-i düşmen (?) cümleye gâlib ve rû-yı deryâda 'adîmü'l-mesel kemâle erişdi. Me'mûldur ki deryâ emr-i nizâm-pezîr olduğu gibi karada dahi askerinin tertîb ve nizâmıyla ednâ ihtimâm kılınıb ve düşman-ı hîlekarın fûnûn-ı harbiyyede teşebbüs kıldığı tertîb-i hud'ası tetebbu' ve mülâhaza kılınıb ona mukâbil ve muhâzî tertîb ve nizâma rağbet olunsa zamân-ı kalîlde kemâle erişib belki asker-i İslâm bu fenn-i garîbde cümleye tefevvûk eylemek emr-i bedihidir. Zîrâ bi'z-zât ve bi't-tabî' nizâma kâbiliyet ve isti'dâd-ı asker-i İslâmda cümleye gâlib ve miknet ve kudret min külli'l-vücûh mevcûd ve müsâid ve nizâm-ı mezkûr kemâl-i inkıyâd ve imtisâle kâbil bir ma'nâdan ibâret olmağla şer'an ve kânûnen itâ'at ve inkıyâd ve 'ilm ü hâl

[vr. 36b]

ehl-i İslâm'dır. **Misâl** bi'l-cümle milel-i Nasârâ içinde Moskov keferesi bir zelîl ve rezîl i'tiyâdın kalmış bir tâife-i hakaret-âyin olub hiçbir düşman ittihaz edinmeğe zehreler ve bir ... asker ile mukâvemetle kudretleri mutasavver değil iken milel-i sâirenin dest-i ta'addisi havfindan aktâr-ı 'arzdan şedîdü'l berd ve dâyimü's- şitâ ve karanlık memleketlerine çekilüb sayd ve şikâr tarîkiyle taayyüşe kanâ'at etmişler iken içlerinde bir âkil ve dâna melikleri zuhûr ve tavâyif-i sâirenin ahvâllerin ve kıvâm ve devâm-ı devletlerinin nizâm-ı hâllerin ve tertîb ve tanzîm-i askere dâir kavâid ve kanûnlarını tefahhus kılub fûnûn-ı harbiyye esbâbına râgıb ve bu 'ilimde mâhir erbâb-ı hüneri diyârı âhardan sayd u cerr edüb askeri tertîb ve nizâmına mübâşir olub az zamânda kendi askerinde bu fennî kuvvetden fi'ile getürüb ekâbbir-i mülûk-ı Nasârâ askerlerine mukâbil ve muhâzî müretteb ve muntazam asker peydâ eyledi ve berren ve bahren sâyirleriyle mukâvemetle min külli'l-vücûh iktidâr hâsıl eyledi. **Menâfi'-i nizâm-ı asker** eğerçi feth ve Nusret-i cânib-i Hakk'dan 'inâyet ve mülk ve memleket irâdet-i 'aliyyesi'nden bahşâyiş ve meşîyyet ve gâlibiyet ve mağlûbiyet kazâ ve kaderine mevkûf esrâr-ı pür hikmettedir. Velâkin her emrin zâhirde mahsûlü ol hudâ-yı hudâ-yı müte'âlden esbâbına teşebbüse havâle ve âdet bunun üzerine câri olduğuna nazar ile bünyâd-ı intizâmı ve esâs-ı ittihâd ve ittifâkı müşeyyed ve müstahkem olan asker ittifâkdan hâli ve intizâmdan beri ve düşmanın hîle-i harbiye ve hud'a-i galebesinden gaflet ve def' ve tedârikinde müsâmaha üzere olan asker galebe edegelmiştir. **Pes** nizâm-ı asâkir

[vr. 37a]

menâfi'inden nef'-i 'azîm belki aksâ-yı merâm-ı düşmana gâlib olmaktır. Ve ol devlet ve saltanat ki ânın askeri nizâm mâ-hüve'l-merâm ile muntazam ola. Ol devlet ve saltanatda bağı ve tuğyân fitnesinin zuhûr ve hudûsü kat'an ve cezmen meslûbü'l-ihtimâldir. Re'âya ve berâya tâifesi askerinin cevri u ta'addisinden emni dâyim ile emin olub asâyîşü'l-hâl olur. Zîrâ nizâmlı askerinin zabtı u rabtı bir mertebede emri sehl ve yesîrdir ki nice bin asker bir yetişmiş bâğın içinden geçüb bir hûşeye dest-dırâzlık etdirmemek hadd-i imkândadır **ve kesret-i hazineye bâ'is** olur. Zîrâ bu makûle asker sayf ve şitâda âmâde olub düşman zuhûr eyledikde hemân ol günde düşmana karşı hareket ve azimete kadir olurlar. Müceddeden nevâziş-i

hâtıra ve va‘ad ve va‘dleriyle ve nice harc ve masârif birle asker tedarikine muhtâc olmaz. **Askerîden** askeri olmayan tefrîk ve temyîz olunub ve her ferde mâ vücûbu aleyhi teklif olunub re‘âyâ ve berâyaya râhat ve âsudelik hâsıl olur nice nice ashâb-ı hayrât ve asâr-ı cemîleye rağbet edib vakf murâd eyledikleri nukûd-ı kalîle ve kesîreyi murâd eyledikleri orta ve bölüklerden birine şart edüb vakt-i hâcetde ribhi ile mühimmatları görölüb mîrîye suhûlet peydâ olur. **El-hülâsa** nizâm-ı asker ta‘bir olunur fenn-i garîbin menâfi‘-i cemili lâ-yu‘add ve lâ yuhsâ olduğundan gayrı zâtında dahi mergûb ve mahbûbû’t-tab‘ kaviyyü’l-i‘timâd bir lezîz ‘ilm olub menâfi‘-i kesîresinden hemân bir mikdârına İttilâ‘ hâsıl olsa şekk ve şübhe yok ki bi’l-cümle süvâr ve piyâde-gân ve ehl-i tımar

[vr. 37b]

ve ze‘âmet kemâl-i rağbet birle râgıb olduklarından gayrı vâli-i memleket olanlar dahi tâlib belki kapu halklarını dahi bu nizâm ile muntazam kılmakda dakika fevt etmezlerdi. **Fi’l-vâki**‘ ittifâk-ı ‘âlem dahi böyledir ki Devlet-i Aliyyenin halkı bi’z-zât ve bi’t-tabi‘ nizâm kabulü ve isti‘dâdında cümleye gâlib olub eğer funûn-ı nizâmî ile mukannen olmak iktizâ eylese bir ferdin mukâvemete iktidârı kalmayub belki kable’l-hareket nice bilâd ve kılâ‘ miftâhlarını bi’t-tav‘ bârgâh-i pâdişâhîye getürmeği minnet biliyorlardı. temme

[vr. 38a]

İcmâl-i Evsâf-ı Cezire-i Malta

Cezîre-i merkûmenin üç limanı vardır. Cirminin tûlânisi şarkdan şimâle yirmi bir buçuk [mildir]. ‘Arzı dahi cenûbdan şimâle on üç buçuk mil olub dâiren mâdârı altmış dört mildir. Cânib-i şimâlisinde Goze (*Gozo, Ghawdex*) ta‘bir olunur bir sagîr ada olub mâbeynleri bir ince boğaz ile mefsûldur. Mezbûr boğazda iki sagîr ada misüllü taşlar olub meskûn olmayub hâli ez-raiyyetdir. Goze adası Malta’dan ma‘mûrdur. Cezâir-i merkume otuz beş derece elli üç dakika ‘arz ve otuz yedi derece tûlde vâki‘ olmuştur. Cânib-i şarkîsinde engin-i âşurı Girid cezîresi şimâlisinde Sicilya cenûbisinde Tunus garbîsinde Pantalarya (*Pantelleria*) adası vâki‘ olmuştur. ‘Urûc-ı Hazret-i İsâ aleyhisselâmdan bin beş yüz otuz sene mürûrunda Malta ahalisi

bu adaya gelüb Malta hâkimlerinden Âdan nâm Gran Mastur'ı (*Master*) cezirede olan varoşların cümlesine istihkâm verüb ibtidâ cezirede kal'a ihdâs eden merkûmdur derler. On dört mahalde kârgir kal'ası vardır. İsimleri bunlardır **Sita, Nunayel, Sankol, Valta, Saint Enij, Goze, Saint Elim, Rikasoli, Saint Margarit, Manol, Marin, Filoryan, Konoter, Salvador ta'bir ederler.** Lakin Sita ta'bir olunan kal'a hayli kebîr olub mülhakâtı olan münfasıl tâbiyeler ile beş yüz tob ve vâfir havanları olmak üzere tahkîk olunmuştur. Derûn-ı kal'ada darbhanesi olub hâkimü'l-vakt olan Gran Master'lerin ismine sikke darb olunur bir kıt'a cebe-hânesi olub levâzım-ı mühimmât-ı müteferrikadan mâ'adâ altmış bin âdeme kifâyet edecek tüfenk ve esliha-i sâire mevcûddur derler ve cezîre derûnunda iki değirmân ile i'mâl olunur baruthânesi vardır. Cezirenin ekser sahrâlarına lağımlar ta'biye olunduğundan başka bi'l-cümle murabba' duvar ile sahrâları işgâl edib geçdikleri zokaklar misillüdür ve cezirenin etrafında ne kadar sefine yanaşacak mahal var ise toblar vaz' olunub muhafazacılar konmuşdur. Altı mahalde açık şehir ve yirmi sekiz varoş misillü kebîr karyesi olub on sekiz manastır ve iki bin ruhbân ve kıssis ve bin iki yüz mikdârı vücûdunu Sant Cevan (*St. Jean*) ta'bir olunur kenisa hizmetine vakfeylemiş kavaliye (*Şövalye*) nâmında efrâh beğzâdeleri vardır ve bunlar Françe ve Nemçe ve İspanya ve İtalya ve Leh ve Ceneviz ve Portekiz tâifelerinden kibâr-ı Nasârânın ikinci yahûd üçüncü evlâdları olagelmıştır.

[vr. 38b]

ve halkın rağbetine sebep oldur ki zikrolunan kenisânın memâlik-i Nasârâda vâki' vakıfları olub mütevellileri mesfurlardan olduğuna binâen herkes evlâdının ikinci yahud üçüncüsünü Malta Kavaliyeri etmeğe rağbet ederler. Hâlâ cezire-i Malta'da iki bin beşyüz üsârâ-yı müslimîn vardır ki ser-civân esirleri ta'bir ederler. Beylik esir misillüdür. Bunlardan mâ'adâ eyâdi-i nâsda dahi müteferrik esirler vardır. İşbu Malta ve Goze cezirelerinde ricâl ve nisâ'dan yüz on bin mikdârı nüfus addetmişlerdir. El'ân mevcûd olan askerisi on beş bine bâliğ olur. Ancak vazifeleri olmayub vilâyetlûdendir. Malta hâkimi'nin soldat (*Asker*) nâmına olan muvazzaf askerisi üç yüz kadar ancak vardır. Dört kalyonu ve bir sagîr karavelesi (*caravelle: hafif yelkenli gemi*) ve dört çekdirisi olub kalyonun kebîri seksen pâre topçeker ismine San Covan ve ikisi yetmiş ikişer pâre top çeküb birinin ismine San Corci ve birine Sant Antuvan

ve dördüncüsü elli iki pâre topçeker ismine Sante Viçens derler. Başdârdesi (*Baştarde, topçu gemisi*) yirmi dokuz oturaktır. Kürekleri yedişer esir ile donanmıştır. Tevârih-i efrençiyede olduğu üzere bu Maltız tâifesi mukaddema iki yüz doksan altı sene Kudüs-i şerîfde ba'dehu doksan beş sene Margad nâm kal'ada ba'dehu sekiz sene Akka'da ba'dehu on dokuz sene cezire-i Kıbrıs'da ba'dehu iki yüz on üç sene Rodos'da ve ba'dehu iki sene Mesîne'de ba'dehu France memâlikinden Marsilya karşusunda olan yere adalarında iki sene meksleri olub el-haletü hazîhi iki yüz seneye karîbdir ki cezire-i Malta tavattun edib yevmen fe yevmen kılâ'ına metânet vermederler. El'ân Malta Hâkimi olan Pinto nâm Grân Master altmış sekizinci Malta hâkimi'dir. Portekiz taifesindedir. Ömrü altmış seneye yetmişdir. Demmerallahü te'âlâ ilâ yevmi'd-din.

[vr. 39a]

Zikr-i Ahvâl-i Cezire-i Akritiş Hezâr-Fen Tarihi' nden naklolunmuşdur.

Kütüb-i tevârihde bu cezirenin ser-güzeşti bu gûne tahrîr olunmuştur ki cezâyir-i deryâ-yı rumdan dördüncü iklimden cezire-i Akritiş ki tahfif-i ibâret için evvelinden hemzeyi hazf ve ahirinden şın terhîm olunub mahrec münâsebeti ile kaf ve kefe ve ta gâh dal ve gâh taya kalb ve tebdil olunub Girid denilmiştir. ... yedi yüz milden ziyâde ve altmış mil 'arzı ile şarkdan garba imtidâdı iki yüz mil ve taraf-ı garbîsi memâlik-i mahrûse-i İslâmiyyeden Rumeli'nde Mora kenarına yüz otuz mil cânib-i şarkîsi Anadolu'dan Menteşe kenarlarına yüz kırk mil karîbdir. Tufandan bu ana gelince bir asırda nev'-i beşerden hâli kalmamıştır ve bir tarihde revnâk ve nezaret ve 'imaretine fütur gelmemiştir. Cibâl ve kılâ'-ı manî'a ve kura ve ziyâ'-ı vesî'ayı müştemil ve câ-yı mergûb ve mesken-i latif-i hûbdur ve hükemâ ve eimme-i târih tahkiki üzere bu hazîrede ma'den-i zeheb ve fidda mevcûddur ve hâlis eftimon bunda olur ve ilm-i musiki bu cezirede istinbât olunmuştur ve dahi onda mâr ve sa'leb ve zi'b sâir birinci canavar ve hayvânat ta'ayyüş eylemez ve bi'l-cümle hayr ve menâfî'i çok ve mehasinine nihâyet yok bir ceziredir. Misine'den sonra Akdeniz adalarının eşbehi olduğuna seyyahân afâk-ı ittifâk eylemiştir. Sâbıkan bu cezire İstanbul kayserlerinin taht-ı tasarruflarında olub hicretin iki yüz dört senesinde Endülüs memâlikine mâlik olan Beni Ümeyye fırkasından Hakem bin Hişam dâd-ı mülki olan Kurtuba şehri halkı gulüvv-i âmm edüb sarayına geldiler. Kıtâl-ı 'azîmeden sonra

hükmi-gâlib olub cemm-i gaffir ‘alef-i şemşîr olduktan sonra bâkisine terk-i vatan şartıyla emân verildi ve sefineler tahmil olunub Endülüs’den taşra sürüldüler. Anlar dahi Sâhil-i Mısır’a vâsıl ve bî-teklif İskenderiye’ye istilâ tarîkiyle dâhil oldular. Ol asırda hulefâ-yı -Abbâsiyyun tarafından Mısır’da vâli olan Abdullâh bin Zâhir anların hayrından agâh oldukda üzerlerine varub muhâsara ve tazyîk ve ol vilâyetden gitmek üzere şart ve sulh ve emânı tensîk etdiler. Anlar dahi otuz pâre gemiye girüb terk-i diyar etdiler ve her sene Hâkim-i Mısır’a bir mikdâr mâl irsâl etmek şartıyla Girid ceziresine gitdiler. Vardukda ol tâife lâ- mekân cezireyi latif gördüklerinde öyle ittifâk etdiler ki biz bu cezireyi ya feth yahûd cümlemiz helâk olalım deyu sefinelerini ateşe yakdılar ki avdetden ümidi kesile ve bu vecih üzere Ebu Hafz Ömer bin İsa nâm şahsa bî‘at etdiler. Bi-lütfillahi te‘âlâ bütün cezireyi fethedüb memâlik-i İslâmiyyeye ilhâk etdiler. Ba‘dehu esbâb-ı tahassun ve tesviye-i umûr edüb muhafazaya müfid oldular ve ol asırda İstanbul’a pâdişâh olan Mihail (I.) nâm kayser haber aldıkda iki def‘a donanma ile üzerlerine asker gönderüb evvelkinde çok gâzi şehîd oldu. Sonrakinde kefereden gâziler bir ferd koymayub katletdiler ve haberleri ...anlardan alındı. Velillahi’l-hamd bu minvâl üzere seksen yıl kadar zamân mezbûr olan ömür bi-tarîk-i ... emaret ... ba‘dehu ba‘zı ‘avârız hasebiyle hicretin iki yüz seksen dört senesinde İstanbul’a hükmeden Ramanus (I.) nâm kayser Tekfur Farka (?) nâm ser-askerin irsâl edüb Müslümanlara müstevli olub

[vr. 39b]

ve kal‘aların aldıkdan sonra Müslümanlar nice zamân taht-ı hükümetlerinde oldular. Mürûr-ı eyyâmla ehl-i İslâm munkarız olub bi’l-küllîye sükkânı tenassur eylediler. Bu‘d-i zamân İstanbul’da İsakiyos (2.) nâm kimesne pâdişâh olub mezkûrun Aleksiyos (3.) nâm küçük karındaşı bir hîle tutub iki gözlerini çıkarub ol yaralardan fevt olub kendüsü karındaşının tahtına geçüb pâdişâh oldu. Karındaşını katlettiğinden gayrı maktûlün Aleksiyos nâmında bir oğlu olub anı dahi öldürmeğe kasd eyledi. Ol dahi haber-dâr olub Venedik’e kaçub halâs oldu. Bir zamân anda mütemekkin olub ba‘dehu babasının tahtını almak için [Venedikli’den] ve Françeli’den imdâd taleb eyledi. Anlar dahi vâfir asker tedârik edüb ba‘zı cenerallerin ve [Françe] beğlerin ma‘an ta‘yîn ve ‘azîm donanma ile İstanbul’a irsâl eylediler. Donanmalarla Kâdı köyüne [vasıl] oldukda katil-i mezbûr Aleksiyos firâr edüb ve diğeri Aleksiyos (4.)

İstanbul'a girüb babasının tahtına culûs eyledi. Mezkûr Venedik'de İspanya beğzâdelerinden bir beğzâde Françe ekâbir-zâdelerinden birisi mezbûrun meclisine dâhil olub hizmetlerinden mahzûz olmağla İstanbul'a gelüb pâdişâh oldukda mezbûr İspanya Beğzâdesine Girid'i ve Françe'ye Kıbrıs'ı hibe ve temlik eyledi. Hicretin beş yüz yirmi bir senesinde Venedikli mâl-ı kesîre ile anlardan iştirâ edüb bu tarîkiyle Girid'e mâlik oldular ve dokuz yüz yetmiş dokuz senesinde merhum Sultân Selim ibn-i Süleyman Hân Kıbrıs'ı fethedüb Girid sulh ile Venediklü elinde kaldı. Hicret-i Nebeviyyenin bin elli dört senesinde Sultân İbrahim Hân ibn-i Sultân Ahmed Hân'ın dârü's-saâde ağası Sünbül ağa Mısır'a sürülüb ve Mekke-i Mükerreme kâdısı Bursevî Mehmed Efendi ma'an giderlerdi. Kerbe adalarına vâsıl oldukda Malta'nın altı pâre çekdirmesini zâhir olub cenge mübâşeret olundukda dârü's-sa'ade ağası ve sefine kapudanı şehîd olub sefineyi teshîr ve ehl-i İslâm esir olub Girid'e doğru gittiler. Girid hâkimi Venedik'e tâbi' ve sûreta bu hânedânın hevâ-dârı geçinirken sefinede olan esb-tâzî ve mâl-ı girân-mâyeden hâkim-i mezbûra ve sâirlerine vâfir peşkeşler çeküb birkaç gün aramdan sonra sefineyi yedeğe alub Malta'ya doğru gittiler. Girid keferesinin bu hıyânetleri ma'rûz-ı 'atebe-i ulyâ-i sultâniyye olucak cezire-i mezbûreyi feth ve sükkânı olan melâ'ımı kal' u kam' murâd-ı hümâyûnları olub esbâb-ı sefer be-hasbe'l-imbân hâzır ve amâde kılındıktan sonra sâbıkan Harem-i Hümâyûnda mukarreb-i Hazret-i Hünkâr olan Silahdâr Kapudan Yusuf Paşayı serdâr ve vüzerâdan Musa Paşayı ve kul kethüdâsı (*Ocak Kethudası*) Murâd Ağâyı serdâra refik ve teshîr-i bilâd için hüsn-i tedbîre muvâfik olmağa fermân buyurdu. Bin elli beş senesi Rebû'l-evvelinin dördüncü günü (*30 Nisan 1645*) müstevfiyyât ve yerâğ ve asker-i zafer-simât ile memlû ve meşhûn donanma ile mezbûr kapudan paşa İstanbul'dan çıkub feth-i Girid niyetine revân oldular. Mâh-ı Rebî' ü'l-âhir yirmi beşinci günü Avadin Limanı'ndan çıkılıb ikinci günü sevâhil-i cezire-i Girid'e yanaşub kenara çıkıldı. Cemâziye'l-evvelin üçüncü günü Hanya kal'asının etrafında metrisler kurulub döğmeğe mübâşeret eyledi. Elli dört gün muhâsaradan sonra sulhle kal'a yı teslim eylediler ve hisâr-ı üstüvârî zabt olunub muhafazasına asker konuldu ve anda bulunan erbâb-ı ma'rifet bu târihi dediler. Şiir Bismü Göz göz (*5 5*) etdim dağ yakdım (*0*) şerha çekdim (*1*) (*1055*) sîneme siper edenler dağı bilsün benim tarihimi gazâyı evvel ba'dehu sene-i mezbûrede Budim'den (*Budin*) ma'zûl vüzerâdan Deli Hüseyin Paşaya Girid Eyâleti ihsân

olunub cezireye me'mûr oldu. Bundan sonra Girid ceziresinde Resmo ve Apokoron karyeleri ve dahi nice kılâ'ı ve bukâ'ı zabt ve teshîr ve nice harbler .... kılınıb bütün cezireyi fethedüb zamîme-i memâlik-i İslâmiyye kıldı ve nüvvâb ve kudât ve hükkam ve ...

[vr. 40a]

sâir ve dizdar bi'l-külliyeye tertîb olundu ancak âhsen-ı hasûn cezîre-i mezbûre Kandiyeye kal'ası ki metâneti gâyetde ... nihâyetde bir hisâr-ı üstüvâr olub rû-yı zemînde misli olmamağla birinci def'a muhâsara olmuşiken fethi müyesser olmayub tâ şol zamâne dek ger vekîl-i zıll-i Rabb-i Celîll ve mazhar-ı eltâf-ı Hâlık-ı cemîl nâzır-ı nâmus-ı şerî'at ve hakîkat ... nâkus-ı millet küfr ve dalâlet vezir-i azam ve serdâr-ı efham ya'ni Fâzıl Ahmed Paşa-yı mükerrem kal'a-i Uyvar'ı feth ve Nemçe ve Macar ile sulh ve salâh edüb elçi ile der-i devlete gelüb rikâb-ı pâdişâh-ı rû-yı zemîn hazret-i gâzi sultân Mehmed Hân ibni İbrâhim Hân huzûrlarına rû-yı malide hizmeti mebrûr ve sa'yi meşkûr olmağla karîn-i iltifât ve ihsân ... olmağla müftehir ve mübâhi oldu. Bir iki günden sonra vezîr-i a'zam memâlik-güşâ-i mûmâileyh Ahmed Paşa ve Şeyhü'l-islâm ve sadreyn ve sâir vüzerâ ve erkân huzûr-ı pâdişâhiye tehniye-i feth ve nusret için varduklarında hazret-i şehriyâr-i sipihr iktidâr-ı meclis-i şerîf izzet-i elifleri mahallinde feth-i kelâm edüb cezîre bi'l-külliyeye taht-ı tasarrufumuzda olub ancak kal'a-i Kandiyeye değîn kabza-i teshîre götürülmeyüb mâbeynde kalmak lâyıq-ı gayret-i sultânî ve münâsib-i himâyet-i cihânbanî değıldir. Husûsan kal'a-i mezbûrun sükkânı olan küffâr-ı nâr-karâr her bâr cânib-i Mısır'a ve cemî'-i deryâ-yı sefide zehâb-i iyâb üzere varub tüccâr gemilerini halkını esir ve beste-i zincir iderler ve nice yerleri nehb ve gâret etdikleri mukarrerdir. Kal'a-i mezbûra feth ve sükkânı olan melâ-i 'ayn ve hâsirîn kal' ve kâm' olunmak murâd-ı hümayûnum olmuşdur senki vezîr-i a'zamsın umûmen asker nusret mâ-şer'iyyesini serdâr ve cumhûr umûr-ı saltanatı keff-i kifayetine menût ve kabza-i iktidâr ki merbut eyledim ve bu umûrda sana yed-i rakka tevfik-i Hâlık kün feyekun hâdi ve reh-nümûn olsun buyurduklarında vezir-i kebîr-i müşteri tedbîr dahi fermânına imtisâl edib istisâl ehl-i dalâl niyeti ile de cihâda vaz'-ı kadîm ve intizâm umûr-ı dîni ve terfih-i cumhûr-ı müslimîni nefsinden mukaddem eyledi ve ol kış memâlik-i Osmâni ve kişver-i saltanattan bezl-i ... ve zahâir-i bî-pâyân ihrâcı fermân olunub

kenâr-ı deryâda vâki' iskelelerde hâzır ve âmâde ve asker ... dahi müteveccih-i sefer-i hümâyûn olalar deyu buyruldu. Mezkûr şitâyı İstanbul'da geçürüb evvel bahâr oldukda ... sene bin yetmiş altı şevvalinin beşinci günü idi. İstanbul'dan çıkub hazret-i pâdişâh-i hurşîd-i tal'at dahi sa'âdet ve iclâl ile süvâr olub Edirne şehrine değin asâkir-i İslâm ile ma'an vardı. Edirne'den Vezîr-i a'zamı Girid'e yollayub kendüleri izz-i iclâl ile makarr-ı sa'âdet ve müstakarr-ı saltanatları olan saray-ı dil-güşâde ifrâd buyurdular. Ba'dehu müşârunileyh vezir-i müşteri tedbîr-i tayy-ı menâzil ve kat'-ı merâhil ederek **İsteka** nâm şehire varub ol ovada bir mikdâr arâmdan sonra sene-i seb' ve seb'inde bir mübârek sâatde devlet ve ikbâl birle ... nâm iskeleden donanma-yı hümâyûn ile cezîre-i mezkûraya geçüb liman-ı Hanya'ya vaz'-ı kadem ve lenger ettiler. Ol kış Hanya'da ikâmet olunub mühimmât ve levâzım tekrâr görölüb andan sonra sene-i mezkûre zi'l-ka'de sinin on sekizinci gününde devlet ve 'izzet ile Hanya'dan kalkub Kandiye cânibine tevcih buyurdular. Kavale Hodiye nâm mevki'a vardukda mûmâileyh vezir-i utârid nazîr yanında olan asâkir ilm-i kesîr ile kal'a-i mezbûra mukâbelesinde bir âlây gösterdiği hiss-i basar tûl ü arz idrâke kâsır idi. Otâğ önüne vardıkda vüzerâ ve ümerâ ve ağâvât be-hasbe'l-merâtib saf saf durub vezîr-i nâm-dârı selâmlayub menzilli menzillerine gittiler. Ertesi serdâr-ı devlet yâd-ı ağâyân ve erkân ve umûr-dîde kâr-ı ez-mude-i merd ile müşâvere etdikden sonra kal'anın garbî tarafından ... tâbya semtinden metris yerleri ta'yîn olunub ol gün münâsib mahallerde mızreb-i hayyam-gerdûn asâ ve muhayyem felek-fersâ oldu ve sene-i mezbûrenin Zi'l-Hicce guresinde metrisler kurulub kal'a-i Kandiye'yi ... mübâşeret eylediler. Yirmi dokuz ay mikdârı iki taraftan leyl ü nehâr yaz ve kış ceng ve cidâl ve harb "evâhirinde sulh" ... müstemir olub bi-fazlihi te'âlâ bin seksen senesinin rebû'l-âhîrinin evâhirinde kal'ada olan küffâr ... karar ... askerden eser-i za'af -ı kuvve müşâhede edüb dahi kesret-i cür'et ve hücum-ı gâziyânı görüb [mukâvemet] etmede ... mukarrer olucak kal'ada olan cenerâl iki âdam bir kayık ... bayrağıyla karaya

[vr. 40b]

gönderüb suâl olundukda kal'anın cenerâli vezîr-i a'zamdan ricâ eder ki taraf-ı şerîflerinden bir kâmil-i emîn vekil-i mutlak kimesneyi bir yere ta'yîn buyurub biz dahi mâbeynimizde mu'teber olan birkaç âdem çıkarub ba'zı şurûtumuz vardur arz

edelim eğer kabûl buyurub ol minvâl üzere musâlahaya rızâ verirlerse kal‘ayı teslim ve vilâyetimize gidelim deyu cevâb verdikde serdâr-ı zafer-şi‘âr dahi sâbıka kethüdâları olub ol muhâsarada vezâret ile eyâlet-i Haleb tevcih olunub Gülük tepesi demekle ma‘rûf yere ser-asker ta‘yîn olunan İbrâhim Paşa hazretlerin ve kol kethüdası olan Zülfikar ağâyı ve baş tezkirecisi İshak efendiye ve tercümân Panayot‘u ta‘yîn buyurub ak tabya kurbünde haymeler kurdurub ve [kal‘anın] dahi mutemedlerinden birkaç kefare çıkub tarafeynden nice kâl u kilden sonra sulh mün‘akid olub tamâm-ı şifâ-i sadr ve itimâd hâsıl oldukda serdâr-ı devlet-i yâre ‘arz olub şerâit-i sulhı mutazammın ‘ahid-nâme yazub kal‘aya irsâl olundu. Ol gün te’kîd-i sulh ve salâh için serdâr-ı küffâr kal‘anın miftâhların irsâl edüb itâ‘at ve inkıyâd etmeleriyle mâl ve cân ve evlâd ve nisvânın halâs etdiler. Gurre-i cemâziye’l-evveli oldukda vezîr-i şîr-gîr ısgâ serîr-i guzât ilm-i kesîr ile dâhil-i kal‘a-i üstüvar oldular ve her taraftan sancâklar ve bayraklar dikilüb ezânlar okudılar. Zâlike fazlullahi ‘aleyna ve ‘ale’n-nâs hamd ve sâd hamd. Ol Allah ki bu ‘abd-i hakîre dahi bu gazâyı müyesser ve sağ ve sâlim vatanımıza ‘avdeti mukarrer eyledi. Velhâsıl târih-i mezkûrda ol kal‘a-i zibâ ve medine-i dilârâ nasîb-i hazret-i kişvergüşâ kinâyesi cümle mesâcid ve ma‘âbid kılınıb mülhakât-ı kılâ‘-ı İslâmiye’den oldu. Bu feth-i mübîne erbâb-ı ‘irfândan Hamdi efendi bu güne târih dediler ki sebt oldu. Lafzen ve ma‘nen dediler Hamdiya tarihini: *Lütf-i îzid oldu bin seksende feth-i Kandiye*

141 51 32 192 488 169

SONUÇ

Osmanlı Devleti için olumsuz bir dönüm noktası olan Karlofça Antlaşması sonrasında, devletin otoritesi sarsılmakla kalmamış, ekonomik ve sosyal hayat durağanlaşmıştır. İlerlemeler döneminin bitmesi ve üst üste gelen askeri yenilgiler karşısında çare arayan Osmanlı aydınları, yeni bir farkındalıkla artık yüzlerini Osmanlı'nın parlak geçmişine değil, teknik üstünlüğe sahip Batı'ya çevirmişlerdir. Sorunların tespiti ve çözümü yönündeki gayretler çerçevesinde, Avrupa'nın her alandaki gelişmeleri ve uygulamaları konusunda incelemeler ve raporlar kaleme almışlardır. Bu konuya sefaretnameler ve seyahatnamelerde geniş yer verilmiştir. On sekizinci yüzyılda yazılan, müellifi belirtilmemiş olan İcmal-i Ahval-i Avrupa başlıklı eserin hem konusu, hem de yapısı ve mahiyeti açısından bu yöndeki gayretlere bir örnek oluşturduğunu düşünüyoruz. Eserin içinde yer alan “yazanın değil yazılanın önemli olduğu” ibaresi, devrin entelektüel zihniyetine yansıyan bu gayretlerdeki bir samimiyetin ifadesi olabilir.

Dört bölümden meydana gelen bu eserde, bilgilenme arayışı içerisinde Avrupa coğrafyası, siyasî ve idari taksimatı olan ilk bölüm istinsah edilmiştir. Diğer taraftan da coğrafya biliminin faydaları anlatılarak askerlik tekniklerinin, bilim ve teknolojik ilerlemelerin önemine dikkat çekilmiştir. Bölümler tasvirî bir anlatımla Türkçe yazılmıştır. Her bölümün farklı yazı stili ile yazılmış olması, yazarlarında farklı olduğunu, bu nedenle derleme bir eser olma ihtimalini düşündürüyor. Nüshalardan birinin son sahifesindeki, Avrupa'dan Osmanlı başkentine gelmiş ve burada Müslümanlığı benimsemiş bir rahibin anlattıklarından kaleme alındığı ifadesi, bu şahsın eserin sözlü veya yazılı kaynağı olabileceğini işaret etmektedir.

Tüm bu özelliklerinin yanı sıra, beş kez istinsah edilmiş olmasıyla da, incelemeye değer bulduğumuz bu eser hakkındaki gözlem ve değerlendirmelerimizin, onun amacının ve muhtevasının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağını ve metin transkripsiyonunun araştırmacıların bu esere başvurusunu kolaylaştıracağını umuyoruz.

KAYNAKÇA

Kitap

Aksan, V., **Savaşta ve Barışta Bir Osmanlı Devlet Adamı Ahmed Resmi Efendi**, Çev. Özden Arıkan, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1997.

Akyavaş, B., **Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin Fransa Sefâretnâmesi**, A.Ü Basımevi, Ankara, 1993.

Devellioğlu, F., **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2006.

İlgürel, S., **Hezarfen Hüseyin Efendi Telhîsü'l-Beyan fî Kavânîn-i Âl-i Osmân**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998.

Pakalın, M.Z., **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993.

Rado, Ş., **Paris'te bir Osmanlı Sefiri Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Fransa Sefâretnâmesi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

Sami, Ş., **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2006.

Veinstein, G., **İlk Osmanlı Sefiri 28 Mehmet Çelebi'nin Fransa Anıları**, Çev. Murat Aykaç Erginöz, Özgü Yayınları, İstanbul, 2002.

İnternet Kaynağı

Aksoyak, İ.H., **Seyyit Turak'ınHacı Bektaş'ın Hayatı Bektaş'ın Doğumu ve Hayatı Hakkındaki Eseri**, www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/download/1278/1262+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (Erişim Tarihi: 10/02/2016)

Elibüyük, M., **Tarihi Coğrafya Bakımından Önemli Bir Kaynak: Cihannüma**, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/1118/13177.pdf> (Erişim Tarihi: 10/02/2016).

Sarıcaođlu,F., **İHLÂSÎ, Şeyh Mehmed**, yıl: 2000, cilt: 21, s. 538-539,
<http://www.islamansiklopedisi.info/ayrinti.php> (Erişim Tarihi: 08/02/2016).

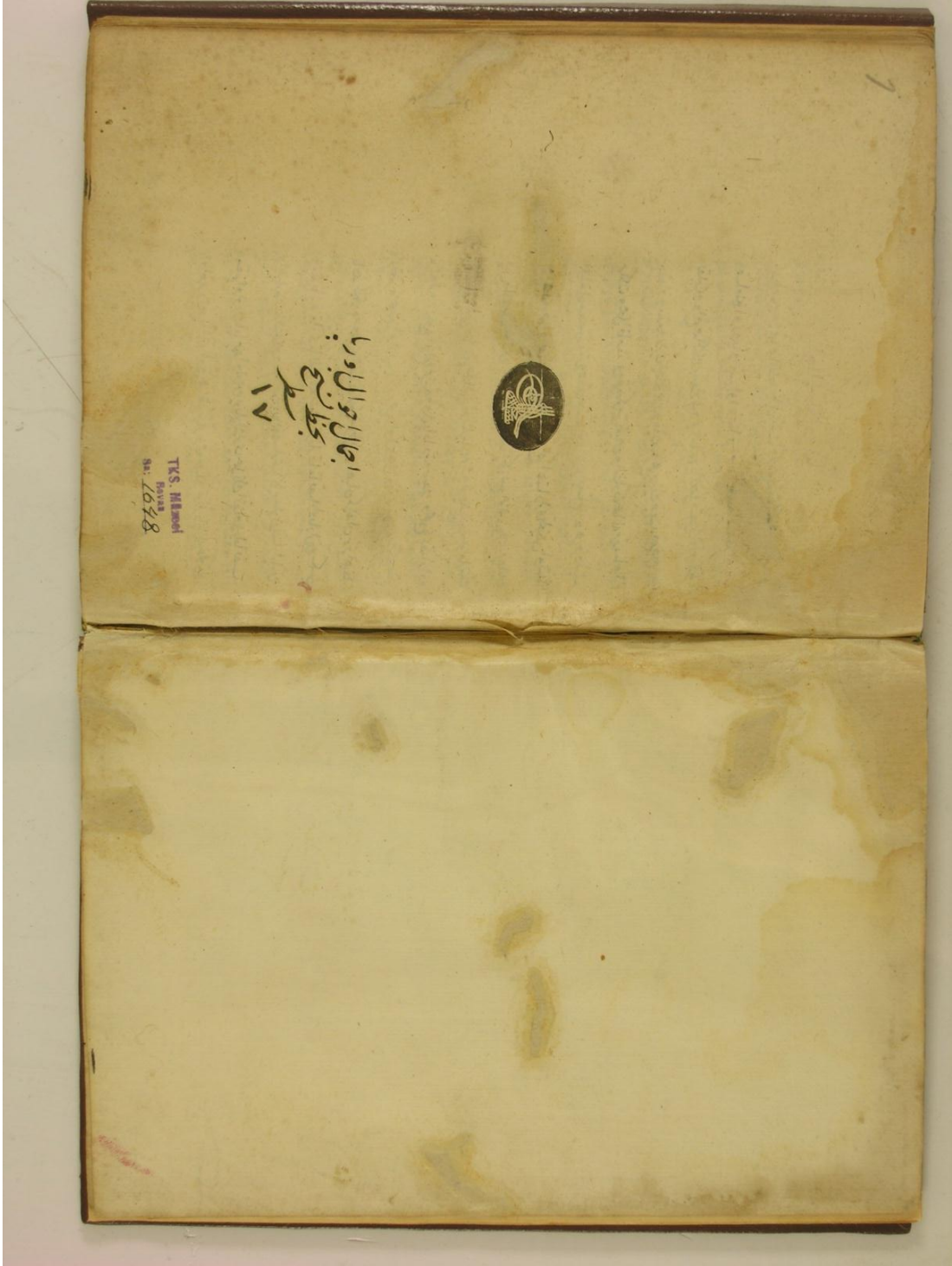
Diđer Kaynaklar

Şirin, İ., **Osmanlı Seyahatnâmelerinde Avrupa**, A.Ü., SBE, Tarih(Yakınçađ) Anabilim Dalı, YDT, Ankara, 2004.

Pul, A., **Girit Savaşı ile İlgili bir Türk Kaynađının Tahlili**, A.Ü., SBE, Tarih(Yeniçađ Tarihi) Anabilim Dalı, YDT, Ankara, 2004.

Ek-1 İcmal-i Ahval-i Avrupa (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1648)

اوله در حق مالک و مالود غلط کرده و قسم او دور از **توبه** است **چهارم**
 او در وقت او دور از **توبه** است **چهارم**
 مسخر بود و بخورد و بخورد و بخورد **باید** **باید** **باید**
 بندگان را از مال او ببرد و بخورد و بخورد **باید** **باید** **باید**
 او را فتنه و ستم او دور از دست او است و در دست او است و در دست او است
 طلب کسی و استیلا و کجاست و کجاست **باید** **باید** **باید**
 کنت و کذا و ویاداده نام او است **باید** **باید** **باید**
 و در حق او است و در حق او است **باید** **باید** **باید**
 و کتا را **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
 مالک و مالود بیایا طاعت و طاعت و طاعت **باید** **باید** **باید**
 بوی **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
 حاصل او دور از مالک و مالود و مالود و مالود **باید** **باید** **باید**
 میانات و حیوانات او است و در حق او است **باید** **باید** **باید**
 بلوده بر بی بر بلوده و بر بلوده و بر بلوده **باید** **باید** **باید**
 دلخ و واق فالکون بر نصف حفظ و رعایت و رعایت **باید** **باید** **باید**
 اچیز هر دو جمع است و در بلوق **باید** **باید** **باید**

احوال احوال و در و بنا

ارباب **چهار** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
 اشخاص **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
 بقیمه واقع مالک مستعدی بود و زمانه باقیست **باید** **باید** **باید**
 مستعد و مستعد در احوال جز و بیان و هر یک یک قصه و قصه **باید** **باید** **باید**
 حکمت و حکم اقامت و مستعدی و تقی و اشارت بجهالت **باید** **باید** **باید**
 از جمله مقصود است و مستعد **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**
باید **باید** **باید** **باید** **باید** **باید** **باید**

دینار نام یا **دولت** زینب سید بر قیلتا اولاد کتبتن شهر
 ایلدیکری مرات برده روزک حال معلوم اولدی بچون بیان تمام اولدی
 عسکر لوزن اولون ایستارالادی دخی فایده ایله حوالا اولدنی اوریا
 اقلیمه واقع اولون ملک فساری و دولدی و جاهه و استالی
 و ستم چک تملری اولون شهر بر ولادی و استیلا لادی و سیتدی
 و ستم و جملی اشهر جالده اجاگیان اولور **۴۰۰**
اقلم آوز و باه واقع اولون ملک فسار ایله روزنا
 منتهی بختی و موفقی و ده ایله لوری عسکران و ایلمین
 نیچا ایدر که قار و لوشی ساسا سیملر سیه لوزور و ده
 ایله لور لوقی قیسا اولدنی بونام و شان لیل اختلا لیدنه و دولتک
 سیه ایله بریندی و یوخیچا سار لاندنه عسارت اولدنی بونام
 اختلاک و ده ایله لور لوقی قیسا ایله لیکری دایه دولت ایلملر سله
 بیله هم سکت جتی بیله بکن کرب برجه اولدنی بونام و یاری
 نیچا ایله برجه و چاه اولدنی بونام بونام و یاری و ایضا قایلر نیچا
 اولدنی بونام و قیسمت اولدنی او زور و بیلدنی قانون و قاسمه اولدنی
و کتبتن لری که برجه برجه سکران کتبتن دولت اولدنی بونام

ایراد و افندی او زور با مخصوص کوا قانای کوی اوردن قیسمت
رات علم بر قیسمت زینب اولک افندی ایله
 مساهی کر و بکدر مسلا امدن ملک الملک و ایلا اولون بیلک
 اولور و یوخیچا ایله ایله بونام و ده و بونام بونام
 ایلی با شاهیان ایله خیرات چله فسار قیسمت زور اولور
 و ایله لور و بر شهنشاه و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
 نیچا اولدنی بونام لور کوی کوی چاه و قال صی در لور بونام
 و ایله لور و یوخیچا ایله بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
دینه و ایله بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
 باش و کوی برنی او کوی برنی بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
 ایله کوی بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
 اولور و یوخیچا ایله بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
 و ده اولور و یوخیچا ایله بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
 بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
 بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام
دینه و ایله بونام و ده اولور و یوخیچا ایله بونام

و نماذج طاعتت برده اول جلدت جاسا را اعتبارا برترب
 بچرا ~~مردم~~ برپیلد وسا را ای پیا لورنگ دانند ضاج
 اولنرا ایله جاسا رک علیهمه اتفاق برهوت جمله نهن او نوز
 بی نچ جاسا ای ازله سالک وکب ای قسیمل ایله رب کند
 مخصوص اولوب بروقت زمانه علی الاستقلاله عزما دیغی
 مالک وکلاد ایجا ایان وهر برنگ قاعده می اولن شهران
 وکلاده اشاعت لوز **ملکت او شتر** بو ملکیتینله ارق
 درون ایضا اولوب ستمرف اوله آره و ترمیر و
 جاسا رک تصفیه اولنله بر ملکیت ارق دروه علی اولن اولر
 بو ملکیت یکی ایایا که تحت اولوب برینه او شتریا علی وریش
 او شتریا سفلی ویراج سفلی یکی ویا یا رفندن یخبیتی
 وارور یخبیتی اولن لرک ایازدی پایا ایامدر یکی
 ایامه اولن یکی پایه شهر وارور او شتریا سفلیک باجی
 و جاسا رک تمسکو سفلی شیخ شهریدر ویا یا رفندن یخبیتی
 اولنک دفعی ترمیر او شتریا علی نیک قاعده می نوشتات
 شهریدر ویا یا رفندن دیگر یخبسکه ترمیر **ملکت لوز**
 بو ملکیتینله ارق فرسیا اشعارا اولوب اون پیچ پاره

ملکیت

دانندند عس او نوز انما نچ جاسا ری کند بو مخصوص ملک
 وکند بو مخصوص امورده مستقل اولدوکی **ملکت لوز**
 و امور لوز مستقل و قاعده ای دارد نچ جاسا ای ایضا و انما
 برماه یخبسکه دفعی دولت علی ایله نچ جاسا ای یخبسکه سقا لوز
 ایله نچ دیارینده حمور و مقادیر باغ و دای و سایرینان
 دولت علی اولوز سه اولوز قس غوره سکرله موده میده یخب
 سکر ایله باخوز یقده ایله امداد و اعانت ایله حمور لوز وال
 دولت وصال ایضا **ملکت ایضا** و بادی جاسا رک لوزری و طغ ضای
 اولوب شمه حاشرت جاسا ایضا ایضا و لغ اولوز سه یقده
 سکر یا نچ ایله جاسا ده امداد و اعانت هت سکر لکه لکه نجه
 لوز کلک بوماده ولجیه اولکلک و اولسطله اولوز سه قس
 جاسا رک سکر یخبسکه ده مواضعتن لوز او اعانت
 دفع و سغ ایله لوز لوز با وجود بو دنیا مکره فایحه سدن
 بر و جاسا رک وقت و مکتی و کند بو مخصوص لوز مکتی
 بولوب ترمیر زمنه نچ سکر یخبسکه ایضا ای بو قدر کل
 دفعی فی الواقع بزیک مقاسما اولوب فی زمانه ایچه ای از سنج
 دان و یخبسکه مکت ایوب ایله و اولن در آن ایضا مسل

آویش بر پنج نام شهر در طبرستان ایالت سلطنت خاوار و لوب زبده زبده
 اعزاز **شهر** و یکی چیتوس و یکی اندر قائم سالار و یکی
 دخی بکر بری درود یکی همی ما بریز و جاسارک یکی هم و کلبای
 دخی وار در **ملکت بوسه** باره و کز او اثنان شهر در دخی
 اوند بی شهر دخی و اردر یکی سنجیت قهقهه ایل برجه او اجاتی علی
 و سالار در پنج برزخ بوزنه و خله و تفرقه قادر و کلادر شهر بوزنه
 سنجی بر ملکته اولوب بوزار ای ملکته جیلان اندر **شهر** ملکته
 و اندر پنج شهر یکی کدره صکه جاسار اندر **شهر** یکی
 کدایک زین قهسار او اندر **شهر** یکی ملکته سنجیت بکلان
 طبل او ای یکی برضی ش سالت بر عظیم کورد و کلبی سرب جاندان
 یه بقیه یاب ایل طنا توش زین قهسار او اندر **شهر** و اندر **شهر** و
 طبریزی و اندر **شهر** و اندر **شهر** و اندر **شهر** و اندر **شهر** و اندر **شهر**
 او ارباب غناک دیا زده جو حیطه یوزی سنجیا او اور **ملکت بوزیا**
 بر ملکته **شهر** در اثنان اعتبار لوب نجی جاساری بوزنه دخی **شهر** در
 اوند یعنی ای ایله شهرتا لوب ش پنج یازده شهری وار در **شهر**
 بر دخی یعنی میلو لوبی وار در **شهر** و **شهر** و **شهر** و **شهر** و **شهر**
 ارفق بقیه سارن اولوب یا ایل طفرقه ارفق بقیه سارن **شهر**

شهری و درت سنجان کنی و بر بقیه سارن وار در و جاسار بوزنه
 ارفق بقیه سارن اولوب وار در **شهر** و **شهر** و **شهر** و **شهر**
 نجی جاسار در بوزنه سارن شهری و وطن سنجی بوزنه **شهر** و **شهر**
 ملکته بر پنج ایل توش یعنی بکلان اعتبار لوب بکلان جاسار
 شیت اولوب کز عدد شهری وار در یکی سنجی سنجی سار قاه
 ملکته سارن نام شهر در بوزنه و بکلان کور زبده سارن
 اولوب در **ملکت اشتریا** بوزنی بکلان اعتبار لوب جاسار
 بوزنه دخی یکی کز باره شهری اولوب بوزنی سنجی سارن
 قاهه ملکته سارن نام شهر در بوزنه دخی و بکلان کور زبده سارن
 اولوب بری بختی و قوروش نام یکی بکلان اعتبار لوب سارن
 نجی جاساری بر بکلان سارن نام شهر در بکلان اعتبار لوب سارن
 اشتریا در **ملکت کافور بوزنه** بوزنی بکلان اعتبار لوب سارن
 شهری وار در قاهه سارن نام شهر در سارن اعتبار لوب سارن
 ملکته در **شهر** و **شهر** و **شهر** و **شهر** و **شهر** و **شهر**
 وار در سارن نام شهر قاهه سارن **ملکت اشتریا** بوزنه
 و اثنان اعتبار لوب و اثنان اعتبار لوب سارن بوزنه سارن
 ایالت حتما لوبیا و نه یکی باره شهری وار در قاهه ملکته

اش

ایستادند شهر شهرتین سینه و بر آن در آن ایالت او گشته
اسامع او در مملکت بولند و در مملکت بولند و در مملکت
 دوقه لقا اعتبار اولوب نجی حاسا اری بولنه دوقه سید قاسم
 مملکتی مد یولان شهر مدیر بولنه درت ایالت اعتبار اولوب
 یا یا لطفند بر اوق پیچوسی و در اناک سعیدی پیلانو
 نام شهر در اوسته طغوز پاره شهر علی لوب یا یا لطفند طغوز
 نصر پیچوس دخی بولمکنه قاسم در **مملکت ماسوره** بو
 دخی دوقه لقا اولوب نجی حاسا اری بولنه دخی دوقه
 بر ایالت اعتبار اولوب اوج نضی و بر پیچوسی و در
 قاسم مملکتی ماسوره شهر مدیر پیچوسه ساکن اولوب
 عملد تا مملکت او را اعتبار اولوب نجی حاسا اری بولنه دخی
 بولنه قاسم اعتبار اولوب نجی حاسا اری بولنه دخی
 قاسم را در او ایکی ایالت اعتبار اولوب طغوز لقا پاره
 شهر و در او اوسته طغوز لقا پیچوسی و در او ایکی
 اصحاب بکلر چوقه قاسم مملکتی انا بول نام شهر در
 بولنه آن مرکز ساعنه واقع اولوب ایالتی و کلیدی
 و در **نجی** یعنی سینه جزیره بو جزیره دخی

مملکت سوز او یا بولنه ماسوره لقا اعتبار اولوب نجی حاسا
 کار پیچوس را در اوسته پاره شهر و در اوسته پاره شهر
 و تا مملکت بر ایالت اعتبار اولوب **مملکت سینه** و در اوسته پاره شهر
 ایالت اعتبار اولوب و در اوسته پاره شهر و در اوسته پاره شهر
 او در سکن پیچوس پاره شهر و در اوسته پاره شهر
مملکت سوز او یا بولنه ماسوره لقا اعتبار اولوب نجی حاسا
 دخی نجی حاسا اری قاسم بولنه در مملکت طغوز ایالت اعتبار اولوب و در اوسته پاره شهر
 سوز او یا بولنه مملکتی بولند و در اوسته پاره شهر
 لطفند پیچوس او در **مملکت سینه** و در اوسته پاره شهر
 بر ایالت اولوب قاسم بولنه در ماسوره یا یا لطفند بولنه دخی
 پیچوس و در **مملکت سوز او یا بولنه** ماسوره لقا اعتبار اولوب نجی حاسا
 جاساندر بر ایالت اعتبار اولوب قاسم بولنه در ماسوره یا یا لطفند بولنه دخی
مملکت سوز او یا بولنه ماسوره لقا اعتبار اولوب نجی حاسا
 برای دولت علیه قاسم بولنه در ماسوره یا یا لطفند بولنه دخی
 اوسته پاره شهر و در اوسته پاره شهر و در اوسته پاره شهر
مملکت سوز او یا بولنه ماسوره لقا اعتبار اولوب نجی حاسا
 بولنه دخی بولند بر ایالت اعتبار اولوب اوسته پاره شهر و در اوسته پاره شهر

او در ایالتی

و درین شهری وادار بری او قافلان و دره مساف و روی فلک نامیده
 بکنند که کمانه بدو در یکی تویش وارد قافلان مکنی قدر پیش
 نام شهر و چاسا در تویش هند شرقیه پیشتر او کشته بر اسکل
 وینا نام اولین شاه دخی بر شهر است سائرت پلند در چاسا در
 مرقم که در زمره مکه شاه واقع ابالت بقبر بود و مکنی کی کی
 پاره مکنند و مکنکاره واقع اولان شهر را نیز از آن پاره بود
چچ چاسا زینه قانع اولان ماله اجالو ایان اولین بری هم مکنی
 اولان تانچ اولان ماله کزین شرح اولان **مکن** **پول**
 مکنک ماکه بویک در وقت در و چاسا لشکر و اولین قافلان
 مکنی مویک نام شهر در بو مکنک یکی ابالت تحت اولین کزین
 پاره شهری وادار ناما مکنک بر آن وقت پیش و در جمله ورق
 پیشتر مکه ایبر ستر مکنی کزین نام شهر در واقع
 پیشتر ویرا ایلیا که پیشتر نام ستمیدر و بر نام شهر پیش
 قوش و یکی رعاست دخی وادار بو مکنک او نیز پرا مکنک پیش
 چینه مستمدر **مکن** **سغوریا** بو مکنک راسته اولین
 یکی دانه بر تقسیم اولان در دانه سغوریا اولان در بود دخی
 یکی پیشتر تقسیم اولین بو شمسک هم یکی در دوهی نام اولان در که

تر این استی اولین چچ چاسا ای بونک دخی اولان در ناما شهر واقع
 ایالت اجبار اولین حق سکر پاره شهری وادار و در **چچ**
 وادار و بری پیشتر و در قافلان مکنی یا لاور شهر در شهر
 بیات و اسکل ای بیستا و ستر موشه و یا لاور و قافلان و
 او موشتا و مساده در **مکن** **ایلیا** بو مکنک چوستا قوش
 استی اولین چچ چاسا ای بونک قومه شهر در خط موشه
 ساحل مجره فرانچ و قافلان را سنه بر مکنک در اون بر ایالت
 اولین چچ بری شهری وادار بو مکنک در از اولین
 یکی ایالت **چچ** نامیدر و کز او انان شهر در او تو شهر
 پاره شهر دخی فرانچ بر شهر فلک تانچ اولین باقی مچاسا در
 نامیدر ناما مکنک یکی دخی پیشتر کزین تقسیم بر نام شهر
 یکی دوهی قوش تقسیم اولان در قافلان مکنی بر مکن نام
 شهر در **اوشستان** نام ایالت و اسکل بر پاره و واقع اولین
 چچ چاسا از بیک تحت حایینه اولین هند شرقی موشه یکدوب
 کلن کلن که بطور دقای اسکل در **مکن** **چو لور** یکی ایالت
 تحت اولین یکی پیش پاره شهری و یکی دوهی اولین قافلان
 مکنی چو لور شهر در **مکن** **قله** **موش** ای ایالت تحت حایینه

و ما ر قود ستمرت ماه لوبی مملکت ایالت تحت اولوب
 اوج مار قوی ایکی اولوران چ قهری و ایکی کوی قوی و قی کز
 یاره شهری و ادره قاعه مملکت بر این نام شهر در چو باقی طمان
 و فتح اولندار شهر بر این بوزک مار قوی بی بی هم بکاره
 اولوب مرو را نام ایله چوق ستمرت مملکت تحصیل و روز سیه
 مملکت قوی قوال اولوب جمله ستمرت مملکت زیاده مملکت وقت
 حاصل ایلمند ستمرت مملکتی بونلدر و **و شتایا** مملکت
 داره مناره سینک بکلکی درت پاره شهر یله و قلعه و قی
 چو لری کلمنته ایکی ایالت ده ایکی پاره شهر ایسار ایله
 مشترکدر ستمرتا زیاده ستمرتی شعل ایکی ایالت بکاخچیز
مملکت چو آتیا زیاده درت باقی کوی ایکی پاره شهر ایلیکا
 خصوص اولوب بو مملکت ایکی ستمرت ایکی کوی ایکی مناف
 شهری واردر بو کز ایالت قاعه مملکت قایمیه ستمرت **مملکت**
بوسا دخی ایکی ستمرت اولوب رسمی آخر الله حقیقه
 در قی دخی و قی اولوب ایالت ایسار اولوب بو کز پاره شهر
 واردر بود و قاعه مملکت مسخر بر این بوزک مار قوی قی ایلیدر
 قاعه مملکت قوی برک شهر در بو مملکت دخی باقی کز ایلیک

مملکت دخی ایسار ایلیدر بو ستمرت ایالت ایسار اولوب
 درت دخی بی ستمرت ایکی واقع مار قوی و ایلیک عیالفا ایلیک
 ایسار اوج چ قهری ایکی قوی و ایلیک روق و ایلیک ایلیک شهر
 واردر قاعه مملکت و ستمرت نام شهر در و مناف و ستمرت
 شهری دخی واردر **مملکت ستمرتا** زیاده بودی بر این و ستمرت
 اولوب و قی ایالت ستمرت و لور لکی بر ستمرت ایلیک اولوب
 هر ایالت بر کاک مخصوصه اونه ایالت طمان ستمرتا ایلیک
 ایله شهری ستمرتا ایلیک طمان و ستمرتا ایلیک ایلیک
 و این لور ایکی ستمرت و رو کالت واردر قاعه مملکت
 لور بوزک نام شهر در ستمرتا ایلیک ایلیک اولور ایلیک
 را ستمرت اولوب ایلیک ایلیک ایلیک ایلیک **مملکت حاره و ایلیک**
 بو مملکت دخی ستمرتا زیاده بر ایالت اولوب مملکت ستمرت
 و دره در و حاره ایلیک ایلیک ایلیک ایلیک ایلیک
 هانه ایلیک بو ستمرت دخی بر ایکی و دره قی ایلیک ایلیک
 و ایلیک ستمرت طمان ستمرت ایلیک بو مملکت و ایلیک
 اولندار قاعه مملکت بر این ستمرتا نام شهر در **مملکت بر این بوزک**
 ایلیک مملکت ستمرتا ایلیک ایلیک ایلیک ایلیک ایلیک
 قاعه

دی باره شهر بر یکی به پیوستی و در قومی و اور **مکلت**
اوپنا **وینی** بو مکلت ری نام نرنا از دوزخ او لب حاجی
 هر سکره کله بلویش اعتبار او لوز در بیت ابالت او لب یک پیری
 شهری و اردو قاعه عکلی **هندل** بک نام شهر در یاد طوخته
 حکوم یکی بابک و بر پیوست و اوج ده قه و اوج مار قومی
 و مستقل یکی یکی و بر پیوستی و اردو رومه ای پیر اور لقی
 داره سندن معدود او لب لسان سنان پیری قی القیما او پوز
 پیری هر سکر و مکلتی پوز کرد و کجا **کوا** او **لنگا**
 غزی یکی او انان ماکان سار پیر اور لقی د **شیر** **شیر** **مکلتی**
 به پیوستی لقیما او لب بکر هر قدر بوز در می بر سمدار مکلتی
 بر وجه تا سید و او جاقان ستم قاردر و اور از نه ستم قاردر
 انجی بر می مرده اولانیه یزیده قایم اولان و غلی جا اوردن بر
 المغه پیر رودر بوسقوله اردن ستموینا یزیده بوجوه اولدر
 بوز در **لومبیلک** د و قومی لقیما باره شهره مستفید در
هوان **د** د و قومی غلی لقیما باره شهره مستفید در **دین** **سایک**
هین پیوستی در بیت باره شهره مستفید در **بزه** د و قومی
 او ن باره شهره مستفید در **قنده** د و قومی پیش شهره مستفید در

ساحلنه و اقمدر و ان ستموینا سکره یا مکلتی د و قومی
 شهری و اردو و مکلت موخوینیا بو مکلت حاجی هر سکره اردو
 جبار هر سکره کله قفسیدر و طریقی دهها شینا و زده بر پاپا اردو کون
 اعتبار و قفقو کلامن جمله سار لیدر مستفید او اردو موخوینیا
 مکلتی بر ابالت اعتبار او لب شینا باره شهری و اردو قاعه مکلتی
 موخوینیا شهر در بر سات شهری و اردو **خاستیا** مکلتی بر ابالت
 بو کا مخصوص اولن این خرای کیره و بر قلمی و اردو **خا** **غورینا**
 ککلیج یکی قومتان یکی مد قله و در بیت باره شهره **مکلتی** **مکلتی**
 بر ابالت او شهر کا مختصر صدر کت بصری و چنر ابنا موخوینیا
 شهره پیا انلندار **مکلت** **مکلت** **مکلت** بو لبین دن القیما **مکلت** **مکلت**
 مستفید در قیما شهره بر ابالت اعتبار او لبین دن القیما **مکلت** **مکلت**
 بر قومی و بر قایم مقامی و اردو قاعه مکلتی **مکلت** نام شهر در
مکلت **مکلت** بو مکلت دخی هر سکره کله او لب شهره **مکلت** **مکلت**
 پیوستی در قورولیا مکلتی بر ابالت اعتبار او لبین دن بر باره
 شهری و اردو قاعه مکلتی قورولیا شهر در هر سکره کله **مکلت** **مکلت**
 مکلتی یکی اولانیه او تو زین شهری و اوج باره معاف شهری اردو
 بو مکلتی یکی بر پیوستی شینر بوخوینیا اردو و یکی مکلتی

مکلی

از جمهوری که در ملک ایچون چیدن اونیب بر سر بره زده ملی
 ای بود نیر بایر نسب و قیاس ایملر بر نلر دنی بوی بر نری و قوری
 وارد که حقیقت و وقار ده جملت نماید و لکن امور چه بوده و نقی
 اون کیخیزه زجا ایلتا تقاضایز مو تو مند و بر بایقی و اردو که
 و نیکو قایع اولوب بابا ایچینه رنغا اولن و دم لافنیسات
 آیین و مذهبه سر لقیلرید قانع مکلدی و **چینا** شهیدر
 و در و قده و حالک سرخو کسولر **جمهور** و قومک آتا ایلا و کلر نه
 مشفق اولدی قی مکلک اون ایالت ایستاد اولر ایلا لوی بونار
و چینا و دوه قی بیایانته اون عدده شهرا اولوب **پوسا** و قی
 مرت شهردر قاعی قی و **ویغور** نام شهردر بچو سلقدر **پادووه**
 د قی اولن پاره شهردر و چو سلقدر **و روزه** دوه قی کز پاره
 شهردر و چو سلقدر **و ه شه** دوه قی بطور پاره شهردر پچو سلقدر
پنکو دوه قی شین پاره شهردر بچو سلقدر **و ما** و قی بر شهردر
 و بچو سلقدر **و چینا** ایچ شهردی اولوب قاعی قی **و روزه**
 شهردر و بچو سلقدر **طره** و **و ما** و قی پاره شهردر پچو سلقدر
 بچو سلقدر **و چینا** دوه قی پاره شهردر بچو سلقدر **جمهور**
 سفورک آتا ایلا اولر که سندن خارج اولره مکلدی ایچ ایالت ایبار

شهر و یکا و دوه قی یکی ایله قی مشفق اولوب زور دستار
 بریک و درت مکتوبی و اردو بود و قی بالنتی حاصل جانبار
 واقع اولوب چمن سده لوده مستور مکلدی سول اولیشدی بین
 چاسارک عاقبتا لایم تعلیم اولدی **مکتب** **و ا** **نور** بودی
 ایچ ایالتنه قسنت اولوب برینه **فرا** **نور** و برینه **سایا**
 و برینه **خاسل** دیرد بر مکلکه ایلاتی پاره شهرا اولوب و از
 سفشاری و اردو کیمیک ایچ خارج شهری و کیمیک دغریزاده و
قی شهری اوجا قایق و چی اردو و سفشاری و در برینیک
 حال کور **سعد** رجا حفظ قرائت و اردو مراد اولدی قی **یک**
چاسارک ایشته و اردو معلوم ایلمک او لورز **اور** **و** **ایچ**
 واقع اولوب ایبار لورقن **ان** سندن خارج و مکلکه **س** **تر**
 امور لر نه مستقل اولن **سارک** **بشار** و ایستار **جمهور** در
 کورنه شروع اولدی **جمهور** **و نیک** **و نیک** **جمهور** ایستاد اولدی
 جمهور دیکلی دولت اولدی که اولد و قی مستقل کور ایلیه
 هر امور و خصوص **چاسارک** **اتفاق** **و رومی** **بیر** **کورد** **و** **پار**
 و اول رجال **سینا** **احکام** ایچون **جملک** **رای** **و** **اتفاق** **ایچ**
 و نصیب و قی **لور** **و نیک** **جمهور** **ون** **کی** **نور** **رجال**

Handwritten signature or note in red ink at the bottom of the page.

دوره تین و یکی ایالت و یکی شهری و اور **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**

فهرست

کارنامه

او لب جو تی میماند و کلید ریایات بلایان اوان اولی کینه
سر فرود او بر کن عسکری او لب چید ایلی و نیک و خیر و ساز
و اور بصدقات ایستادن او بر لایح کتی او زده در و زتی
پایه شهر لری و اور **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**
او لب بر ایالات عجایب او زور بر می پایه شهری او لب بر کلک و مالک
کارنامه او زور با اقصین بر لب و مستر ترایی او لب مال او ان
نور و قوش در بو مکتا نه که نه با حله خنده جیده جردی او لب ایست
و سر مکت او زور شهر و کونق و زور سحله خنده خنده خنده خنده
و جیل ساعدن بر هویت ساعت خنده خنده خنده خنده خنده
او لب بر پنجه لعه یعنی بر یک کلک و خنده او خنده او زور و **کارنامه**
بر چاقی او نه اچ ایالت اعتبار او لب کرف عالی و نفی **کلک**
مکتا نه و اچ او لب لب شهرک و غیره ایالتی بر ندره و بو کلک
کسان و اچ او لب بر شهر او لب کربا رچی **کلک** ده با قاری عالی ده

شهر ایاتی سوزن پایای سوزن اکبر استل حضرت او روی مکت
بر مسعود و کن پایای ایسته تان او لب و و مسعود او روی مکت
و سایر بر ایین و سنج عالی به رغب او لب تان او عالی کمال
طمان پایا لرینده ارق بپتسد و پتسد و سایر بر لری و عیاش
عالی لری ندره در کم کلک مکت عادل و ضعیف خور و و زور و جنایت
مستغنی و مستغنی و استاد لری و اور او زور لری سندی و اچ
و سایر او سوزن پایا او لب نعم خدا در و غرض او جان و زان
استحقاق و استمداد و دخول و شرح جزو پایا تان او زور و زور او لب
بعضی جنایت خفت و کابزه و کینه و نقطه و جمله ترغ
و ضمیر و ارا و کینه تحصیل و سایر او شد **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**
چو ک دو دولت او اچ ایالات عبا او زور **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**
فانصل بر کلک خبر او لب خبر دود و سایر و مکت و کفایه
کلک کربا را به شهری او زور **کلک** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**
داینام کربا خبر و کربا ایستد **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**
او لب اچ ایالات عبا او زور **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**
و خبری تان و یکی ایالت عبا او لب ایالت **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**
و سطله رود لری و ایالت و کونکی شهری او زور **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت** **عمر** **مکت**

فهرست

ساخته

توق بی بار شهری وارد قاعه می تاشی تا شهر در **مجلس**
رستم افغان ایالت اعتبار اولوب و تو ذوقش با شهر وارد
 بی ارق پیچو سفدر قاعه مکتبی و در نام شهر و **ساخته**
 ارج ایالت اعتبار اولوب که می تاشی با شهر وارد و **ساخته**
 به سنجی بر قومی وارد قاعه مکتبی ایستادش بیج نام شهر
و ایضا و **ساخته** او در **ساخته** ایستادش بیج نام شهر
 بیجاک مکتب و ایالت اعتبار ایله که می تاشی و تو ذوقش با شهر
 و بولک مستمل اولوب شهر سکون از ایستادش بیج **مکتب**
ایستاد بودی او و باده معتبر از ایستادش بیج
 قلمبر شد و شهر مکتبی آمد بر نام شهر مکتب و **ساخته** و **ساخته**
 اولوب او در بیج مکتب همت اولوب مکتبی بودی و **ساخته**
 بو مکتب یکی ایالت اعتبار اولوب او در **ساخته** با شهر وارد
 ارق پیچو سفدر در پی پیچو سفدر بی در وقت **ساخته** آمد
 شهر بیج قاعه می اولوب **ساخته** برای ایالت اعتبار
 اولوب و بن بر بار شهر وارد بی در وقت پیچو سفدر
 یکی در وقت **ساخته** قاعه می بود خوش نام شهر در **مکتب** برای ایالت
 اعتبار اولوب او در بار شهر وارد و بی پیچو سفدر قاعه می

واقع اولوب ایستادی پیچو سفدر بی در وقت بیج مکتب قاعه
 مکتب ایستادش شهر و **ساخته** او ایالت اعتبار اولوب
 توق درت با شهر شهر وارد قاعه می برای نام شهر در **ساخته**
 ارق پیچو سفدر **ساخته** بیج مکتب
 اطلاع با در ایالت اعتبار توق ارج با شهر شهر اولوب
 درت پیچو سفدر او قاعه مکتب با از نام شهر بودی
 ارق پیچو سفدر وارد **ساخته** ایالت اعتبار اولوب توق
 با شهر وارد ارق پیچو سفدر در پی پیچو سفدر
 مکتب **ساخته** نام شهر در **ساخته** ایالت اعتبار اولوب
 ارج شهر وارد قاعه مکتب و **ساخته** شهر در **ساخته**
 اعتبار اولوب توق بیج با شهر وارد قاعه می شهر در
ساخته او ایالت اعتبار اولوب ایستادش با شهر وارد
 قاعه می بودی نام شهر در **ساخته** او ایالت اعتبار
 درت با شهر وارد قاعه می **ساخته** نام شهر در **ساخته**
 مکتب ایالت اعتبار اولوب توق درت با شهر وارد قاعه می
 بیج بودی نام شهر در **ساخته** او ایالت اعتبار ایستادش
 وارد **ساخته** و **ساخته** بیج مکتب و **ساخته** ایالت اعتبار

قاعه سی بیلیغا نام شهرد **مکت غزنی** اون یکی یاره شهرد لوب
 یه ارق بیچین سلطان او بیچین سلطان قاعه سی بیچین نام شهرد و زبیری
 سلطان امیر تاج ابرو ب یک اوز قلی دار در و زبیران سلطان
 برین ساری دار در کرسا حایه سلطان اولوبی **مکت موزیا**
 یف یاره شهرد لوب برین بیچین سلطان قاعه سی بیچین شهرد
مکت انشا ون یکی یاره شهرد لوب برین ارق بیچین لوبی
 بیچین سلطان بری و ده لشکر قاعه سی بیچین شهرد لوبی
 اختیار غنایانک باسی بو عه بر عظیم و مثل نادر صاحب و ادر
ان روز و سار و تو جیره سی ساسیه تابع اولوب جیره ناک باج
 شهرد و ادر قاعه سی یانک نام شهرد جیره سوز و زبیرانک چانک
 تاسنه بر شهرد اولوب **اوبقا** جیره سی بر شهرد و ادر اسکندر
 اکثریه تا بعد تا بعضی ساسیه بر تا بعد **ایم جیره سی**
 این دخی بود و زبیرانک ساسیه اسکندر ساسیه تا بعد ساسیه
 و اللطافه او و ادر و مشعل اوله و زبیرانک اوله و زبیرانک
 بو تلده و وز قلی یکی یاره شهرد ارق اولوب بیچین ساسیه و بعد
 اوله ان کلک هریری سار لک اعتبار بر کرده بر و زبیرانک بر ادر
 و انا بیچینا ساسیه تا کلک هریری بیچینا کلک جرمند

لوب نام شهرد **مکت غازیجا** بابا لک اعتبار اولوب او ده بی
 یاره شهرد ادر بری ارق بیچین جی بیچین سلطان قاعه
 کلکی تو بیچین سلطان نام شهرد **مکت اشتریا** التی یاره شهرد
 بری بیچین سلطان قاعه سی اوقی یوه نام شهرد **مکت بنقا**
 درت یاره شهرد لوب قاعه سی بیلیغا و نام شهرد **مکت اووه**
 یکی یاره شهرد اولوب قاعه سی و کیکو ریا نام شهرد **مکت جیره سی**
 درت یاره شهرد لوب قاعه سی صانک شیشیان نام شهرد **مکت**
مؤ اووه التی یاره شهرد لوب بری بیچین سلطان قاعه کلکی
 یاسیه لوب نام شهرد مبتد قدیمی لوب و زبیرانک یاسیه بیچینه
 کلید مستامنه در برجهان قار و لوبی نام یوه لوب امیر کلید
 چانک ایدت سلطان غایب و سکان کلک کلک کلک کلک کلک کلک
 اولند **مکت ادر و غزنی** اون اوج یاره شهرد لوب بری ارق
 بیچین سلطان التی بیچین سلطان بری و ده لشکر قاعه سی
 سیره خوصه نام شهرد **مکت قلی اوینا** اون یکی یاره شهرد
 اولوب بری ارق بیچین سلطان بیچین بیچین سلطان بری و ده لشکر
 قاعه کلکی یا ادر لوب نام شهرد **مکت و انشا** اون اوج یاره
 شهرد لوب بری ارق بیچین سلطان کلکی بیچین سلطان بری و ده لشکر

قاعه

مهمه

بر کوهک جزه اولین دیت با به قلعه سی و ارد رقا معرکه و آریا
 م قلعه بر کوهک کجی سطر را ای سا جزه کرده ساعد آن جزه
 واقع اولین او را یاد سعد و جزه را با جلد دولت جلد سطر
 و ضریفه در **عالمک انگلیز** انگلیز مملکتی بر محیط غرب
 ایچنه ایچم جزه ده واقع بر او لب اوج قرانی اعتبار و جزه
 و کن بر زمانه جومنگ قرانی بر **دوغو لیلیش** نانی تقسیمه و این
 بالاده انشاه رتا اوله نغی او زده ها ووه و با بابت دغی در قده سی
 اوله نغی اعتبار بر سر سکر در سنه اوله زرا انگلیز مملکت قرانی تقاری
 برنده در **آریا کیمه اشغیچیا هریبا** ممالک بر آریا انالیلی
 اعتبار اولین بر آریا انالیلی بر یک پنجیا پوش خیمه بد در برابر بابت
 یچیه بر پنجیا به تقسیم اولین اول بر پنجیا پوشی بر آریا انالیلی
 اولیش اوله **آریا بابت سیت** دکنی کلنوز لاریه صفت اولین
 قران با به شهری و ارد رقا معرکه و انگلیز قرالیلیک معرکه
 تو برین نام شهرد ساحل می کن یکدی رت ساعت مقدار یک
 بنید قرانه واقع اولیش طبعه ناسنه بر هر یکم با بندن جهان
 ابرویست سفید شهره کجی هلدن چینه نرایم نزل و مسوولید در
آریا بابت سیت اولین بر او به صفت اولین قران ساج با به شهری لاری

مهمه

اول یکی ساعت زیاده بو انشور در و کن قرانیه دیاری انان
 زیاد و معرور و متعلق نانیله جو قدر **ممالک بو رتا اوله** اولین
 مملکتی یک جزه بر محیط غربی ساحلین بر قرالیلی او لب انالیلی
 تقسیم اولین آریا لاری بو انشور در **آریا کیمه اشغیچیا** هریبا
 اولین بر آریا کیمه اشغیچیا هریبا و در وقت تقسیمه آریا لاری
 شهرد بر محیط ممالک ساحلین بر سر سکر در سنه اوله زرا انگلیز
 قرالیلیک معرکه **آریا بابت سیت** دکنی کلنوز لاریه صفت اولین
 بر محیط ممالک و ایچمه دوقه قلعه رقا معرکه بر آریا انالیلی
 شهرد در **آریا کیمه اشغیچیا هریبا** ممالک بر آریا انالیلی
 با به شهری اولین بر آریا کیمه اشغیچیا هریبا و بر محیط ممالک
 قاعده بر آریا کیمه اشغیچیا هریبا اولین یکی با به شهری اولین
 مده بر محیط ممالک بری در وقت قلعه رقا معرکه نام شهرد
آریا بابت سیت دکنی کلنوز لاریه صفت اولین
 بر محیط ممالک و ایچمه دوقه قلعه رقا معرکه بر آریا انالیلی
 شهرد بر محیط ممالک ساحلین بر سر سکر در سنه اوله زرا انگلیز
 قرالیلیک معرکه **آریا بابت سیت** دکنی کلنوز لاریه صفت اولین
 بر محیط ممالک و ایچمه دوقه قلعه رقا معرکه بر آریا انالیلی
 شهرد در **آریا کیمه اشغیچیا هریبا** ممالک بر آریا انالیلی

عقبات

شهری و جبل و اقلار و پور و سار و نوا مننه یکی شهر اسکرای
 رود **عقبات** یا **عقبات** یعنی قلعه دیارهای خندقها که مذکور
 دخی شهر استات قسمه و نوز استات دخی شهر کبیر و مکن
 چهارده سینه اکلام بر کج کبیر بر توفیل و نوز استات لبه
 هر مور و خصوص اتفاق بجایه اصول و ندهه و جاده ن بری
 انتخاب اولوب متبذ و کبیری ناله سائبرته سبارش و نوز
 قلعه استاتمه چهاره و شفته دخی و بر هر مور نوز استات
 قاصه مکنک و نوز مکنک ای مستر و نام نام شهر و بر خط
 خطی ساطنه غایت ایل میور و شهر و صنعت بر شهر و بر نوز
 نوزات ایل میور و نوز قلعه اولوب کویا نام شهر و بر خط
 قاصه در سینه لر ایل شهرک بر جای طو بود و خط و با مکنک
 بش ایالت استار ایلر ایلر و نوز استات و نوز استات ایالت استار
 اولوب چهار خطان بنوعی و معلوم نام ای و ادره سینه نوز ایله
 و دخی نجه قنات جاری اولوب سینه ایله بر نوز **عقبات** و **ایالت**
 آدور و با ناله شمال و غرب جا نوزنه یا ایلی و کنی در پاری خطی
 منقول اولوب و نوز سینه مستقل و نوز استار و نوز قاصه مکنک
 و بر حاشیه نام شهر و سلاطین نام جزیره و واقع اولوب

عقبات و ایالت

ایالت عاقبتی اون یکی ایالت استار اولوب قنق پاره شهری و ایلر
 قاصه سی کلنت نام شهر و **ایالت** **کورت** او **کیمک** ایالت شهر
 اولوب و نوز شهر پاره شهری و ادره قاصه سی نوز نام شهر
ایالت **مار** **سینه** یعنی پاری سینه اولوب و نوز شهر
 و ادره **ایالت** **مار** **کیر** اون یکی ایالت سینه اولوب
 پاره شهری و ادره **شهر** **چیا** **قازلق** و ادره سینه ایالت استار
 ایالتی بو نوز و **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت**
 پاره شهری و ادره **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت**
 ادره شهر پاره شهری و ادره قاصه سی **ایالت**
پروت **ایالت** اون ایالت اولوب سینه اولوب و نوز شهر
 و ادره **ایالت** **ایالت** یعنی پاره شهر پاره شهر
 ایالت پاره شهری و ادره **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت**
 اولوب ادره ایالت پاره شهر و نوز ایالت پاره شهری و ادره
کیر **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت**
 و نوز سینه ای پاره شهری و ادره **ایالت** **ایالت** **ایالت**
 مکنک و نوز ایالت **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت**
 و نوز شهر و ادره **ایالت** **ایالت** **ایالت** **ایالت**
 شهر

اون لوح پاره شهری و اردو **ایات قلات** دریا یکی مکه قشت
 اولین کوی طویز پاره شهری و اردو قاعه سی تایا بونوع شهر بد
ایات کپورتیا یکی ایستار اولمیا طویز پاره شهری و اردو قاعه
 تازه نام قلعه در مکه کت باطن و کرک بری پرفتنه واقع اولم
 بو انباره مستور عیاری سوجه غایب مطلقه چو غنایا شهر استوار
ایات افریبا مکه استار اولمیا درین دیت پاره شهری و اردو
 قاعه سی بونوع نام شهر در اولم شهر جاری بو کا قی
 مستوی و استوار دهنه ایوب بد بونوع نام شهری که قیو تخت
 و ملکا و زده بو مکه ساحل بحر باطنه تا اینقدر **ایات برانیا**
 یکی اولم قشت اولمیا ون لوح پاره شهری و اردو قاعه سی غایتی
 نام شهر در دهنه برتد برت برت سید ترا لیم سوجک انزانی
 شهری لید خند و شیط المنذر که مکه کنه و زمار نام شهر توابع
 ترا لیم مکه سی سوجه صمدی با لقمه بی بی با جزیره اولم
 پاره شهر بل سوج ترا لیم صمدی سوج ترا لیم تا مع بی بی
 ایاتنه او تویری پاره مکه کنه بو دیتش بری شهر واقع اولم
مالک ک او زو با اقیقین و غیره ترا لیم اولم مکه کنه و اسله
 ترا لیم شهر در وزیر اولمیا اورانه و مکه کنه مستقل بی بی

بحر الطیحه جلدن مستقل اولمیا بو نازد قار شرف شهر نام
 مسانه سینت قدری و اردو بحر الطی و کریمه کوه بی بی
 بونکه از نته مو قیو قلعه در بحر الطی اری و کرک بری بونوع
 انصافه و ایستاقیر اولمیا بی بی سله اولمیا سید روی دریا
 او بر بونوع نوره چیا ترا لیم در لوح ترا لیم مکه کنه او زو
 حکمت بو ز او زو زین شهر و اردو یکی و نیاد ممد و قیو قلعه
 قرب ایستار شهر جزای اری قی بوکا تا بعد **مالک اسجیا** اسج
 دخی قلم او زو با نکه تا ایستار بیلته دانه نازد نکه شرقی مستقل
 زمینه واقع مکه کنه و مکه کنه و اورنه مستقل اول
 اولم مکه کنه ایستاقیم نام شهر در بحر الطی ساحل بی بی
 بر طرف دکر و بحر طویز بر عظیم شهر در و سمور و سمیر لیا ز و
 اسکلی و اردو اسج ترا لیم مکه کنه مکه کنه اسج ترا لیم
 بار سینه بی بی عدی بر چیا بونوع بی بی ایات ممد او مکه کنه
 واقع اولمیا اولمیا تا ایستار بونکه در **ایات اسجیا** اون یکی بر
 اعتبار اولمیا قی یکی پاره شهری و اردو قاعه سی ایستاقیم شهر
ایات اسجیا مکه کنه ایستار اولمیا ترق سکر پاره شهری و اردو
 قاعه سی مکه کنه شهر در **ایات اسجیا** ایستاقیم اولمیا اولمیا

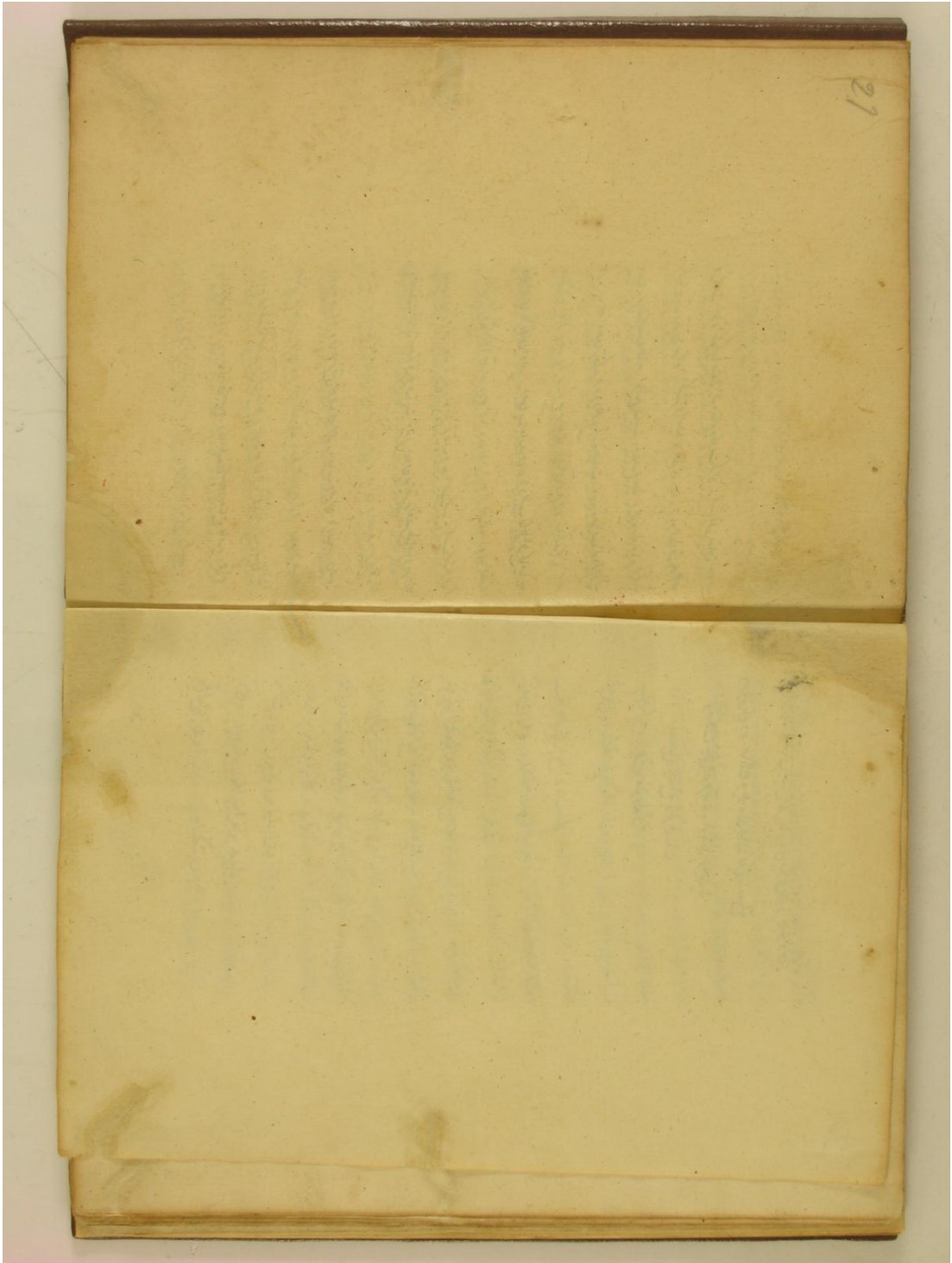
سج

در جبهه که شکر خورد بر شکر چنگ است که با هم صفت در آن صفت
 الطهره و چون در دهه ضمه که در او کسر نقطه است بر او کسر نقطه
 فضیحه تر نگیند و در صفت که در او کسر نقطه و هم کسر نقطه
 این دو صفت را در او کسر نقطه در **الحروف الضمه** است که در او کسر
 و است غیره و آن صفت را در او کسر نقطه است که در او کسر نقطه
 نیز نگیند و در او کسر نقطه و در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 بر او کسر نقطه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 در او کسر نقطه و در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و این صفت را در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و کسر نقطه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 تا کسر نقطه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 تقوی بود بر او کسر نقطه است که در او کسر نقطه
 چه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 چنگ است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و شکر است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 چه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و در او کسر نقطه و در او کسر نقطه

مشخصه اول در شکر است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 نیز نگیند و در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 بر او کسر نقطه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 در او کسر نقطه و در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و این صفت را در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و کسر نقطه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 تا کسر نقطه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 تقوی بود بر او کسر نقطه است که در او کسر نقطه
 چه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 چنگ است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و شکر است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 چه است که در او کسر نقطه و در او کسر نقطه
 و در او کسر نقطه و در او کسر نقطه

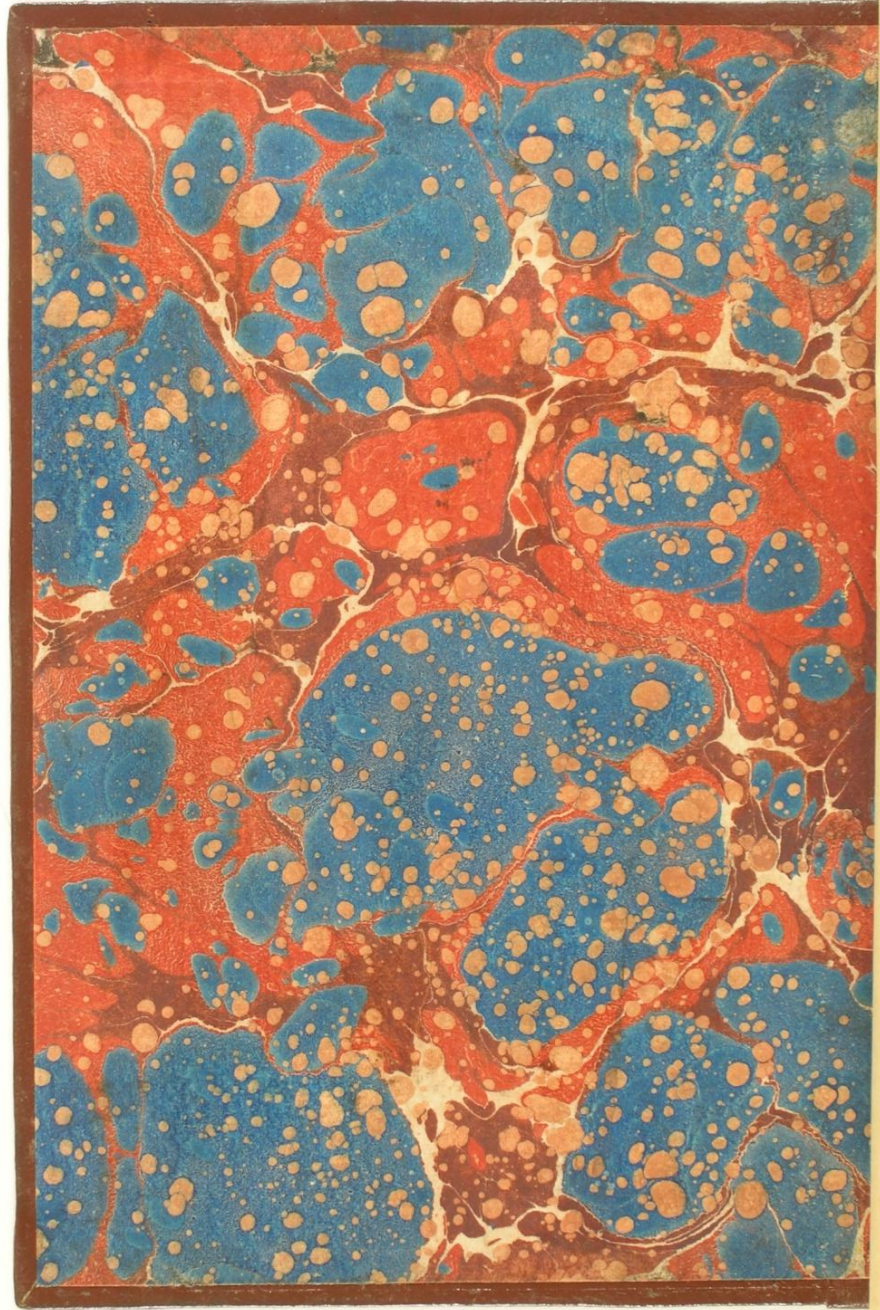

zesi
648

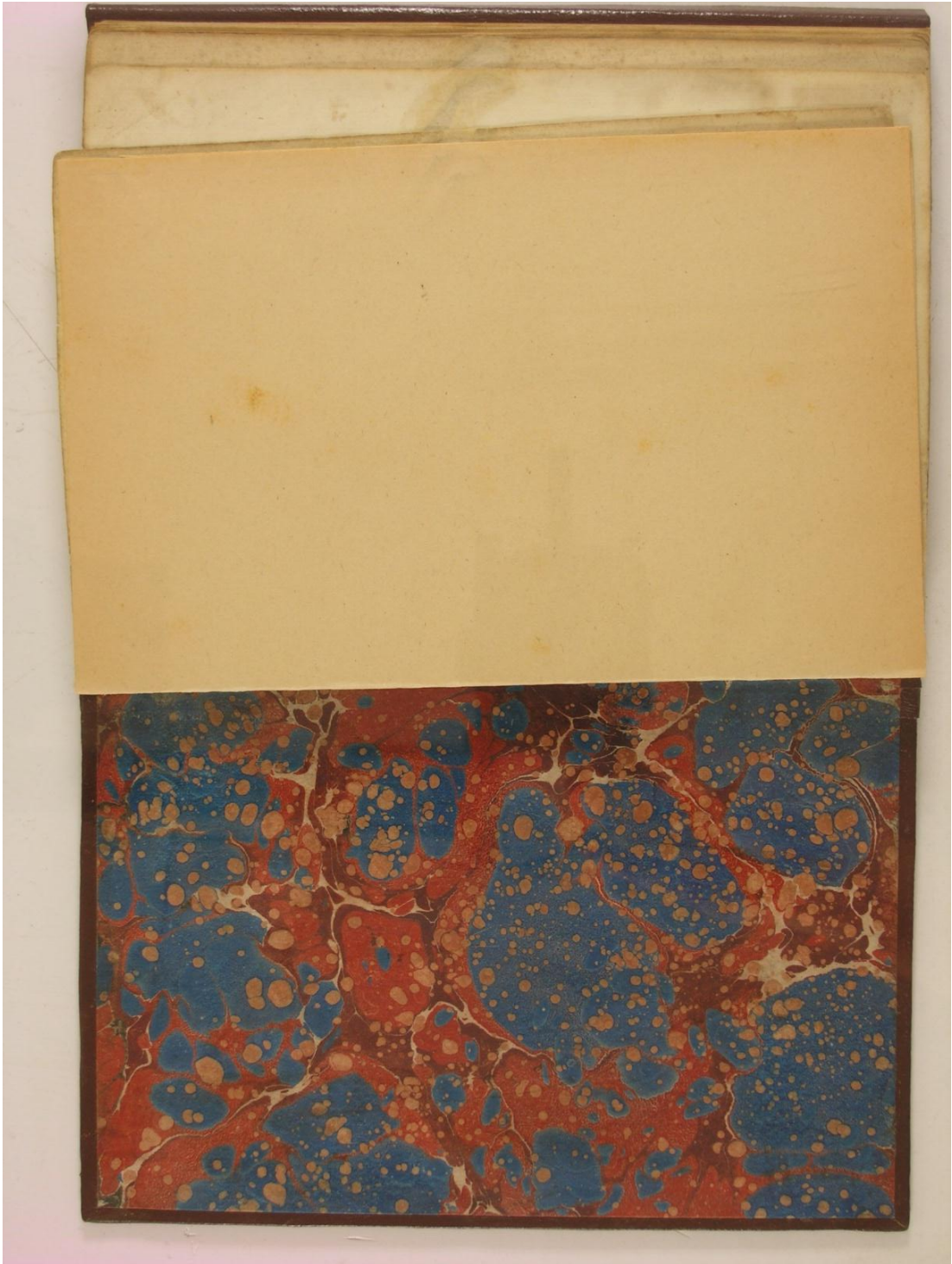

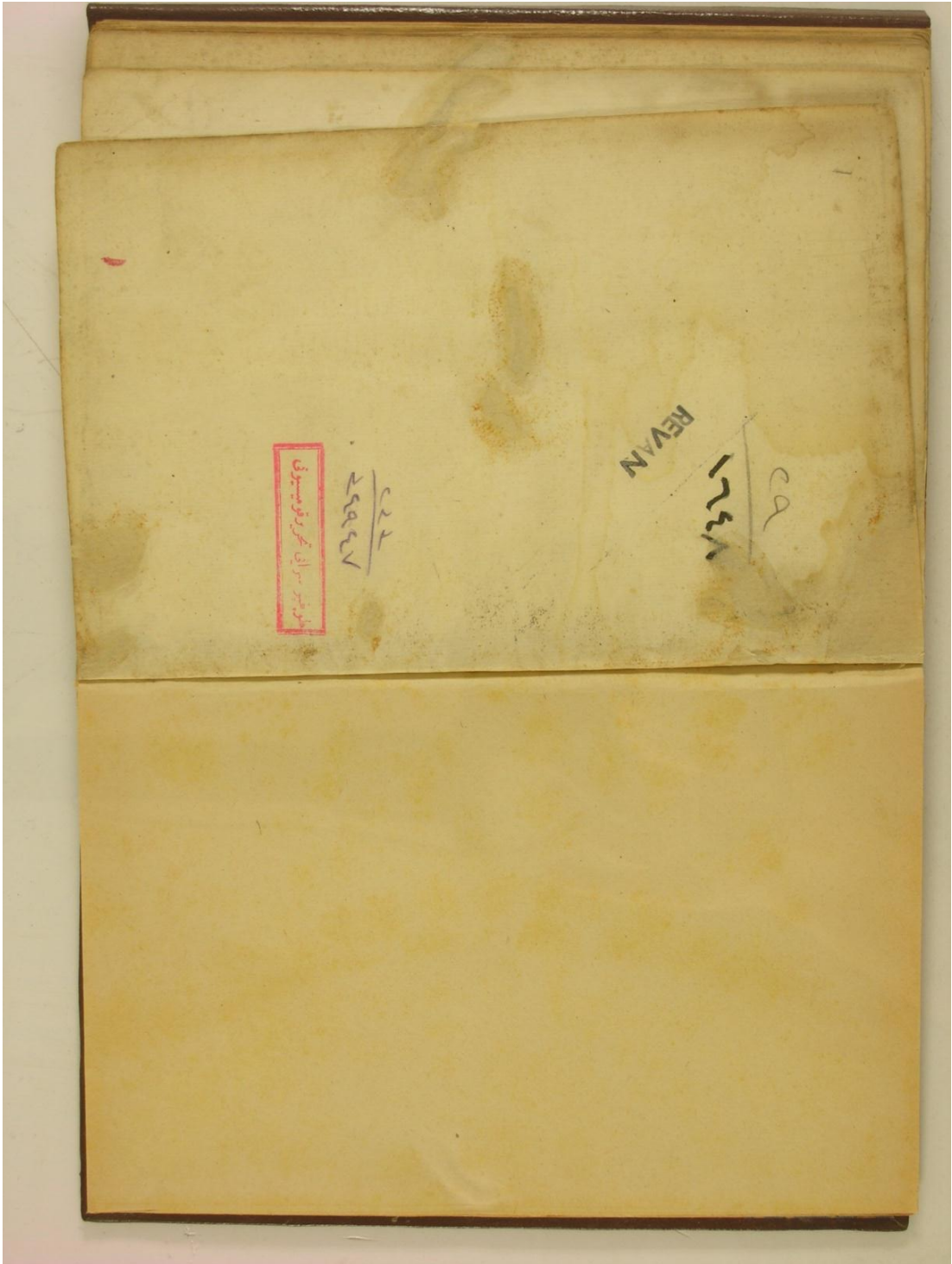

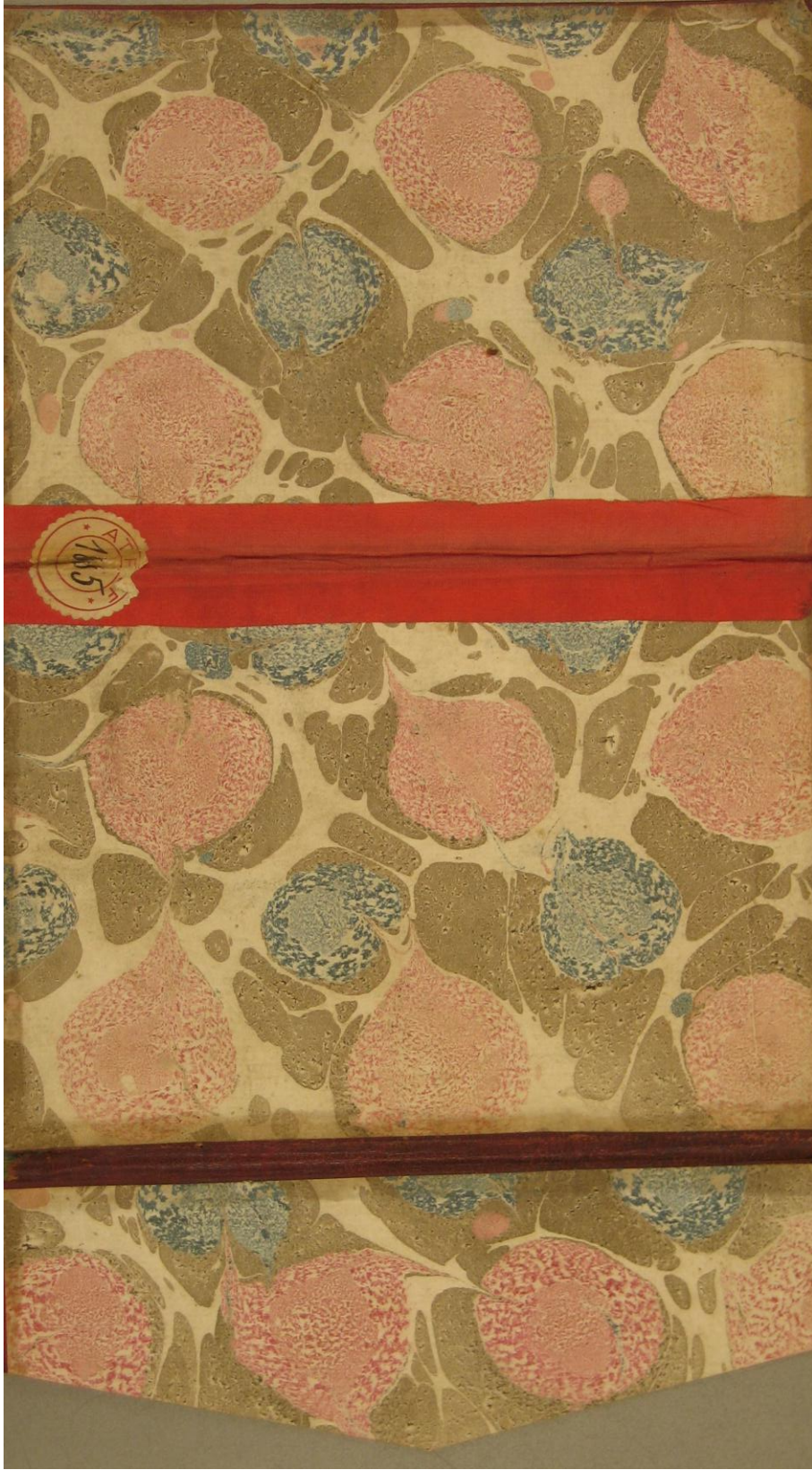

Ek-2: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Atıf Efendi Kütüphanesi 1885)

H

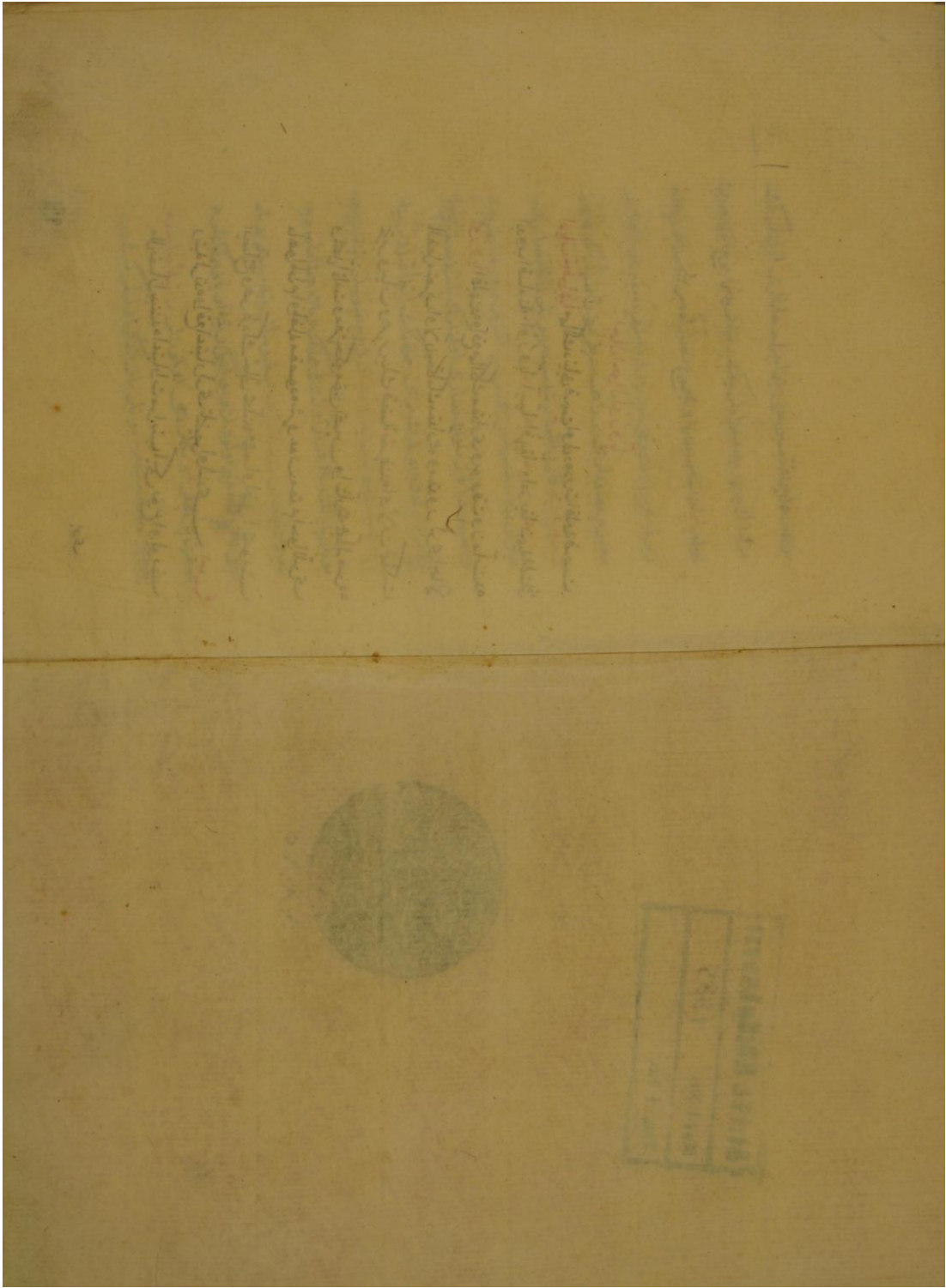
AMIEL RICHARDS	
Maple No.	1885
Tract No.	

1885

1885
 1885

2
 بری های این پیشین یعنی فیما بینهم جاهالی او لنگ کت
 مرتبه فی بدیر ۹ بنده عوام لنگ رتیل بدیر ۹ نوع آقاده مرتبه
 اول **یا آرتیر سیدر** و مجموع نصاب آن بر شخصه منفر اولدین
 زبرد خیر اولدوخی اولدور و مد شهر بدیر منفر باقدا اکللا سر
 معتبر و معتقدلی بر آهلب سربین راهبان کملها نمر
رتیل نینله فایز و نالغ رتیل سیدر بر نالغ نانا نسا ری
 دیار بند سکه نمر آهبل در ۹ اکثری رومد شهر بند
 و بعضی ای اکر ملوک نسا ری اولنگ کت باشنه مستلوم
یا آسر داد لدفقه بودنگ بری جهله ناکت انفا قیل بر نینه
یا آنصیب اولدور **رتیل نالغ** ارقا بقیوسل رتیل سیدر
 بول **یا ناکت** علامت قرار اولدوخی اولنگ و بلر علامت ده
 منفر اولدور **رتیل لایعه** پستیوسل رتیل سیدر بول
 دخی بلر ده و منفر اولدور لایه ایکی رتیل اربا بکملده
 منفر بر **چله** و بکلر دخی اولور **رتیل ناسله**
 ایا چیله رتیل سیدر ۹ بولن مات آلتکی اولنگ کت

3
اجال احوال او ر و یا
ارباب خیر قیما مالک دنیا قیما اولدور دت اقلیمه قسمت
 اید و باقسامنه **او ر و یا** آیتها او برقیما و امر بقیما صیه البندو
او ر و یا اقلیمده واقع مالک مستاری و بو وقت و زمانده
 بالعل منصرف او لان حکمکله مقدار و منور لری احوالا
 خیر و بیات و هر بر بیات قبضه تصرفنده اولان مملکت
 و محال قامت و منتر حکمی یعنی تعیین و اشارت بخالد منزه
 ماهو الملام و باغله مقصوده سر و عدت مقدم احوال لری
 اصباح و هر ذرک حال محله فهد اولم قیما احوال
 رتیل رنده واقع اعتبار لری انجیم اولدور **پس**
 مل نسالیننده اعتبارات مسا ابی نوع او لوب

بری

بوند و می بلار و دیریک یونانلره عائد و بركت نصیف قرال
و باغیرکی بولسا ت حاکم لر بیله لاج باق قارات بر
نصف حفظ و مهلتات و حیاتج اهانك بلار و قری
ایچون بربرده جمع اولون بو طریق ایله وغبیری بیله
طریق ایله بولسا ک دخی ابرار و افره سی اولور
باخصوص کرا و قافلری هر یار ده ققی چوقهر **مطلب**
عقار بو قسمده جمله ر بیلرک **عقار** اقدی ایزر ایلور لوقه **بیته**
لغفل نده معناسی آیزر دکر **عقار** اصلا اصل نده لانا مالک
و باقول قرالک **بکات** اولور **عقار** بیله چاسا آری فوایدیه
بوجانلار دور **عقار** بو معنی غیرکی یه بربر **عقار** ایچق
پادشاهان آل عقان حضرت اینه چاره نصاری تسلیمده نین **عقار**
انزل **عقار** و ایزر ایلور دیرک **عقار** شهنشاه و پادشاه اولور **عقار**
ثانیه چاسا لر قریته سیدر **عقار** بیله ایزر ایلور دیرک
کی چاسا و قرال دخی بربر ل و مستحق لاری چاسا لر
ریته سی اعتیال نده بربر ل **عقار** قرال قریته سیدر

قائم مقامل بذر **عقار** **عقار** مذاهب و ایلیل سده
واقع فروق کتبی نازک اسطر بقیل بذر بولور دخی **عقار**
واقع او قافل نده مقیم اولور **عقار** نیز دستل نده اولور
رها بوز **عقار** و کجی مالک کجی و اعطای کجی
ناصح و کجی مسک ساحت اولوب غا ازار ناس
کشت و کداز و پادان مامودیت ایزر مال سازه بر
آییلر بیله ترغیب و جتن عمل نده **عقار** بکثیرت عیسوی
جد و اهما **عقار** ایزر مالک مجروده بکرت و ناز
ایزر مالک کترکی بو قیل ندر لری **عقار** بالاده مسله لاساهی
طریق ایله **عقار** و بلار **عقار** فندت مبلغ و افره
صفتیه **عقار** ایزر ایلور **عقار** بربر ل و افره
بر سید دخی **عقار** ایزر ایلور **عقار** بیله پادشاه
ایزار و افره حاصل اولور اهانک **عقار** و ایزر ایلور
قانو بولری ایزر **عقار** ایزر ایلور **عقار**
انواعندت ایزر **عقار** ایزر ایلور **عقار**

بولد و می

چاساکه عزوری و طبع خاصی او لوب فساد و با اثرش چاسان
چابندان واقع و او رسه بودند برجه عسکر و با چجه ایله چاسان
امداد و اعانت هر سکا که عهد و نه نسل بیه لانم کلین
بو نامه و لجه الاتلاخ ملامتله اولند فده وقت حاجده
چاساکه هر سکل بری چاسان و هو افندت هر و اما و اما
دفعه و منع ایله که طریق بولورن او جو و بو تا آنکه هر قاج سنه
برو چاساکه قوت و سکتی کند و به مخصوصه دایره ماکتی
توسیع بولوب عزور نذرت ناشی هر سکل بیه چندان اعتبار
بوقدر و هر سکل دخی فالو جمع بر یک مقابله اولوب
فی زمانه بیجه لری توسیع داشته و تحصیل بکنت ایدوب
اکثری و اثنای ایدو حاصل و عنوانی طاقه نسل در
اول اجلدت چاسان اعتبار تجویب بیجه امور ده
برک بر بله و سائل پیر اهل رلق داشته سندی خارج
او ایله ایله چاساکه علیه اتفاق ایدوب خال آفرنده
اولورن پس بیجه چاساکه ایله مالک و کسب ایله

بی بکن سکت برجه هر بل اولوب باش بو غلری بیجه
چاسان بیدر چاسان اولوب بو هر سکا که لری و اثنای ایله
انتخاب اولوب نسبت و تعیین او لوقه اولورن بیهل نده
قانون و قاعده وضع اولمشد **و کن** غفلت اولمیه که
اگرچه بو هر سکل رکات دولت اولوب ایدو طوق رون
داشه سنده عهد اولورل **و کن** بیجه چاساکه کند و بیه
مخصوصه مملکت ره و کند و بیه مخصوصه امور ده مستقل
اولد و بیگی هر سکل دخی کندی مملکت و اور لویه
مستقل و فاعل مختار لر **و کن** و بیجه چاسان بیه اثنای
و اعانت لری بر نامه بیه مختصر **و کن** یعنی دولت علیه ایله
بیجه چاساکه بینه مقابله ظهور ایله که بیجه دیار بیه
هجوم و متا ایله باعث و بادی و مباشرت ابدت دولت
علیه اولور سدا اولد و فده مستقل و ت هر سکل عهده
قده بولری و متغیر سنجیه عسکر ایله و باشی دایجه ایله امداد
واعانت ایله بجه لری **و کن** و الا که قتال و جداله باعث و بادی
چاساکه

سرسبیت قدیمه ایاره بر وجه او بیافاق معارف و مسافله در
 هیچ بر زور بود و دخل و تصرفه قادر و کدر بر نظر ظهور ملک
 بنی بو ملکته ان اولوب بخار یا ملکته جران اذنت
 آویشین یا ملکته و آذنت ج ام شهری کچکده معارستان
 بلور جانین جیران ایدر گنگانک رین تغییریا و نون نکر کبر
 هلو چیا ملکته چقوب بو ملکته طولی او را یکی
 مرضی بش ساعت بر عظیم کله و کچلوب غریب جانیندات
 بی چقوب پلاطونوش رین تغییریا و نون ملکته
 و آذنت موصوفی چیا و آذنت چری قری و آذنت نونیا
 و آذنت و شتقایا و آذنت فاکت ملکته بیله او غرابوب
 فاکت و آذنت بحر محیط غریب بر منصب اولور **ملکت**
بویها بو ملکته خالقی اعتبار اولوب چیه چاساری
 بو ناک دخی خالیدرا اون بیدک ابالته قدمت اولوب
 بهشی اوج باه شهری قار در شهر شکرک بر قوشی
 یعنی میسواسی وار در قاعده ملکته پراغ شهریندر

واسکله سی وار در کچیه چاساری بو جمله نرسانه
 بنا اولوب قلیونلر بنا سنه شربا آتشد ملکته **فارق بوله**
 بودی بکلک اعتبار اولوب درت باه شهری وار در
 قاعده سی **آو باقی نام شهر** در شهر ساهه ک بیج بو ملکته
ملکت و پیشین فارق بو دخی بکلک اعتبار اولوب اوج مد
 شهری وار در **تخلیخ نام شهر** قاعده سید **اشقه و با**
 ملکته چاسار بیده موقدر بو ملکته دخی طوقن ابالته
 قسمت اولوب اون یکی باه شهری وار در قاعده
 ملکته **آو بشین فارق** نام شهر در طوقن ابالته سکن
 نترجا ملکله لوب رتیر تبا اعتبار اولور **ایکسی**
 پشپوش **وا یکسی** انده قار و غافل **ایکسی** دخی
 بکلک بری **دوقه** **ایکسی** دخی **مار فیق** و چاسار ک
 یکی **تیر و کولدی** دخی وار در **ملکت** **سوقه** **ده** **بالاده**
 مذکور شهر در غیره اون بش شهر دخی وار در کله

سرسبیت

۹
 واقع آرزوی پستیمیسی و دیگری پستیمیسی وارد در
 قاعده مملکتی پارتی شهر پیر شهریان همان واسکالاری
 و ستیان و سیرتو سینه و پالوم و قناتینا و او و غنشت
 و مضار در مملکت **لیکا** بود مملکت قومینا و قناتینا
 او لوب نجبه چاساری بود کف و قهر شیدر پچیم غریب
 جاننده ساحل کجوه و فلاخیز و دلفنگ را اسندند بر مملکت
 او بن ابا ان تقسیم او لوب بهش یکی پاره
 شهری وارد بود مملکت ترا فلزا او لهشت یکی
 ابات فرنجیه به نابعدر و دیگر اولان سلطه لر در است
 او بن طوقین پاره شهر دخی ترا نجبه و پیر شهر قنات
 تابع اولوب با قناری چاسار و نابعدر و قاس
 مملکتی یکی را در پستیموس سکن نفر پستیموس
 به مال فوج یکی و در واقع قومینا میفر اولوب قاعده
 مملکتی بر و سول نام شهر در او قناتینا نام همان
 واسکال بود و در واقع اولوب نجبه چاسار یک

او طوقین پاره شهری اولوب پیا طوقین طوقین پستیمیسی
 دخی بو مملکت قاعده **مملکت** ماننوق و بود دخی و در واقع
 اولوب نجبه چاساری بود کف و قهر شیدر پچیم غریب
 اعتبار اولوب اوج نیز یکی و پیر پستیمیسی و در
 قاعده مملکتی ماننوق نام شهر پستیموس سکن ساکن
 او در دخی حله ترا مملکت او انالی پاره شهر و آن در
مملکت آنا بول بود مملکت و الق اعتبار اولوب نجبه چاسار
 بود کف دخی و زاید او انالی ابات اعتبار اولوب طوقینا
 التي پاره شهری وارد بود او و طوقین ترا پستیمیسی
 وارد و در دخی اصحاب بکل یک جو قهر قاعده مملکتی
 ابا بول نام شهر بود مملکت آن در ساحل حله واقع اولوب
 لیا ناری واسکلاری وارد در **پچیم** یعنی وستیان نیز یکی
 بود نیز دخی و الق اعتبار اولوب نجبه چاساری
 بود کف دخی و زاید ترا ما جن بره اوج ابات اعتبار
 اولوب و در واقع سکن پاره شهر ک وارد

واقع

تابع اولان اجمالت اجالا بیان اولوب بیدی هر یکی
 اولنجه تابع اولان ممالک دکن بینه شروع اولنور
مملکت بنوار یا بنیقو مملکت ساکی بیواته دو قله در
 و چاساکت هر سکل نند اولوب فاعده مملکتی
 و مترجکی مری **مونا** نام شهر بر بو مملکت ابرک
 ایلانده قسمت اولوب یکی بنیق پاره شهری وار در
 بنام مملکت برارق بستیقوس وار در جبال قیستین
 حکم اورد مترجکی مری **سلیش** بزک نام شهر بر
 اوج نمر بستیقوس و بر آبا چاکر بستیقوس فاعده
 مقابیده و بر مار قیقو و درت قیقو و درنی ابرک
 ز عامت درنی وار در بو مملکت او شت یا مملکت یعنی
 جهنده متصلدر **مملکت** سستیقو یا بو مملکت واسعه
 اولوب ابرک دائره به تقسیم اولنور بر دائره سمت
 سستیقو یا به آلا در بر بو سستیقو یا به آلا یکی قسمه
 مقسم اولوب بو قسمک هر یکی دو قوسی افرا تکرار **م**

سخت حمایت سنده اولوب هند شرق و غرب به
 کدوب کل کپلک طوق دقلی اسکله در
مملکت جو لبریش آیکی ایلانده قسمت اولوب یکی بریش
 پاره شهری وار در آیکی دو قوسی اولوب فاعده مملکتی
 جو لبریش شهر بید **مملکت** قله و پش **اوج** ایلانده
 قسمت اولوب اولنیدی شهری وار در
 بری اوجا قلق ارنه معاف و بری **فلمن** کله
 تابعی **بو** مملکت حکام بر دو قله و آیکی قوش
 وار در فاعده مملکت قله و پش نام شهر بر چاسار
 مرق مملکت هند شرقیه بنیشاکی او کرسند بر اسکله
 و ایلان اولوب انده بری بر شهر بسیار سنده مینار
 ایلانده **چاسار** مرق مملکت دائره حکم مینده
 واقع ایلان تغییر اولنور مملکتی سکسن
 آیکی پاره مملکت بر بو مملکت ده واقع اولان
 شهر اولنور اوت پاره شهر **م** بنجه چاسار **م**

تابع

و در هر حال آن فعل تکلمه و کلید یکم از الید **اشیم**
 هانوه یا که بز و شیکان و بی در لایک و در افرایری و بی
 وان در بالا در مسطو رطلسا ن سک شهر کرک کوری بری
 بو هکنده واقع اولشدر فاعده مرکب بز و شیکان نام بزین در
مکت بزانه نوکی آسینو هکنده سفسو بناه بالازرت بین
 ضلع او لوب کجی هر سکره مار و بیور مسترف او لوبی
 هکنده لقی ایا ان قسمت او لوب اوج مان بزین یکی اولوان
 بیسوی و یکی کجی و فرق سکن بار شهر و وار در
 فاعده هکنده بزین نام شهر و ج باللق سآ حلنده
 واقع اولشدر **اشبو** بزانه نوکی مار و بیور
 هر سکره مار او لوب سوس ایا ایا لوب سفسو هکنده
 خجیل و بز و سینه هکنده و بی ایا لوب چهار سکره
 و باره هکنده وقت حاصل ایا لوب سفسو هکنده
 بو لوب **و سفسو** ایا لوبی را نه سنده بیسده **یک**
 درت باره شهر و باره و بی و بی ایا لوب هکنده

له هکنده و بی بال فعل و الید بوقسم درت ایا لوب
 اعتبار او لوب درت بز بی و بی و اوج ایا لوب
 و یا ایا لوب ایا لوب لوان ایا لوب سفسو
 یکی قومش و بی بار و بی ایا لوب شهر و وار در
 فاعده هکنده و بزین نام شهر و معاف و مسلم بین
 شهری و بی وار در **سفسو** بزانه نوکی
 بز درت و ایا لوب او لوب ایا ان قسمت اولوان
 هر سکره مار او لوب هر ایا لوب سفسو وار در
 ایا لوب سفسو سکره باره شهر وار در **بار**
 شهری معافه مارا هکنده سفسو و بی و کالت وار در
 و ایا لوب لوانه یکی سفسو سفسو و بی و کالت وار در
 فاعده هکنده نوکی **بار** نام شهر و سفسو ایا لوب
 اگر کسی خلق اولوان ایا لوب یا ایا لوب
 آیینده معافه در **مکت** هانوه یا ایا لوب و بی
 سفسو یا ایا لوب ایا لوب کجی هر سکره

و در هر

12
 مملکتی بر آيات اعتبار اولوالبینیش پاره شهری و آن در
 قاعده مملکتی موعنی خجیا شهر پید بر معاف شهری
 دخی و آن در **خجیا** مملکتی بر آيات بنوکا مخصوص
 اولوب انده قرآءه کثیره و بره متین فلقه سی و آن در
قرآءه خجیا مملکتی هیکه قوه نایندة اکی عدده فلقه در نت
 پاره شهر و و قور خجیا مملکتی بر آيات اوج پاره شهر کویکا
 مخصوص صدر کتب بجهه سی و قنون جغرافیا موعنی خجیا
 شهر پید پید آوا و مشند **مملکت** طر پور بر یا بو مملکت دخی مملکت
 اولوب تصرف طریق هیا پیدنه آن فی پستقوس در بر
 آيات اعتبار اولوالبینیش پاره شهری و آن در
 بر قوه سی و بر قائم هناعی و آن در قاعده مملکتی طر پور
 نام شهر بر **مملکت** موعنی خجیا بو مملکت دخی مملکت اولوب
 مستتر فی طریق هیا پیدنه آن فی پستقوس در قور پید مملکتی
 بر آيات اعتبار اولوالبینیش پاره شهری و آن در قاعده
 مملکتی قور پید یا نام شهر بر در هر مملکت مستقر مملکتی

اکی آيات اونه اکی پاره شهر لره چاسار بله مشرتک در
 سفوس نیار زبیره سکن شهری مشتمل اکی آيات بو صکا
 مخصوص **مملکت** بو عمل نیار زبیره در آيات بکوی اکی
 پاره شهر بله بو کا مخصوص اولوب بو مملکتی اکی پستقوس
 اکی حکمی مکی اکی معاف شهری و آن در بر پید نیار آنگ قاعده
 مملکتی قاه پید شهر پید **مملکت** بر نیسای دخی اکی قسم
 مستقیم اولوب بر قسمی آراءه فلقه ملحد در و بر قسمی دخی
 دو قور اولوالبینیش اعتبار اولوب پید پاره شهری
 و آن در دو قور آنگ سفوس پید نه بو کک مار قوس
 قرالیدر قاعده مملکتی موعنی خجیا **مملکت**
 دخی بالطق و کیتیک ساحله قاعده قورال سفوس کک
 سیله زیا مملکتی دخی بنف پاره شهری و آن در **مملکت**
 موعنی خجیا بو مملکت حکای هر سکل درت اولوب جمله هر مملکت
 افده پیدر و طریق هیا پیدنه آن فی پستقوس در قور پید مملکتی
 و نفوس کلانده جمله بله غالب در مستقر اولوالبینیش موعنی خجیا

مملکتی

مستغفر اولوب اورا لر زنده مستغفرل و مرا بخیر بری مسرد
 اولدوقه برینه قاجار اولان اولدی ساآت در سبالت المقتله
 عجبیون در بو معقل در و ستمسوق بنیاد زبیر ده دیوی و اولدی
 بی نال در **تورخ کجک** و در قری طغوزن پاره سطره و سطره اولوب
 قاعده سی او نه تک شهر پیر **تورخ کجک** و در قری انی آره
 سطره و سطره اولوب قاعده سی او نه تک نام سطره در سر
هوشیار و در قری طغوزن آره سطره و سطره اولوب
 قاعده سی بو اول خانات شهر پیر **تورخ کجک** هین پشوی
 درت آره سطره و سطره اولوب قاعده سی او نه تک هین
 سطره پیر **بریه** و در قری او نه سطره و سطره اولوب سب
 قاعده سی بریه نام سطره **تورخ کجک** و در قری بش آره
 سطره و سطره اولوب قاعده سی **تورخ کجک** نام سطره در سر
تورخ کجک و در قری او نه سطره و سطره
 اولوب قاعده سی **تورخ کجک** نام سطره در بره تک ن سیر
 دستنده بریک و درت حکومتی و در بو و در قری با اعلی

مملکتده ایکی آیلده اونون بیدی آره شهرکی واقع پاره معاف
 شهرکی دخی و آره و مملکتده ایکی بره پشوی پیش شهر
 قوشی و آره برو ایکی مملکتده بوی آره شهرکی بر یکی پشوی
 و بر و در قری دخی و آره هر سبک مسعود بول آره سبکلیک اولدو
مملکت پلاطونوش برین بو مملکت برین نام سیر او زبیر اولدو
 ساکی هر سبکلیک پلاطونوش سیر اولدو و بو مملکت درت
 آیالت اعینا اولدو بو یکی بیدی آره سطره و آره در
 قاعده مملکتی هین ایکی نام شهر در پلاطونوش مملکت ایکی
 بک و بر پشوی و واقع در قری آره مملکتی و مستغفر
 ایکی یکی و بر پشوی و آره در و مملکتی پلاطونوش سیر
 معده اولوب لسانا سده بیدی قران تقیم اولدو بیدی
 هر سبک و مملکتی بو نام مملکت ایچا ایچا اولدی **تورخ کجک**
 غیرت و کجا اولان مملکتده و سبک پلاطونوش و آره سبک
 ملحق مملکتده و بر پشوی و تقیم اولدو بکلیچو قدر که بولدی
 بر مملکت مملکتی و وجه آیلد و اوجا قاقا مملکتی او سره

مستغفر

ساهوت قوشی بر شطره و پیشینه بینی قوشی بر شطره
 هوز و کتیکه قوشی بر شطره مستقر اول در غاسل فاسل
 بالنده غاسل مار قوشی بر شطره ارشکل برنجی بر شطره
 ایشک قوشی بر شطره فرستاد کاکلی اوج شطره
 دویج برنجی بدی باره شطره مستقر اول در ایشک اوج
 ابالی مستقر اول فراموشی بنا میگردد الی الی باره شرس واقع
 اولی شمشیر باله مستقر اولی بکل ثانیاً او حافق برنجی
 اولی بر شطره اولی در هر یک سال کوه بر مقدم
 محافظه نزاری و در هر یک سال دایم کلنده چاکر
 پانزده و ارب عاقل ایام عسکر اولی در **توقه اولی** هنده واقع
 اولی با بجه طو لوت را زه مستقر خارج و همگت لسته
 و ساق اموی لسته مستقر اولی در مکتوبه نسا اولی ایشک
 و جهامین پانزده شروع اولی در **جهامه و کتیکه** و **کتیکه**
 جهامه اولی اعتبار اولی در جهامه و کتیکه اولی در کتیکه
 اولی در کتیکه مستقر حکام اولی در جهامه و کتیکه

ساحل جابلنده واقع اولی در کتیکه سنه لسته مستقر
 عسکر مستقر اولی در کتیکه پانزده ایشک ایشک اولی
 پشخیص و خلد اولی در **کتیکه و کتیکه** و کتیکه
 اوج ابالی قسمت اولی در **فراموشی بنا** اولی در کتیکه
 و برینه غاسل در اولی در **فراموشی بنا** اولی در کتیکه
 بو کتیکه و برنجی بوج کتیکه اوج عدده شطره مستقر اولی در
 نوز قوشی اوج شطره ایشک کتیکه کتیکه اوج باره
 شطره ایشک کتیکه قوشی یکی باره شطره کتیکه و کتیکه
 بر شطره قشلق مار قوشی یکی شطره با کتیکه کتیکه
 اوج باره شطره بوج باقی مار قوشی یکی باره شطره
 کتیکه کتیکه قوشی بر شطره و کتیکه قوشی بر شطره
 ایشک قوشی یکی شطره قشلق قوشی بر شطره مستقر اولی
 خایسنا ابالی لسته مکتوبه شروع مار قوشی یکی باره شرس
 کتیکه قوشی اوج باره شطره ایشک ایشک برنجی بر شطره
 و کتیکه قوشی بر شطره کتیکه قوشی بر شطره

ساکوت

ر و بیقو نام شربت در پیسقیو سلقدی **آووه** و دره نانی و نیا ر ه
 شرتی ک اولوب قاعده سی **آووه** شرتی بدی پیسقیو سلقدی
قو و و دره نانی سکنی پار شرتی ک اولوب قاعده سی و دره
 شرتی بدی و پیسقیو سلقدی **بره سقا** و دره نانی طوقی زیا و شرتی
 اولوب قاعده سی **بیه سقا** نام شرتی در و پیسقیو سلقدی
بره سقا و دره نانی پیشی پار شرتی ک اولوب قاعده سی **بره سقا**
 شرتی بدی و پیسقیو سلقدی **قو و** و دره نانی بره سقا شرتی
 قار در و پیسقیو سلقدی **بره سقا** و دره نانی بره سقا شرتی
 اولوب قاعده سی **او و نه** شرتی بدی و بیله میلقدر **او و نه**
 مار یقی **آو و نه** طوقی زیا و شرتی ک اولوب در و پیسقیو سلقدی
 قاعده سی **طو و نه** و شرتی بدی **بره سقا** و دره نانی بره سقا
 شرتی ک اولوب قاعده سی و **بیه سقا** شرتی بدی و پیسقیو سلقدی
 جمهوری سسفی رک **آو و نه** اولوب قاعده سی **آو و نه** اولوب قاعده سی
 اوج **آو و نه** اولوب قاعده سی **آو و نه** اولوب قاعده سی
بره سقا و دره نانی بره سقا شرتی ک اولوب قاعده سی
 بو و **آو و نه** و دره نانی بره سقا شرتی ک اولوب قاعده سی

اتفاقا و راهی و تدبیر لری ایله که هر بلور و اولور حال تنبیه
 احکام چون عامه تک لری و اتفاقا لری و اتفاقا لری اولوب نشیب
 و تعیین اولور و تدبیر جهت هر بلور نده او نا ایکی شرتی چال اولور
 جمهوری کور مگا ایچون تعیین اولوب برسدی و دره نانی
 عزلا ایدوب عین بلور نشیب و تعیین اولور بلور بلور عین بلور
 دره نانی و دره نانی شست و و قار و ده چال بلور غالبه و رنگ
 ایدو جمهوری و دره نانی و اتفاقا لری ایکی شرتی چال ایکی شرتی
 بو و تعیین و بلور بلور و دره نانی و تدبیر بلور بلور بلور
 آیینده بلور اولور و دره نانی و اتفاقا لری ایکی شرتی چال ایکی شرتی
 سرطی بلور بلور قاعده نیا کل لری **قو و** **چینا** شرتی بدی و دره نانی
 و رنگ لری و متحرک بلور بلور **آو و نه** اولوب قاعده سی
 متحرک اولور قاعده سی **آو و نه** اولوب قاعده سی
آو و نه اولوب قاعده سی **آو و نه** اولوب قاعده سی
آو و نه اولوب قاعده سی **آو و نه** اولوب قاعده سی
آو و نه اولوب قاعده سی **آو و نه** اولوب قاعده سی

ر و بیقو

شهر در و جهان را سکه سی و از در جنگل نهند به بیست و سی و
 و بارق بیست و سی و اولوب چندین شهر نند او سو ر
قوز سفید جزیره سی و بی به شهر و نام او لوب جزیره
 معروفه ده او ن بر شهر واقع او لوب بی بی بیست و سی و
 قاعده بجزیره با شیلند نام شهر **اوس شهر** و **انالیا**
 او لکه سنده و کوزن الا رخله بر کوچک شهر و در بر ایالت
 اعتبار او لوب بی بی باره شهرکی وار در قاعده مملکت علی
 اوقه نام شهر در و بیست و سی و شهر **چرو صغان بیق**
 االیاه کوزن بی بی بلک نیز شهر و مختصر کوچک شهر و در
دومستانک االیاه او لکه سنده اوقه و ساحت
 بی حکم و مندر که هایل سنانی بقیمیا اولور قاعده
 مملکتی و سر طریق جلاش هایین وقت بیست و سی و اولوب
 در کجا با ایالت ممتز که می رود نام شهر کرک **قما** او **رو** یا
 شهر کرک **مکتب** در ساحل بحر و نالتی ساعت
 مقدرک **بید** پیش نظر او زنده واقع او سنده

اشن با در جلد سی بیست و سی و **انالییا** مملکت نند او ن
 دورت باره قلعه و شهر کی وار در قاعده لوس
ناره نام قلعه در اق بیست و سی و شهر بر اق بیست و سی و
 و ایک بیست و سی و دخی وار در **بیا انالی** جزیره لورن
 عبارت او لوب او ن درت باره جزیره لورکی وار در شهر و کی
قوز سفید جزیره سیدر وار اق بیست و سی و شهر و بر
 شهر لورکی و بلند لورکی دخی او لوب بیست و سی و وار در
 مسعودک او ن اوج ایالت اعتبار ایلیک کی مملکت لور
 طقات سکت **پاره شهر** کی وار در **مکتب** **چند** و **بیز** االیاه
 او لکه سنده اوقه و ساحت بی کوچک شهر و اولوب
 نوه ده مسعود او لاقه کی بر لور ایالت اعتبار او لور
 بر ساحل بحر شرق و برک ساحل بحر ریه واقع او لوب
 اوقه اوج باره شهر کی وار در قاعده مملکت
 و بر کجی مقلد **چند** و **بیز** شهر بر مملکت و سندن
 آق در کی ساحت ه واقع او لوب غایت مصدق و من **بیت**

شهر در

قاعده ملكت و قمر تکیست طویر نیم نام شهر در ایکی آلتی
 مؤتلفه قرآنی و در قاعده بدی بار شهرکی اولوب قاعده
 نماز نام شهر بر پستی و سلفه او جی آلتی قنقن صبا و بریا
 دو قاعده در آن ایکی بار شهرکی اولوب قاعده سی شهر نام
 شهر بر پستی و سلفه **سرا** **اینا** جزیره سی مع قوم و قمر تابع
 اولوب جزیره ناک دخی و الیدر و جزیره قرآنی و ایکی آلت
 اعتبار اولوب اون بق بار شهرکی وارد قاعده ملکت فالیری
 نام شهر جزیره ده ایکی آلت پستی و درت پستی و آره
 نماز و در قاعده واقع شهر آلتی **اوج** بار شهر **ملکت**
 مؤتلفه ایلیا و وسطه بر و در قلع اولوب بر آلت اعتبار
 اولوب قاعده سی مؤتلفه نام شهر بر نماز ایکی بار
 شهرکی اولوب بری بگلک و بری دو قاعده **ملکت** **اینا**
 ایلیا بر و در قلع اولوب ایکی آلت اعتبار اولوب
 قاعده سی بار شهر جزیره **اینا** و میان **اینا** ایکی آلت
 بار شهرکی اولوب اوجی پستی و سلفه و ایکی بار قلع

جزیره **اینا** آلتی و مقوض اولغله بو طویر نیم شهر **اینا** آلت
 حتمت و قلمبر و کنو و نظمنده و جلدی و قلمبر و بیله
 و ایراد کثیره خصیله و سبل اولغدر **ملکت** **اینا** آلت
 سیوک و در قلع اوج آلت اعتبار اولوب بری قلع چیار
 طوق بار شهرکی اولوب قاعده سی **اینا** چیار شهر بر
 و آرق پستی و سلفه **اینا** درت بار شهرکی اولوب
 قاعده سی **اینا** شهر بر فالصل بر کی جگ شهر بر اولوب
 مسعود و در استیلا **اینا** اولوب جگ حکم استیلا **اینا**
اینا سک بار شهرکی اولوب بری بگلک قاعده سی
اینا نام شهر بر آرق پستی و سلفه و در نماز و در قلع
 یکی بار شهرکی و آرد **اینا** آلتی و در ساحله بو ناک
اینا سک **اینا** نام کجک جزیره بو کانا **اینا**
ملکت **اینا** و **اینا** بری سیوک و در قلع اولوب اوج
اینا اعتبار اولوب بری **اینا** و **اینا** و **اینا** و **اینا**
 بار شهرکی اولوب او پستی و سلفه اوج قلعی و آرد

قاعده

بستون سنگ سترگ و بندر **مملکت** زراچند آوزی با اوله بندر کیت
 و بندر زالق اولوب سال اولان اوند بیخچی اوند و خوش مر
 بو مملکت آفان کرسا خلدن محیط بر پایه مبتدا اولوب پای تخت
 و بندر مکتوب است اوز شهر بوز کر آفان کرسا خلدن تقریباً
 بیون کیمی ساعت غریزه و محیط ساسا خلدن کیمی درت ساعت
 شرقه فزوده واقع اولمشد راسبق ممالک مزاجه و ساحه زالق اولوب
 اوندین بر خیمه نذرینی بیوک کلکله هفتست اولوب
 بو خیمه لری بوندی **سپان** و **یا** بو خیمه اوندان اوج آیات
 اعتبار اولوب سکونی غالباً و ریشی بیکلیک ممالک لنده
 واقع اولوب **توچکرتک** و **میر** ایا ندری بوندی بندر بو بیکله
 سکون اوج آره شهر واقع اولوب بو جمعی بیکله باقیلری
 غالباً واقع اولوب انیسو بیستوه سون بری و مرفق بری
 بیکله قاعده مملکت **ایستش** شهر بوز **ماتنا** اونت
 آیات اعتبار اولوب وقت درت پاره شهر لری واردر
 قاعده سی روان نام شهره بر ایکی شهر کیم بقا بقیه مملکت

بری بیکله **مملکت** عونا شاد بر کیمک و مرفق اولوب
 ایکی پاره شهر لری واردر قاعده سی عونا شاد نام شهره **مملکت**
 مؤید حق ساحل جیره بر کیمک و قالدند ایکی پاره شهر لری
 واردر زراچند و آنک حکم آبر سنده **مملکت** هاقه چیا
 االیانک نظام آینه نجه و زراچند مآینه جه جاهه می شفق بر
 اولوب اولان و ناهج جیره بر و جوار لنده نجه جاهه می شفق
 بوندی تابع اولوب قوت بوشلده **مملکت** لری غایت ایله
 طاعت ان اولوب بر کرسنده بر و ایتزل و آنکی عسکر
 اولوب اچ ایل و ندیکه و نجه بر و ساثر لره واروب صداقت
 ایله خدمت ایدر خلق کشتی اوزده در بوندیمش بر پاره
 شهر لری واردر قاعده ممالک لری **نور کیمک** و **بش**
توچکرتک **الترق** **اسقفوبیت** **ایتر** **والدن** **نور** **ولار**
 و ساثر لدر **مملکت** جلا بوز **تطین** بودنی اول حوالیه
 بر بیستوه سون اولوب بر آیات اعتبار اولوب بیدی پاره
 شهر لری اولوب بری بیکله قاعده مملکت جلا بوز **تطین** نام شهره

بستون سنگ

20

ایکسی پستیو سلفندہ فاعدہ کلکتی لیبیون نام شہر نور پور
 اور سکون آبادت اعتبار اولونوب طقسنا نبارہ شہری وار در
 برک آرق پستیو سلفندہ بکون بستی پستیو سلفندہ فاعدہ
 مملکت بوزو نام شہر در **لاٹونو قو** اور نبار آبادت اعتبار
 اولونوب طقسنا در نبارہ شہری وار در را یکی
 آرق پستیو سلفندہ اور سکون پستیو سلفندہ فاعدہ
 مملکتی علولونو نام شہر در **دلیٹا قو** طقسنا آبادت
 اعتبار اولونوب فرق در نبارہ شہری وار در را یکی
 پستیو سلفندہ البستی پستیو سلفندہ فاعدہ سی **بوزو** نام شہر در
پوہ قو اور سکون آبادت اعتبار اولونوب طقسنا نبارہ
 شہری وار در را یکی آرق پستیو سلفندہ اور نبارہ پستیو سلفندہ
 فاعدہ سی **اسٹ** نام شہر در **مڈلون** و **مال سلیا** بوبک کور
لوہا ایکسی آبادت اعتبار اولونوب فرق بستیو سلفندہ
 وار در را یکی پستیو سلفندہ فاعدہ سی **ناٹنی** نام شہر در
ڈیٹا فوٹہ **قو** آبادت اعتبار اولونوب اور بوزو نبارہ

ڈیٹا جی پور سی بوجکدہ مملکت جی پورہ اطلاق ایدوب
 اور آبادت اعتبار اولونوب فرق اوج نبارہ شہری اولونوب در ن
 پستیو سی وار در فاعدہ مملکت نبارہ نام شہر بوبندہ و قی
 ارق پستیو سی وار در **ڈیٹا** آبادت اعتبار اولونوب
 فرق الی نبارہ شہری وار در برک آرق پستیو سلفندہ در دی
 پستیو سلفندہ فاعدہ مملکت نوزو نام شہر در **کوہک**
 بڑا نبارہ مملکت آبادت اعتبار اولونوب فرق اوج نبارہ شہری
 وار در سکون پستیو سلفندہ فاعدہ مملکت **دلیٹا** نام شہر در
اور **دلیٹا** اور نوزو آبادت اعتبار اولونوب طقسنا ن
 در نبارہ شہری وار در برک آرق پستیو سلفندہ مملکت
 پستیو سلفندہ فاعدہ سی **اور** **دلیٹا** نام شہر در **دوہو**
 اور نوزو آبادت اعتبار اولونوب فرق ببارہ شہری وار در
 بستیو سلفندہ مملکت بوبندہ و قی
 نام شہر در **لیٹون** آبادت اعتبار اولونوب فرق
 بستیو سلفندہ

ایکسی

پستقوسا ایاکچی و تزلزله قاعده سی یوز عوش نام شهر در
مکلت ایزت بر االت اعتبار اولوب اون یاره شهرکی و آن در
 بدسی پستقوسا قاعده سی ایزت نام شهر در **مکلت قاریجا**
 قاریجا بر االت اعتبار اولوب اون دن ت یاره شهرکی و آن در
 برکی ارق پستقوسا ایشی پستقوسا قاعده مملکتی
 قوی چوشقل نام شهر در **مکلت ایشی** االت یاره شهرکی
 اولوب برکی پستقوسا قاعده سی اوزی تیز نام شهر در
مکلت پشایار دوت یاره شهرکی اولوب قاعده سی ایلما و تیز
 نام شهر در **مکلت آراوه** ایاکی یاره شهرکی اولوب
 قاعده سی ویکویز نام شهر **مکلت غوری** دوت یاره
 شهرکی اولوب قاعده سی صان سفینا ت نام شهر در
مکلت قازمه الت یاره شهرکی اولوب برکی پستقوسا
 قاعده مملکت یانیه تیز نام شهر در مستقیم قاعده سی اولوب
 تراچی ایله ایشیا تیز بیتنه کلید مقامه در بر حمله تیز
 نام ایله ایلما یوز عسکر بیلدیک ایدوب مسلمانا

شهرکی و آن در برکی ارق پستقوسا قاعده مملکتی رود نام
 شهر در **مکلت اوج** االت اعتبار اولوب برکی ایلما یاره
 شهرکی و آن در برکی ارق پستقوسا بر بیتی بره سر سی
 و آن در قاعده مملکتی ایشی تیز نام شهر در **مکلت قازمه**
 اوز و یاره ایشی تیز ایلما اون دن ت یاره مملکتی
 االت اعتبار ایلما مملکتی یوز عوش یاره مملکتی
 مستقیم اولوب شهرکی یوز التیق یاره شهرکی
 چوخ او و یاره معتبره التیق اولوب حاله اولوب ایشی
 قازمه مملکتی نام شهر در مملکت وسطه
 واقع اولوب ایلما مملکتی قاعده مملکتی یوز
مکلت ایلما چوخ مملکت ایاکی االت اعتبار اولوب
 اون دن ت یاره شهرکی و آن در برکی ارق پستقوسا
 دردی پستقوسا ایشی و تزلزله تیز نام شهرکی یوز
 قاعده سی اولوب **مکلت ایشی** بر االت اعتبار اولوب
 اون یاره شهرکی و آن در برکی ارق پستقوسا تیز

پستقوسا

22

اوچی بسقیو سلطنت بری دوقلندر قاعده مملکتی سوتو کیش بری
 ایشانی شهزاد بیات اعظمی بر خاگماگک باسی بو بنده بس
 عظیم و شیاد راجع وار در آق دکن ده **ماینه قرجین ری سی**
 ایشانی شهزاد بیات اعظمی کونک اوج باره شهزاد وار در
 قاعده جوبین **ماینه نام** شهزاد **جوبین** بو کونک جی اوق
 نامنده بس شهزاد وار در **ماینه قرجین** بس شهزاد وار در
 اسکله سیله انکلین ده با بعد بر باقیسی ایشانی شهزاد بس
ایچ جوبین سی اده دخی پوز دخی کونک **ماینه** اسکله ایشانی
 وار ایشانی وار **ماینه** شهزاد وار دخی مملکت وار ای باره مملکت
 و بنده بو یوز دوق اوج باره شهزاد اوق ایشانی جفا ایشانی ده عد
 اوانان مملکت هر بری ساغر کونک اعتبار بنا کونک بر وار ایشانی
 اوق وار آب جی ایشانی ایشانی مملکت جوبین وار ایشانی مملکت
 جوبین اوق ایشانی مملکت بر ایه بو ایشانی بو کونک وار ایشانی مملکت
 مملکت وار ایشانی مملکت جوبین مملکت **ماینه** قوال اوق ایشانی
 مملکت وار ایشانی مملکت جوبین مملکت **ماینه** قوال اوق ایشانی

اوچی

غالب و سکن یک کوه طره شمشیر موخت بین اولی شهر
مملکت زره غنیا اوق باره شهزاد اولوب بری ارف
 بسقیو سلطنت ایشانی بسقیو سلطنت بری دوقلندر قاعده سی
 سینه غوره نام شهزاد **مملکت** اوق ایشانی باره شهزاد
 اولوب بری اوق بسقیو سلطنت بری بسقیو سلطنت بری و قله
 قاعده مملکتی با ایشانی نام شهزاد **مملکت** اوق ایشانی
 اوق باره شهزاد اولوب بری اوق بسقیو سلطنت بری بسقیو سلطنت
 بری دوقلندر قاعده مملکتی **مملکت** اوق ایشانی نام شهزاد
 اوق ایشانی باره شهزاد اولوب بری اوق بسقیو سلطنت بری اوق
 بسقیو سلطنت بری قاعده مملکت **مملکت** اوق ایشانی نام شهزاد
 خانان ایشانی مملکت اوق ایشانی نام شهزاد وار در مملکت
 بیات اولی شهر بری مملکت اوق ایشانی نام شهزاد وار در مملکت
مملکت اوق ایشانی نام شهزاد اولوب بری
 بسقیو سلطنت بری قاعده سی **مملکت** اوق ایشانی نام شهزاد
 اوق ایشانی باره شهزاد اولوب بری اوق بسقیو سلطنت بری

بونا و غیره پیش پاره شهری و آرد یکی در میان آمد و در وقت **25**
 شمال و ریب اسلا نینیزه جزیره لوی دخی بوکا نا ایدیر **مالک**
ایشیچیا اسوج دخی اقلیم آرد آنک شمال جانسب لند
 دانه مار قذک شرتنده مستوک غریبه واقع بیخه مملکت لند
 منصرف و مملکت و او زنده مستقل و آلا اولد و مرکز مکتوبی
 استوخلم نام شهر ریزر الطفاک ساحل شمالی سنده بر طرف
 دکن و بر طرف کج بر عظیم ظهر و مو رود و منبج کج ارا سکر
 و آرد اسوج ارا آنک یک مرکز مکتوب بر اسوج ارا اقلیم سنده
 یک عدد بر خیا تویش یعنی بوی پالت مقدار مملکتی واقع اولد
 اول ایا نلد بو ندر **ایالت ایشیچیا** اونا یکی اولد اعتبار اولد
 قریب یکی آرد شهرک و آرد قاعده سی **ایشیوخلم** شهر سیه
ایالت خوجیا سکن سنجاق اعتبار اولد تویش قریب سکن پاره
 شهرکی و آرد قاعده مملکت هلمشناک نام شهر در
ایالت لاپورتیا یعنی اول اعتبار اولد خیب اونا اسوج آرد شهرکی
 طار در قاعده مملکتی بو پورتیا نام شهر و **ایالت خیل دنیا** بدی

هزار رخ قاجار اولد کوب با غنا شهرها بچینه فالند بر سفیدال
 اید شکرک مرچا طیلور بیلک و با مکتوبی پالت اعتبار
 ایدر یکد بدیرله شفق اولد دخی ایالت اعتبار اولد تویش جه
 طلعسان یعنی موری و عظم شهر لری و آرد جهل سنج خیر لیدر و آرد
 بیخفتک ساری اولد تویش سفید لری چوقدر **مالک** **دانه مار** **قذک** **اقر** **اقر** **اقر**
 شهر لری خیا نینله بالطق کزی و بایک بیخفتک
 منفصل اولد دخی مملکه مستقل و اقلیم بر مشرف اولد قذکی
 قوه و خیا بر اسوج ارا اقلیم بر عینه او قاعده مملکت لری
 قوی پالت هاتخی نام شهر ریزر **سلا نینیزه** نام جزیره ده واقع
 اولد شهر ریزر بالطق بیخفتک منفصل اولد دخی بوغان دن
 فاروق قریب سنجاق ایستاده متین قذکی و آرد کج بالطق
 دکن سیه کج و بجهان سفید لری بو ناک اذند موقی قلد در سیه
 قرا اقلیم ریزر کی و کج بوی بو نده سفید لری ایستاده ایدر
 قتیبله اقلیم بر سکی **سلا نینیزه** ای جزیره سفید لری در اقلیم قذکی بو نده
 قنده **سلا نینیزه** اقلیم اسوج ارا اقلیم مملکتده اولد تویش بر حکم دست

بوز

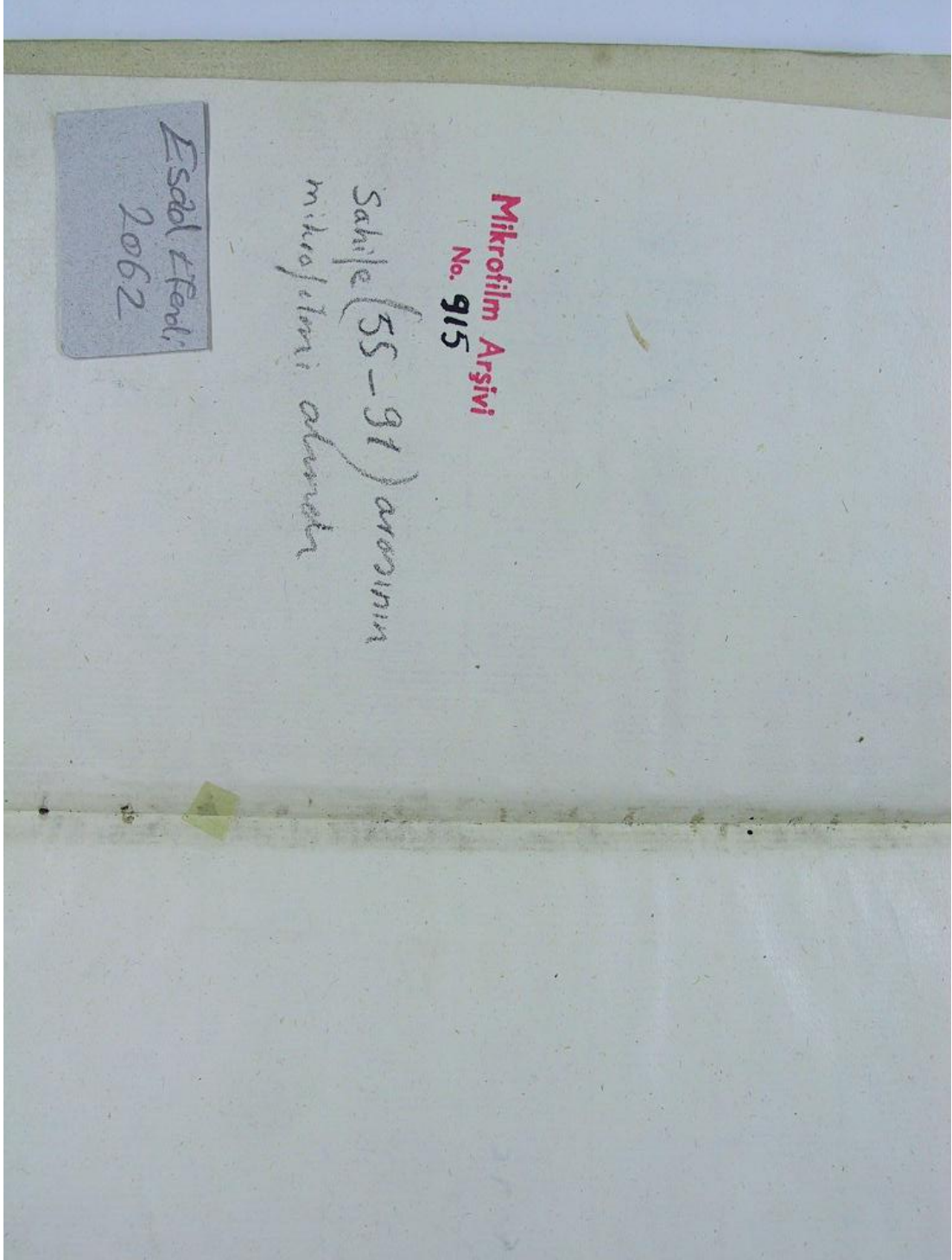

Ek-3: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Süleymaniye Kütüphanesi 2062 Esat Efendi)

اولن کرک مرتبه بر پیره بعد همه اولن کرک مرتبه بر پیره نوع
 اولده مرتبه اولی تا پاره تیره سیدره و مجموع فصاری اوده بر
 ششمه منظم اولوب زیرده تکریر اولونده فی اوزره
 رومده شمرنده مقیم نافع الکلام متبیر و معتقاری
 بر راهت سراطیق را ایسان کجا اندر مرتبه ثانیه
 قازده نالکر تیره سیدره بونه کجا فصاری دیار سر ندره
 کسن لغز را هیلدر در کوشی خوسه ششدر ندره
 و بعضی ای اکابر ملوک فصاری اولونکرک
 یاننده مقیم اولور رر با سوز اولوقده بونه کرک
 بری جمده کرک انتقاد قیلده پیرینه با انصب اولور
 رتبه ثالث ارقی بیستین کرک تیره سیدره بونه کجا با اولک
 علامت دارا اولونده فی عمالک و بلا و عطا مکرده مقیم
 اولور رر مرتبه رابعه بیستون کرک تیره سیدره بر ندر
 ونی بلا و ده مقیم اولور رر بویکی مرتبه اربابی ملکته
 مستغرق بر پنجده بکار ونی اولور رر مرتبه خامسه

اجمال احوال اوزر نوها

ارباب جبرئیل مالک دیالی حضرت اولی ده درت اقلیده قسمت
 اینو شمشاده اوزر نوها آه استباه اوزر نوها و امریقا ه سیه
 اینو شمشاده اوزر نوها آه اقلیده واقع مالک مقدرای دیو و ثوت
 وزامده بالفعل مستغرف اولان کجا مالک مقدرای و مقدرای
 اجالا کجا بر دیان و در بر یک قبضه نظر ندرند و اولان
 ملکات و محل افادت و مقدرای یقین و اشیا رت
 مجال مزده ما هو الرام او فله مقصوده شروه صدق استقام
 احوال الی ایضاح و در ندرک حال محکمه نوم بو ندرت اچول
 رتبه ندرده واقع اعتباری تجلی اوست سی
 علرفساری بیت و اعتبارات مراتب اکی نوع
 اولوب بری ما بیت شمسین یعنی بیجا نیم علم علای

اولن کرک

وجوب بات انوار اعن ان اوده ابکی عشر النوب
 بو مقولہ ارت بولند وخی بآاوده بری بو نکره عاید
 و بر بعضی قرائل و با غیر بولن حالکرتیہ رایج
 باقی قرائن بر صنف حفظ و مهانت و حواج المالی
 بلاد و قری ایچون بر سرده جمع اولنور بو طریق ایله
 و غیر ییجه طریقیلد بو نکرک وخی ایراد و اثره سی
 اولوره با خصوص کما و تا فکری هر دیارده قتیجه قده
 هر اشعوا هم بو قسمده جمله ارتب ارتک اقتح
 ایچرا طرز ارتق و رتبه رسیدر لغتکرنده مناسی اثر
 و یکدره اصطلاحلرنده ملک الملوک و ایترال قرائن
 و یک اولوره و نیچه حساب ری نیجا بیسیم بو اعتبارده
 و بو عنوانی غیرتیه و بر میوب ایچی باورش تان
 آل عثمان حضرتتیه جمله نصاری تکییده شرو
 ایتراره و ایتر اطوار و در ارکه شهنشاهه و یک اولور
 رتبه تانیه حساب ارتق رتبه رسیدر نیجه قتر السن

با اچیه رتبه رسیدر بونکر مارا لکرک قائم مقام لیدر
 رتبه سوت مشابهت و آیتلرنده واقع شرق
 کثیره نک ستر طریقیر بیدر بونکر دخی مملکتوده واقع
 اورتا فلرنده مقیم اولور لر زبیر دستلرنده اولان
 رما بین کی تارک و کی طالسب کی واعظ و کی
 ناصح و کی مرکب سیاحت اولوب تانما دنیایی
 کشت و کلزار و پآا دن ناموریت ایله عمل یاز
 آیتلر نیه تر ضعیف و چو ز عملکرنده کثیر ملکت
 عیسویتیه ده چید و احتیاطلر ایدر لر مالک کج و رتبه
 شرکت زاید نکرک اکثری بو قبیلد ندراره بالاده
 مسطره لاس حی طریق اربانیه مالک و بلاد پآا طرفتیه
 مبلغ و افزه ضمیمه تانبیه اتوجیه اولنور بو تقریب ایله
 اولد قده بر نیه دخی اتوجیه اولنور بو تقریب ایله
 پآا یه ایراد و افزه حاصل اولوره اما کی مالک
 و بلاد نصاری قانونلری اوزره بجموع حیوانات

بار و تعلق رتبه سید بر قبیلان اولنکرت تصرفنده
 شده اولیوب اجتنق قری متصرفلر بیدر محاکمت
 ضبط و تصرف ایکنه نسبت بیدر اعتبار ایله کلری
 مراتب بوبر هر فردک حالی معلوم اولمق ایچون
 بیانی تقسیم اولندی • عسکر ارنده اولان
 اعتبار اکثری دخی قاییده اضرایه حال اولنوب آوزوب
 اقلیمده واقع اولان ملوک نصاری و دستلری
 و جاهلر و ایشاقلاری و تصرفلری اولن شومور
 و بلادری و استقلالاری و تبعیتلری و سمت و جهتلری
 ایشوب عالی ده اجهالایان اولنور **مساله** اقلیم
 آوزوب آوده واقع اولان ملوک نصارا آنک فی زمانه
 هذا فیما بینهم محبتی و محبتی و موقری • لایوسه
 ایبهر اطوری علمان و القاییده مستغنیان و مستغنیب
 نچه چاسا ریدر که قار اولوشن سادس اسمی ایله
 تسمیه اولنور ده و مه ایبهر اطوری ایبهر اولنوب

ایبهر اطوری دیکلری کی چاسا روقرال دخی و برار و مستقر
 چاری چاسا لوق رتبه سی اعتبارنده در رتبه ثالث
 قرائلق رتبه سیده فرایچه • و اسپانیه و اسوج هوبیار
 زیموره سطلورالاسی اولنوب اعتبارده در رتبه
 رابعه برنجیه کر رتبه سید راز و کرم اولنوب کی پنجک
 باش و کیلی برنج اولنوبش دخی بوقیلدند روکن مراتب
 عسکریده اعتبار کسب ایوب سربسکراری
 اولنور ده بوبر ایکنه کنگ و مملکتی چو نچه اولنور
 بیک پرنجیس دیر رتبه خاسه و وقت لوق ایبهر
 قارونچیه و صا و پناه و قدسی بوقیلدند بوبرون
 دخی چو مملکت متصرف اولنور بیک و وقت و اراقی
 و وقت دخی دیر رتبه سادس مار قیوشی رتبه سیدر
 بادان مار قیوسی بوقیلدند رتبه سابعه قوشلق
 رتبه سیدر بلاطنا قوش برین قوشی کی بوبرون دخی
 مملکتی زیاده اولنور ده اراقی قوشش در رتبه ثامن

لایوسه

علیه اید بچ حساب ری بینه ه مضامله ظلمو را اید کرده
 بچه داریه هجوم و مضامله به باعث و بادی و مباشرت
 این دولت علیه اول و اول وقت ه سفرون
 هر سکر عهد قدیمیری مقتضای بجزع سکر اید و یا خود
 آنچه اید امداد و اعانت اید بجزو را در راه الا اگر قتال
 و بعدال باعث و بادی حساب اید بوزری و جمع خانی
 اولوب نسا ده مباشرت حساب اید بانبندان واقع
 اولور ب بوقت بیره سکر و یا آنچه اید حساب راه
 امداد و اعانت ه سکر سکر عهد ه و استر نیه لازم
 کلزه بونه آتیه و واجبه الا اطلاع ملاحظه اول وقت و وقت
 حاجت ه حساب اید هر سکر بی حساب راه موافقت
 طرزه و امداد و اعانت ندان و منع ایکنه طریق بونو
 با وجود و بواشانه که بر قاجار ندان بر و حساب اید
 قوت و مکنتی و کند و به مخصوص و ائیره مملکتی تو جمع بونو
 خوزندان ناشی هر سکر بینه چنان اعتباری بوقدر

بونام شان اید اختیار ایدان دولت بخت نکت
 سرداری و باش بونخب ره دبو بچ حساب ارشدان
 عبارت اولوب ز عملنده اختیار و رسد ایدر اطرا یعنی
 تغییر اید سکر و ائیره دولت باطله فی الاصل
 بی بی سکر ندان یعنی بی بی کدن مرتب بر جمهر
 اولوب باش بونغبی بچ حساب اید ره و حساب
 اولان بونهر سکر ک رای و انشا قریه انتخاب اولوب
 نصب و تعیین اولوب اوزر به پیشرنده قانون ه
 و قاعده وضع اولوب در دکن مختلف اولوب سکر که اید
 بونهر سکر ارکان دولت اولوب ایدر اطرا ر لوق
 و ائیره سندن عهد اولوب و لکن بچ حساب اید کند و به
 مخصوص مملکت ده و کند و به مخصوص امور ده مستقل
 اولوب یعنی اید هر سکر کدی کند مملکت و امور لر نه
 مستقله و قاعده مختار را در ده بچ حساب اید
 انشا و اعانت سکر بر پایه به منحصر در یعنی دولت

و بر نیز آؤشتر یا بسطی و بر اره اوج سخاق بک
 و با طرفندان یکی بسقیوی و اره و بسقیوی اولی
 بر رک اسیر وی با با علیا در راهی ایالت اه اوان یکی
 باره شهر و اره و شتر یا بسفتک های تخت
 و جاس راک مقهور متیری شرمیر و با با
 طرفندان بسقیوی و لالک و می مقیر راه و شتر یا
 عدونیک قاعده سی تو شت شرمیر و با طرفندان
 دیگر بسقیوی مقیر مملکت میز وی بو مکت پینزده
 ارقی تو بیت تو شت اعتبار را و لوب جاس بر بو مکت
 ارقی تو شتی و لمش اول و بر ایالت اعتبار را و لوب
 اوان اوج باره شهری و اره در دست سخاق یکی و بر
 بسقیوی و بر زحمتی و اره قاعده مملکتی و انیش بر ک
 نام شهر و پچ جاس را ریک محل ظهوری و وطن
 اصلیری بو شهر در قارنطیه مملکتی پچیا تو شت یعنی
 بک اعتبار را و لوب مملکت بک جاس اره نسبت اولی

و بر سکر و می فی الوضع بر زبک مشامند و اولاب
 فی زمانه می تو شت و نیزه و تحصیل مکت ایوب
 اکثری تو شت و اره حاصل و عنایتی طاقمش اره
 اول اجدان جاس ره اعتبار را تیموب پچ امور
 بری بر لوب و بر نیزه اطریق و نیزه سندان خراج
 اولی بر لوب جاس رک علیهمنا اتفاق ایوب خلافند
 اولی بر لوب جاس ری ار شید مالک و کسب ایوب
 تحصیل ایوب کند و رسد مخصوص لوب بو شت
 و زمانه علی الاستقلال مقترف اولی و می محاکم
 و بلاد اجمالا بیان و بر بر مکت قاعده سی اولان شهر
 و بلاد اشاره اربت اولی مملکت آؤشتر یا بو مملکت
 پینزده ارقی و وقت لوق اعتبار را و لوب مقترف
 اولی ارقی و وقت و راه و جاس جاس رک تصرفند
 اولی و مملکت ایوب مملکت ارقی و وقت سی و لمش اولی و بو مملکت
 یکی ایالت قسمت اولی بر نیزه آؤشتر یا و علوی

اولی

قسمت اولنوب اولن یکی پاره شهری دار در قاعده
 مکتبی ه اوش بر وضع نام شهر در طغوزا بالته سکر
 نخر جاکلر اولوب رتبه رتبه اعتبار اولش راه یکی
 بسفپوس دایسی الکره قایم مقام لکره یکی دخی جگر بری
 دو قده ایسی دخی ماز قیوه و حساب اکر یکی نخر و کیلری
 دخی دار در مکتب مرتومه ده بالاده مکر شهر اردن
 غیر ای اولن شش شجر دخی دار در کرسر سبت قدیم لیه
 بر وجه او جاقلق ساحلدر و مسکلر دره بیج بر فرزد بود لکره
 دخل و تخرضه قاردر کله زهره طر ننگ منجی بو مکتب لکر
 اولوب ه بو اریا مکتبه جویان اولن ها و شتر یاه
 مکتبه و اولن بیج نام شهر کی چکرده بجارستان اولن
 بغیر ادر جانینه جویان ایدر کرا لکره برین به تعبیر اولنوب
 ندر کبیر خلوه چیا مکتبه نجهتوب بو مکتبه طولی
 اولن یکی حوضی شش ساعت بر عظیم کولر دو کیلوب
 خوب جانبنده نینه جهتوب باطنا تونس برین تعبیر اولنوب

سکر خدر شهری دار ایسی بسفپوس قاعده مکتبی اولن
 صان کونک نام شهر دره بو مکتب و ننگ کور نخر نینه مقبل
 واقع اولش در مکتب اشتر یا بو دخی جاکل اعتبار
 اولنوب حساب ربه لکر دخی کبیر رسکر باره شهری
 اولوب بریسی بسفپوس قاعده مکتبی خراز نام شهر در
 بو مکتب دخی و ننگ کور نخر نینه مقبل اولوب بری بری
 و فلومین نام یکی ایقان و اسکله سی دار در کخر جاسای
 بو مکتبه تبره نینا ایوب قلیبو نینا سمنب مشرت
 ایشتر مکتب قارنی یول بو دخی جاکل اعتبار اولنوب
 درت پاره شهری دار در قاعده سی لکره باقی ه نام شهر در
 نهر سده لکر منجی بو مکتبه در مکتب و نینر مارش
 بو دخی جاکل اعتبار اولنوب اوج حد و شهر کی
 دار در ستلیغ نام شهر قاعده سیدرا قشوره بو مکتبی
 بو مکتب رتبه ده قرا لکره اعتبار اولنوب قرا لکره
 نخر جاسای رینه موقوفه در بو مکتب طغوزا بالته

بی پاره شهری دار در قاعده مملکتی استفتین نام
 شهر در مملکت هونان یا که بر سر تاندر بودی
 ترالقی اعتبار را ولوب نخب چاس ری بوکف
 دخی ترالید ره بو مملکت طغوز ایاالت قسمت ولوب
 یوز درت ماره شهری دار در قاعده مملکتی
 بو زون هونان آن شهر لریر بودید هه با
 طرنتن بسقیوس اوتور مملکت استقلان وونیا
 محارستان ایاالتن بر ایاالت ولوب قاعده
 زواریب نام شهر دره باا طرفن دن بو ند
 دخی بسقیوس اوتور مملکت تر و اچیا که خواتمه
 بو دخی بجارستان دن بر ایاالت عد اولوب قاعده
 سنجیب نام شهر در مملکت شر و یا یعنی هر
 مملکتی فی الاصل بر ترالقی بر اولوب اکثری
 یزری دولت عقیفک ضبطنده اولوب
 بر مملکت اری چاس ارک ضبطنده اولمغله بین

مملکت دانن موخونچیا دانن و طری وری دانن
 تو لوبیا دانن هونان استقلان دانن مملکت
 اوخو ایوب فلک دایانده بجه محیط خلی به منسوب
 اولوب مملکت بوخیا بو مملکت ترالقی اعتبار را ولوب
 نخب چاس ری بوکف دخی ترالید ره اون بی ایاالت
 قسمت اولوب تمیش اوج پاره شهری دار در
 هر شهرک بر تو سخی یعنی میر لاسی دار در قاعده
 مملکت پراغده شهر لریر بودید اری بسقیوس
 اولوب باا طرفن دن اری بسقیوس مقررید
 مملکت بو را و یا بو مملکت ما رقیولقی اعتبار را ولوب
 نخب چاس ری ما رقیولقی شهر اولوب ایاالت
 شهری دار در قاعده مملکتی برین شهر لریر
 و نام مملکت بر ایاالت اعتبار اولوب مملکت سیکه زیا
 یکی بر ایاالت اعتبار اولوب اون برینده
 بر لریر و در دنه بر بار اولوب اوتور سکن

۱۵۳

بوک دخی و دو قریب ره بر ایالت اعتبار را و لوب
 اوج نگر یکی و بر نظر سقیوسی و ادر قاعده مملکتی
 مائیه ده نام شهر دره بسقیوسی کس کن اولده
 محمد رتا مملکت اوان النقی باره شهر و آدر
 مملکت انا بولی و بو مملکت قزاقی اعتبار را و لوب
 نخچ حساب ری بوک دخی قزاقی اوان یکی
 ایالت اعتبار را و لوب طفق ان النقی باره
 شهر ری و ادر و اوان طغوز نغز ارقی بسقیوسی
 و ادر و دخی اصحابی بخاری چو قدر قاعده مملکتی
 انا بولی و نام شهر دره بو مملکت ان و کز حساب
 واقع اولوب ایالتی و اسکدر ری و ادر
سجلیا یعنی مرتبنا جوزیه سی بو جزیره دخی
 قزاقی اعتبار را و لوب نخچ حساب ری بوک
 دخی قزاقی اعتبار را قاجا جزیره اوج ایالت اعتبار
 و لوب شرق کز باره شهر ری و آدر

قزاقی اعتبار را بر لوبه قاعده مملکتی بلغز اعتبار
 اولد ش مملکت آره لوب مملکت پیرنجاش بومی
 بجک اعتبار را و لوب نخچ حساب ری بوک
 دخی کبیده بر ایالت پیر اولوب اوان یکی
 شهر ری و ادر اکر دن و سینی و پیر اشته
 و ادر هل بلغز ای قاعده مملکت اعتبار را و لوب
 انا لیا او کلمه حساب ره تابع اولان مملکت
 بو لوب در مملکت بو لوب لوب مملکت دو قزاقی اعتبار
 بو لوب نخچ حساب ری بوک دو قزاقی
 قاعده مملکتی بو لوب لوب شهر بره بو مملکت درت
 ایالت اعتبار را و لوب با طرفت دن بر ارقی
 بسقیوسی و ادر و اناک مغتری سیلانو نام شهر
 اوان طغوز باره شهر ری اولوب با طرفت دن
 طغوز نغز بسقیوسی دخی بو مملکته تا لوب در مملکت
 مائیه ده بو دخی جز قزاقی اولوب نخچ حساب ری

اولد

چات رینگ تخت تا پیرسند او لوب پندر شرفی
 و خربیه کیدوب کلن کیرک طو و قفری اسکدر
 مملکت جو پیرش و یکی ایالت قسمت اولوب کلری
 بش پاره شهری و ادر ایکی جوقسی اولوب
 قاعده مملکتی جو پیرش شهر پیر مملکت قلعه و پیش
 اوج ایالت قسمت اولوب اولن پیری شهری
 و ادر پیری او جاقق ادر پاره معاف و پیری قلعه
 تا بعد پاره مملکت مکلدن برج قلعه و ایکی قوش و ادر
 قاعده مملکت قلعه و پیش نام شهر و ادر
 مرقومک پندر شرفیه پیش قلعه او که سفند پیر
 اسکله و بیانی اولوب انده دخی پیر شهر پانس
 مباحثت ایالت ریس چات رمر قوسک
 و ایله حکومت و اقع ایالت تغییر اولوز مملکتی
 سکسن ایکی پاره مملکت و ر پوز مملکت و اقع اولان
 شهر رالیو زان پاره شهر در پچه چات رینه

و اوج ارقی بسقیومی و پیری بسقیومی و ادر قاعده
 مملکتی پازتو شهر پیر شهر لیا ان و اسکدری
 سنا و سیه غوث و پازتو و قتا نیاه و ادر پوز
 و صفاره و مملکت یلیکا بو مملکت قوسنا قوش اعتبار
 اولوب پچه چات ری پوزک قوسه شیدر محیط غری
 جابنده س حل پچه ده خرا پچه و قلعه ارا سنده
 پیر مملکت ران بر ایالت تقسیم اولوب پیمش
 پیری پاره شهری و ادر بو مملکت ان افرازا و لغش
 ایکی ایالت خرا پچه تا بعد و ادر انان شهر ادر ان
 ادر توظوز پاره شهر دخی خرا پچه پیر شهر قلعه مکه
 تابع اولوب باقی پیری چات ره تا بعد ره تا
 مملکت ایکی ارقی بسقیومی سکس نفر بسقیومی
 پیر پازتو ایکی جوق قوش و سفیم اولور ادر
 قاعده مملکتی پوز و سسل نام شهر در ادر ادر
 نام بیان و اسکله پوز پاره اقع اولوب پچه

مجلسنا

در مملکت دخی بالفعل فی السیاحه بونوسم درت ابالت
 اعترا اولونوب درت بریحی یعنی درت بی داوج ماژوبی
 و پاپایه مخالف اولان لوطران آیینت داوج بسقیومی
 یکی تو سستی دیر بار دنی والی باره شهری وارور
 قاعده مملکتی و تیرک نام شهر در و معاف و ستم
 بر شهری دخی وارور مملکت سفونیان زیر بودی بر اویره
 واسعه اولوب اولان آیینت قسمت اولونو لکن بر چکر
 تابع اولوبوب هر ابالت بر حاکم مخصوصه دره اولان
 ابالت و طفتان سکر شهر وارور می بی باره شهر
 مسافره قانای مملکت و طقوز ج نذقی اوج حکومت
 و آیین لوطرانده ایکی بسقیوسلق و بیرو کالست وارور
 قاعده مملکت ولو تیر کرک نام شهر در سفونیان یک
 اکثری خلقی لوطران آیینت راغب اولوب . پاپایه
 آیینت و مخانی ~~طهران~~ مملکت هاتوه بر ابالت دخی
 سفونیان و زنجیری بر ابالت اولوب حاکمی هر کس

تابع اولان مملکت اجالا بیان اولونوب بی بریحی
 اولان لوطره تابع اولان مملکت ذکر تیر شروع اولونو
 مملکت بو آریا اشیبو مملکت حاکمی بویک جرت در
 و حاکم ارک هر کس لکن اولوب قاعده مملکتی
 و مقر حکومتی و تیرک نام شهر در بوملکت ایکی ابالت
 قسمت اولونوب بیری بخش باره شهری وارور
 قانای مملکت بهر ارقی بسقیوس وارور جمله ارست
 بسقیوس کله حکم ایمر بر مقر حکومتی بخش بزرگ نام
 شهر در اوج نقر بسقیوس و بره آبا جیا که بسقیوس
 قانای مقام سید رو بره مار تیره درت تو سستی و ایکی
 زعامت دخی وارور بوملکت و تیرک پاپایه مملکت بیضر
 جهسته مستقله مملکت سفونیان بوملکت واسعه
 اولوب ایکی واییره پوقتیج اولونو بهر واییره شه
 سفونیان ایا دره بر بوملکت پاپایه دخی ایکی قسمه منقسم
 اولوب بوملکت هر کسی دره تیرسی نقل قرار ندر کرک

یکی ایالت او ده ایلی با باره شهر اجاب اریه شکر
 سفینیا، زیر ده سکر شهری شتم ایلی ایالت بوکا
 مخفی بودر **مملکت بومرانیا**، بزده درت ایالت بکونی یکی
 باره شهر پله بوکا مخصوص اولوب بو مملکت ده ایلی استیون
 ایلی حکومتی ایلی معاف شهر می و آردره بو مرانیا تک قاعده
 مملکتی قاقین شهر میر مملکت بزوسیا یکی شمس
 منقسم اولوب بزیشی که قزاقانده ملحقه ره و بزیشی یکی
 جز قزاق اولوب ایالت اعترا اولوب میری باره
 شهری و آردره بو جوقه تک سفور برانده بوکرک نا بومی
 خرابی قاعده مملکتی قوشن بک شهر میر بو مملکت
 دخی باطنی و کرک ساصنه واقعه ترال سفورک
 سید بریا مملکت ده یکی بیش باره شهری و آردره مملکت
 موعوینیا، بو مملکت حاکی هر سکران اولوب همه هر سکران
 اقتساب ره و طوقی ره هایت آردره بر با آردره ایلی
 و انقی و کلاجه جمله یہ غالب ر منصرف اولدی موعوینیا

و در قده و حال با انقل مملکت بک قزاق را اشجو
 ها نو بریا ده که بزوشن تک دخی در لره ایلی جز قزاق میری دخی
 و آردره و آلا ده سطر طرف ان سکر شهر ارک و بکونی یکی
 بو مملکت ده واقع اولمش قاعده مملکتی بزوشن تک نام
 شهر در مملکت برانده بوکرک اشجو مملکت سفینیا، بالاب
 بر قطعه اولوب حاکی هر سکر ره ما رقیو در منصرف اولدی
 مملکت الخ ایالت قسمت اولوب اوج ما رقیو سی ایلی لوطان
 بسفینوی و یکی حکومتی و فرق سکر باره شهری و آردره
 قاعده مملکتی بزوشن نام شهر دره سکر باطنی ساصنه
 واقع اولمش ره اشجو برانده بوکرک ما رقیو سی میری
 هر سکران اولوب مرور ایام ایله جوق منصرف مملکت
 تحصیل و بزوشن مملکت دخی قزاق اولوب جمله هر سکران
 بزیده مکنه وقت حاصل بیش ره منصرف مملکتی
 بو کرور و شتق ایلی مملکتی دایره سنه شینان، چکلی
 ورت باره شهر پله و قله و پیش و بو لیر تن مملکت ده

ساطعی جا بنبلر زده واقع اولوب کون سنه زاده سسفر
 مکرری مستولی اولمش ایوبی بعده جاسرک اعانتی ایله
 یینه تخلیص و تخلیص اولندی **ملک بوزالغوتلیا** بو مملکت رسمی
 اوج ایالت شست اولوب برینه بوزالغوتلیا و برینه خایب
 و برینه خاسل و در راه بوزالغوتلیا ایالتنه واقع بو تخلیص
 بونلر دره تیغ بوز و پستیوی اوج عدل شهره منظر قنار
 نوره قوشنی اوج شهره ایلیفتنت پستیوی اوج باره
 شهره اهلیگر قوشنی ایلی باره شهره قاپورک و دوتیه
 بر شهره قوشلیق ما رتیویسی ایکی شخوه با بیکرک پستیوی
 اوج باره شهره بولس باقی ما رتیویسی بش باره شهره
 نازره نیم قوشنی بر شهره در نینه قوشنی بر شهره
 ارج قوشنی ایکی شهره و شگل قوشنی بر شهره منظر قنار
 خایب ایالتنه سرق پورغ ما رتیویسی بش باره شهره
 ت و قوشنی اوج باره شهره اطمانه پیرنجی بر شهره
 و پلیت قوشنی بر شهره شوکرت قوشنی بر شهره

مستقر اولوب امور ارنج مستقر اولوب اجی بری سرد
 اولدنده برینه قائم اولن ولدی جاسرک ارن برآت المنه
 مجی رودر بو مقوله ارن سسوتلیا و زیرده موجود اولن
 بو بوز اولوب **مهرک** هر قوسی طقوز باره شهره منصرف اولوب
 قاعده سی اولوب **مهرک** شهره بوز **مهرک** دو قوسی الی باره
 شهره منصرف اولوب قاعده سی اولوب **مهرک** نام شهره
هوشنگ هر قوسی طقوز باره شهره منصرف اولوب
 قاعده سی اولوب **مهرک** شهره بوز **مهرک** هین پستیوی
 دورت باره شهره منصرف اولوب قاعده سی اولوب **مهرک**
 شهره بوز **مهرک** دو قوسی اولن باره شهره منصرف اولوب
 قاعده سی بزه **مهرک** نام شهره در **مهرک** دو قوسی بش باره
 شهره منصرف اولوب قاعده سی بوز **مهرک** نام شهره
میلیون هر قوسی بوزی الی باره شهره منصرف
 اولوب قاعده سی اولوب **مهرک** نام شهره در **مهرک** بوز
 و سینه **مهرک** دورت حکومتی اولوب هر قوسی اولوب

انفاقیه در ای وندی برید که بود و اول رجال تنفیه احکام
 ایچون خانه ملک رای انفاق قید انتخاب و نوب نصب یقین
 اولنوره وندیک جهو نده اون ایکی نظر رجال امور جهوری
 کورک ایچون یقین اولنوب برسنه مردنده انگری عزل
 ایوب خیزدیر نصب و یقین ایبراره پونرون پیوری بر نظر
 حقه لری واره واره حشمت و تارده جهمیه غالب رسرگت
 امور جهورده رتی و فتن اون ایکی نظر رجاک انفاق قریه
 مو قنذره و بر بطریق ای واره وندیک تابع اولوب یا یا
 آیینت راعف اولان روم طایفه ملک آیین وندیه
 سر طایفه بیره فاعده عمالتی و نه چیا شهر بیره و دونه
 در جاک مفر حکو متیر بیره ره موقومک اتالی اولک سنه
 مستقر اولد قری عمالت اون ایالت اعتبار اولنوب
 ایالتی پونرون و نه چیا حقه لری آتالته اون پاره شهر
 اولوب و نه چیا شهر بیره حکو متیر بیره پونرون
 پونرون حقه لری و رت پاره شهری واره قاعده بی

سکون و نوشی بر شهره و نوشی بین و نوشی بر شهره
 هو و انگری و نوشی بر شهره منصرف راره خاسل فاسق
 ایالتیه و خاسل مار قومی بر شهره ایستقله پرنجی بر شهره
 ایستقلته نوشی بر شهره و پونرون حاکم لری اون شهره
 و دلج پرنجی بی پاره شهره منصرف اولوب شهره اونج
 ایالتی ستمل و پونرونیا مملکته ایالتی پاره شهره واقع
 اولک رایشو بلا و منصرف لری بکرا تاسیه او جاقق و جی
 اولنوره منصرف اولوب هر بیک حالت کوره بر رفق اولر
 محی نظر اتالی واره و پونرون اولد کلک راره چهارک
 پانته واره بعلو نه ایله حک اولور اولر و یا اقلیمده واقع
 اولوب پیرا طور تی و اییزه ستمن خارج و مملکت لرنده
 و س پرا مو ررنده مستقل اولان ملک نصرا وایشانگر
 و جهمیه پانته شریع اولنجه جهو ر وندیک وندیک
 جهمیه اعتبار اولنوب جهو ر ویک لری دوست اولر که
 اول حالته مستقل حاکم اولوب هر امر و مخصوص رجاک ملک

انفاق

قاعده می استیز یا در جمعه سی بهشتی سقند را آنجا حکایت
 اوان در دست پاره قلعه و شهرهای دار در قاعده لر می
 زاده نام قلعه در اوقی بهشتی سقند بر اوقی بهشتی
 و ایکی بهشتی سقند می دخی دار در بر ایالت های جزیره اردن
 عبارت اولوب اوان درت پاره جزیره ای دار در شهرهای
 قوزاق جزیره سیدر دار اوقی بهشتی سقند در جزایر بر
 شهرهای و بلند قی اولوب بهشتی سقند دار در جمهور
 سفورک اوان اوج ایالت اعتبار اید کلای محکمت کرده
 طفتان سکر پاره شهرهای دار در محکمت چینه ویزانیا
 اولگنده اتق و کزاس صندیه بر کوجک جمهور را اولوب
 خزه ده متصرف اوله کلای بر ایکی ایالت اعتبار را ایز
 بری ساحل چر شرفی و بری ساحل بحر عربیه واقع
 اولوب اوان اوج پاره شهرهای دار در قاعده محکمت
 و متصرف است چینه ویزانیا شهرهای محکمت و سطنده
 ای و کزاس صندیه واقع اولوب فایت وضع و مزین

اولوب نام شهر در بهشتی سقند پاره ده و ده قلعه ای اوان پاره
 شهرهای اولوب قاعده سی پادوده شهرهای در بهشتی سقند
 و در ده قلعه ای سکر پاره شهرهای اولوب قاعده سی در
 شهرهای در بهشتی سقند بر شهر و در قلعه طغوز پاره شهر
 اولوب قاعده سی پاره نام شهر در بهشتی سقند
 بر عمو و در قلعه ای پاره شهرهای اولوب قاعده سی بر
 شهرهای در بهشتی سقند رتبه ما در قلعه ای بر حد شهر
 و در در بهشتی سقند خیری بولی بوخانی ایالتی حد و شهر
 اولوب قاعده سی اوده شهرهای در بطریق قلعه رطبه ویزان
 ما رقیونانی طغوز پاره شهرهای اولوب در در بهشتی سقند
 قاعده سی طره ویزان و شهرهای در ویزان در دست پاره
 شهرهای اولوب قاعده سی ویزانیه شهرهای در بهشتی سقند
 جمهور سفورک انانیا اولگنده اتق خارج اولان محکمتی
 اوج ایالت اعتبار اولوب ایالتی بوکوز در ولایت
 استیز یا بو ولایت در پاره قلعه ای و آرزو

قاعده

حالاً یا اولاد آن اوچنی سینه و کوشی نام را بهیروزه بولمکت
 اوان ایلی ایالت اعتبار اولوب ایالتی بو شهر در
 رومه قاسمیا نیاسی طوقه بازاره شهری اولوب ده رومه
 شهری بو شهر دندره صان پیرتو بی بی پاره شهری اولوب
 هر جی قتلقداره قاعده حکمتی دینه خورشید پیر قاسم
 جی قتلقدی درت پاره شهری اولوب قاعده بی قاسم شهره نام
 شهر در اوزوی میوه دوقتلقدی اوج پاره شهری اولوب
 قاعده سی اوزوی پیرتو شهر پیرتو زیویه پیرتو سی ایلی
 شهری اولوب قاعده سی برزدا شهر پیرتو سی
 جی قتلقدی کز پاره شهری اولوب قاعده سی ایشپو کوش
 شهر پیرتو سیینه دوقتلقدی اوج پاره شهری اولوب
 قاعده سی نازنی نام شهر در اقلقینه مار قیوناقی اون پاره
 شهری اولوب قاعده سی اقلقینه نام شهر در اقل
 دکر ساصنده واقع اولوش بر بولک بری ارس
 بسقیو سلقدور و پیرتو قتلقدی ایلی پاره شهری اولوب

شهر در اولیان واسکله سی وارد مملکت نزه بی سقیو سی
 و بر اقلی سقیو سی اولوب چند وزیر شهر نزه اوتور
 تو رسته جویره سی یعنی بوجه پوره تابع اولوب هر پیر
 مرقومه اوان بر شهر واقع اولوب یعنی سقیو قله
 قاعده جویره باشطیه نام شهر در اقلقینه جمهوری انا لیه
 اولکله سنده دکر اوان الارعه بر بولک جه پور در بر ایالت
 اعتبار اولوب بعضی پاره شهر ای و ادر قاعده
 مملکتی لوقه نام شهر در سقیو سلقدور صانیا نیاس
 انا لیا ده دکر اوان بعینه بالکیز شهره مخصر بر بولک جه پور
 رومه ایشاقی انا لیا اولکله سنده اقل دکر ساصنده
 بر بولکوستر که ره اهلراستی تغییر اولور قاعده
 مملکتی سی طریق جمله را بین قسب بین اولان یک
 بالک مفرح کوشی رومه نام شهر در کله قاسم اوز پاره
 شهر ایشاق معتبر پیره اصل بگردن ایلی ساعت
 مقدار یعنی طبریش نهری اوز ننده واقع اولوش

بری بجلد در مملکت عواشکنه بر کوهک در تفریق اولوب ایلی
 پاره شهره آرد در قاعده می خوانشکنه نام شهر در مملکت
 مونه قوس حل جرحه بر کوهک تر القدر ایلی پاره شهره
 و در دره نوز ایچ قزاقک حیا پارسنده در مملکت هلموه حیا
 اتالیبا ملک نهایسته پنجه ده نوز ایچ ما بینه هجا میر شفقه بنجه
 اولنور اوان اوج جمهور و در جوار ارزنه پنجه حیا میر صغیره
 بونه تابع اولوب قوت بولشدر مملکت ای فاست ایله
 طاعتان اولوب برکنه بر سر نوز و اتیز و لکن مکاری
 اولوب ایچ ایله و نیکه پنجه پارسه ارزنه در اولوب هداقت
 ایله خدمت ایبرار خلقی کثرت دوزره در بیز پشش بر پاره
 شهره ای دار در قاعده مملکتی ^{۱۰۰} زوریک ^{۱۰۰} در بیز
 کوه نزه ^{۱۰۰} الیقوی ^{۱۰۰} استقبوسیت ^{۱۰۰} اولنور و اولن ^{۱۰۰} زوئغ ^{۱۰۰}
 فلا رازه و س ^{۱۰۰} ایبرار در مملکت طرید نظین بودی اول جوالیه
 بر سقبوسیت اولوب بر ایالت اعتبار اولنور بری پاره
 شهره اولوب بری بجلد در قاعده مملکت طرید نظین نام شهره

قاعده مملکتی و مقر حکومت طریدین نام شهره در ایلی باقی
 مونه قزاقی در تغلب ره بری پاره شهره اولوب قاعده
 خزان نام شهره در سقبوسیت و پنجه ایلی نفس صفا و پاره
 در تغلب ره اولن ایلی پاره شهره اولوب قاعده می میری نام
 شهره در سقبوسیت و س ^{۱۰۰} زوریک ^{۱۰۰} جویزه می موزم هدمه تابع
 اولوب جریزه ملک دی قزاقی رو جریزه قزاقی و ایلی ایالت اعتبار
 اولنوب اولنیش پاره شهره دار در قاعده مملکت تاثیر می نام
 شهره در جریزه و ایلی ایلی سقبوسیت و در است سقبوسیت و آرد و
 خانایا بود و قزاقده واقع شهر ایلی اوج پاره شهره در مملکت
 اولنور و قاعده می موزم نام شهره در خانایا کیمی ایلی پاره
 شهره اولوب بری بجلد بری در تغلب در مملکت پارسه
 اتالیبا ده بر جرفه ایلی اولوب ایلی ایالت اعتبار اولنور ایلی
 قاعده می پارسه شهره بر پاره و س ^{۱۰۰} زوریک ^{۱۰۰} مایلی ایالت
 بری پاره شهره اولوب ایچ سقبوسیت و ایکی مایلی

فراخچه جزیره کی بوی محله بر بویک محله جزیره اطلاق ایست و سابق
 ایالت اعتبار را در روز قرق اوج آبه شهری را بولوب درت
 بسقیبسی دارد و قاعده محله است با ریز نام شهر دره بندوده مخی
 ارقی بسقیبوس و اولد شامپا **نیاس** کز ایالت اعتبار را بولوب
 قرق اوقی باره شهری دارد و ارقی بسقیبوس **دوروی**
 بسقیبوس قاعده محله **ترویه** نام شهر در کورجک
 بر **تانی** طغوز ایالت اعتبار را بولوب قرق اوج باره شهری
 دارد و **سکزی** بسقیبوس قاعده محله **زریق** نام شهر
اوقی پیش اوق دورت ایالت اعتبار را بولوب طغوز
 دورت باره شهری دارد و ارقی بسقیبوس طغوزی
 بسقیبوس قاعده محله **سی** اوقی پیش نام شهر در کورجک
 اوق اوج ایالت اعتبار را بولوب قرق بر آبه شهری
 دارد و **بیشی** بسقیبوس قاعده محله
ویون نام شهر در **لیسون** کز ایالت اعتبار را بولوب
 قرق پیش باره شهری دارد و ارقی بسقیبوس قاعده

بسقیبوس کز قرق حکومتی **فرانچ** اوزو با اقلینست و بر بویک
 و معتبر قرق اوقی اوقی حال اوقی اولان اوقی **سجی** لود و قوقون
 بوی محله اوقی کز ایالت حلدان کج طغوزی بی محله اوقی اوقی
 و معتبر حکومت **بارزه** شهر بر کز اوقی حلدان لغز **سبیا**
 و معتبر حکومت **مغزیه** و محیط حلدان کز اوقی دورت ساعت
شتر قمره ده و اوقی اولد **راه** اشیمو مالک **فرانچ** و اوقی قرق
 اوقی اوقی **بیش** بر **چیک** یعنی بویک **بکلکه** قسمت
 اوقی **بر** چیک **نور** در **بصار** دیا **بر** چیک اوقی ایالت
 اعتبار را بولوب **سکزی** غالباً **دیشی** بکلکه
 واقع اوقی **موج** **کیرک** **دیمیره** **ایالت** **نور** **نور** **بکلکه**
سکن اوقی **باره** شهر واقع اوقی **کیری** **اوقی** **بکلکه** **ده** **باجیری**
غالباً **ده** واقع اوقی **السی** بسقیبوس قرق اوقی قرق اوقی
بکلکه قاعده محله **استیش** شهر **بر** **نور** **ایالت**
 ایالت اعتبار را بولوب قرق دورت باره شهری دارد و
 قاعده **سی** **روان** نام شهر در اوقی شهری اوقی بسقیبوس قاعده

م ایالت

شهری و آورده بری ارقی بهشتی سقده قلعه ملکوتی و دوله نام
 شهر و هفتاد و پنج اوج ابالت اعتبار را ولوب بکرمی القی باه
 شهری و آورده بری ارقی بهشتی مع بر پچی بر قوم شمی و ار در
 قلعه ملکوتی و اشته اش بویغ نام شهر در خراج تر الغنک
 آورده با ده اشبه خراج بر این ان ورت هر پنج ملک تاره
 ایالت اعتبار را لیکلری ملکیت یوز تر ق با ده ملک تاره و بونلرک
 مشتمل اولدی شیخو سکر نوز انیشی با ده شهر در حالک است پانیا
 بوخی آورده با ده معتبر تر القی ولوب حساب لال قری اولان شیخی
 قلمی شهره قهر حکوتی ما در یوه نام شهر دره ملک و سطنه
 واقع اولمش و ان بش کلمه قسمت اولوب ملک تری بو یوز
 قسطلانیا جدید بو ملک یکم ایالت اعتبار را ولوب
 اون ورت با ده شهری و آورده بری ارقی بهشتی سقده
 دردی بهشتی سلق ایسی قلعه رما در یوه شهری بو ملک
 قلعه سی اولمش ر سطلانیا عقیق بر ایالت اعتبار را ولوب
 اون بر با ده شهری و آورده بری ارقی بهشتی سقده سی سی

ایسی بهشتی سقده قلعه ملکوتی لیبون نام شهر در خوجی بی
 اون سکر ایالت اعتبار را ولوب طلف آن با ده شهری
 و آورده بری ارقی بهشتی سقده بکرمی بهشتی سقده قلعه
 ملکوتی و پوز ووه نام شهر در لالغوه دوقی اون بر ایالت
 اعتبار را ولوب طلف آن ورت با ده شهری و ار در
 ایسی ارقی بهشتی سقده اون سکر لری بهشتی سقده قلعه
 ملکوتی و طوز ووه نام شهر در لالغوه دوقی اون بر ایالت
 اعتبار را ولوب تر ق ورت با ده شهری و آورده ایسی ارقی
 بهشتی سلق و ایسی بهشتی سقده قلعه سی و پوز ووه نام
 شهر در پوز ووه اون سکر ایالت اعتبار را ولوب طلف
 با ده شهری و آورده ایسی ارقی بهشتی سلق اون بشی بهشتی سقده
 قلعه سی و اش نام شهر در طولون و ما ز شیا بو جگله
 لوط ایلی بش ایالت اعتبار را ولوب تر قی بی با ده شهری
 و ار در اوجی بهشتی سقده قلعه سی و نانشی نام شهر در
 زراچیا و شترغی اوج ابالت اعتبار را ولوب اون تریش با ده
 شهری

غالب و سکن بیک طرفه طغر تبت مودترین اولش در
مکلت آره غونیا اون اوج پاره شهری اولوب بری اراقی
 بسقیو سفدره البت بسقیو سفدره بری هر تو سفدره قاعده سی
 سیه و فو حده نام شهر در **مکلت** قحلا تونیا اون ایکی پاره شهری
 اولوب بری اراقی بسقیو سلق بیسی بسقیو سلق بری دو تو سفدر
 قاعده مکلتی پاره زونو تونیه نام شهر در **مکلت** وانجیا اون اوج
 پاره شهری اولوب بری اراقی بسقیو سفدره ایکی بسقیو سلق
 بری هر تو سفدره قاعده مکلتی بقییا نام شهر در **مکلت** غزلط
 اون ایکی پاره شهری اولوب بری اراقی بسقیو سفدره اوجی
 بسقیو سفدره قاعده غزلط نام شهر در پاره شهری
 خلفا و اموتیه بنا ایوب بیک اون تو ز قلدسی و ار دره و مررونک
 بنا اولوش برترین سر اراقی و ار دره سعادت خان خا خلفا
 اول ایسی **مکلت** موز **بیش** پاره شهری اولوب
 بری بسقیو سفدره قاعده سی موز **بیش** شهر سید **مکلت**
 اندک **س** اون ایکی پاره شهری اولوب بری اراقی بسقیو سفدره

بسقیو سلق ایکی هر تو سفدره قاعده سی موز **بیش** نام شهر
مکلت لئون برایالت اعتبار اولوب دن بر آره شهری اولوب
 بری بسقیو سفدره قاعده سی لئون نام شهر در **مکلت**
 خانچیا برایالت اعتبار اولوب اون دورت پاره شهری
 و ار دره بری اراقی بسقیو سلق بسقیو سفدره قاعده
مکلتی موز **بیش** نام شهر در **مکلت** ارشوز یا القی پاره
 شهری اولوب بری بسقیو سفدره قاعده سی اووی بیو نام
 شهر در **مکلت** بیضا یه دورت پاره شهری اولوب قاعده
بیش دو نام شهر در **مکلت** لا اده ایکی پاره شهری اولوب
 قاعده سی و یکتوره یا نام شهر در **مکلت** جوی پوشقورت
 پاره شهری اولوب قاعده سی صان شبتیان نام شهر در
مکلت نوا آره اراقی پاره شهری اولوب بری بسقیو سفدره
 قاعده **مکلت** ما **بیش** کونا نام شهر در زمین قلعه سی اولوب
 خز انچه ایله **بیش** بیسته کلید مقام سنه دره بو **مکلت** ه
 قار کوش نام شهر اطوار مو تیه عک **بیش** ایوب س **مکلت**

قار

ایالت نسیه اولوب ایالتی بونلور ایشتره واره اولن ایکی پاره شهری
اولوب بری ایلی بقیه سیتی و بری و قتلقد ر قاعده سی ایشتره نیه شهر
مجهلک صلند بر شهر عظیمه ره معتبر ایلی واسکده سی و اور و اولک
مقر حکومیت ر تراش موشه نی پاره شهری اولوب بری بقیه سیتی
دایسی جی قتلقد ر قاعده سی پاره قاعده نام شهر در ایشتره و بوشیه
بیلی ایکی نیه مابینی بوشلک ارت پاره شهری اولوب بر ایلی بقیه س
بر بچی و بر بقیه سیتی و اور قاعده سی پاره نام شهر در بیره اولن
ایکی پاره شهری اولوب در ایلی بقیه سیتی بری جی قتلقد ر قاعده
شوه بیره نام شهر در ایشتره ایلی پاره شهری اولوب بری ایلی
بسیه سلقه ر ایسی بقیه سیتی بری جی قتلقد ر قاعده سی او و و و
نام شهر در الغره ایلی پاره شهری اولوب بری بقیه سیتی قاعده
لاخوشیج نام شهر در بوشو ایلی ایالت واقع اولن شهر ذوق بیدر بیک
وزانک شهر ای آنا اولوب خرابی چوقدره ماطه جزیره سی ایلی اولن
برکوبک جزیره اولوب درت پاره قاعده سی و اور قاعده سی لاله اتا
نام قاعده در معتبر سیتی بود ایلی اولن و ایشتره واقع اولوب او و و ایوان

در ایلی بقیه سیتی بری جی قتلقد ر قاعده مملکت سیتی شهر بیره
اسپا نیه شهر ایلیک عظیمه ره خفا کتک بناسی بونده بر
عظیم و سنی نای در جامع دار ایلی و کزده نای بوشهر جزیره سی
اسپا نیه نایج اولوب جزیره تک ایلی پاره شهری و آردره
قاعده جزیره باله نام شهر در جزیره مینو و قه بوشلک چیتا کله
ناسنه بر شهری و اور ایلی بوشهر جزیره سی بر شهری و اور
اسکده سید اسکندر یه نای بعد ر باقیسی اسپا نیه یه نای بعد ر الیه
جزیره سی اندوه جی بوشو کله نای ناسنه بر اسکده اسپا نیه یه
قرالغینک او و و ایوانه شتمل اولدو جی مملکت اور ایلی پاره مملکت
بو بلورده بوشو قران ایلی پاره شهر واقع اولدی ایلی اسپا نیه ده
اور ایلی مملکت هر بری اسپا نیه کتک رینه کوره بر قرالغینک بر اولوب
دار اسپا نیه ایلی اسپا نیه مملکت جوشنی شوشه مملکت جوشنک
اون ایلی سعیت زیاده بوشو دره و لکن خرابی دایلی اندون زیاده
معمور در حقیقی نای چوقدره ممالک بوشو قتلک بوشو نیه اسپا نیه
مملکت کتک بوشه جی مملکت بری اسپا نیه صلند بر قرالغینک اولوب ایلی

ایالت

مملکتی قایم بود و در تاریخ شهریار باالت میوه و نیا یکی ابراهیم است
 اولیونوب طغوز پاره شهر دی و در واقعده می تا زوه نام قلعه
 بو ملکات باطنی و کزک بری طرفنه واقع اولوب کجین شهر
 مسعود چاری اسوجه غالب و قلعه اکثرینه استیلا ایست
 ابالت **انقو** یا بریکلک اعتبار اولونوب درت پاره شهری
 و در واقعده می نونه پوزوغ نام شهر در مراد اولان مسعود
 چاری بو کاجی ستولی و اسوجه در آن اضغانیوب پتر پوزوغ
 نام شهر می کند و مستحقات و قوت او زره بو ملکته ساحل بحر
 با لطفه بنا ایلیش را ابالت **پوزو** یکی لوانیه قسمت اولونوب دن
 اوج پاره شهری و در واقعده سر اشته بین نام شهر در بوک
 بوک دخی بر مقدار این بزوسیه قزالی اسوجه انندی قصبه
 اخذ و ضبط ایلیش را ملکته و پوزو نام شهر کزک توابع
 قزالیله حکومتی اسوجه مخفی حدو یک با لطفه پیری پاره جزیره
 این یکی پاره شهر علی اسوج قزالت مخفی حدو بر ترک قاعده
 بر عجم نام شهر در اسوج قزالتغه تابع می ایالت ه او تریزه

جزیره ای دی بو کجا بعد مالک **اسوجیا** اسوج دخی اقلیم او در اولان
 شمال جال بنبرنده آینه آتک شرفه مسعود عزینده
 واقع نیجه ملکته مستحق و مالکنده و انورنده مستقل قزالت
 اولوب قصبه حکومتی است و عجم نام شهر در بحر با لطفک ساحل
 شمال بنده بر طنی و کز و بر طنی بجه بر عظیم شهر در و معمور
 و معتبر لیمانی و اسکله می و در اسوج قزالت یک متصوتمت
 اسوج قزالتی و ایره سنده پدی چاوش یعنی بی ایالت
 مسدای ملکته واقع اولوب اول ابالت پوزو در ابالت
اسوجیا دن یکی و اعتبار اولونوب قزق یکی پاره شهری
 و در واقعده می است و عجم شهر بر ابالت **عوجیا** کز
 سنجاق اعتبار اولونوب قزق کز پاره شهری و در دره
 قاعده و ملکته **حلتک** نام شهر در ابالت **لا پونیا**
 بش لوان اعتبار اولونوب و ن اوج پاره شهری و در در
 قاعده و ملکته نونه پوزو نام شهر در ابالت **قیلان** یا پیری
 بلکه قسمت اولونوب یکی طرفه پاره شهری و در واقعده

درت پاره شهری اولوب قاعده سی و نانا مستوفک مقصر حکومتی
 مستفا نام شهر در بوعلکنده رود آیینی اوزره بر بنظر بطریق
 و بر بنظر بهتیب سردار در ایالت **بوسقو** یا یکی پاره شهری اولوب
 قاعده سی و سقو نام شهر در ایالت طبری اوج پاره شهری اولوب
 قاعده سی طوه ری نام شهر در برابر آبی بهتیبی در ایالت **بوشیا**
 اوج پاره شهری اولوب در برابر شهری پونید بقدر قاعده سی اوشقو
 نام شهر در ایالت **پارسلاو** یا اوج پاره شهری اولوب در قاعده
پارسلاو نام شهر در ایالت **صوزرال** اوج پاره شهری اولوب در
 بر آبی بهتیب سقو قاعده سی صوف ال نام شهر در ایالت
بوشو و اوج پاره شهری اولوب قاعده سی شینو و بو و نام شهر
 ایالت **وورطین** اوج پاره شهری اولوب قاعده سی وورطینی
 نام شهر در ایالت **رزان** درت پاره شهری اولوب بر آبی
 بهتیب سقو قاعده سی **رزان** نام شهر در ایالت **ولوده** پاره
 اوج پاره شهری اولوب قاعده سی **ولوده** نام شهر
 ایالت **شوه** یا اوج پاره شهری اولوب قاعده **شوه**

پاره شهری اولوب قاعده سی پیتا و نام شهر در ایالت **صومنجی**
 اوزن اوج پاره شهری اولوب بر آبی بهتیب سقو و بری و دولتقد
 قاعده سی **کنگ** نام شهر در **کوزالغی** دایره سنده اوزن ایالت
 اعتبار ایلیکوی ممالکه واقع اوتوزی پاره اولوب **کوه** و ترق سنکر
 پاره شهر آری واقع ممالک **سقو** تابع ممالک **اوز** پاره واقع
 موکری نصار اوزن بزورک ممالک نون زیاده در ممالک سنده و سیاز
 امورنده استقلال جمده مملکت اوزن اوزن ممالک نون و قلع ممالک سنده
 سیازره نسبت اوز ممالک **کنگ** اکثری اوز و پاره و بر ممالک آری
آری آینه سنده واقع اولوب در سقو چا اوز ممالک مقصر حکومت بری
 قیدین بز و مستفا نام شهر اولوب حالاً پاره پوزخ نام شهر مقصر
 حکومت اولوب در و سقو نون لایحی چا اوز یعنی چا اوز و قیصر لک
 اعتبار اولوب بو و سبب نصار ایستنه و ممالک نون **صومنجی** ممالک
 چا اوز کا اوز قاعده سی **پیتو** سی پاره طو لک عوز انیله متعزولن
 اولوب ممالک چا اوز ممالک نون بر سبب زیاده در اوقیم اوز و پاره **سقو**
 تابع اولوب ممالک ممالک ممالک اعتبار اولوب در ایالت **سقو** یا

درت

شهری داران قاعده ای جو سه و پنجاه و هفتاد و هشتاد و نود و یک نام شهر در
 سقونک است ای قیمنده واقع اولان مملکتی مملکت اولونجا
 اوج پاره شهری اولوب قاعده لر ای پاریان نام شهر در
 ولایت ولایت یکی پاره قطعی داران قاعده سی قاضی نام قطع در بو
 ولایت اژدرستان یوتور در مملکت اژدرستان بیش پاره شهری
 اولوب یکسی قلعه در قاعده سی اژدرستان مملکت تا ازان
 اتی پاره شهری اولوب قاعده سی تا ازان نام شهر در
 مملکت بولخارا اوج پاره شهری اولوب قاعده سی بولخارا
 نام شهر در ولایت زاوگیا قاعده سی پرمیا کسیر نام شهر در
 ولایت بغا قاعده سی پستقاز نام شهر در مملکت
 سیر پاری پاره شهری اولوب قاعده سی توبوستی نام
 شهر در مملکت اوبودوره اوج پاره شهری اولوب
 قاعده سی پودام نام شهر در مملکت اوتونوزیا یکی پاره شهری
 اولوب قاعده سی تونوسقوی نام شهر در مملکت تونیا ارت
 پاره شهری اولوب قاعده سی بشقوریا نام شهر در بولخارا

نام شهر در ایالت بیلیش بیلیش نام شهر در ایالت
 تونوزیا و کبیر درت پاره شهری اولوب قاعده سی تونوزیا
 نام شهر در ایالت بیلیش یا اوج پاره شهری اولوب قاعده
 بیلیش نام شهر در ایالت بیلیش اوج پاره شهری اولوب
 قاعده سی بیلیش اوج نام شهر در ایالت و اولوغه اوج پاره شهری
 اولوب قاعده سی و اولوغه نام شهر در ایالت و وشتوق اوج پاره
 شهری اولوب قاعده سی و وشتوق نام شهر در ایالت
 و بیلیش درت پاره شهری اولوب قاعده سی و بیلیش نام
 شهر در ایالت پرمیا اوج پاره شهری اولوب قاعده پرمیا
 نام شهر در ایالت پرمیا یکی پاره شهری اولوب قاعده سی
 پرمیا نام شهر در ایالت پرمیا پرمیا نام شهر در ایالت
 پرمیا اوج پاره شهری اولوب قاعده سی پرمیا اوج پاره شهری
 قاعده سی و وشتوق نام شهر در ایالت و وشتوق اوج پاره شهری
 اولوب قاعده سی ارنجیل نام شهر در ایالت و وشتوق اوج پاره شهری
 و وشتوق اوج پاره شهری اولوب قاعده سی ارنجیل نام شهر در ایالت و وشتوق اوج پاره شهری

تا ایالت ایشقو اوج پاره شهر اولوب
 قاعده سی ایشقو نام شهر در

شهری

دایالت صدقاری و دایالتان داسع بر پنجاً توئش و اغتبار
 ابدکلوری مکتب یوزگیری یکی عد و مکتب در و ایات مست اری
 دایالتان کرچک بر و پنجاً یعنی ارا اعتبار ابدکلوری مکتب
 البتیز و اتالی التي باء مکتب ره بوزنک نچه ارشدن جمع اولمش
 هر در ایسه که اینجه تویم یعنی اینجه اطوار بق دیر بر دایره در برجه
 واقع اولوب چو پاش و یعنی شهر تغییر ابدکلوری بلا اوج بکلی
 سکنیز انتمش بش باء شهر در و مضموده مسطور یکی نبع
 رتبه اربابینان بوقت و زمانه بالفعل متصرف مکتب و اتان
 حکام بکلام اولسرت بوزنک در بر نظر یا آسکس بری نظری
 استجهوس اوجهی نادان درت نظر استجهوس و ان نظر ایاچه به
 نظر اینجه اطوره بر نظر چاره ان نظر قرال و اتلی بی بر پنجش
 سکنس بی بی و دوقده و ان التي مارقیوه بوزان درت توئش
 بش نظر بارون و پیروی طغوز یقتو لوش که نه اعطایر ننده
 ممالک و بلاک بحال نظر برینه مسایغ و مکتب ایچی به
 مرتبه دهه و بلغه برجهله لی تفصیل و ایضاح بر مکتب اتک
 است برجهله مشروطه
 م م

است برجهله مشروطه

م م

خارج بیستی قنابل تحت تصرفند در کله لوله صاموئیلوش
 طغوزده و ساججی و پشتوئشی و اتلی و اوزر و یقینی
 و دغوئزنی و طایفه بریدر شهر اری بو قدر پس مسقور لوک
 اوزده باده و است و مکتب اولدوغی مکتب اتون و طغوز بآره
 مکتب ریزان و ان طغوز بآره شهر در و فنا ترک که اوزرا تیه
 مکتبیدر و اسوجهدون اولدوغی مکتبدر و سابر بوسنه لونه
 استیالی ابدکلوری ممالک و بلاد بوزنک ان خاجده ممالک محروسه
 عثمانیه دن روم ایچی و انطاق و بوزنک ان بوجاق و کوجک
 بونقای و قریم اطرسه و دن و کز جرایری و اوزر بارون عد
 اولوزراره موک نصار اراک اوزر باده واقع مکتبدری ذرا اولندی
 و لکن بوزنک ان قریم عهد دن اول هند عظمی و شریف بر تقال طایفه
 یول اولوب بجهده ساینه بجهده انگلتره و فلنک و و فرایچه
 و دانمارتده و اوزر بجهده مکتبدره سستی اولوب ضبط ایلتلدر
 پس انقیم اوزر باده بادی نصار ارا بوزنک اس نلر شه
 رکنوم یعنی تراللق اعتبار ابدکلوری مکتبدران بشی عد و مکتبدر
 ایالت

ایالت

فرا آنچه در بار زنده واقع طرز انا هم شخرون کجی که کرده
بر ارباب هر معارف کویب حضرت اصفیه فرست
استقامت در خفا و در لب پنهان در سالک
نفرین زنده شود ای کوشش

0

Ek-4: İcmal-i Ahval-i Avrupa (Süleymaniye Kütüphanesi 1030 Bağdatlı Vehbi)

اوله مرتبه اولی با مرتبه سبزه در مجموع نصاری ده برخص
 منحصر اولوب زیرده تحریر اولند و فی اوزره روی
 شمرنده مفهم نافذ الکلام مستشرق معتقد لری
 بر این مرتبه سطر یعنی را بهستان کوران در **شبهه**
 قانده نالکر مرتبه سبزه بولند قاناً نصاری دیا لرند
 سکنین لغز را بهستان در اکثری روم شمرنده
 و بعضی سبزه ای اکی بر ملک نصاری اولانکر
 یاننده مفهم اولور لر با مراد اولنده بولنکر
 بری جمله ملک اتقا قلم بر سینه با نصب اولنور
رشته نالکر ارتقی بسبزه سبزه بولنکر
 علاف دار اولور و فی ممالک و بلاد و عطا ملوک مفهم
 اولور لر **رشته** **رشته** سبزه سبزه بولنکر
 و فی بلاد مفهم اولور لر و با یکی رتبه اربابی مملکت
 متصرف بر بخیر و بکلر و فی اولور لر **رشته** **فاس**

اجمال احوال او تو تو یا

ارباب **شبهه** **ای** **مالک** **دنیای** **ضممت** **اولی** **ده** **دورت** **افتمت**
 ابرو ب ارف منه او رو با **اسباه** **افریقا** **وا** **امریقا** **شبهه**
ابن **کر** **و** **او** **رو** **با** **افتمت** **واقع** **مالک** **مضاری** **اولی** **جست**
وز **مانده** **بالفعل** **متصرف** **اولان** **حکامک** **مضار** **و** **مضار** **ای**
ای **مال** **تخریر** **و** **سیان** **و** **هر** **بر** **یک** **قبضه** **نظر** **فنده** **اولان**
مملکت **و** **محل** **اقامت** **و** **مقر** **حکومتی** **تبعین** **و** **اشبات**
بجای **مزرده** **ما** **هو** **المرام** **اولغز** **مقصوده** **شروع** **مدن** **مقدم**
احوال **لری** **ایضاح** **و** **هر** **فردک** **مالی** **مملکت** **فهم** **اولی** **بجوه**
رتبه **لر** **نده** **واقع** **اعتبار** **لری** **تخلص** **اولست** **لری** **س**
بلن **نصاری** **بینه** **اعتبار** **رات** **مراتب** **ایکی** **نوع** **اولی**
هری **ما** **بین** **ت** **تبعین** **یعنی** **فیما** **بینهم** **علم** **لری**

و محبوب است انوا عند من اوند که یکی عشر النوب
 بمغول کرک بولند و یکی بلارده سری بونله ه عاید
 و برکت نصیحتی قرال و با غیر بولند ان حاکم رتبه را جمع
 باقی خاندان بر نصف حفظ و رعایت و موافق امان
 بلارده سری انجورن بر سر درده جمع اولنو بر طریق ایل و توجیهی
 بچپ طرفت بیل بونل کرک و حتی ابراد و افره سی
 اولوره با خصوص که اوقاف قدری هر دربار حتی جو قدر
مراتب بخواب و قسده بجه رتبه کرک اقدایی انجیرا
 طور بقی رتبه سپرد و لغت نکرده معنی سی امره
 و یکدم اصطلاح نکرده نگارک الملکوت و با قرال قرالان
 و یکدم اولوره و بچپ حساب سری فیما بینهم بر اعتبار
 و بر عنوانی غیره و بر همه حساب انجیق پادشاهان
 آل عثمان حضرتت بجه نصاری شهمه تروند
 ایند لره و انجیرا طور دیگر که شناسف ه و یکدم اولور
رتبه **تاج** حساب ارقی رتبه سپرد و بچپ قرالست

با آجیه رتبه سپرد بونله اما انکر انکرک تا هم صفا مله
رتبه **سایه** ندا و سب و آیین ملزنده و ارفع فرقی کتیره
 سه طرفه ملز بونله و حتی محکمست هر سه و ارفع
 اوقاف قدری معین اولور لر ز سر برده سملزنده اولان
 را مین کی تا کرک و کی طالب کی و اعظمت کی
 نا صحیح و کی مرکتب سباحت اولوب تمام دنیا یله
 کشت و گذار و با آردن نامور تبت ایل طایف ایزه
 فی آیین سبب ترعیب و جزو عمل نکرده کثیر ملت
 عیسوییه و حید و ایتما ملز ابر لر محاکم محروم
 ترکت ز انبیل کرک اکثری بوجسب ملز لر **آلات**
 مسطور الارسای طریق ارباب سبب محاکم و سجاد
 با طرفه نر مبلغ و افره ضمنه تا سبب انجیب اولنور
 بری مرد اولد قدره بر سبب و حتی توجیب اولنور بوجسب ایل
 با آجیه ابراد و افره حاصل اولور اما ای محاکم و
 نصاری قانوق قدری اوزره مجموع سبب انات

علیه ایله نخچه جاساسی بینهه مفاخره ظاهر اعلی کرده
 نخچه دیارینه هجوم و مفاخره باعث و بادی و سبب
 این دولت علیه اولورست اول وقتیه مسطور
 هر سکر عرسه قریبیری معتقفا نخچه سکر ایله ویا خود
 انچه ایله اسناد و اعانت ایله مجبور لر زوره والا اگر قتال
 وجهه ال باعث و بادی جاساس کرک غوری و طبع نهایی
 اولورست ف و ده سبب شرت جاساس رجانبه زرافح
 اولورست بو تقدیر چه سکر و یا انچه ایله جاساس ره
 اسناد و اعانت بر سکر کرک نخچه ده مستلر سینه لازم
 کلیمه بو تاقه واجبه الا اطلاع ملاحظه اولنده قده وقت
 حاجت ده جاساس کرک هر سکر نهایی جاساس ره موافقت
 طر و اسناد و اعانت نه دفع و منع ایله طریق بولنور
 با وجود بولاشده که بر قاج سنده دن بر جاساس کرک
 قوت و کمیتی و کند و نه مخصوص دایره مملکتی توسیع
 بولورست نخچه نهایی جاساسی بر سکر نهایی اعانتی ایله قده

بولام شان ایله افتخار این دولت منجور کتک
 سرداری و باش بو غیب رده و بو نخچه جاساس لغت نه
 عبارت اولورست زعیلر نه افغان آرد و مه ایله اطرافنی
 تغییر ایله کلهری دایره دولت باطله فی الاصل
 بی هر سکر دن یعنی بی کلهری مرکت بر جمهر
 اولورست باش بو کلهری نخچه جاساس ریه بر جاساس
 اولان بو هر سکر کرک رایی و انفق قلم بر اینجاب
 اولورست نصب و تعیین اولنن اوزره بینه زنده
 قانون و قاعده وضع اولنن رده و کس نفقت اولنن کرک
 اگر چه هر سکر ارکان دولت اولورست ایله اطرافنی
 دایره سندن عداوت لر لره و کلن نخچه جاساسی کندور
 مخصوص مملکت لره و کندور نه مخصوص امور هر سکر
 اولورست بی هر سکر دی کندور مملکت دامور لره
 مستقله و فاعل مختار لر لره و نخچه جاساس رینه
 انقیاد و اعانت سکر بر بادیه محصر دره یعنی دولت

و بریند او نشیند با اسفندی و بریند اوچ سخنان یکی و با آ
 طرفند از یکی بسنجوسی و اردو بسنجوس خلق اولان
 بر کرک ایرادی با پایه جاید و با یکی ایالت هاون ایکی
 پاره شهری و اردو او نشیند با سفینک پای تختی
 و چاس کرک مقرر حکو مستلری هیچ شهر بیرون و با آ
 طرفند بسنجوسی اولانک دنی مقرر بریند او نشیند با
 عدو سیک قاعده سی تو و نشینات شهر بیرون با اولان
 دیگر بسنجوسک مقرر مملکت **بیزولی** بو مملکت
 پیشل نزه ارفی قومیا توش ما اعتبا را اولنوب چاسار
 بو نیک ارفی تویشی اولمش اولور بر ایالت اعتبار
 اولنوب اولان اوچ پاره شهری و اردو دورت سخنان
 یکی و بر بسنجوسلی و بر زحمتی و اردو قاعده مملکتی ما نشین
 بر کرک نام شهر دره پنجه چاسار ایکی تخت ظهوری سا
 و وطن اصلت بیروی پوشدر در **قارظلیه** مملکتی پختی توش ایکی
 بجنگ اعتبار اولنوب مملکت بیکلی چاساره نشین اولنوب

و بر کلردنی فی الوضع برز بیک مسافنده اولوب
 فی زمانه پنجه لری تو سح دایره و تحصیل مکتب ایوب
 اکثری تو اللقی و دانشی حاصل و عنایتی طاقتمند و در
 اول اجله چاساره اعتبار ایتمیوب پنجه امور
 بری بر لرید و سبب ایبراطولق دایره سنه خواجه
 اولنور ایبل چاسارک علیه انقاف ایوب خلافت
 اولور لر **پس** پنجه چاساری ایشیل مالک کسب ایبل
 تحصیل ایوب کند و نه مخصوص اولوب بود
 و زمانه علی الاک قفال متصرف اولدنی حکمک
 و بلا و جلال بیان و هر بیک قاعده سی اولان شهر
 و پیاده اسفارت اولنور **مملکت او نشیند** بو مملکت
 پیشل نزه ارفی دو وقت اعتبار اولنوب متصرف
 اولن ارفی دو قدر **دیر** و حال چاسارک تحصیل
 اولنور بو مملکت ارفی دو قدر سی اولمش اولور بو
 ایکی ایالت قسمت اولنوب بریند او نشیند با معلوی

قسمت اولونوب ایزه ایکی پاره شهرهای وار در قاصدا
 مملکتی هاتوش بروغ نام شهر و طغوز ایلالت به سکر
 نغز کلمه اولوب رتبه رتبه اعتبار اولمش **هاتوش**
 پشویس و ایکی شهره قائم مقامها ایکی دخی بکله
 بری دوز **هاتوش** دخی **هاتوش** و حساب کت ایکی نغز
 و کتله بری دخی وار در مملکت **مروحه** ده بالاده نکلوشهر ایزه
 غیر ای ایزه اشخ شهر دخی وار در کسر رتبه قویم اولد
 بر وجه اوجا فاتی مقاملر و سکر و بیج بر نغز اولمش
 و توفقه قادور کلمه **هاتوش** نکلوشهر ایکی مملکت
 اولوب **هاتوش** مملکت جوانان انان **هاتوش**
 مملکت و انان بیج نام شهر ای کج کرده مجارست انان
 بلغزاد جانین جوانان ایبر کنگ **هاتوش** و تعبیر اولمش
 نکر سیر **هاتوش** مملکت نچچوب بو مملکت و طولی
 اوان ایکی عوضی اشخ ساعت بر عظیم کوله و کسبلوب
 خوب جانیندن نیشجه قویم **هاتوش** ای ایزه ای ایزه

سکر عهد شهرهای وار در ایکی **هاتوش** مملکت
 هاتوش نام شهر در بو مملکت و نکلوشهر
 متصل واقع اولمش **هاتوش** ای ایزه ایکی
 اعتبار اولونوب حساب رتبه دخی کسیر کت پاره شهر
 اولوب بر سیر **هاتوش** مملکت نغز نام شهر در
 بو مملکت دخی و نکلوشهر متصل اولوب **هاتوش**
 و قلموش **هاتوش** ای ایزه ای ایزه وار در نکلوشهر
 بو مملکت نکلوشهر قلموشهر است سائر
 ای ایزه مملکت **هاتوش** بو دخی ایکی اعتبار اولمش
 دورت پاره شهرهای وار در قاصده **هاتوش**
 نغز ده ایکی شهر بو مملکت در مملکت **هاتوش**
 بو دخی ایکی اعتبار اولونوب ایزه شهرهای
 وار در **هاتوش** نام شهر قاصده سیر **هاتوش** مملکت
 بو مملکت رتبه ده نکلوشهر اعتبار اولونوب نکلوشهر
 نکلوشهر رتبه موقوفه بو مملکت ایلالت

یکی باره شهرهای وادری قاعده مملکتی **شعبان** نام
 شهر **مملکت** **موتوفنا** که در جای رسا ندر بودی
 و تالیق **اعتبار** را **انوسب** **نخب** **جاس** **رسی** **بوک**
دخی **قرالیه** **بو** **مملکت** **مطوفنا** **بالت** **فست** **اولت**
پوز **دورست** **باره** **شهری** **وار** **درفا** **عده** **مملکتی** **ه**
پوز **دورست** **ه** **دوقو** **ماران** **ه** **شهر** **بر** **بود** **دیکده** **با** **اطرف**
پسقبوس **اولتور** **مملکت** **اشکل** **و** **دینیا** **جاستان**
بالت **نیز** **بر** **بالت** **اولوب** **قاعده** **سی** **نوعا** **نام**
شهر **ه** **با** **اطرف** **بونه** **دخی** **پسقبوس** **اولتور** **مملکت**
قران **جیا** **گرفو** **و** **نقطه** **بود** **دخی** **جاستان** **نیز** **بر** **بالت**
عده **اولوب** **قاعده** **سی** **شخب** **نام** **شهر** **مملکت**
شهر **ه** **بعضی** **حرب** **مملکتی** **فی** **الاصول** **بر** **قرالیه** **بر** **اولت**
اکتری **بر** **دخی** **دولت** **عدلیت** **یک** **ضبط** **عده** **اولوب**
بر **مصداری** **جاستان** **ارک** **ضبط** **عده** **اولوب** **سین**
و **تالیق** **اعتبار** **را** **باید** **درا** **قاعده** **مملکتی** **بالت** **آدا** **اعتبار**

مملکت **وانون** **موتوفنا** **ه** **وانون** **طری** **وری** **ه** **وانون**
قولوبیا **ه** **وانون** **ه** **مقتضایا** **ه** **وانون** **ه** **فایک** **مملکت**
اولتور **اولوب** **فلنک** **دی** **بازنده** **بهر** **خط** **نومی** **بر** **منصب**
اولتور **مملکت** **بوسیب** **بو** **مملکت** **توالیق** **اعتبار** **اولتور**
نخب **جاستان** **بوک** **دخی** **قرالیه** **ه** **اون** **بیری** **بالت**
فست **اولوب** **میش** **اوج** **باره** **شهری** **وار** **دور**
بیر **مهرک** **بر** **قوشی** **بعضی** **بیر** **لوا** **سی** **وار** **دور** **قاعده**
مملکت **پراغده** **شهر** **بر** **بود** **شهر** **ارقی** **پسقبوس**
اولوب **با** **اطرف** **فست** **ارقی** **پسقبوس** **مقتضایا** **مملکت**
معدا **و** **با** **بو** **مملکت** **ماتوفنون** **اعتبار** **اولوب** **نخب**
جاستان **ری** **ماتوفنون** **ه** **اون** **بیش** **باره** **شهری**
وار **دور** **قاعده** **مملکتی** **ه** **بیرین** **شهر** **دور** **نما** **مملکت**
بر **بالت** **اعتبار** **اولتور** **مملکت** **سین** **بار**
یکری **بر** **بالت** **اعتبار** **اولوب** **اولتور** **بیر** **بند**
بر **دور** **دنده** **بیر** **بار** **دولت** **اولتور** **سین**

نام شهر دره بسنجیوسک ساکن اولدو دخی محمد شایا
 مملکته اون التي پاره شهر واردر مملکت انا بولی
 بو مملکت قزاقلق اعتبار اولدو نجح جاساری
 بوکک دخی قزاقلیدر اون ایکی ایالت اعتبار اولدو
 طغز التي پاره شهری واردر اون طغوز نغزانی
 بسنجیوسی واردر و توی اصحابی بکیری چوقدر قاعده
 مملکتی انا بولی نام شهر دره بو مملکت اتق و کز س حمله
 واقع اولوب ایانلری واسکولری واردر **سجلیا**
 یعنی زینا جزیره سی بو جزیره دخی قزاقلق اعتبار
 اولدو نجح جاساری بوکک دخی قزاقلیدر
 نما جزیره اوج ایالت اعتبار اولدو نجح جاساری
 پاره شهری واردر اوج ارقی بسنجیوسی دوی بسنجیوسی
 واردر قاعده مملکتی پازر موش شهر پوزر شهر ایمان
 واسکولری ایستاپا کز موش و تاشایا واردر
 و مساره دره مملکت **بلییا** بو مملکت قوشناوش

اولدو مملکت اردل بو مملکت هر نجح جاساری یعنی
 بکک اعتبار اولدو نجح جاساری بوکک
 دخی بکیر برابالت بر اولوب اون ایکی شهری
 واردر اولدو **سین** مو بر ایشو واردر اولدو
 قاعده مملکت اعتبار اولدو **ایلیا** اولدو
 جاساره قایغ اولان مملکت بو شهر دره مملکت
 بو مملکت دوق قلی اعتبار اولدو نجح جاساری
 بوکک دوق شهر قاعده مملکتی **دیو اولان** شهر
 بو مملکت دورت ایالت اعتبار اولدو **بابا** شهر
 بر ارقی بسنجیوسی واردر **انک** معری **ایلیا**
 نام شهر دره اوج طغوز پاره شهری اولوب **آبا**
 طرفت طغوز نغز بسنجیوسی دخی بو مملکته قایلدر
 مملکت **مانشوده** بود دخی حوق لقا اولدو نجح جاساری
 بوکک دخی دوق شهر برابالت اعتبار اولدو
 اوج نغزکی و بر بسنجیوسی واردر قاعده مملکتی **مانشوده**

نام شهر در معانی و مستعمل بر شهرهای دخی و ارا در مملکت
سفسونیان از قبیل دخی بر وانیزه و اسعد اولوب اون ابالت
 قسمت اولنو لکن بر هر کس تابع اولوب بر ابالت
 بر حاکم مخصوصه ارا اون ابالت ه طرفه سکن شهر و ارا
 بوی پاره شهرهای معافند نما مملکت ه طرفه جز فذلق اوج
 حکومست و این لو طرانه ایکی بسفونیان و بر و کالیت
 و ارا دره فاعده مملکت ه لونه پوزک نام شهر در سفسونیان
 اکثری علقی لو طران آینه را غضب اولوب ه پاپا ابالت و
 می افلور مملکت **کانونه** یا بو مملکت دخی سفسونیان
 بر و دن بر ابالت اولوب حاکم هر کس در و دوقه دره
 و حاله بالفعل اکثره مملکتیک قرالیدر **شبه** نام شهر یا ده که
 بر و نشینک دخی و بر هر ایکی ه فذلق بری دخی و ارا دره
 و بالاده سطر طرفه سکن شهر کرک ه مکی بری
 بو مملکت ه واقع اولش دره فاعده مملکتی ه بر و نشینک
 نام شهر در مملکت **برانه** بو کرک اشبه مملکت سفسونیان

قسمت اولنوب مکی ایش پاره شهرهای و ارا دره
 نما مملکت ه بر ارقی بسفونیان و ارا در جلد ارا دره
 بسفونیان هر علم اید متحرک موتی سکنین بزرگ نام
 شهر در اوج نخر بسفونیان **نوره** یا **آبچیه** ه که بسفونیان
 قانچ مقام سیر در بره مار چوبه و دورت قورنش ه و ایکی
 ز عاست دخی و ارا دره مملکت ه اوشنیه یا ه مملکت
 بعضی جهته مستعد مملکت **سفسونیان** بو مملکت
 و اسعد اولوب ایکی دایره ه **نقش** اید و نوره بر و ایره
سند سفسونیان ابالت و بر لور بسفونیان ابالت دخی ایکی
 نقش منقسم اولوب بو شک هر کس دخی نقشه
 فعل خوانند که آن مملکتک دخی بالفعل قرالیدر بو قسم
 دورت ابالت اصعب ارا اولنوب دورت برنجی یعنی
 دورت یکی و اوج مار قیوسی و پاپا به مخالف اولانک
 لو طران آینه ه اوج بسفونیان ایکی قوشنی و بر باره
 و اقی پاره شهرهای و ارا دره فاعده مملکتی ه و تپیکرک نام

بین بوملک **بین نام** هر اوزره اولوب حاکمی بر حکمران
 باطنی نوشتن **اعتبار اولونوره** بوملک و درت ایالت
اعتبار اولونوب کیمی بی پاره شهری دار و قاعد
ملکی **همیشه** **کیرک** **نام** شهر در باطنی حکوم ایلی یک
 در **سپه** **چوس** **واج** **واج** **واج** **واج** **واج** **واج** **واج**
 کیمی در **سپه** **چوس** **واج** **واج** **واج** **واج** **واج** **واج**
 معدود اولوب **لسان** **ناس** **بی** **قرال** **شیر** **اولونوره** **بی**
هر **کله** **وملک** **کیر** **بونا** **در** **کله** **جالا** **بسان** **اولونوری** **دونا** **نور**
 غیر **ای** **ذکر** **اولونور** **مکلمه** **دس** **بیر** **ایر** **طوری** **دایره** **سن** **طی**
ملک **کله** **ه** **پیر** **نچ** **شیر** **اولونور** **بکله** **چو** **کر** **بونا** **دنی** **بیر** **مقدار**
ملک **بر** **وج** **تایب** **د** **و** **حاق** **طریق** **اوزه** **مستقل** **اولوب** **اولونور**
مستقل **در** **ای** **بخت** **بری** **مرد** **اولونوره** **بیر** **فایم** **اولونور** **ولری**
جاس **کر** **بر** **ت** **الف** **مجبور** **د** **بونا** **مقدار** **کیر** **سفسف** **ای**
بیر **ده** **موجود** **اولونور** **بونا** **دور** **کیر** **دوق** **سی** **ظفر** **بنا**
شهر **مستطرف** **اولوب** **قاعده** **سی** **اولونور** **کیر** **شهر** **بیر**

در **طریق** **بنا** **ملک** **بر** **ایالت** **واج** **پاره** **شهر** **اولونور** **مضموم** **در**
کیر **بجه** **کسی** **دخون** **بنا** **موجود** **بنا** **شهر** **بیر** **بنا**
اولونور **ملک** **طریق** **بنا** **بوملک** **دنی** **هر** **سکله** **اولوب**
مستطرف **طریق** **رنا** **بیر** **ه** **ایر** **سپه** **بیر** **بر** **ایالت** **اعتبار**
اولونوب **اون** **ای** **پاره** **شهری** **وار** **دور** **بیر** **فایم**
مقای **وار** **قاعده** **ملکی** **طریق** **بنا** **نام** **شهر** **در** **ملک**
بونا **بنا** **بوملک** **دنی** **هر** **سکله** **اولوب** **مستطرف** **طریق**
رهن **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا**
اعتبار **اولونوب** **اون** **بیر** **پاره** **شهری** **وار** **قاعده** **ه**
ملکی **بونا** **بنا** **نام** **شهر** **در** **سک** **مستطرف** **بنا**
ملک **ه** **ای** **ایالت** **ه** **اولونور** **بنا** **پاره** **شهری** **واج** **بنا**
معاف **شهری** **دنی** **وار** **دور** **بونا** **ملک** **ه** **ای** **بنا** **بنا**
بنا **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا**
شهری **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا**
مستطرف **کیر** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا** **بنا**

ایا الله واقع بر پنج روز اول در روز پنجشنبه اول
 عدد شده متصرف در روز قوشی و پنج شده البقیه
 پنجشنبه اول با سه شده انگیزه قوشی یکی با سه
 قاپورک و دو قوشی بر سه شده و قلمانی و مار قوشی یکی شده
 با بزرگ و بسنجی اول با سه شده و بوش باقی و مار قوشی
 بس با سه شده و نانه یک قوشی بر سه شده و در پیش
 قوشی بر سه شده و پنج قوشی یکی شده و شش قوشی
 بر سه شده و متصرف در حساب ایا الله و من بوضع و مار قوشی
 بش با سه شده و قوشی اول با سه شده و اطراف
 پنج بر سه شده و بلیط قوشی بر سه شده و شکر قوشی
 بر سه شده و سگون قوشی بر سه شده و پیشه بین قوشی
 بر سه شده و بزرگ قوشی بر سه شده و متصرف در حساب قوشی
 ایا الله و حاصل و مار قوشی بر سه شده و اشک و پنج بر سه
 ایا الله قوشی بر سه شده و نوزده و مار قوشی اول شده
 و پنج و پنج یکی با سه شده متصرف اول و اب اشواج با

و قوشی و قوشی الی با سه شده متصرف اول و اب
 قاعده قوشی نام شکر در بوش قوشی و قوشی طغوز
 با سه شده متصرف اول و قاعده قوشی بولجست
 شکر و در شکر بین بسنجی دور با سه شده
 متصرف اول و قاعده قوشی و در شکر بین شکر
 بر سه شده و قوشی اول با سه شده متصرف اول و قاعده
 بر سه شده نام شکر در قوشی و قوشی یکی با سه شده و متصرف
 اول و قاعده قوشی خوردن نام شکر در شکر و قوشی
 قوشی یکی الی با سه شده متصرف اول و قاعده قوشی
 و شکر نام شکر در بوش بزرگ و شکر بزرگ و در
 کلونی و اول و اول قاعده علی با سه شده و واقع
 اول و قاعده بچین سنده و مسعودی یکی ستمالی اول و قاعده
 امیر بعد و حساب رک اعانی اول و قاعده علی و کلید علی
 و قاعده قوشی بو ملک و قوشی ایا الله شکر و قوشی
 بر سه قوشی و در سه حساب قاعده و در اول و قاعده

جلدیه خایلب در ولایت امور جمهر دره رتقی و فتنی اوان یکی نظیر
 رجاگک اتفاقاً فخریه موقوفه و بر بطر فخریه و ار در کت و فتنه
 تابع اولوب **ه** پائینتیه رانغب اولان روم طایفه شک
 آیین و ندیده سه طریقه فخریه قاعده مملکتی و **و** **تجیباً**
 شهریه و دوقه و رجاگک مخوف و منکر بر جمهر موقوفه
انالی اولک سنده متصرف اولد فخریه مملکت اوان مالک
 اعتی اوانتوب اناستلری بونلور **و** **تجیباً** حقیقی بونالته
 اوان پاره شهریه اولوب **و** **تجیباً** شهریه مخوف شهریه
 بونلور **و** **تجیباً** حقیقی دورت پاره شهریه وارده
 قاعده سی **و** **تجیباً** شهریه **و** **تجیباً** دورده
 فنی اوان پاره شهریه اولوب قاعده سی پادوده شهریه
و **تجیباً** صدر **و** **تجیباً** حقیقی کت پاره شهریه اولوب
 قاعده سی اودونه شهریه **و** **تجیباً** صدر پاره **و** **تجیباً**
 طوقه پاره شهریه اولوب قاعده سی پاره شهریه
و **تجیباً** صدر پاره **و** **تجیباً** حقیقی پاره شهریه اولوب

مشتمل **ه** **و** **تجیباً** مملکتده الی التی پاره شهر واقع اولد
 اشبه با و مشرف فخریه بکری آسید اوجا فانی و بهی اوزده متصرف
 اولوب هر بر سیک حالته کوره بر مقدار فی فقط نظری
 وارده و بوجله مراد اولد کلزده چاسک بانه واروب **و** **تجیباً**
 عکرا اولور **و** **تجیباً** اوله بنده واقع اولوب ایبر اولور **و** **تجیباً**
 سندن خارج و مملکت کلزده **و** **تجیباً** اولور **و** **تجیباً**
 اولان مکرک نصار اوانت **و** **تجیباً** و جابه سینه **و** **تجیباً**
جمهر **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً**
 دولت اولدر اول چالته مستقل عالم اولوب هر امور
 و مخصوص رجاگک اتفاقاً **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً**
 رجال **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً**
 اولوب **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً**
 ایکی نظر حال امور جمهریه **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً**
 بر سر روزه نامه ای عزال ایوب **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً**
 ایبر **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً** **و** **تجیباً**

و با در جهود مسافر ک از این اوج ابالت اعتبار را باطل کردی و
 مملکت و ده طرفه سکن را به شهر لری وارد مملکت **جنت**
دین آتایا اولکه سنده ان دکنز حلسه بر کویک جمهور
 اولوب قره در مشرف اوله طبری بر لری ابالت اعتبار
 اولوب بر لری س حاکم شرفی در لری س حکم جزو سیده
 واقع اولوب اولج باره شهر لری وارد قاعده مملکت
 و مشرف کوشکاری جنت بر شهر در مملکت وسطه ان دکنز
 س حلسه واقع اولوب غایت مصحح و مزین شهر در
 دیلمان و اسکله ای وارد مملکت تازه بهی سبب لری
 در بر لری سبب لری اولوب جنت و نیز شهر نه به اولوب در
قور سبب جزیره سی دنی بو جهود راه مانع اولوب جزیره توج
 اون بر شهر واقع اولوب شبی سبب لری قاعده جزیره
 با سبب نام شهر در **لور** **جنت لری** آتایا اولکه سنده دکنز
 الازغه بر کویک جمهور در بر ابالت اعتبار اولوب

قاعده سی بر شهر شهر سبب لری قاعده قور نه ماه قور نه
 شهر لری وارد و سبب لری قور لری اولی بر **جنت** فی الی حد
 شهر لری اولوب قاعده سی اودنه شهر لری و بطریق قور
طره و نیز و مارچو فی طوقوز باره شهر لری اولوب دوروی
 سبب لری قاعده سی طره و نیز و شهر لری در **جنت** هفت
 لری دورت باره شهر لری اولوب قاعده سی و یکجمله شهر لری
 و سبب لری قور جمهور مسفر ک آتایا اولکه سندن خارج
 اولان مملکت لری اوج ابالت اعتبار اولوب ابالت لری
 بو نام در ولا سبت **اشتر** بو ولا سیده دورت باره قاعده
 وارد و قاعده سی **اشتر** در جیکه سی سبب لری قور **آتایا**
 مملکت ه اون دورت باره قاعده شهر لری وارد قاعده لری
زاوره نام قاعده در لری سبب لری برابر فی سبب لری
 و ایلی سبب لری دخی وارد بر ابالت لری جزیره لرون
 عبارت اولوب اون دورت باره جزیره لری وارد و
 مشهوری **لور** جزیره سید وارد فی سبب لری قور

بولش در مملکت های فانی باطل است اولوب بر شرف
 سر فراتین کور و گن سکی اولوب ایجا ایلدیندی و مجیدیه و سایر
 و اولوب صدقات ایله دفعه است ایله دفعه کثرت اولوب در
 یوز شیش بر باره شهر لری وارد و فاعده مملکت لری ایلدی
 و برینه کورجه ها الترقی استعوضیت و اولوب و الترقی و رابع ها
 ایلا زنده و س ایلر در مملکت طریقه نظیف بودنی اول حوالیه
 ایلدینجه سلی اولوب بر ایالت اعتبار اولوب سیری باره سکی
 اولوب بری بکلدر فاعده مملکت طریقه نظیف نام شهر در
 استعوضیت مفرح و مشیر ممالک و رابع اولوب با اقلینه
 بر سیک و معین و الترقی اولوب حالا قرالی اولوب ایلدی شنجی
 لود و قوش و ربه مملکت ان در کز س حاضره مجیدیه غولی به
 ممتد اولوب پای تحت و مفرح و سوت باره شهر در کز
 ان در کز س حاضره تقریباً یوز شیش صفت غریبه و مجیدیه
 پای دورت ساعت شش و نوره در واقع اولوب شهر ایلدی
 ممالک فراخ و اسع و الترقی اولوب ایلدی شهر مجیدیه لغیه

و دورت استعوضی وارد و فاعده لود و قوش و رابع شهر
 ایلی اوج باره شهر در مملکت مودونه انالیا و سطنده
 بر دورتی اولوب بر ایالت اعتبار اولوب و فاعده سکی
 مودونه نام شهر در فاعده سکی ایلی باره شهر لری اولوب
 بری بکلدر و بری در فاعده مملکت باره انالیا و
 بر دورتی اولوب ایلی ایالت اعتبار اولوب انالیا
 فاعده سکی باره شهر لری باره و سیتا زینتین ایلی
 ایالته پیلدی باره شهر لری اولوب اوجی استعوضیت
 و ایسی مارچول بری بکلدر مملکت غوغا شهر لری کورک
 ه قتل اولوب ایلی باره شهر لری وارد و فاعده سکی
 غوغا شهر نام شهر در مملکت مودونه اصل جوده بر
 قرال قدر ایلی باره شهر لری وارد و فراخ و الترقی حایه
 سنده در مملکت مودونه انالیا ایلی به ایشنده بنجه
 و فراخ ها ایشنده جا بهر متفق تعسیر اولوب ایلدی اوج ایلدی
 و جوار زنده بنجه جا بهر صغیره بولباره رابع اولوب قوت

گویند **پیشانی** طغوز اباالت اعتبار اراونوب قرق اوج باو
 شهری و اردو ما سکیزی بسقیو سفرد قاعدۀ مملکت
 ریش نام شهر در **اوتلی پیش** اوزن دورت اباالت
 اعتبار اراونوب طغز دورت پاره شهری و اردو
 بری ارقی بسقیو سقن طغوزی بسقیو سفرد قاعدۀ
 اوزلی **پیش** نام شهر در **پور غویب** اوزن اوج اباالت
 اعتبار اراونوب قرق پاره شهری و اردو **پیش**
 بری دوو لصفرد قاعدۀ مملکت **دیوان** نام شهر در **پیش**
 سکیز اباالت اعتبار اراونوب قرق پیش پاره شهری و اردو
 بری ارقی بسقیو سفرد ما یکسی بسقیو سفرد قاعدۀ
 مملکتی **پیش** نام شهر در **غویب** اوزن سکیز اباالت
 اعتبار اراونوب طغز پاره شهری و اردو بری ارقی
 بسقیو سفرد ما یکسی بسقیو سفرد قاعدۀ مملکت
پور و ما نام شهر در **لاغوه** دوقی اوزن بر اباالت اعتبار
 اراونوب طغز دورت پاره شهری و اردو ما یکسی

یعنی **بکوک** بکلره قسمت اونوب **پیش** قلمی بولمر در
پیش یا **پیش** اوزن اباالت اعتبار اراونوب سکیزی
غالی و **پیش** بکلیب مملکت نده واقع اولوب **پیش**
غیره اباالتی بولمر ندر بکلره سکسن اوج پاره شهر
 واقع اولوب **پیش** اوجی **بکلیب** ده باغیری **غالی** ده واقع
 اولوب **پیش** قرق بری **پیش** بکلره
 قاعدۀ مملکت **پیش** شهر **پیش** اوزن اباالت
 اعتبار اراونوب قرق دورت پاره شهری و اردو قاعدۀ
روان نام شهر در **پیش** شهری ارقی بسقیو سفرد
پیش **پیش** بکلره **پیش** مملکت **پیش** اوزن اباالت
 دورت **پیش** و اردو قاعدۀ مملکت **پیش** نام شهر در
 بونده **پیش** ارقی بسقیو سفرد **پیش** اباالت
 اعتبار اراونوب قرق پاره شهری و اردو بری ارقی بسقیو
 دوری بسقیو سفرد قاعدۀ مملکت **پیش** نام شهر در

در آنچه در التمام آورد پاده است و هر چه اولی از آن دور است
 بر یک ملک مملکت داده بابت اعتبار اید مگر کسی مملکت بوزن
 پاره مملکت و بوزن است و اولد یعنی شهرت کز پاره
 التمام پاره شهر در مملکت است پاره بودی آورد پاره
 معتبره التمام اولوب حالا قرالی اولد یعنی فلیت در
 مطر حکومتی ما در پاره نام شهر در مملکت وسطه دفع
 اولد شهر اولد بش مملکت شمت اولوب مملکتی بودی
 مصلحتا جدید بود مملکت یکی ابالت اعتبار اولوب اولد
 دورت پاره شهر می دارد بر می ارقی بسطوب قدرت
 دوری بسطوب یکی هر قدر ما در پاره شهر می بود
 قاعده سی اولد شهر مصلحتا یعنی بر ابالت اعتبار
 اولوب اولد پاره شهر می دارد بر می ارقی بسطوب
 بیسی بسطوب یکی هر قدر قاعده سی اولد بودی
 نام شهر در مملکت بودی بر ابالت اعتبار اولوب اولد
 پاره شهر می دارد بر می بسطوب قدرت قاعده سی بسطوب

ارقی بسطوب یکی ما اولد شهر کز بسطوب قدرت قاعده مملکت
 طو کوزده نام شهر در در اولد شهر طو بر ابالت اعتبار
 اولوب فرق دورت پاره شهر می دارد ما یکی ارقی
 بسطوب یکی ما التمام بسطوب قدرت قاعده سی اولد بودی
 نام شهر در در در اولد شهر کز ابالت اعتبار اولوب
 طرف پاره شهر می دارد ما یکی ارقی بسطوب یکی
 اولد بش بسطوب قدرت قاعده سی اولد شهر
 طو کوزده ما در بش بودی مگر اولد شهر ابالت
 اعتبار اولوب فرق بی پاره شهر می دارد بر می
 بسطوب قدرت قاعده سی ما التمام شهر در
 فریجیا قوسه یعنی اوج ابالت اعتبار اولوب اولد شهر
 پاره شهر می دارد بر می ارقی بسطوب قدرت قاعده مملکت
 اولد نام شهر در در در اولد شهر ابالت اعتبار اولوب
 یکی التمام پاره شهر می دارد بر می ارقی بسطوب یکی
 بر قوسه سی اولد شهر قاعده مملکتی است اوج اوج نام شهر

ایشی بسقیو مقدره بری نه لغدره فاعده سی است
 غویضه نام شهر در **مملکت قناتونیا** اون ایکی پاره شهر
 اولوب بری ارقی بسقیو سخی بیلسی بسقیو سخی بری
 نه لغدره فاعده **مملکتی** باضمولونه نام شهر در **مملکت**
والنجیا اون اوج پاره شهر بری اولوب بری ارقی بسقیو مقدره
 ایکی بسقیو سخی بری نه لغدره فاعده **مملکتی** پنجیا
 نام شهر در **مملکت غولظ** اون ایکی پاره شهر بری اولوب
 بری ارقی بسقیو مقدره اوچی بسقیو مقدره فاعده
مملکت غولظ نام شهر در پو شهر بری خلیف اوتویچه سنا
 ایروپ بیک اوتوز قلعه سی دارده و در مردق سنا اوتوش
 بر مزین سراسری داردرک سعادت خان غولظ اول ایچی
مملکت دوز سنا پاره شهر بری اولوب بری بسقیو
 فاعده سی **دوسر سنا** شهر بر **مملکت انانلس** اون ایکی
 پاره شهر بری اولوب بری ارقی بسقیو مقدره اوچی بسقیو
 بری نه لغدره فاعده **مملکتی** سوبیدیش شهر بر **اسپانیا**

نام شهر در **مملکت غار جبار** االت اعتبار اولوب
 اوق دورت پاره شهر کی وارده بری ارقی بسقیو سخی
 بسقیو مقدره فاعده **مملکتی** قومیشنگو نام شهر در
مملکت استوریا االتی پاره شهر بری بسقیو مقدره
 فاعده سی **اوقی** پروونه نام شهر در **مملکت بئسفایه** دورت
 پاره شهر بری اولوب فاعده سی **ایلیا** دوز نام شهر در **مملکت**
لااوا ایکی پاره شهر بری اولوب فاعده سی **پوکیو** یا نام شهر
مملکت بخوی پوتنه دورت پاره شهر بری اولوب فاعده سی
صان رشتینیان نام شهر در **مملکت لوارده** االتی
 پاره شهر بری اولوب بری بسقیو مقدره فاعده **مملکت**
پامیه لوانا نام شهر در متین فاحه سی اولوب فرانچا ایلی
اسپانیا **بئینده** کلید مقارنده در بو محله **قارلوکو**
 نام ایبراطور اوتویچه سنا بیک ایروپ سنا لمرغاب
 و کسن بیک کفر طوره شمش مو تعین اولمش **مملکت**
اسده غویب اوق اوج پاره شهر بری اولوب بری ارقی بسقیو

غریبه بحر محیط غوی س حانده بر قراللق اولوب الی بالی
 تقیم اولغوب ابالترای بولم در **اشتر مدوره اولمکی**
 پاره شهرای اولوب بری ارقی سببوتق بری هریش
 لغدر قاعده سی ایتر بونه شدر بره محکک س حانده
 بر شمر عظیمه معتبر لیا فی واسکله سی وار در قرالکرک
 مقولک مشیر **قرالاش** موثقه بی باک شهرای اولوب
 بری سببوتق واسی هریش لغدر قاعده سی هیره ناش
 نام شمر در **اشتر مدوره** یعنی یکی ایتر ایتر
 دورت پاره شهرای اولوب بر ارقی سببوتق بر هر یکی
 و بر سببوتق وار در قاعده سی بر ارق نام شمر در **بشیر**
 اولم یکی پاره شهرای اولوب دوردی سببوتق سلی بری
 هریش لغدر قاعده سی **خود بینه** نام شمر در **الشرقی** الی
 پاره شهرای اولوب بری ارقی سببوتق سلی سببوتق
 بری هریش لغدر قاعده سی **اولدوره** نام شمر در **الغره**
 الی پاره شهرای اولوب بری سببوتق قاعده سی

شدر ایترک اعظمیدر **صفا ملک** بناسی اولمده بر عظیم
 و منلی تا در صایع وار در افاق **ماورده** جویره سی ایتر
 تابع اولوب جویره ملک اوج پاره شهرای وار در قاعده
 جویره مالک نام شمر در جویره **مشوره** بولک چنانا **آمنه**
 بر شمرای وار در **ایلیقا** جویره سی بر شمرای وار در اسکله سی
 انگلتره بی تا بعد باقیسی **اسپانیه** تا بعد **الیه** جویره سی
 انده دخی بولر بولر لغونه نامنه بر اسکله اسپانیه تا بعد
 اسپانیه قرالغینک **اورو** پادوه مشعل اولدوغی مملکت
 ایتر الی پاره مملکت در بولم ده بوزوق ایکی پاره شهر
 واقع اولدی ایجی اسپانیه ده **صدان** مملکت
 هر بری سا **ایترک** اعتبارینه کوره بر قراللق بر اولور
 وار باب **جوانیا** اسپانیه مملکت جو منی فرانجه
 مملکت جو منی **اون** ایکی ساعت زیاده بولش بوز
 و لکن فرانجه و باری **اندن** زیاده معمور در خلقی غایت
 ایله جو قدر ممالک **بوز قائل** بودخی اسپانیه مملکت

تقسیم اولنوب اول بر دخی لوا ایضا شده اولمش اولور
ایالت میت دکن طغوز لوا به سمت اولنوب قوق
 باده شری وارد فاعده مملکتی و انگلتره و آلبرنیک
 مفرکوستلری اولنوبین نام شمر در صاحب چری کبری
 دورت ساعت مقدار بیحد قوه واقع اولمش
 طبرستانمانده بزهر کبریا نندن جویان ایوب سفینلر
 شمره مچطینه جوقوب نهر اولنوزول و صعود ایبر لر ایالت
وخت نش اون بر لوا به سمت اولنوب قوق اوج پاره
 شمری وارد فاعده سی انک صوتی شوق نام شمر
ایالت خاکش اونه ایکی لوا اعتبار اولنوب قوق پاره
 شمری وارد فاعده سی تلنیت نام شمر در ایالت
قورق اومیکر اتی لوا به سمت اولنوب کبری پاره شمری
 وارد فاعده سی ثورت نام شمر در ایالت **تار شین**
 صغیر می لوا به سمت اولنوب اونه طغوز پاره شمری
 وارد فاعده سی لاس شمر نام ایالت **تار شین** کبری

لا غرض هانام شمر در ایالتی ایالته واقع اولان شمرلر
 قوق بیبر بوا یکی تر التلک شمری از اولوب ترالری چوقور
الط جزیره سی اتی دکرده بر لو یک جزیره اولوب **دوت**
 پاره فاعده سی وارد فاعده سی لاوالانام طغوز **مفرکوستلر**
 بودر بوکل کلنج مسطور الاسبی جزیره کوه ماعدا اتی دکرده
 واقع اولوب اوره پایه معدود جزایر لر باجله دولت علییه
 ایبر التلک ضبط و تصرفنه در **ممالک انکله** انگلتره
 مملکتی بحر محیط غربی ایچنده ایلی عظیم جزیره واقع
 بر لر اولوب اوج ترالقی اعتبار اولنور دکن بوزبانره
 مجموعتک ترالی برده **مفرکوستلر** ثانی تسخیر اولنوب
 بالاده اش ارت اولنور سی اوزره ماموره بر ایلیک وحی
 دوقه سی اولور سی اعتبار برده حکمرانه **عدا اولنور** انگلتره
 ممالکی تر التلکری بوزلورده بر تانیا کبریا **شهوچیا** پتیرنیا
 ممالک بر تانیا اتی ایالت اعتبار اولنوب بوا ایالتله
 بیبرک بر چچیا قوقلر شمس ایبر لر در ایبر ایالت نجه بر وچیا تیه

نام شهر در **سب** انگلونه لوگ اوج تر تلق مملکته واضح اولوت
 بهنجا پوش یعنی ابالت اعتنا را بد کدی مملکتی اون
 پوی ابالت بوزظفر لوزا در شهر کدی سکر باره شهر دره
 و اسپانیج دخی ایکی باره شهر لری و جبر الفضا و بوز لوزا و
 نامنده ایکی معین سکر لری وار در **مملکت بجا ویا** یعنی فلک
 دباری اشبه فلک که **نور لانه** دخی نیچر اولوت شبات
 نشیمه اولوت اسنات دخی جهو کبیر و کلن جهو دره
 تنظیمه ایگام بر قاج کدی نیچو یعنی اولوت اسنات
 به امور و خصوص النفاق و جالبه فصل اوله فقه رجاله
 بری انتخاب اولوت تنفیذ و تنفیذ یعنی ایگام ممانت
 سباش اولوت و فلک **اسنات** جهو مستفید دخی دیگر
 به امور لانه **مقلدر** فاعده مملکت و مقلد مستملی
 است و دام نام شهر در کج محمد غنی س علنه غایت اول
 جهو و معتبره و صتیع بر شهر دره کج و شهره و فتوات ابالمیرار
 خولجا اولوت کویا نام شهر صوا ایگنده قالک در سفینه لوط

اوله ایکی لوا به سمت اولوت قوق ایکی باره شهر لری وار
اشعوبیا قوالقی و ایره سی لیش ابالت اعتبار اولوت
 ابالت لری بوز لوز **قوتیبان** ابالتی طغوز لوا به سمت
 اولوت اولوز سکر باره شهر لری وار در فاعده سی
 اوین لوزک نام شهر و ابالت **انانکله** اوله اوج لوا به سمت
 اولوت اولوز ظفر باره شهر لری وار در فاعده سی
 این نام شهر در ابالت **بروت** ایچ اوج اولوت
 سمت اولوت اولوز سکر باره شهر لری وار در فاعده
 اولوزک و نام شهر در ابالت **لوتیب** بهی باره جو ایبره
 مکتب بر بالتر کدی اوج باره شهر لری اولوب فاعده
 اشعورون وانی نام شهر در بر ابالت دخی جو ایچیره
 مکتب اولوب اوله اوج باره جهو سکره اوج باره شهر وار
 فاعده لری جهو اوله نام شهر در **میرت** قوالقی ایگام
 اعتبار اولوت اولوز سکر لویا به سمت اولوت
 بهنجا ایکی باره شهر لری وار در فاعده مملکت لری ایگام

شهری دار در یکی دنیا دار معدود قنصل شما از سبب استلزام
 جزیره ای دنی بویکنا بعد **ممالک استوچی اسوج** دنی اقلیم
 اودو پاکت شمال جابلزنده و آنرا از قنصل شریفه مسعود
 بخیزده واقع بجزیره مملکت ده مستصرف و فاکلنده و امور نه مستغیر
 و مال اولوب مستحقومی است و قنصل نام شهر در بحر بالکلک
 ساحل شما بسنده بر طرفی دیگر بر طرفی بحر به بر عظیم شهر
 و معموره و معتبر لیانی و اسکله ای و ادره اسوج قرالکلیک مقوم
 حکومتمل بر اسوج قرالقی و ایزر سنده بهی حد در پنجایون
 یعنی بهی ایالت مقصدی مملکت واقع اولوب اول ایالت
 بونلر و ایالت **استوچی** ادره ایکی اولو اعتبار اولوب قرق
 ایکی باره شهر ای و ادره قاصده سی است و عظم شهر بر
ایالت غوجیا سکر سجان اعتبار اولوب قرق سکر
 باره شهر ای و ادره قاصده مملکت بهشت نشانی شهر در
ایالت لایونیا بس اولو اعتبار اولوب ادره اسوج باره شهر ای
 و ادره قاصده مملکتی طلو و پیرلی نام شهر و ایالت **جیلانیا**

شهرک به جانبی طلو در خطا و با مملکتی بس ایالت
 اعتبار ایدر کند و لری ایدر مستحق اولولم دنی الق ایالت
 اعتبار اولوب جمع طفق بز بس معموره و معظم شهر ای
 و ادره جکر سندنز قریلر سینه و ارجه نتیجه قنصل جاری الیوه
 سفینه لری جو قدر **ممالک** و آنرا ادره پاکت شمال
 و نوب جابلزنده بالطق و نزی در پای مجله مستفصل
 اولدوغی محله مستقل قراللق مستصرف اولدوقلری قریه
 و جرابراج قرالقی بر عده اولونو قاصده مملکت لری قونق ماضی
 نام شهر در **سلاویا** نام جزیره در واقع اولولم بحر اطین
 مجله مستفصل اولدوغی بو غار نری فار شو قاصده است الجوه
 منین قاصد لری و ادره بحر بالطق و نزی سینه کربوب جهان سفینه
 بونلک ازننده مو قنصل دره بر قرالقی لر لری و کربوب لری بو
 مستقیمه انصا ننده و انیا تجیر اولونو لری **سلاویا**
 جزیره سی بر لری در ایالت ادره لوز نده لوره و چیه قراللق
 ادره قرالقی مملکته ادره لوز بر کومست بوز اولوز بس باره

ابدی که می ملکتم پوزیدگی ایکی عدد و ملکتم در و ابالت
 مقدار می و ابالت که جو یک بر و پنجیا یعنی لو اعصاب ایکی
 ملکتم التیوز الی الی بااره ملکتم در و بونکرت پنج لشدن
 حج اولمش در و ابالت که ایچیر لوم یعنی ایچیر اطوارنی در و بونکرت
 به جلده و اذیع اولوب جویباش یعنی شش بر تغییر ایچیر کی
 بلا و اذیع بیک سکر پوز التیوز شش باره شدر در و بونکرت
 مسطور ایکی بیغ رتبه ارباب نیز بونکرت و زمانده بالفعل مشرف
 ملکتم اولده حکام به کام اولمش بونکرت بر نظر با اسکن
 بیسی نظر الی بسجهوسرا و جیوز اذیع دورت نظر بسجهوسرا
 اذیع نظر اباجبه بر نظر ایچیر اطوار بر نظر جبار اذیع نظر قرال الی ایچیر
 بر پنجیشا اسکن بیسی دورت اذیع الی ما رقیع بوز اولن
 دورت قوشش شش نظر با بونکرت کی طغند شش لوش ک
 ز عا برنده در **عالمک** و با داک عباله نظر بر شش باغ
 و ملکتم ایچیع بوز رتبه ده اولمش بونکرت فی التفصیل
 و انصاح بر بعلو بتیولک استت به استمانه منوط در

طایفه بر شش اولری بونکرت مسطور بونکرت اولده با ده
 و ابالت ده مسطور اولده یعنی ملکتم اولده طغند باره
 ملکتم بوز اذیع طغند باره شدر در و بونکرت که اولده شش
 ملکتم بر و اسو جلده اذیع اولده یعنی ملکتم بر و ابالت بونکرت
 استیلا ایچیر کی عالمک و بلا و بونکرت ز خا بر جیولک
مخرب عشی شش دنی روم ایچیر اخلاق و بونکرت بونکرت
 بونکرت بونکرت قریم اطلسی و اذیع بونکرت ایچیر ایچیر
 اولمش بر بونکرت نصا رانک اولده با ده و اذیع ملکتم کی
 ذکر اولمش و لکن بونکرت انصم جمله اوله شش بونکرت
 بونکرت عقال طایفه سی بونکرت بولوب بعده اس با شش بعده
 انکله ده و فلانک ده و فراخجه و دانده مارک ده و ارباب بونکرت
 ملکتم ده سونلی اولوب ضیعا ایچیر در سی اقلیم
 اولده با ده ابادی انصا را ده بونکرت ل نکرده رگنوم
 یعنی قراللق اعتبار ایچیر کی ملکتم اذیع شش عدد و ملکتم
 و ابالت مقدار می و ابالت ز و اسح بر پنجیا قوش اعتبار

ÖZGEÇMİŞ

MERAL TÜFEKÇİ

1958 yılında Ankara’da doğdum. İlk orta ve lise tahsilimi Ankara’da tamamladım. Ortağı olduğum şirkette, uzun yıllar mali ve idari işler yöneticiliği yaptım. 1999 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi, Muhasebe-Finans bölümünden mezun oldum. Eski Türkçe’ye olan merakım nedeniyle, resmi belgeler ve diplomatika üzerine eğitimler aldım. 2009 yılından bu yana çeşitli kuruluşlarda Eski Türkçe okuma dersleri verirken, araştırmacılar için çeviri çalışmalarını da sürdürmekteyim. 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimime başladım. Evli ve iki çocuk annesiyim.

Aday